

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

วารสารวิชาการ อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ Journal of Criminology and Forensic Science

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
Vol. 9 No. 2: July - December 2023

ISSN 2408-2430
E-ISSN 2673-0588

ISSN 2408-2430

วารสารวิชาการ

อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์

Journal of Criminology and Forensic Science

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

วัตถุประสงค์

1. เป็นช่องทางสำหรับเผยแพร่ผลงานวิชาการ และองค์ความรู้ของคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษา ให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ
2. กระตุ้นให้เกิดการวิจัย การสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ อาชญาวิทยา การสืบสวนอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรม ในลักษณะสหวิทยาการ ให้สามารถนำมาอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมได้

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก สุรัตน์ สาเรือง คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

บรรณาธิการ

พันตำรวจโท ดร.อัศวินุต แสงทองดี

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วินัยกานต์ รุจิภักดิ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.ทิพย์ฉมพร เกษโกมล วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.เสกสัน เครือคำ คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศักดา สติเรืองชัย คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดวงธรรม อเนกภูริธินัง คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.พิพัฒน์ จันทรรวม คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

เลขานุการกองบรรณาธิการ

พันตำรวจโท ดร.ภิญโญ มีเปี่ยม

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้จัดการวารสาร

พันตำรวจโทหญิง สุพรรณษา มะลิขาว

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ประสานงาน

ร้อยตำรวจเอก เฉลิมพล สุนทรนนท์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ร้อยตำรวจเอก ทัยวัฒน์ วัฒนเกียรติ

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ร้อยตำรวจเอก ศรวรรษ ศิวกาญจน์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สิบตำรวจโทหญิง ณัฏฐา กำภูพงษ์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สิบตำรวจตรีหญิง กนกอร เกียรติจรุงพันธ์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กำหนดการออกเผยแพร่: ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม

ที่อยู่สำนักงานวารสาร: สำนักงานคณบดี คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

เลขที่ 90 หมู่ 7 สามพราน นครปฐม 73110

โทรศัพท์/โทรสาร: 034-311-110

อีเมล: jcfs@rpca.ac.th

เว็บไซต์: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic>

Approved by TCI during 2022-2024

วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสาร
จัดอยู่ในวารสารกลุ่มที่ 1 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation
Index Centre (TCI)

ทุกบทความได้รับการพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อยสองท่าน ในลักษณะผู้พิจารณา
ไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-Blind Peer Review) ก่อนตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการ
อาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์

ทัศนะและข้อคิดเห็น ที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ทางกองบรรณาธิการเปิดเสรี
ในด้านความคิด และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Reviewers)

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมบัติ	โชคประจักษ์ชัด	ดร.กฤษฎา	แสงเจริญทรัพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา	คุณติลกณัฐวสา	ดร.พิเชษฐ	พินทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐินี	พันธ์วิศวาส	ดร.สุรียณาย	พลวัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมฤทัย	ถามะพัฒน์	ดร.ณยศ	วิจารณ์ภูธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.ธิติ มหาเจริญ		ดร.อมรรัตน์	เล็กวิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.ศิพร โกวิท		ดร.ธนสิริ	ยกเชื้อ
พันตำรวจเอก ดร.วิวัฒน์	สิทธิสรเดช	ดร.แพรว	ศุภจรียาวัตร
พันตำรวจเอก อมรชัย	ลีลาขจรจิตร	ดร.ณิชา	วงศ์ส่องจำ
พันตำรวจโท ดร.นรินทร์	เพชรทอง	ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธีรจุฑาชาติ ยงสวัสดิ์	
พันตำรวจโทหญิง ดร.เบญญาภา ทองเมืองหลวง		พันตำรวจตรี ดร.ปริญญา สีลันนท์	

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
Royal Police Cadet Academy

สารจากบรรณาธิการ

วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ได้ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่บทความตามสาขาวิชาในลักษณะสหวิทยาการมาเป็นเวลาเกือบทศวรรษ ผลงานวิชาการได้ถูกเผยแพร่ครอบคลุมทั้งด้านอาชีวศึกษา นิติวิทยาศาสตร์ กฎหมาย การสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันวารสารผ่านการรับรองคุณภาพวารสารในกลุ่มที่ 1 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความในวารสาร ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่สอดคล้องจากหลากหลายสถาบันการศึกษาและหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมคุณค่าข้อค้นพบทั้งเชิงวิจัย เชิงนวัตกรรม และเชิงการสร้างความรู้ให้เป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นต่อแวดวงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและความสงบสุขของประชาชนในสังคม

สำหรับวารสารปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2566 ได้รวบรวมบทความที่ครบถ้วนด้วยเนื้อหาและสาระไว้ จำนวน 10 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัยจำนวน 8 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ส่งต้นฉบับมาตีพิมพ์เผยแพร่ผ่านวารสารของเรา และเปิดรับผู้สนใจที่ประสงค์จะนำเสนอผลงานวิชาการในรูปแบบบทความ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการประเมินบทความและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่มีส่วนร่วมกันพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฉบับนี้ให้เป็นศูนย์กลางแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งองค์ความรู้และประสบการณ์ในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สุดท้ายนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่านทั้งในทางวิชาการและวิชาชีพ หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อติชมประการใด กองบรรณาธิการยินดีรับฟังทุกความคิดเห็น อันจะนำไปพัฒนาคุณภาพของวารสารให้ตรงตามความต้องการของสังคมไทยต่อไป

พันตำรวจโท ดร.อัศวินุต แสงทองดี

บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

CONTENTS

หน้า

สารจากบรรณาธิการ

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยานโดยการวิเคราะห์ข้อกำหนด จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขวัญดาว หิรัญ	1
การศึกษาเรื่องอบริเวณฝ่ามือระหว่างบุคคลต่างเชื้อชาติ รุ่งรัตน์ อูระเพ็ญ	18
แนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น นพนนท์ นามประเสริฐ	33
กระบวนการเข้าถึงพยานหลักฐานทางดิจิทัลสำหรับเจ้าหน้าที่สืบสวนเชิงคดี จิระพัชร ทวงศ์เฉลี่ย	53
การพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการ ปล่อยตัว วาชิณี ยศปัญญา	78
ประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้น สอบสวน ทัตดาว โฉมลักษณ์, อาภรณ์ ลิ้มะวิรัชพงษ์ และ ฤทธิชัย ช่างคำ	100
การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ศลิษา พรหมมะกฤต และ ชัยนันท์ ลีระเต็มพงษ์	118

สารบัญ

CONTENTS

หน้า

บทความวิจัย (Research Article) (ต่อ)

- การจัดการความรู้สำหรับการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิด
และตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ 135
วิจิต อาซากิจ, นิตินัย เทพเทียน และ อัครวัฒน์ แสงทองดี

บทความวิชาการ (Academic Article)

- การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ: การทบทวนเชิงสหวิทยาการเกี่ยวกับรูปแบบ 158
ปัจจัยเสี่ยงและกลยุทธ์ในการป้องกัน
ไวพจน์ กุลาชัย
- การระบุตัวตนของศพผู้เสียชีวิตด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานับใบหน้า: 182
กรณีศึกษาเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปางกลางทะเลอ่าวไทย
รัฐการ ปานमारศรี

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยานโดยการวิเคราะห์ข้อกำหนดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

A Development of Web Applications for Evidence Submission

by Analyzing Police Officer Requirements

ขวัญดาว หิรัญ

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Kwandao Hirun

Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received: April 3, 2023 | Revised: June 13, 2023 | Accepted: July 10, 2023

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาปัญหาในการทำงานของพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจธุรการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งมอบวัตถุพยาน จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ชี้ให้เห็นถึงความซ้ำซ้อนในการออกเอกสารบันทึกข้อความ ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการส่งมอบวัตถุพยานไม่เป็นไปตามหลักความต่อเนื่องในการครอบครองพยานหลักฐานเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยานเพื่อแก้ไขปัญหาในการออกเอกสารซ้ำซ้อน โดยแอปพลิเคชันสามารถออกเอกสารบันทึกข้อความจากการบันทึกข้อมูลลงในแอปพลิเคชันเพียงหนึ่งครั้ง ทั้งนี้แอปพลิเคชันมีคุณสมบัติแสดงข้อมูลความต่อเนื่องในการครอบครองวัตถุพยานแต่ละชิ้น โดยแสดงข้อมูลสถานะและรายชื่อผู้ครอบครองพยานหลักฐาน ผลลัพธ์ที่ได้จากการสำรวจความพึงพอใจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยให้ความเห็นว่าแอปพลิเคชันทำงานได้เสถียร เป็นไปตามกระบวนการ และมีความครบถ้วนสมบูรณ์ดี สามารถออกเอกสารบันทึกข้อความได้ และมีข้อมูลลำดับการครอบครองวัตถุพยาน ทั้งนี้แอปพลิเคชันสามารถนำไปพัฒนาร่วมกับระบบงานอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

คำสำคัญ: เว็บแอปพลิเคชัน, วัตถุพยาน, การส่งมอบวัตถุพยาน

Abstract

This research study examines the problems in the work process of investigative officers, evidence inspectors, and police administrative officers involved in the process of delivering evidence. Interviews with the officers revealed that there are duplications in generating documents leading to inefficient work performance by the police officers.

Consequently, the delivery of exhibits does not adhere to the chain of custody. To address this issue, the researcher developed an application for delivering evidence, aiming to eliminate the problem of redundant documentation. The application allows officers to generate documents from the data entered into the app, eliminating the need for repetitive documentation. It also includes features such as status updates and a list of evidence custodians, adhering to the chain of custody. Subsequently, the researchers conducted a satisfaction survey among the relevant police officers involved in the evidence delivery process. The results showed the highest level of satisfaction, indicating that the application performed reliably, and accurately, and provided comprehensive and complete documentation. Moreover, it was capable of generating documents and maintaining the chain of custody. This application can be further developed and integrated with other systems in the National Police Office in the future.

Keywords: Web Applications, Evidence, Evidence Submission

บทนำ

ปัญหาด้านอาชญากรรมในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยปัญหาเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนบางส่วนเลือกที่จะทำความผิดทางคดีอาญา ในขณะเดียวกันนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติการก็มีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานหนัก และดำเนินการเกี่ยวกับคดีไม่ได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้วิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ยังคงใช้วิธีแบบเดิมต้องจัดทำเอกสารเพื่อส่งต่อประสานงานยังแต่ละหน่วยจำนวนมาก การปฏิบัติงานไม่มีเทคโนโลยีมารองรับในขั้นตอนการปฏิบัติ ซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดจากมนุษย์ได้

กระบวนการส่งมอบวัตถุพยานให้มีการครอบครองที่ครบถ้วน จำเป็นต้องมีเอกสารรายละเอียดของการส่งมอบ และต้องแจกแจงรายละเอียดของหลักฐานให้ครบถ้วนก่อนทำการส่งมอบวัตถุพยาน โดยเดิมทีนั้นพนักงานสอบสวนจะรับวัตถุพยานต่อจากเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ภายหลังจากตรวจเก็บยังสถานที่เกิดเหตุ แล้วจึงทำการคัดลอกรายละเอียดทั้งหมดลงบนเอกสารบันทึกข้อความ เพื่อทำการส่งมอบต่อ ก่อนที่จะนำไปพิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงของคดี ในขั้นตอนนี้จะใช้เวลานานในการดำเนินการ เนื่องจากจะต้องทำเอกสารข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่มีอยู่เขียนซ้ำในหลายเอกสารซึ่งเป็นการทำงานซ้ำซ้อน นอกจากนี้การตรวจสอบถึงความต่อเนื่องของการครอบครองวัตถุพยาน จำเป็นต้องแสดงหลักฐานที่เป็นเอกสารจำนวนหลายชิ้น เพื่อให้ศาลรับฟังว่าหลักฐานชิ้นนั้นไม่ขาดช่วงการครอบครองจริง จึงเกิดแนวคิดในการวิจัยนี้เกิดขึ้นเพื่อที่จะใช้เทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวกในงานตำรวจ

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยาน ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกในการทำงานของพนักงานสอบสวน

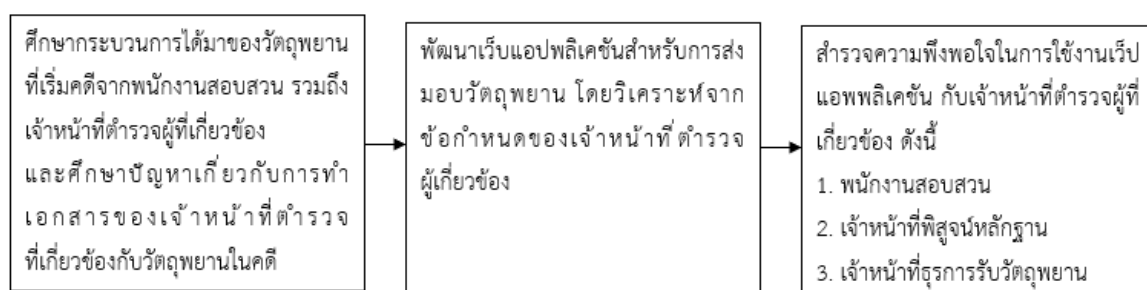
เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวกับการส่งมอบวัตถุพยาน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหา จึงสนใจที่จะพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบระบบการส่งมอบวัตถุพยาน โดยให้ใช้งานบนอุปกรณ์ทุกประเภทที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และสามารถเข้าถึงเว็บเบราว์เซอร์ได้ ทั้งนี้การพัฒนาซอฟต์แวร์จะดำเนินการโดยการสัมภาษณ์กระบวนการทำงานและปัญหาที่พบของพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง ภายหลังจากพัฒนาระบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอบแบบสำรวจภายหลังจากการทดลองใช้งานเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อวัดผลความพึงพอใจในการใช้งานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการสำรวจความต้องการ การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันไปจนถึงสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานระบบในห้วงปี พ.ศ. 2561 - 2563 โดยการจัดทำซอฟต์แวร์ดังกล่าวนี้เป็นซอฟต์แวร์ต้นแบบโดยผู้ที่สนใจสามารถนำไปพัฒนาต่อได้เพื่อความสำเร็จของโปรแกรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร และเป็นประโยชน์ต่องานในด้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการทำงานของพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวกับการส่งมอบวัตถุพยาน
- 2) เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบันทึกการส่งมอบวัตถุพยาน โดยการวิเคราะห์ข้อกำหนดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพยาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ที่อยู่ในกระบวนการตรวจเก็บและรับวัตถุพยาน นำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินงานล่าช้า จึงนำมาพัฒนาระบบติดตามวัตถุพยานให้อยู่ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันที่เป็นไปตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากนั้นทำการสำรวจความพึงพอใจผู้ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากทดลองใช้งาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้โดยหลักคือ พยานหลักฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายให้การยอมรับและสามารถนำไปเสนอในชั้นศาลเพื่อที่จะนำไปพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงในคดีได้ โดยที่พยานหลักฐานที่แสวงหามาได้ นอกจากจะเป็นพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วยังต้องเป็นหลักฐานที่ได้มาโดยชอบตามหลักนิติธรรม และเอื้อต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหลักฐานที่จะเป็นที่ยอมรับในชั้นศาลนั้นต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ 4 ประการดังนี้

- (1) ป้องกันสถานที่เกิดเหตุ โดยไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปรบกวนยังที่เกิดเหตุ
- (2) เก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ต้องทำการเก็บวัตถุพยานด้วยบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าตรวจเก็บ
- (3) กระทำการค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม ผู้ที่เข้าตรวจเก็บวัตถุพยานต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้รับการอบรมให้ดำเนินการเก็บวัตถุพยานเป็นไปตามขั้นตอน มีความละเอียดไม่ละเลยวัตถุพยานทุกชิ้น
- (4) มีลูกโซ่หรือความต่อเนื่องการครอบครองพยานหลักฐานโดยตลอด ซึ่งการส่งมอบทุกครั้งต้องมีการยืนยันแนชัด และสามารถพิสูจน์ได้ถึงการครอบครอง

การเก็บรวบรวมและจัดส่งพยานหลักฐานที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ชั้นศาลยอมรับ โดยต้องกระทำตามขั้นตอนมาตรฐานการเก็บวัตถุพยาน จึงจะถือว่าเป็นวัตถุพยานที่ยอมรับได้ตามกฎหมาย ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะทำการเก็บวัตถุพยานคือ ต้องเป็นผู้ที่ได้รับอำนาจในการเก็บวัตถุพยาน เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เป็นต้น เพื่อให้วัตถุพยานใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ พยานวัตถุนั้นจะต้องพร้อมสมบูรณ์เมื่อมีการนำพยานหลักฐานส่งตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการ จะต้องนำสืบให้ศาลได้เห็นลูกโซ่ความต่อเนื่องของการครอบครองวัตถุพยาน

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจการทำงานของพนักงานสอบสวนในปี พ.ศ.2561 ผู้วิจัยพบว่า พนักงานสอบสวนมีภาระงานที่หนัก หากสามารถพัฒนาระบบที่ออกเอกสารรายงานให้ลดขั้นตอนการทำงานได้จะช่วยลดภาระงานให้กับพนักงานสอบสวนได้ โดยงานวิจัยของ Gathongthoong (2008) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาซอฟต์แวร์ต้นแบบสำหรับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ในการบันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เนื่องจากการทำงานในรูปแบบเดิมใช้การบันทึกด้วยลายมือลงในสมุดบันทึก แล้วจึงคัดลอกทำเอกสารต่อไป ซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดในการกรอกข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจความพึงพอใจผู้ที่ทดลองใช้งานระบบพบว่าอยู่ในเกณฑ์ดีและดีมาก แต่การสำรวจความพึงพอใจนี้ผู้ทดลองใช้งานระบบเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีมาก่อน ส่วนผู้ที่ไม่คุ้นเคยจะมีการปฏิเสธการใช้งานนี้

งานวิจัยของ Suwandeckakun (2017) ได้ทำการพัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือสำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของช่างไฟฟ้า โดยออกแบบระบบเพื่อใช้งานเป็นแอปพลิเคชันบนมือถือระบบปฏิบัติการ

แอนดรอยด์ใช้ในการคำนวณเพื่อออกแบบระบบไฟฟ้า งานวิจัยพบว่าเมื่อนำแอปพลิเคชันไปใช้งานจริงสามารถช่วยลดเวลาในการคำนวณการออกแบบไฟฟ้าได้ร้อยละ 84.39 และให้คะแนนความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันอยู่ที่ร้อยละ 96.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก จากงานวิจัยยังบอกอีกว่าประเด็นที่เด่นของแอปพลิเคชันบนมือถือนี้ คือประเด็นการนำไปใช้งานนอกสถานที่ ไม่จำเป็นต้องพกหนังสือคู่มือหรือเครื่องคำนวณทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งไม่จำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งองค์ความรู้แบบพกพา งานวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่าแอปพลิเคชันสามารถลดเวลาในการทำงาน จากเดิมใช้เวลา 14.03 นาที ลดเหลือ 2.19 นาที โดยลดเวลาไปร้อยละ 84.39

งานวิจัย Pintukanok (2013) ได้ทำการออกแบบแอปพลิเคชัน คอปไฟน์เดอร์ (Copfinder) เป็นแอปพลิเคชันสำหรับการค้นหาสถานีตำรวจและหมายเลขฉุกเฉิน ที่สามารถโทรศัพท์ติดต่อได้โดยอัตโนมัติ จากงานวิจัยพบว่าผู้ใช้ที่ทดลองใช้ระบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.46 จากคะแนนเต็ม 5 โดยงานวิจัยข้างต้นผู้ทดลองใช้งานพึงพอใจในการใช้งานที่เปลี่ยนจากระบบเดิมมาอยู่ในรูปแบบแอปพลิเคชัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นงานวิจัยเพิ่มเติมจาก Anastasia, et al. (2010) ได้พัฒนาระบบที่ทำงานบนเว็บเพจใช้สำหรับจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทุกชนิดโดยใช้ชื่อว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (เอฟอีเอ็มไอเอส) (Forensic Evidence Management Information Systems (FEMIS)) ระบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีให้อยู่ในรูปแบบของการเก็บข้อมูลอยู่ที่ศูนย์กลาง (Centralized) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในด้านบังคับใช้กฎหมายทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกผ่านทางอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต

ระบบดังกล่าวนี้สามารถลงทะเบียนวัตถุพยานที่เจ้าหน้าที่พบในสถานที่เกิดเหตุรวมไปถึงภาพถ่ายรายงานของเจ้าหน้าที่ คลิปเสียง และภาพแผนที่แผนผัง และจะมีการแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อลงทะเบียนเข้าตรวจสอบวัตถุพยานที่พบในคดี เพื่อนำไปวิเคราะห์เบื้องต้นก่อนที่ได้รับมอบวัตถุพยานของจริงนำมาตรวจพิสูจน์ ทั้งนี้ระบบนี้ยังให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัย โดยระบบ เอฟอีเอ็มไอเอส (FEMIS) ให้ความสำคัญกับการลงทะเบียนเพื่อยืนยันตนก่อนใช้งานและจำกัดการเข้าถึงข้อมูลของบุคคลแต่ละประเภท ทั้งยังมีระบบเพื่อตรวจสอบไม่ให้มีการปลอมแปลงพยานหลักฐานประเภทดิจิทัลอีกด้วย คณะวิจัยระบบนี้มีข้อเสนอแนะให้พัฒนาระบบต่อให้มีการตรวจจับความละเอียดของภาพเพื่อป้องกันการปลอมแปลงภาพถ่าย และเสนอให้มีการสำรวจความต้องการเชิงลึกของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงเพื่อนำมาพัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์แบบและเป็นที่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การรักษาความลับของข้อมูลโดยการกำหนดสิทธิผู้ที่สามารถเข้าใช้งานได้เป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องมีในซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน ทั้งนี้การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังช่วยลดเวลาในการทำงาน แต่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีอยู่บ้างจึงจะสามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์

ระเบียบวิธีวิจัย

1) วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้แบ่งกระบวนการทำงานออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

(1) ขั้นตอนศึกษาการทำงานและปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบวัตถุพยาน และรวบรวมเอกสารที่ใช้ในกระบวนการทำงาน

(2) ขั้นตอนการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยาน

(3) ขั้นตอนสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยาน ด้วยแบบสอบถาม

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการเกี่ยวกับการส่งมอบวัตถุพยาน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจโชคชัย ข้อมูลที่ได้ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันในการส่งมอบวัตถุพยาน โดยมีข้อคำถาม ดังนี้

(1) หลังจากได้รับแจ้งเกี่ยวกับคดี มีกระบวนการทำงานอย่างไร

(2) ในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้เอกสารบันทึกข้อความใดบ้าง

(3) มีขั้นตอนใด หรือเอกสารใดบ้างที่ทำให้การทำงานซ้ำซ้อน และล่าช้าลงจากความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา

3) เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งตามขั้นตอนศึกษาวิจัย ประกอบไปด้วย

(1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบวัตถุพยาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับ 1) กระบวนการทำงานหลังจากที่ได้รับแจ้งเกี่ยวกับคดี 2) เอกสารที่ใช้ระหว่างกระบวนการปฏิบัติงาน 3) ปัญหาข้อขัดข้องที่พบในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบวัตถุพยาน

(2) การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยาน ผู้วิจัยได้ใช้ ฟิเชอพีมาเยแอตมิน (phpMyAdmin) ในการจัดการฐานข้อมูล ใช้ เน็ตบินส์ (NetBeans) ในการเขียนระบบเว็บแอปพลิเคชัน ใช้ภาษา ฟิเชอพี (PHP), เอชทีเอ็มแอลไฟว์ (HTML5), เอสคิวแอล (SQL), ซีเอสเอส (CSS), จาวาสคริป (JavaScript), และ เจควีรี (jQuery) ในการเขียนระบบ

(3) แบบสอบถามเรื่อง แบบสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันการติดตามวัตถุพยาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2565 รวมทั้งสิ้น 56 คน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ศึกษาจากจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมดที่ดำรงตำแหน่งในช่วงที่ทำการสำรวจข้อมูล ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับการใช้งานคอมพิวเตอร์โดยแบ่งเป็น 1) พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย จำนวน 30 คน 2) เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจากกลุ่มงานตรวจ

สถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ จำนวน 11 คน 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสืบทารวจตรีถึงตบตำรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ธุรการ กองบังคับการตรวจสอบและวิเคราะห์อาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 10 คน

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นยศ ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจภายหลังทดลองใช้ระบบเว็บแอปพลิเคชันส่งมอบวัตถุพยาน ด้านความสะดวกและความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ด้านการทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน ด้านการใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบ Likert Scale เมื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดให้มีการแปลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แสดงว่า มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แสดงว่า มีความพึงพอใจระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แสดงว่า มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

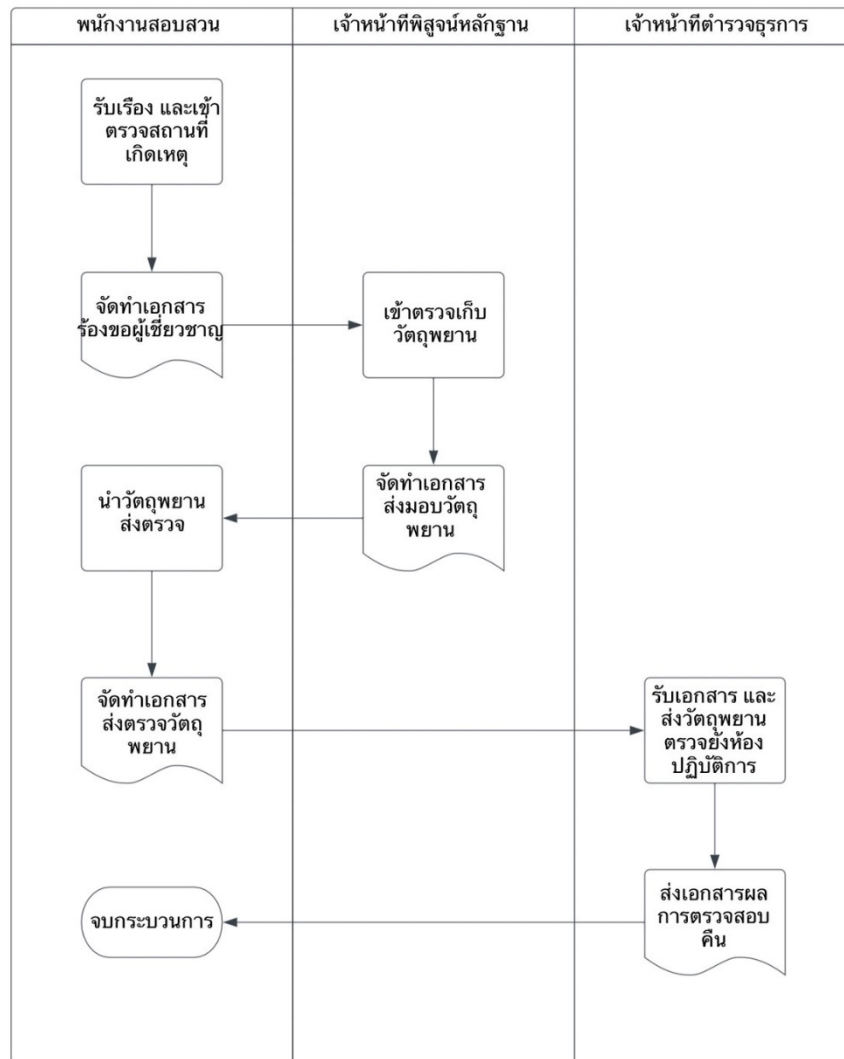
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แสดงว่า มีความพึงพอใจระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แสดงว่า มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ความครบถ้วน ความถูกต้อง และข้อเสนอที่สำคัญ

4) การออกแบบระบบ

ผู้วิจัยได้ออกแบบเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการส่งมอบวัตถุพยานโดยเป็นไปตามกระบวนการการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายหลังจากได้รับแจ้งให้ไปยังสถานที่เกิดเหตุ แจ้งเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเข้าร่วมตรวจเก็บวัตถุพยาน ไปจนถึงการส่งตรวจยังห้องปฏิบัติการ และเอกสารที่ใช้ระหว่างกระบวนการ โดยเป็นไปตามกระบวนการดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 กระบวนการตรวจเก็บและส่งมอบวัตถุพยาน

ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเว็บแอปพลิเคชันตามกระบวนการการทำงานเดิมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้ คำนึงถึงหลักของความปลอดภัยในข้อมูล ประกอบด้วยระบบย่อยดังนี้ 1) ระบบลงชื่อเข้าใช้เพื่อให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องไม่สามารถเข้าถึงระบบได้ 2) ระบบเพิ่มคดีใหม่สำหรับพนักงานสอบสวนลงข้อมูลเกี่ยวกับคดี 3) ระบบลงทะเบียนพยานหลักฐานสำหรับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานลงข้อมูลภายหลังตรวจเก็บวัตถุพยานจากที่เกิดเหตุ 4) ระบบส่งมอบพยานหลักฐานใช้สำหรับติดตามการเปลี่ยนผู้ครอบครองวัตถุพยานแต่ละชั้น 5) ระบบติดตามพยานหลักฐานสำหรับตรวจสอบข้อมูลการครอบครองวัตถุพยานแต่ละชั้น 6) ระบบพิมพ์เอกสารรายงานสำหรับออกเอกสารบันทึกข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งมอบวัตถุพยาน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 3 แผนผังส่วนประกอบระบบย่อยในเว็บแอปพลิเคชัน

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้งานระบบ

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามข้อปัญหาไปแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรับมอบวัตถุพยาน ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบวัตถุพยาน

ลำดับ	ข้อคำถาม	ผลการสัมภาษณ์
1	หลังจากได้รับแจ้งเกี่ยวกับคดี มีกระบวนการทำงานอย่างไร	1) พนักงานสอบสวน ภายหลังได้รับแจ้งให้เข้าสถานที่เกิดเหตุ หากพบว่าจำเป็นต้องมีการเก็บวัตถุพยานจะทำการร้องขอเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเพื่อเข้าร่วมเก็บพยานหลักฐาน
		2) พนักงานสอบสวนจัดทำเอกสารเพื่อร้องขอเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเพื่อเข้าร่วมตรวจเก็บวัตถุพยานที่เกี่ยวข้องกับคดี
		3) เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน จึงไปยังสถานที่เกิดเหตุ และตรวจเก็บวัตถุพยานที่เกี่ยวข้องกับคดี
		4) เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ออกหนังสือส่งมอบพยานหลักฐาน พร้อมวัตถุพยานที่มีการหีบห่อเรียบร้อยแล้ว ส่งคืนให้กับพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี
		5) พนักงานสอบสวนรับเอกสารส่งมอบวัตถุพยาน และซองวัตถุพยาน ทำการลงชื่อรับในเอกสารเรียบร้อยแล้ว จะทำการวิเคราะห์วัตถุพยานแต่ละชิ้นและนำส่งตรวจห้องปฏิบัติการ

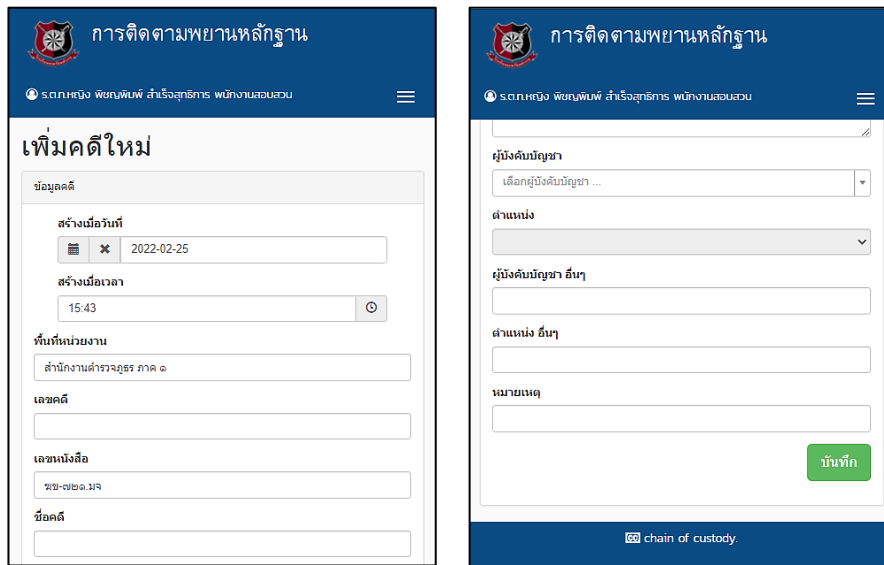
ลำดับ	ข้อความถาม	ผลการสัมภาษณ์
		6) เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร เมื่อได้รับเอกสารส่งตรวจและวัตถุพยานจากพนักงานสอบสวน จึงทำการส่งวัตถุพยานดังกล่าวเข้าตรวจสอบยังห้องปฏิบัติการ
		7) เมื่อวัตถุพยานทำการตรวจสอบเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่จราจรจึงทำการติดต่อไปยังพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีให้มารับผลที่ได้ และอาจรับวัตถุพยานคืนหากวัตถุพยานไม่หมดไปจากการตรวจพิสูจน์
2	ในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้เอกสารบันทึกข้อความใดบ้าง	1) เอกสารขอผู้เชี่ยวชาญตรวจที่เกิดเหตุ 2) เอกสารตรวจเก็บและส่งมอบวัตถุพยาน 3) เอกสารลำดับการครอบครองวัตถุพยาน
3	มีขั้นตอนใด หรือเอกสารใดบ้างที่ทำให้การทำงานล่าช้า และล่าช้าลงจากความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา	1) เอกสารบันทึกข้อความที่ส่งต่อในแต่ละส่วนที่มีการพิมพ์เนื้อหาซ้ำเดิมในทุกเอกสาร และการติดต่อกันระหว่างหน่วยงานตำรวจที่ยังต้องการเอกสารเป็นฉบับ ทำให้การทำงานล่าช้าลง หากมีโปรแกรมที่จัดทำเอกสารได้เลยโดยไม่ต้องพิมพ์เองจะทำให้การทำงานสะดวกยิ่งขึ้น 2) ข้อมูลผู้ครอบครองวัตถุพยานตั้งแต่สถานที่เกิดเหตุ ยังอยู่ในรูปแบบเขียนบนกระดาษ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดของผู้ครอบครองและวันที่เวลาในการส่งมอบต่อ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งมอบวัตถุพยาน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการให้มีระบบที่สามารถออกเอกสารบันทึกข้อความในแต่ละขั้นตอนได้โดยไม่ต้องจัดทำจากข้อมูลเดิมหลายครั้ง เพื่อเป็นการช่วยลดระยะเวลาในการจัดทำเอกสาร ทั้งนี้ระบบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ใช้งานอยู่ไม่ครอบคลุมการติดตามวัตถุพยาน ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ได้นำมาพัฒนาระบบการส่งมอบวัตถุพยานในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน

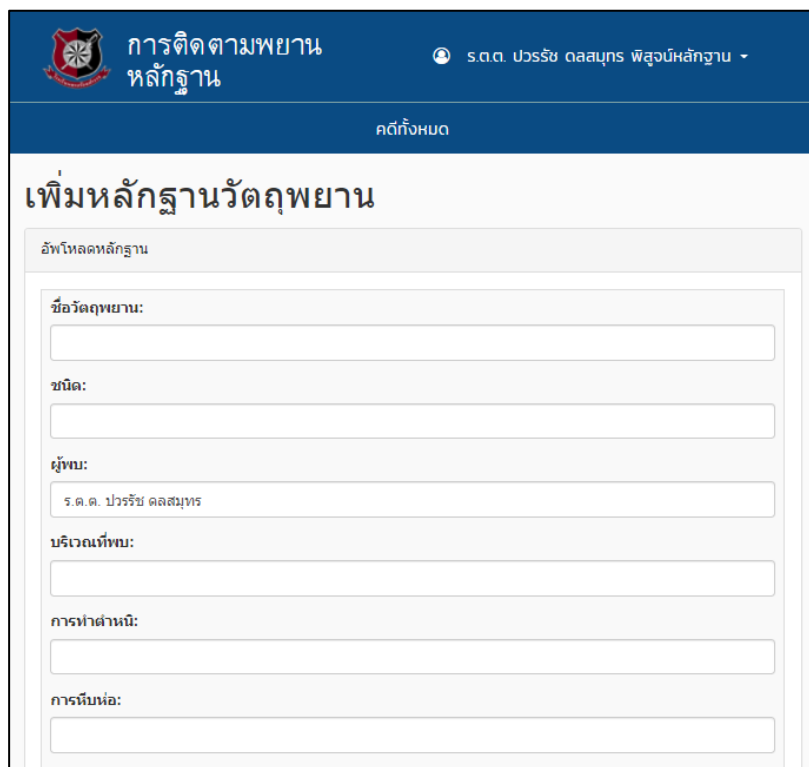
2) ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันต้นแบบในการส่งมอบวัตถุพยาน

จากการผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้วิจัยได้พัฒนาซอฟต์แวร์อยู่ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน โดยสามารถเข้าใช้งานที่เว็บไซต์ การติดตามพยานหลักฐาน มีข้อมูลรายละเอียดดังนี้

(1) ส่วนการเพิ่มข้อมูลคดีของระบบการติดตามพยานหลักฐาน สำหรับบันทึกเป็นฐานข้อมูลในระบบ ในสิทธิการเข้าถึงระบบส่วนของพนักงานสอบสวนจะทำการกรอกข้อมูลเกี่ยวกับคดี ตามภาพที่ 3 และในสิทธิการเข้าถึงระบบส่วนของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจะทำการกรอกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุพยาน ตามภาพที่ 4

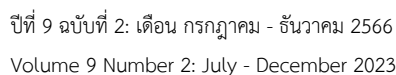

ภาพที่ 4 ส่วนของเว็บแอปพลิเคชันในการเพิ่มคดีใหม่

ภาพที่ 5 ส่วนของเว็บแอปพลิเคชันในการเพิ่มวัตถุพยานที่ตรวจเก็บได้

2) ส่วนการส่งมอบวัตถุพยาน พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ส่ง-รับมอบวัตถุพยานผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด ระบบจะการเก็บข้อมูลวันที่ เวลา และสถานที่ในขณะที่เปลี่ยนการครอบครองวัตถุพยาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามการครอบครองวัตถุพยาน ดังแสดงตามภาพที่ 5

ภาพที่ 6 หน้าจอแสดงคิวอาร์โค้ดใช้รับมอบพยานหลักฐาน

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ : สำนักงานตำรวจภูธร ภาค ๑ ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม โทร ๐๕๓-๒๖๓๕๑๒๕๘

ที่ : ขช-๗๑๑๑.ม/จ/ วันที่ : ๒๓ เดือน ก.พ. พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓:๓๐ น.

เรื่อง : ขอมุขีเยียวชาญตรวจที่เกิดเหตุคดีtest๑

เรียน : พล.ต.ต. ธนายุดม วุฒิจรัสอำรงค์ รอง ผบ.ช.๑๑

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๓ เดือน ก.พ. พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓:๓๐ น. ร.ต.ท.หญิง พิชญพิมพ์ สำเร็จสุทธิการ

รอง สว.(สอบสวน) สภ.เมืองนครปฐม ได้รับแจ้งจาก อายุ ปี ที่อยู่ ว่า

เหตุเกิดที่ .....

จึงเรียนมายังท่าน เพื่อจัดส่งเจ้าหน้าที่วิทยาการ

เพื่อตรวจหาพยานหลักฐานและร่องรอยในสถานที่ เกิดเหตุดังกล่าว ได้ผลเป็นประการใด โปรดแจ้ง พนักงานสอบสวน

สำนักงานตำรวจภูธร ภาค ๑ ทราบด้วย

ลงชื่อ ร.ต.ท.หญิง
 (พิชญพิมพ์ สำเร็จสุทธิการ)
 ตำแหน่ง รอง สว.(สอบสวน) สภ.เมืองนครปฐม

ภาพที่ 7 ตัวอย่างเอกสารขอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

แบบการตรวจเก็บและส่งมอบวัตถุพยาน

เขียนที่ สำนักงานตำรวจภูธร ภาค ๑
วันที่ ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕

รับแจ้งเหตุ จาก ท้องที่ สำนักงานตำรวจภูธร ภาค ๑

☐ ทางโทรศัพท์ ☒ หนังสือส่ง ☐ โทรสาร ☐ อื่นๆ

ที่ ๐๐๓๕.๗๔/๑๕ ลง ๑๘ ม.ค. ๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕

คดี ลักทรัพย์ สถานที่เกิดเหตุ บ้านเลขที่ ๒๕๘/๗ หมู่ ๑๐

ตำบลใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

วัน เวลา ทราบเหตุ/เกิดเหตุ ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลาประมาณ ๒๐:๔๒ น.

วัน เวลา ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ/ตรวจเก็บวัตถุพยาน ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลาประมาณ ๒๑:๔๒ น.

ผู้เสียหาย/ผู้เสียชีวิต นางสาวอบี อายุ ๒๘

ชื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ร.ต.ท.หญิง พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ รอง สว.(สอบสวน) สภ.เมืองนครปฐม

ภสภ พฐ.๗ / พฐ.จว. ได้ทำการตรวจเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ

จำนวน ๒ รายการ ดังนี้

ลำดับ	รายการ	การตรวจพิสูจน์
๑	อุปกรณ์จัด เบอร์ ๑	
๒	อุปกรณ์จัด เบอร์ ๒	

วัตถุพยานลำดับที่ ..... ได้ส่งมอบให้กับพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีเพื่อดำเนินการต่อไป

ลงชื่อ ..... ผู้รับมอบ
(พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ)

ภาพที่ 8 ตัวอย่างเอกสารแบบตรวจเก็บและส่งมอบวัตถุพยาน

ลำดับการครอบครองวัตถุพยาน

วันที่ ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕

ชื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ร.ต.ท.หญิง พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ

หมายเลขคดี ๑๕ คดี ลักทรัพย์

แจ้งเหตุ จาก ท้องที่ สำนักงานตำรวจภูธร ภาค ๑

วัน เวลา ทราบเหตุ/เกิดเหตุ ๑๘ เดือน ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลาประมาณ ๒๐:๔๒ น.

บริเวณที่ตรวจพบวัตถุพยาน บริเวณพบ

ชนิดวัตถุพยาน ชนิด

รายละเอียดวัตถุพยาน อุปกรณ์จัด เบอร์ ๑

วัตถุพยานลำดับที่ ๑ จากวัตถุพยานทั้งสิ้น จำนวน ๒ รายการ

โดยมีลำดับการครอบครองวัตถุพยานดังนี้

ลำดับ	ผู้ส่งมอบ	ผู้รับมอบ	วัน เวลา สถานที่	สถานะ
๑	ร.ต.ต. ปวรรัช ตลสมุทร ภก.อก.ศพฐ.๗	ร.ต.ท.หญิง พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ รอง สว.(สอบสวน) สภ.เมืองนครปฐม	๑๘ ม.ค. ๖๕ เวลา ๒๑:๔๔ น.	รับมอบหลักฐาน กำลังนำส่งตรวจ
๒	ร.ต.ท.หญิง พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ รอง สว.(สอบสวน) สภ.เมืองนครปฐม	ส.ต.ท.หญิง พิชญา บุญยะกาญจน์ นวท.(สบ ๔) ศพฐ.๗	๑๘ ม.ค. ๖๕ เวลา ๒๒:๐๕ น.	กองพิสูจน์หลักฐาน รับวัตถุหลักฐาน
๓	ส.ต.ท.หญิง พิชญา บุญยะกาญจน์ นวท.(สบ ๔) ศพฐ.๗	ร.ต.ท.หญิง พิชญทิพย์ สำเร็จสุทธิการ รอง	๑๘ ม.ค. ๖๕ เวลา ๒๒:๒๗ น.	กองพิสูจน์หลักฐาน นำส่งมอบหลักฐาน

ภาพที่ 9 ตัวอย่างเอกสารลำดับการครอบครองวัตถุพยาน

3) ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชัน

ผู้วิจัยได้ทำการสถิติและให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทดลองใช้งานเว็บไซต์การติดตามพยานหลักฐาน จากนั้นจึงให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 56 คน ตอบแบบสำรวจ แบบสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันการติดตามวัตถุพยาน โดยสรุปผลได้ ดังตารางที่ 2 - 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้เว็บแอปพลิเคชันสำหรับพนักงานสอบสวน

ลำดับ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความสะดวกและง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน	4.36	0.50	มากที่สุด
2	การทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน	4.37	0.57	มากที่สุด
3	การใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน	4.34	0.64	มากที่สุด

ผลสำรวจพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันการติดตามวัตถุพยาน สำหรับพนักงานสอบสวน ได้ผลสำรวจดังนี้ หัวข้อความสะดวกและง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด หัวข้อการทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด หัวข้อการใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด

พนักงานสอบสวนให้ความเห็นว่า มีความครบถ้วนสมบูรณ์ดี และให้ข้อเสนอแนะว่าควรเชื่อมต่อบริบบการส่งมอบวัตถุพยาน เข้ากับระบบของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบ crimes หรือระบบตรวจที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐาน เป็นต้น

ตารางที่ 3 ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้เว็บแอปพลิเคชันสำหรับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน

ลำดับ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความสะดวกและง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน	4.06	0.73	มาก
2	การทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน	4.14	0.69	มาก
3	การใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน	3.91	0.65	มาก

ผลสำรวจพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันการติดตามวัตถุพยาน สำหรับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานได้ผลสำรวจดังนี้ หัวข้อความสะดวกและความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก หัวข้อการทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน อยู่ในระดับมาก หัวข้อการใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานให้ความเห็นว่า มีความครบถ้วนสมบูรณ์ดี ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแอปพลิเคชันส่งมอบวัตถุพยานว่าอยากให้มีขั้นตอนแนะนำการดำเนินการขั้นถัดไป เป็นแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงานในแอปพลิเคชันดังกล่าวควรอำนวยความสะดวกให้แก่ส่วนผู้ใช้งานเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ให้มีการกรอกที่กระชับ กรอกข้อความสั้น หรือมีแถบให้เลือก เพื่อความรวดเร็วในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ การออกคิวอาร์โค้ดวัตถุพยานแต่ละชิ้น ควรมีชื่อ หรือรหัสแสดงบนคิวอาร์โค้ด เพื่อป้องกันการสับสน

ตารางที่ 4 ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้เว็บแอปพลิเคชันสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่
ธุรการ

ลำดับ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความสะดวกและความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน	4.60	0.39	มากที่สุด
2	การทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน	4.70	0.46	มากที่สุด
3	การใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน	4.78	0.46	มากที่สุด

ผลสำรวจพึงพอใจในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันการติดตามวัตถุพยาน สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ธุรการได้ผลสำรวจดังนี้ หัวข้อความสะดวกและความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด หัวข้อการทำงานของแอปพลิเคชันที่ตอบสนองต่อกระบวนการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด หัวข้อการใช้งานและฟังก์ชันต่าง ๆ และความเสถียรของแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด

เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ธุรการ ให้ความเห็นว่าแอปพลิเคชันในการส่งมอบวัตถุพยานมีการทำงานที่เสถียร เป็นไปตามกระบวนการ และมีความครบถ้วนสมบูรณ์ดี

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาปัญหาในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งมอบวัตถุพยาน พบข้อปัญหาในการทำงานคือภาระงานที่หนักมีขั้นตอนและเอกสารในการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เวลาไปกับการจัดทำเอกสาร และในขั้นตอนของการติดตามผู้ครอบครอง

พยานหลักฐานก่อนส่งตรวจยังห้องปฏิบัติการยังไม่มีมีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วม อาจทำให้ได้ข้อมูลการครอบครองวัตถุพยานที่ไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบระบบการส่งมอบวัตถุพยานเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดทำเอกสารที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนของพนักงานสอบสวน โดยระบบสามารถสร้างเอกสารที่พนักงานสอบสวนต้องใช้ในกระบวนการได้ เป็นการลดระยะเวลาการทำงานให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งนี้ระบบติดตามการส่งมอบวัตถุพยานที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งมอบวัตถุพยานไปยังแต่ละบุคคลช่วยลดความผิดพลาดในการบันทึกข้อมูลการครอบครองวัตถุพยาน

ผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัย โดยการสำรวจความพึงพอใจในการใช้งานแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยรวมพบว่าอยู่ในเกณฑ์ดี มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยลดเวลาในการทำงาน แต่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีอยู่บ้างจึงจะสามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ แอปพลิเคชันสามารถนำไปพัฒนาต่อให้สามารถเชื่อมต่อกับระบบอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่นระบบ crimes หรือระบบตรวจที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Anastasia, B., Divij, D., Monique, M., Sung-Hyuk, C., and Demos, A. (2010). *Forensic Evidence Management Information System (FEMIS)*. New York: Pace University.
- Angsanont, A. (2004). *Investigation and investigation*. Bangkok: Ramkhamhaeng University. (In Thai).
- Crime scene management handbook*. (n.d.). Retrieved October 21, 2018. from <http://goo.gl/1wiWfo>.
- Evidence tracking*. (n.d.). Retrieved January 18, 2022. from <http://www.rpcatracking.com/user/login>.
- Gathongthoong, A. (2008). *Development of prototype software for mobile computer devices in crime scene investigation record*. Master of Science Thesis, Silapakorn University, Nakhon Pathom. (In Thai).
- HuiPrasert, L. (n.d.). *Forensic Medicine*. Retrieved August 14, 2018. from <http://www.ifm.go.th/th/ifm-book/ifm-textbook/113-lesson-2.html>.
- James F., and Keith W. Rose. (2000). *Computer Networking: A Top-Down Approach Featuring the Internet*. Boston, Massachusetts: Addison-Wesley.
- Komonnak, N. (2016). *Information Security*. Retrieved August 14, 2018. from <http://www.erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=549>.

- National Statistical Office. (2015). *Major Criminal Cases*. Retrieved August 13, 2018. from <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries13.html>.
- Noikaew, R. and Witchuvanit, W. (2019). The Study of the Significance of Forensic Evidence and Utilization in Criminal Case : Satun Provincial Police Station. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 6(2). 167-180. (In Thai).
- Phromhitathorn, S. (2001). *Evidence in a criminal case*. Bangkok: Pimaksorn. (In Thai).
- Pintukanok, C. (2013). *Copfinder: An Application for Police stations finding and Emergency contacts*. Master of Science Thematic, Dhurakij Pundit University, Bangkok. (In Thai).
- QR Code. (2018). Accessed August 15, 2018. from <http://www.abss.co.th/knowledge-view.php?knID=K000>.
- Sinloyma, P. (2017). *Tackling crime with forensic science*. curriculum training program High Level Justice Administration Class 8 hangout. Affairs justice office. Bangkok. (In Thai).
- Suebongsiri, S. (2008). *Forensic Evidence*. forensic science principles hangout course code 510650. (In Thai).
- Suwandechakun, S. (2017). *The Development of Mobile Application for Electrical Technicians of Provincial Waterworks Authority 5*. Master of Engineering Thematic, Prince of Songkla University, Songkla. (In Thai).
- Website Security. (2018). Retrieved August 14, 2018. from <https://th.godaddy.com/web-security/website-security>.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ร.ต.ท.หญิง ขวัญดาว หิรัญ
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาโท
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	hkwandao@gmail.com

การศึกษารูเหงื่อบริเวณฝ่ามือระหว่างบุคคลต่างเชื้อชาติ

A Study of Pores in Palm Print between People of different Ethnicities

รุ่งรัตน์ อูระเพ็ญ

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Rungrat Urapen

Faculty of Science, Silpakorn University

Received: May 18, 2023 | Revised: December 22, 2023 | Accepted: December 25, 2023

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ทำการศึกษารูเหงื่อบริเวณฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงที่มีเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา โดยเลือกอาสาสมัครที่มีอายุตั้งแต่ 20 – 60 ปี จำนวน 75 คน ซึ่งการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ ศึกษาจำนวนของรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อ การศึกษารูเหงื่อใช้กล้องถ่ายภาพวัตถุพยาน DCS4 ที่ระดับโฟกัสที่ 0.314 และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของรูเหงื่อระหว่างเชื้อชาติโดยใช้สถิติ ANOVA โดยพบว่าในพื้นที่ศึกษาขนาด 5x5 มิลลิเมตร จำนวนรูเหงื่อเฉลี่ยมีความแตกต่างกัน โดยพบว่าเชื้อชาติกัมพูชามีรูเหงื่อเฉลี่ยมากที่สุด (130.72 ± 1.96) รองลงมาคือเชื้อชาติเมียนมา (110.60 ± 0.98) และเชื้อชาติไทยพบจำนวนรูเหงื่อเฉลี่ยน้อยที่สุด (93.84 ± 1.40) การศึกษาประเภทของรูเหงื่อพบว่าทั้ง 3 เชื้อชาติ มีรูเหงื่อแบบเปิดแตกต่างกันแต่มีจำนวนเฉลี่ยของรูเหงื่อแบบปิดไม่แตกต่างกัน และสำหรับการศึกษาขนาดของรูเหงื่อ จำนวนเฉลี่ยของรูเหงื่อขนาดเล็กพบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมา เชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชา แต่สำหรับเชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชา รูเหงื่อขนาดเล็กมีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน และทั้ง 3 เชื้อชาติมีจำนวนเฉลี่ยของรูเหงื่อขนาดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่รูเหงื่อขนาดใหญ่ระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมา เชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชา มีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แต่พบความแตกต่างกันระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชา ความแตกต่างของรูเหงื่อในระหว่างเชื้อชาติเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งในอนาคตอาจนำไปสู่การจำแนกเชื้อชาติได้

คำสำคัญ: รูเหงื่อ, ฝ่ามือ, เชื้อชาติไทย, เชื้อชาติเมียนมา, เชื้อชาติกัมพูชา

Abstract

This study investigates the pores on the palms of female volunteers of Thai, Myanmar, and Cambodian ethnicities. The participants were selected from ages 20 - 60 years,

totaling 75 people. The research was divided into three parts: the study of the number of pores, the type of the pores, and the size of the pores. The pores were studied using a DCS4 forensic camera at a focal level of 0.314, and differences between ethnicities were compared using ANOVA statistics. In a 5x5 millimeter area, it was found that the average number of pores differed significantly, with the highest average number found in Cambodian ethnicity (130.72 ± 1.96), followed by Myanmar ethnicity (110.60 ± 0.98), and the Thai ethnicity with the least average number (93.84 ± 1.40). In studying the type of the pores, it was found that all three ethnicities have different open pores, but the average number of closed pores did not differ. For the study of pore sizes, there were differences in the average number of small pores between Thai and Myanmar ethnicities, and between Thai and Cambodian ethnicities. However, there were no differences in the average number of small pores between Myanmar and Cambodian ethnicities. All three ethnicities showed significant differences in the average number of medium-sized pores. Meanwhile, for large pores, no differences were found between Thai and Myanmar ethnicities, and Myanmar and Cambodian ethnicities, but there were differences between Thai and Cambodian ethnicities. The difference of pores between ethnicities were great benefit to forensic science, which in the future may lead to ethnicity classification.

Keywords: Pore, Palm print, Thai ethnicity, Myanmar ethnicity, Cambodian ethnicity

บทนำ

ลายนิ้วมือ (Fingerprint) เป็นหนึ่งในวิธีที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อยืนยันตัวบุคคลทั้งในคดีอาญา คดีแพ่ง และในเหตุภัยพิบัติต่าง ๆ เนื่องจากลายนิ้วมือมีเอกลักษณ์เฉพาะพิเศษ 2 เอกลักษณ์ คือ 1.ลายนิ้วมือไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต และ 2.ไม่มีรอยลายนิ้วมือที่ซ้ำกันแม้แต่แฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกันก็มีลายนิ้วมือที่แตกต่างกัน (Maltoni et al., 2009, p. 35) (Office of Police Forensic Science, 2016, pp. 185-186) นอกจากนี้การตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลโดยใช้ลายนิ้วมือนั้นเป็นวิธีที่มีความแม่นยำสูงและมีค่าใช้จ่ายไม่แพง ดังนั้นการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเพื่อยืนยันตัวตนด้วยวิธีการตรวจพิสูจน์ด้วยลายนิ้วมือจึงเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบันและเป็นหนึ่งในวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ลายนิ้วมือหมายความรวมถึง รอยลายนิ้วมือ รอยลายฝ่ามือ และรอยลายฝ่าเท้า ซึ่งในปัจจุบันการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลใช้คุณลักษณะของลายนิ้วมือ 3 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะที่ 1 หมายถึงรูปแบบของลายนิ้วมือ เช่น รูปแบบก้นหอย รูปแบบมัดหวาย รูปแบบโค้ง และรูปแบบซับซ้อน คุณลักษณะที่ 2 หมายถึงจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้น เช่น จุด เส้นแยก และเส้นหยุด และ

คุณลักษณะที่ 3 หมายถึงรูเหงื่อ เส้นไม่สมบูรณ์ และรอยแผลเป็น เป็นต้น (Champod et al., 2004 pp. 32-33)

ลายฝ่ามือ (Palm print) เป็นหนึ่งในประเภทของวัตถุพยานด้านลายนิ้วมือแฝง ซึ่งมีคุณลักษณะเช่นเดียวกันกับลายนิ้วมือ โดยพบว่าการพัฒนาของลายเส้นเหมือนกับลายนิ้วมือตั้งแต่ในครรภ์ของมารดา การพัฒนาของลายเส้นบนลายฝ่ามือมีการพัฒนาหลังจากการพัฒนาลายเส้นบนลายนิ้วมือตามลำดับ และลายฝ่ามือสามารถนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลได้เช่นเดียวกันกับลายนิ้วมือ (Holder et al., 2004, pp. 108-109) ซึ่งวัตถุพยานประเภทลายฝ่ามือถูกพบมากในคดีต่าง ๆ เช่นเดียวกับรอยลายนิ้วมือ โดยในปี 2565 พบว่าร้อยละ 20 ที่คนร้ายมักทิ้งร่องรอยของลายฝ่ามือไว้ในสถานที่เกิดเหตุ และปัจจุบันประเทศไทยมีการใช้ระบบการตรวจสอบลายนิ้วมืออัตโนมัติ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เอฟิส หรือ AFIS (Automatic Fingerprint Identification Systems) ซึ่งเป็นระบบที่ตรวจสอบระหว่างลายนิ้วมือแฝงที่เก็บได้จากสถานที่เกิดเหตุหรือจากของกลางกับลายนิ้วมือที่ทำการเก็บรวบรวมไว้ในฐานระบบลายพิมพ์นิ้วมือของกองทะเบียนประวัติอาชญากร (Royal Thai Police, 2022, p. 27) และปัจจุบันมีการใช้งานเป็นเอฟิส ระยะที่ 5 (AFIS 5) โดยข้อมูลระบบ AFIS 5 ได้มีการเพิ่มเติมการตรวจพิสูจน์มากขึ้น ซึ่งระบบดังกล่าวมีการเพิ่มฐานข้อมูลฝ่ามือ สันมือ ใบหน้า และม่านตา โดยมีพื้นที่จัดเก็บข้อมูล 30 ล้านรายการ และรองรับปริมาณงานสืบค้นลายพิมพ์นิ้วมือมากถึง 15,000 รายการ/วัน อีกทั้งยังรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบเครือข่ายการทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการตรวจพิสูจน์ลายฝ่ามือในอนาคต (Special Branch Bureau, 2022) ดังนั้นในอนาคตการตรวจพิสูจน์ทางด้านลายนิ้วมือแฝงกับสารบบลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติจะเริ่มขยายขอบข่ายเพิ่มมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากการใช้ระบบ AFIS ยังคงใช้เพียงคุณลักษณะของลายนิ้วมือแค่ 2 ระดับด้วยกัน คือ คุณลักษณะระดับที่ 1 (รูปแบบของลายนิ้วมือ) และคุณลักษณะระดับที่ 2 (จุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้น) (Zhao et al., 2010, p. 3) และการเก็บรวบรวมฐานข้อมูลของผู้กระทำความผิดในปัจจุบันมีเพียงฐานข้อมูลของลายนิ้วมือ 10 นิ้วเท่านั้น ส่งผลให้ในกรณีที่บางครั้งอาจตรวจพบรอยลายนิ้วมือแฝงแต่รอยลายนิ้วมือแฝงมีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลไม่เพียงพอส่งผลให้รอยลายนิ้วมือแฝงดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ตรวจพิสูจน์เพื่อหาผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นรูเหงื่อซึ่งเป็นคุณลักษณะของลายนิ้วมือระดับที่ 3 จึงเป็นที่น่าสนใจและถูกศึกษาเพิ่มมากขึ้น

รูเหงื่อ (Pore) เป็นคุณลักษณะระดับที่ 3 ของลายนิ้วมือ ซึ่งรูเหงื่อมีคุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจงคือไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำ และมีความคงทน จากการศึกษาของ เอ็ดมอนด์ โลการ์ด (Edmond Locard) พบว่ารูเหงื่อสามารถนำมาใช้ในการยืนยันตัวบุคคลได้แต่ต้องมีจำนวนรูเหงื่อ 20-40 รูเหงื่อ (Tafazolli et al., 2013, p. 103) และในลายนิ้วมือหนึ่งรอยพบว่ามียูเหงื่อมากกว่า 1,400 รูเหงื่อ (Ashbaugh, 1999, pp. 149-157) ซึ่งมากกว่าจุดลักษณะสำคัญพิเศษ ดังนั้นรูเหงื่อจึงเป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะที่น่าสนใจและในปัจจุบันเริ่มมีผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น แต่การใช้รูเหงื่อในการยืนยันตัวบุคคลยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก โดยในประเทศไทยเองปัจจุบันยังไม่มีการใช้รูเหงื่อในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคล แต่การใช้รูเหงื่อเพื่อยืนยันตัวบุคคลได้มีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นซึ่งพบว่าการใช้รูเหงื่อร่วมกับการใช้จุด

ลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นในการยืนยันตัวบุคคลให้ประสิทธิภาพที่ดี มีความถูกต้องเพิ่มมากขึ้น และมีประโยชน์อย่างมากต่อนิติวิทยาศาสตร์ (Kesharwani and Ugale, 2014, pp. 6851-6855)

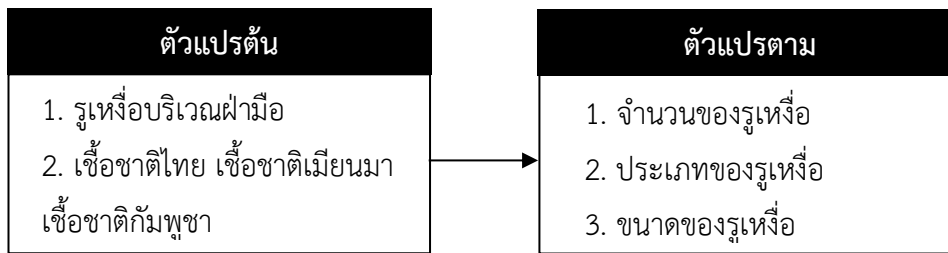
ปัจจุบันการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีต่าง ๆ เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลโดยใช้ลายนิ้วมือ แต่เนื่องจากการตรวจพิสูจน์ในปัจจุบันของประเทศไทยมีการกำหนดจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นที่เพียงพอต่อการตรวจพิสูจน์ไว้ที่ 10 จุดขึ้นไป ดังนั้นในกรณีที่ลายนิ้วมือแฝงรอยดังกล่าวมีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นไม่เพียงพอต่อการตรวจพิสูจน์ส่งผลทำให้สูญเสียวัตถุพยานที่มีคุณภาพไป เพราะฉะนั้นถ้าในอนาคตมีการเพิ่มหรือขยายขอบเขตการตรวจพิสูจน์โดยนำเอาคุณลักษณะของลายนิ้วมือระดับที่ 3 เช่น รูเหงื่อ เป็นต้น มาใช้ร่วมกับจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นส่งผลให้คุณค่าของวัตถุพยานมีประโยชน์มากขึ้นในทางนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของรูเหงื่อเพื่อประโยชน์ต่องานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในอนาคต และสืบเนื่องมาจากในประเทศไทยมีอัตราการนำเข้าแรงงานต่างด้าวมาตรา 59 นำเข้าตาม MOU และได้อนุญาตทำงานในอัตราที่มากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวเชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา ซึ่งทั้งสองเชื้อชาติถือว่าเป็นแรงงานต่างด้าวประเภทนำเข้าแบบ MOU ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมากที่สุด (Office of foreign workers administration department of employment ministry of labour, 2023) การศึกษารูเหงื่อซึ่งเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์พิเศษที่สำคัญของลายนิ้วมือในแต่ละเชื้อชาติจึงเป็นความสนใจของผู้วิจัย ซึ่งถ้าหากความแตกต่างระหว่างรูเหงื่อพบว่ามีมีความสำคัญอาจนำไปสู่การนำรูเหงื่อเข้ามาร่วมใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลและหากสามารถนำรูเหงื่อมาใช้ในการแยกเชื้อชาติได้ในอนาคตจะมีประโยชน์อย่างมากต่อกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาจำนวนของรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อบริเวณฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อ บริเวณฝ่ามือระหว่างเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชาในอาสาสมัครเพศหญิง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูเหงื่อบริเวณฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าของรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อ และทำการเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา โดยใช้สถิติ ANOVA ที่ $p < 0.05$

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

ลายนิ้วมือ (Fingerprint) เป็นหนึ่งในวิธีที่ถูกนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากลายนิ้วมือของแต่ละบุคคลมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะคือไม่มีรอยลายนิ้วมือของบุคคลใด ๆ ที่ซ้ำกัน โดยเซอร์ ฟรานซิส กาลตัน (Sir Francis Galton) ได้นำเสนอไว้ว่าโอกาสที่ลายนิ้วมือของแต่ละบุคคลจะซ้ำกันเกิดได้เพียง 1 ใน 600 ล้าน และลายนิ้วมือของแต่ละบุคคลไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยพบว่าลายนิ้วมือเริ่มพัฒนารูปแบบระหว่างสัปดาห์ที่ 5 และ 6 ในครรภ์มารดา ลายเส้นของลายนิ้วมือเริ่มปรากฏขึ้นประมาณสัปดาห์ที่ 10.5 ถึง สัปดาห์ที่ 16 และพัฒนาเต็มที่ในสัปดาห์ที่ 21 (Bhagwat et al., 2020, p. 53) และการสร้างที่แตกต่างกันเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกระหว่างที่ทารกอยู่ในครรภ์มารดา เนื่องจากการเกิดลายเส้นของลายนิ้วมือเกิดขึ้นในลักษณะของการมีแม่พิมพ์ซึ่งเป็นชั้นของผิวหนังที่อยู่ระหว่างชั้นหนังแท้และชั้นหนังกำพร้า ซึ่งเรียกว่า เบเซลเซลล์ (Basal Cell) ชั้นผิวหนังดังกล่าวเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของสันเขาหรือลายเส้นที่สร้างขึ้นจากเซลล์แรกเริ่มที่เรียกว่า เดอร์มัล แปปิลลา (Dermal papillae) ซึ่งลักษณะของเซลล์จะเหมือนสันเขาสร้างต่อเนื่องกันเป็นลายเส้นบนลายนิ้วมือ และในชั้นเบเซลเซลล์จะมีการสร้างภาพสะท้อนของลายเส้นจากชั้นเซลล์แรกเริ่มขึ้นใหม่เสมอในกรณีที่ผิวหนังมีการผลัดเซลล์ หรือผิวหนังมีการหลุดลอก หรือถูกทำลาย ผิวหนังชั้นนี้จะทำหน้าที่ในการสร้างลายเส้นขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนลายเส้นเดิมโดยจะคงความเป็นเอกลักษณ์เหมือนเดิมไว้ทุกประการ ยกเว้นถ้าผิวหนังบริเวณนั้นถูกทำลายจนถึงชั้นหนังแท้ ทำให้ผิวหนังบริเวณนั้นไม่สามารถสร้างลายเส้นแบบเดิมขึ้นมาได้เนื่องจากชั้นเซลล์แรกเริ่มได้ถูกทำลายไปแล้วนั่นเอง (Champod et al., 2004, pp. 26-29)

รูเหงื่อ (Pore) เป็นหนึ่งในคุณลักษณะของลายนิ้วมือโดยมีคุณสมบัติพิเศษคือ คงทน ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่ซ้ำกัน (Jain et al., 2007, p. 16) ซึ่งรูเหงื่อเริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่ในครรภ์มารดาประมาณสัปดาห์ที่ 14 และพัฒนาเต็มที่ในสัปดาห์ที่ 24 (Bhagwat et al., 2020, p. 53) ในลายเส้นของลายนิ้วมืตลอดความยาว 1 เซนติเมตรโดยทั่วไปจะพบรูเหงื่อประมาณ 9 – 18 รูเหงื่อ หรือประมาณ 23 – 45 รูเหงื่อต่อความยาวของลายเส้น 1 นิ้ว (Maltoni et al., 2009, pp. 222-224 & Ashbaugh, 1999, pp. 149-157) โดยนักวิทยาศาสตร์รายแรกที่ทำการศึกษาข้อมูลของรูเหงื่อคือ เอ็ดมอนด์ โลการ์ด (Edmond Locard) ถือว่าเป็นบิดาแห่งการศึกษารูเหงื่อ (Father of Poroscopy) โดยในปี 1912 เขาสังเกตเห็นว่ามีบางสิ่งที่มีลักษณะไม่เหมือนกับเส้นนูน ซึ่งพบว่ามึลักษณะยึดแน่นและไม่ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพสามารถ

นำมาใช้ในการยืนยันตัวบุคคลได้ (Bhagwat et al., 2020, pp. 53-54) โดยสามารถนำมาใช้ในกรณีที่บนลายนิ้วมือมีจุดลักษณะสำคัญพิเศษของลายเส้นไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งข้อมูลของรูเหงื่อที่นำมาศึกษาประกอบด้วย จำนวนของรูเหงื่อ ระยะห่างของรูเหงื่อ ขนาดของรูเหงื่อ รูปร่างของรูเหงื่อ และประเภทของรูเหงื่อบนลายเส้น (Bindra et al., 2000, pp. 1-4) นอกจากนี้ยังมีนักวิทยาศาสตร์ที่สนใจในการศึกษาข้อมูลของรูเหงื่ออีกมากมาย เช่น Nagesh et al. (2011, pp. 302-305) ได้ทำการศึกษารูเหงื่อในประชากรชาวอินเดียและดูความแตกต่างระหว่างเพศและอายุ โดยใช้อาสาสมัครทั้งหมด 230 คน แบ่งเป็นเพศชาย 115 คน และเพศหญิง 115 คน และแบ่งช่วงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1-20 ปี 21-40 ปี และ 41-75 ปี ซึ่งใช้ตัวอย่างลายนิ้วมือที่ศึกษาเป็นนิ้วหัวแม่มือซ้ายและทำการศึกษาภายใต้กล้องกำลังขยาย 50x และศึกษารูเหงื่อที่อยู่บนความยาวของลายเส้น 1 เซนติเมตร ผลการทดลองที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติชนิด T-test โดยผลการทดลองพบว่าจำนวนของรูเหงื่อไม่มีความแตกต่างกันทั้งในระหว่างเพศและอายุ และพบว่าประเภท ขนาด ตำแหน่ง และรูปร่างของรูเหงื่อไม่แตกต่างกันระหว่างเพศ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงอายุที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่าจำนวนของรูเหงื่อบนลายเส้นบนของลายนิ้วมือเป็นพารามิเตอร์ที่น่าเชื่อถือได้มากสำหรับการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลเมื่อใช้ร่วมกับคุณลักษณะระดับที่ 2 คือจุดลักษณะสำคัญพิเศษ

การศึกษารูเหงื่อโดยทั่วไปประกอบไปด้วย (Bindra et al., 2000, pp. 1-4 & Nagesh et al., 2011, pp. 302-305 & Wijerathne, 2015, pp. 44-46)

- (1) จำนวนของรูเหงื่อ
- (2) รูปแบบของรูเหงื่อ แบ่งออกได้เป็น สี่เหลี่ยม (Square) สามเหลี่ยม (Triangle) ทรงกลม (Round) และวงรี (Oval)
- (3) ประเภทของรูเหงื่อ แบ่งออกเป็น รูเหงื่อแบบปิด (Closed) รูเหงื่อแบบเปิด (Open : Open on both sides and Open on one sides)
- (4) ขนาดของรูเหงื่อ แบ่งออกได้ 3 ขนาด คือ รูเหงื่อขนาดเล็ก ($<100\ \mu\text{m}$) รูเหงื่อขนาดกลาง ($101-200\ \mu\text{m}$) และรูเหงื่อขนาดใหญ่ ($>200\ \mu\text{m}$)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูเหงื่อและการนำรูเหงื่อมาใช้ในการตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลเริ่มเป็นที่น่าสนใจและมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในงานวิจัยของต่างประเทศที่มีการศึกษาเกี่ยวกับรูเหงื่ออย่างแพร่หลาย และในประเทศไทยเองก็เริ่มมีการศึกษาข้อมูลของรูเหงื่อแต่ยังพบจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูเหงื่อหรือคุณสมบัติเบื้องต้นของรูเหงื่อบริเวณฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงในกลุ่มตัวอย่างเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา และศึกษาถึงความแตกต่างของรูเหงื่อบริเวณฝ่ามือระหว่างเชื้อชาติทั้งเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อประโยชน์ต่อด้านนิติวิทยาศาสตร์ในอนาคตถ้าความแตกต่างของรูเหงื่อระหว่างเชื้อชาติอาจสามารถใช้ในการระบุเชื้อชาติได้

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ทำการเก็บตัวอย่างลายฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 20-60 ปี ในกลุ่มประชากรทั้งหมด 3 เชื้อชาติ คือ เชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา จำนวนเชื้อชาติละ 25 คน รวมทั้งหมด 75 คน โดยอาสาสมัครทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยครั้งนี้พร้อมทั้งได้อ่านคำชี้แจงและยินยอมให้ทำการเก็บตัวอย่างเรียบร้อยแล้วจึงเริ่มทำการเก็บตัวอย่าง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานการบริหารงานวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เลขที่ REC 63.1019-126-1198

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บตัวอย่างลายฝ่ามือขวาและซ้ายของอาสาสมัคร โดยใช้แบบฟอร์มที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะสำหรับงานวิจัยนี้ และไม่เปิดเผยชื่อของอาสาสมัครแต่กำหนดรหัสแทนเพื่อเป็นการรักษาความลับ และสำหรับการเก็บตัวอย่างลายฝ่ามือทำการเก็บเพียงแค่ครั้งเดียวต่อตัวอย่างเพื่อป้องกันการเลือกตัวอย่างและเป็นการควบคุมตัวแปรต้นเพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนสำหรับการวิจัย

3) เครื่องมือการวิจัย

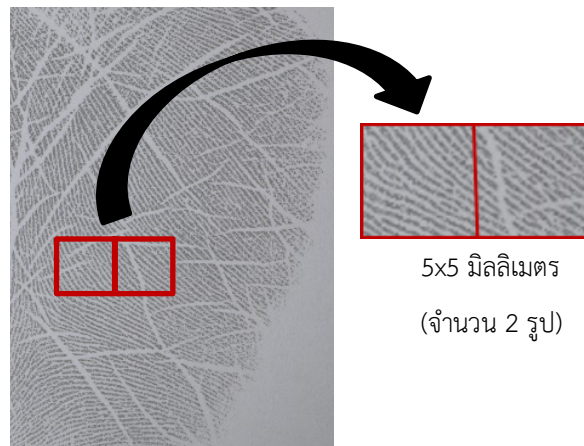
งานวิจัยนี้ใช้เครื่องถ่ายภาพวัตถุพยาน DCS4 (foster+freeman) ที่ระดับโฟกัส 0.314 ในการถ่ายภาพตัวอย่างลายฝ่ามือในบริเวณที่ต้องการศึกษาขนาด 5x5 มิลลิเมตร

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

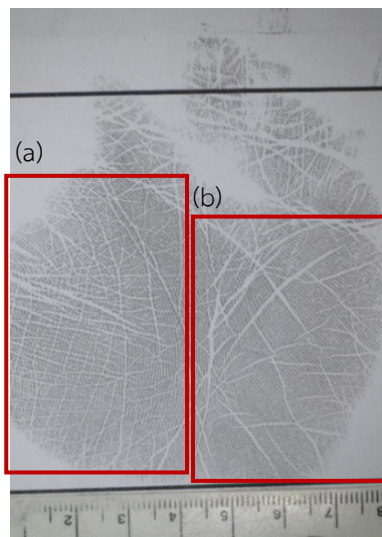
รายงานผลการวิจัยจากข้อมูลที่ทำวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็นจำนวนของรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อในแต่ละเชื้อชาติ และทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของจำนวนรูเหงื่อ ประเภทของรูเหงื่อ และขนาดของรูเหงื่อระหว่างเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชา ว่ามีความแตกต่างกันระหว่างเชื้อชาติหรือไม่ โดยใช้สถิติ ANOVA ที่ $p < 0.05$

5) วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บตัวอย่างลายฝ่ามือขวาและฝ่ามือซ้ายของอาสาสมัครด้วยวิธีการป้อนฝ่ามือลงบนแบบฟอร์มการเก็บตัวอย่างที่ทำขึ้นใหม่โดยเฉพาะด้วยหมึกพิมพ์สีดำ (Police mate) และทำการกำหนดรหัสโดยไม่เปิดเผยชื่อของอาสาสมัคร โดยทำการศึกษารูเหงื่อทั้งฝ่ามือขวาและฝ่ามือซ้าย
2. ในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาข้อมูลของรูเหงื่อในพื้นที่สี่เหลี่ยมขนาด 5 x 5 มิลลิเมตร จำนวนทั้งหมด 2 รูป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์รวมแล้วคิดเป็นค่าเฉลี่ยรวม แสดงดังภาพที่ 2 และบริเวณฝ่ามือที่ศึกษาคือ บริเวณเนินใน (Thenar) และบริเวณเนินนอก (Hypothenar) แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 บริเวณที่ต้องการศึกษาขนาด 5x5 มิลลิเมตร

ภาพที่ 3 บริเวณเนินใน (Thenar) (a) และบริเวณเนินนอก (Hypothenar) (b) ของฝ่ามือที่ใช้ในการศึกษา

3. ถ่ายภาพลายฝ่ามือขวาและซ้ายด้วยเครื่องถ่ายภาพวัตถุพยาน DCS4 (foster+freeman) ที่ระดับโฟกัส 0.314

4. ทำการศึกษารูเหงื่อบริเวณฝ่ามือ โดยได้แบ่งการศึกษออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

4.1 ศึกษาจำนวนของรูเหงื่อ โดยทำการนับจำนวนรูเหงื่อทั้งหมดที่ปรากฏในบริเวณพื้นที่ที่เลือกศึกษา

4.2 ศึกษาประเภทของรูเหงื่อ แบ่งออกเป็น รูเหงื่อแบบเปิด และรูเหงื่อแบบปิด

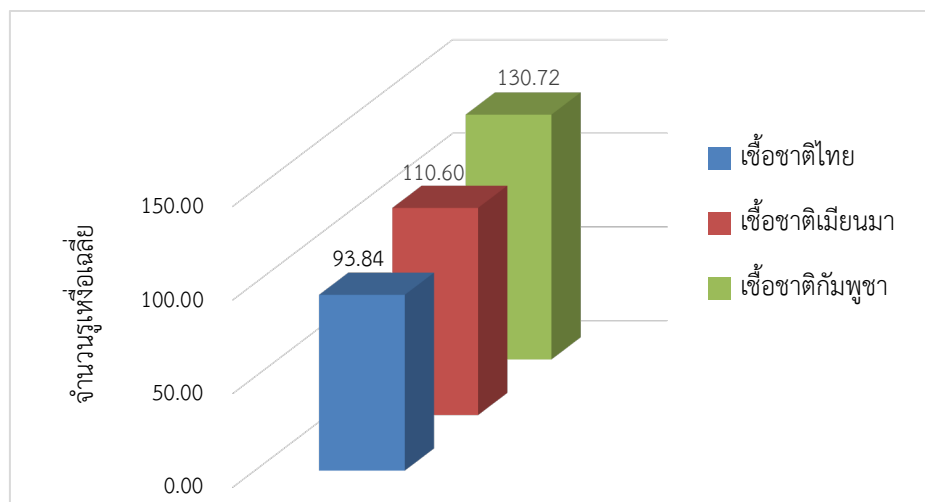
4.3 ศึกษาขนาดของรูเหงื่อ โดยในงานวิจัยนี้ทำการศึกษขนาดของรูเหงื่อ 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งใช้หลักการการยึดรูเหงื่อที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นตัวเทียบขนาดรูเหงื่อขนาดต่าง ๆ อ้างอิงตามงานวิจัยของ Bindra และคณะ (2000)

5. เปรียบเทียบจำนวนของรูเหี่ยว ประเภทของรูเหี่ยว และขนาดของรูเหี่ยวบริเวณฝ่ามือระหว่างเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา และวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติ ANOVA ที่ $p < 0.05$

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูเหี่ยวในอาสาสมัครเพศหญิงจำนวน 75 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นเชื้อชาติไทย จำนวน 25 คน เชื้อชาติเมียนมา จำนวน 25 คน และเชื้อชาติกัมพูชา จำนวน 25 คน โดยมีอายุตั้งแต่ 20 – 60 ปี ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ การศึกษาจำนวนของรูเหี่ยว การศึกษาประเภทของรูเหี่ยว และการศึกษาขนาดของรูเหี่ยว

การศึกษาจำนวนของรูเหี่ยวในอาสาสมัครเพศหญิง 3 กลุ่มคือเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา พบว่าในทั้ง 3 เชื้อชาติมีจำนวนรูเหี่ยวเฉลี่ยในพื้นที่ขนาด 5x5 มิลลิเมตร ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ โดยจากงานวิจัยพบว่าเชื้อชาติกัมพูชามีรูเหี่ยวเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งพบมากถึง 130.72 ± 1.96 รองลงมาคือเชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวเฉลี่ย 110.60 ± 0.98 และในเชื้อชาติไทยพบน้อยที่สุดคือ 93.84 ± 1.40 ดังภาพที่ 4 และข้อมูลทางสถิติของทั้ง 3 เชื้อชาติแสดงดังตารางที่ 1

ภาพที่ 4 จำนวนรูเหี่ยวเฉลี่ยในเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางสถิติของจำนวนรูเหี่ยวเฉื่อยในแต่ละเชื้อชาติ

เชื้อชาติ (N)	จำนวนรูเหี่ยวเฉื่อย				
	Min	Max	Mean	S.D.	S.E.
เชื้อชาติไทย (N=25)	77	107	93.84	6.99	1.40
เชื้อชาติเมียนมา (N=25)	102	119	110.60	4.91	0.98
เชื้อชาติกัมพูชา (N=25)	118	145	130.72	9.82	1.96

S.D. = standard deviation, S.E. = standard error.

ในงานวิจัยนี้ทำการศึกษาประเภทของรูเหี่ยวโดยแบ่งออกเป็น รูเหี่ยวแบบเปิด และรูเหี่ยวแบบปิด แสดงดังภาพที่ 5 ซึ่งผลการวิจัยในเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมาพบว่าประเภทรูเหี่ยวแบบปิดมีจำนวนเฉลี่ยมากกว่ารูเหี่ยวแบบเปิด โดยในเชื้อชาติไทยพบรูเหี่ยวแบบปิดเฉลี่ย 61 ± 1.19 เชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวแบบปิดเฉลี่ย 60 ± 1.17 และสำหรับรูเหี่ยวแบบเปิดในเชื้อชาติไทยพบเฉลี่ย 33 ± 1.12 เชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวแบบเปิดเฉลี่ย 51 ± 1.01 แต่ในขณะที่เชื้อชาติกัมพูชาพบรูเหี่ยวแบบปิด (60 ± 1.30) น้อยกว่ารูเหี่ยวแบบเปิด (71 ± 1.23) ซึ่งผลการวิจัยแสดงดังภาพที่ 6 และข้อมูลทางสถิติของจำนวนเฉลี่ยของประเภทรูเหี่ยวในแต่ละเชื้อชาติ แสดงดังตารางที่ 2

จากนั้นทำการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติโดยใช้สถิติ ANOVA ที่ $p < 0.05$ พบว่ารูเหี่ยวแบบเปิดระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมา เชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชา และระหว่างเชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชาพบรูเหี่ยวแบบเปิดเฉลี่ยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ เช่นเดียวกัน แต่ในขณะที่จำนวนรูเหี่ยวแบบปิดเฉลี่ยระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p = 0.29$ ระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชาพบรูเหี่ยวแบบปิดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p = 0.47$ และระหว่างเชื้อชาติเมียนมากับเชื้อชาติกัมพูชาพบจำนวนเฉลี่ยของรูเหี่ยวแบบปิดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p = 0.78$

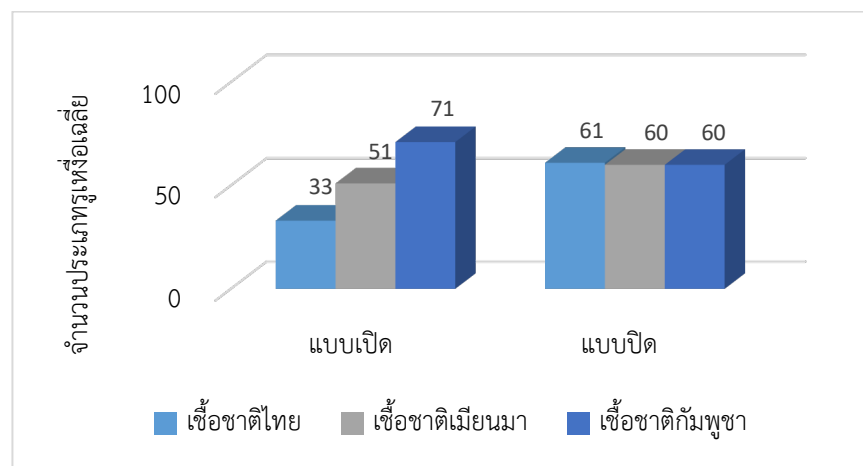
ภาพที่ 5 ลักษณะของรูเหี่ยวแบบเปิด (a) ลักษณะของรูเหี่ยวแบบปิด (b)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทางสถิติของจำนวนเฉลี่ยของประเภทรูเหี่ยวในเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา

เชื้อชาติ (N)	จำนวนเฉลี่ยของประเภทรูเหี่ยว					
	แบบเปิด			แบบปิด		
	Mean	S.D.	S.E.	Mean	S.D.	S.E.
เชื้อชาติไทย (N=25)	33	5.62	1.12	61	5.93	1.19
เชื้อชาติเมียนมา (N=25)	51	5.05	1.01	60	5.86	1.17
เชื้อชาติกัมพูชา (N=25)	71	6.17	1.23	60	6.48	1.30

S.D. = standard deviation, S.E. = standard error.

ภาพที่ 6 จำนวนเฉลี่ยของประเภทของรูเหี่ยวในเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา

การศึกษาขนาดของรูเหี่ยว ในงานวิจัยนี้แบ่งการศึกษาขนาดของรูเหี่ยวออกเป็น 3 ขนาด คือ รูเหี่ยวขนาดเล็ก รูเหี่ยวขนาดกลาง และรูเหี่ยวขนาดใหญ่ ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนเฉลี่ยของขนาดรูเหี่ยวในเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา

เชื้อชาติ (N)	จำนวนเฉลี่ยของขนาดรูเหี่ยว		
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
เชื้อชาติไทย (N=25)	29.80±0.49	38.56±0.48	25.48±1.39
เชื้อชาติเมียนมา (N=25)	54.40±0.96	34.80±0.96	21.40±1.35
เชื้อชาติกัมพูชา (N=25)	56.72±1.18	54.60±1.08	19.40±1.03

ขนาดของรูเหี่ยวในแต่ละเชื้อชาติพบว่า ในเชื้อชาติไทยพบรูเหี่ยวขนาดกลางมากที่สุด (38.56 ± 0.48) รองลงมาคือขนาดเล็ก (29.80 ± 0.49) และพบน้อยที่สุดคือรูเหี่ยวขนาดใหญ่ (25.48 ± 1.39) ในขณะที่ขนาดของรูเหี่ยวในเชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวขนาดเล็กจำนวนมากที่สุด (54.40 ± 0.96) รองลงมาคือรูเหี่ยวขนาดกลาง (34.80 ± 0.96) ส่วนรูเหี่ยวขนาดใหญ่พบเป็นจำนวนน้อยที่สุด (21.40 ± 1.35) และเชื้อชาติกัมพูชาที่เช่นเดียวกันคือพบรูเหี่ยวขนาดเล็กจำนวนมากที่สุด (56.72 ± 1.18) รองลงมาคือรูเหี่ยวขนาดกลาง (54.60 ± 1.08) และพบจำนวนน้อยที่สุดคือรูเหี่ยวขนาดใหญ่ (19.40 ± 1.03)

จากการศึกษาความแตกต่างกันระหว่างเชื้อชาติผลการวิจัยพบว่าในระหว่างเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติกัมพูชามีจำนวนรูเหี่ยวขนาดเล็กเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ แต่ในเชื้อชาติเมียนมากับเชื้อชาติกัมพูชาพบว่ารูเหี่ยวขนาดเล็กมีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ $p = 0.13$ และสำหรับรูเหี่ยวขนาดกลางพบว่ามีความแตกต่างกันในทั้ง 3 เชื้อชาติอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ ส่วนรูเหี่ยวขนาดใหญ่พบว่าระหว่างเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติเมียนมา ($p = 0.06$) และเชื้อชาติเมียนมากับเชื้อชาติกัมพูชา ($p = 0.24$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติกัมพูชาที่ $p < 0.05$

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยคุณสมบัติของรูเหี่ยวบริเวณฝ่ามือในอาสาสมัครเพศหญิงเชื้อชาติไทย เชื้อชาติเมียนมา และเชื้อชาติกัมพูชา โดยทำการศึกษาคุณสมบัติของรูเหี่ยวใน 3 หัวข้อคือ จำนวนของรูเหี่ยว ประเภทของรูเหี่ยว และขนาดของรูเหี่ยว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

ในการศึกษาจำนวนของรูเหี่ยวในทั้ง 3 เชื้อชาติ พบว่าจำนวนรูเหี่ยวเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ ซึ่งเชื้อชาติกัมพูชามีรูเหี่ยวเฉลี่ยมากที่สุดคือพบมากถึง $130.72 (\pm 1.96)$ รองลงมาคือเชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวเฉลี่ย $110.60 (\pm 0.98)$ และในเชื้อชาติไทยพบจำนวนรูเหี่ยวเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ $93.84 (\pm 1.4)$

การศึกษาประเภทของรูเหี่ยว ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็นรูเหี่ยวแบบเปิด และรูเหี่ยวแบบปิด พบว่าในเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมาพบรูเหี่ยวแบบปิดมากกว่ารูเหี่ยวแบบเปิด ซึ่งเชื้อชาติไทยพบ 61 ± 1.19 และเชื้อชาติเมียนมาพบ 60 ± 1.17 โดยผลการวิจัยที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bindra และคณะ (2000) ที่พบว่ารูเหี่ยวแบบปิดมีมากกว่ารูเหี่ยวแบบเปิด ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวพบรูเหี่ยวแบบปิดมากถึง 65% - 80% แต่ในเชื้อชาติกัมพูชาพบว่ารูเหี่ยวแบบปิดน้อยกว่ารูเหี่ยวแบบเปิด และจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ พบว่าในการศึกษารูเหี่ยวแบบเปิดทั้ง 3 เชื้อชาติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ แต่ขณะเดียวกันพบว่ารูเหี่ยวแบบปิดระหว่างเชื้อชาติทั้ง 3 เชื้อชาติไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$

สำหรับการศึกษานาฬิกาของรูเหี่ยว ในเชื้อชาติไทยพบรูเหี่ยวขนาดกลางมากที่สุด (38.56 ± 0.48) รองลงมาคือขนาดเล็ก (29.80 ± 0.49) และขนาดใหญ่ที่น้อยที่สุด (25.48 ± 1.39) ซึ่งผลการวิจัยขนาดของรูเหี่ยว

ในเชื้อชาติไทยสอดคล้องกับการวิจัยของ Bindra และคณะ (2000) ที่พบรูเหงื่อขนาดกลางมากที่สุด (50%-72%) ขนาดเล็ก (27%-31%) และพบรูเหงื่อขนาดใหญ่่น้อยที่สุด แต่ในเชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชาพบรูเหงื่อขนาดเล็กจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือรูเหงื่อขนาดกลาง และน้อยที่สุดคือรูเหงื่อขนาดใหญ่ และจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติพบว่าระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมา เชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชา มีจำนวนเฉลี่ยของรูเหงื่อขนาดเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ แต่สำหรับเชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชาพบรูเหงื่อขนาดเล็กมีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน และในทั้ง 3 เชื้อชาติพบว่าจำนวนเฉลี่ยของรูเหงื่อขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p < 0.05$ แต่สำหรับรูเหงื่อขนาดใหญ่พบว่าเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติเมียนมา เชื้อชาติเมียนมาและเชื้อชาติกัมพูชา มีจำนวนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แต่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติกัมพูชา

จากการศึกษาคุณสมบัติของรูเหงื่อพบว่ารูเหงื่อมีความแตกต่างกันในระหว่างเชื้อชาติอย่างมีนัยสำคัญที่สามารถนำไปสู่การใช้รูเหงื่อเพื่อแยกเชื้อชาติได้ในอนาคต โดยจะเป็นประโยชน์อย่างมากในทางนิติวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อศึกษากลุ่มประชากรที่กว้างมากขึ้นและสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์และความแตกต่างได้มากขึ้น
2. ควรทำการศึกษากลุ่มประชากรที่มีเชื้อชาติหลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติมากยิ่งขึ้น
3. ควรต่อยอดการศึกษาเพิ่มเติมทั้งรอยลายนิ้วมือ รอยลายฝ่ามือ และรอยลายฝ่าเท้า ซึ่งทั้ง 3 ส่วนเป็นประเภทของวัตถุพยานที่สามารถนำไปสู่การตรวจพิสูจน์เพื่อยืนยันตัวบุคคลได้

เอกสารอ้างอิง

- Ashbaugh, D.R. (1999). *Quantitative-Qualitative Friction Ridge Analysis: An introduction to Basic and Advanced Ridgeology*. New York: CRC Press.
- Bhagwat, V., Kumar, D.M. and Lakshmi, N.V. (2020). Poroscopy – The Study of Sweat Pores among Central Indian Population. *Scholars International Journal of Anatomy and Physiology*, 3(6), 53-56.
- Bindra, B., Jasuja, O.P. and Singla, A.K. (2000). Poroscopy: A method of personal identification revisited. *Anil Aggrawal's Internet Journal of Forensic Medicine and Toxicology*, 1(1), 1-4.
- Champod, C., Lennard, C., Margot, P. and Stoilovic, M. (2004). *Fingerprints and Other Ridge Skin Impressions*. New York: CRC Press.

- Holder, E. H., Robinso, L. O. and Laub, J. H. (2004). *The Fingerprint sourcebook*. DC: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
- Jain, A. K., Chen, Y., and Demirkus, M. (2007). Pores and Ridges: High-Resolution Fingerprint Matching Using Level 3 Features. *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, 29(1), 15-27.
- Kesharwani, N. and Ugale, S. P. (2014). Fingerprint Recognition Using Level 3 Features, *International Journal of Advanced Research in Computer and Communication Engineering*, 3(6), 6851-6855.
- Maltoni, D., Maio, D., Jain, A. K. and Prabhakar, S. (2009). *Handbook of Fingerprint Recognition*. 2nd Edition. USA: Springer-Verlag.
- Nagesh, K.R., Bathwal, S. and Ashoka, B. (2011). A preliminary study of pores on epidermal ridges: Are there any sex differences and age related changes?. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 18, 302-305.
- Office of foreign workers administration department of employment ministry of labour. (2023). *Foreign worker statistics May, 2023*. Bangkok. (In Thai).
- Office of Police Forensic Science. (2016). *Practice Guide of Verification in Fingerprint, Palm and Sole*. Bangkok: Policeprinting. (In Thai).
- Royal Thai Police. (2022). *Handbook of Forensic Science and Criminal Investigation*. 1st Edition. Bangkok: Policeprinting. (In Thai).
- Special Branch Bureau. (2022). *COMMISSIONER - GENERAL : opened the project to expand and develop the Automatic Fingerprint Identification Systems Phase 5 (AFIS 5)*. Retrieved January 5, 2023. from <https://www.sbpolic.go.th/news.html>. (In Thai).
- Tafazoli, M., Shahri, N.M., Ejtehadi, H., Haddad, F., Nooghabi, H.J., Shahri, M.M. and Naderi, S. (2013). Biological Variability of Sweat Gland Pores in the Fingerprints of a Fars Iranian Family from Khorasan Razavi Province, Iran. *Anatomical Sciences Journal*, 10(2), 99-104.
- Wijerathne, BTB. (2015). Poroscopy: an important research field in Medicine and Physical Anthropology. *Anuradhapura Medical Journal*, 9(2), 44-46.
- Zhao, Q., Zhang, D., Zhang, L. and Luo, N. (2010). Adaptive fingerprint pore modelling and extraction. *Pattern Recognition*, 43, 2833-2844.

ประวัติผู้เขียน

คำแนะนำ ชื่อ-สกุล	พ.ต.ต.หญิง รุ่งรัตน์ อูระเพ็ญ
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษานิเทศศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรนิเทศศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	หลักสูตรนิเทศศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	urapenr@gmail.com

แนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น A Guideline of Online Fraud Investigation: A Case Study in Khon Kaen

นทนนท์ นามประเสริฐ

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Natanon Namprasert

Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received: July 7, 2023 | Revised: January 14, 2024 | Accepted: January 21, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

คดีฉ้อโกงออนไลน์ของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ซึ่งจำนวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นไม่สอดคล้องกับจำนวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ที่ดำเนินคดีเรียบร้อยแล้ว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาแนวทางขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในเขตรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการสืบสวน เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีฉ้อโกงออนไลน์ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษาวิเคราะห์จากสำเนาสำนวนคดีของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่นจำนวน 10 คดี โดยผลการวิจัยที่สำคัญประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สืบสวนมีแนวทางในการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์คล้ายกันกับคดีอาญาอื่นๆ แต่ในขั้นตอนการสืบสวนหาข้อมูลผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจโดยตรงในการสืบค้นข้อมูล จำเป็นต้องมีการประสานงานจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ทำให้เกิดความล่าช้า และเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการดำเนินคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ควรมีหน่วยงานเฉพาะที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกได้โดยตรง จะทำให้การสืบสวนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่เป็นประจำ

คำสำคัญ: แนวทางการสืบสวน, ปัญหาและอุปสรรค, ฉ้อโกงออนไลน์, ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น

Abstract

In this present. The happen of Online Fraud within Khon Kaen Provincial Police Area have been dramatically increasing and not incompatible with the succession of investigation. This research aims for study for a guideline that Khon Kaen Provincial Police use to solve the Online Fraud investigations including Problems and obstacles of

investigations to improve a guideline for more efficient in the Online Fraud investigation. The number of 5 Sample is from the Khon Kaen Provincial Police investigation officer and other 5 Sample is from Police Forensic Science Center 4 and a 10 copy of a File case about Online Fraud. The result is the officers cannot investigate the private information about criminal by themselves. The officers have to request the information from the other institution or company, That makes the investigation delayed. And thus the number and knowledge of the officers is not efficient enough due to the increasing number of Online Fraud. So if they have a specific institution for sending information between them, That will definitely increase efficient of the Online Fraud investigation, And frequently improve and acknowledge the officers.

Keywords: Investigation Guideline, Problems and obstacles, Online Fraud, Khon Kaen Provincial Police

บทนำ

ปัจจุบันพบว่าการกระทำความผิดทางโลกออนไลน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการฉ้อโกงทางออนไลน์ นับวันปัญหาเหล่านี้ยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยสาเหตุหลักของปัญหาในการฉ้อโกงทางออนไลน์ที่มีเพิ่มมากขึ้นนั้น เนื่องจากในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์และการทำธุรกรรมออนไลน์สามารถเข้าถึงได้ง่าย ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อไม่รู้เท่าทันกลโกง และเมื่อถูกหลอกลวงแล้ว ผู้เสียหายไม่ได้เข้าติดต่อแจ้งความร้องทุกข์หาตัวผู้กระทำความผิดเพราะคิดว่าคงเป็นไปได้ยากที่จะติดตามตัวผู้กระทำความผิด หรือการติดตามตัวที่ยุ่งยากและล่าช้า ทำให้ผู้เสียหายถอดใจไม่ติดตามต่อ เพราะเมื่อรูปแบบและวิธีการในการกระทำความผิดมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณคดีมีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างทันท่วงที และด้วยรูปแบบการกระทำความผิดทางออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นในยุคสมัยที่ข้อมูลปริมาณมหาศาลไหลเวียนอยู่บนโลกออนไลน์ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องแบกรับภาระที่เพิ่มมากขึ้นในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาดำเนินคดีในชั้นศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับจำนวนทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้กระทำความผิดยังคงลอยนวลและกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1.1 สถิติคดีฉ้อโกงผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของตำรวจภูธรภาค 4 ระหว่าง 1 ต.ค.61–27 ธ.ค.64

	1 ต.ค. 61 – 30 ก.ย. 62		1 ต.ค. 62 – 30 ก.ย. 63		1 ต.ค. 63 – 30 ก.ย. 64		1 ต.ค. 64 – 27 ธ.ค. 64		เปรียบเทียบ รับแจ้ง		จับ %
	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ	เพิ่ม-ลด	%	
คดีฐานความผิดฉ้อโกงที่ กระทำผ่านระบบ คอมพิวเตอร์	0	0	0	0	26	13	56	16	30	115.38	28.5 7

แหล่งที่มา: Provincial Police Region 4, 2021

จากตารางสถิติการดำเนินการเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของตำรวจภูธรภาค 4 พบว่า ภายในพื้นที่รับผิดชอบของภาค 4 นั้น เริ่มมีการแจ้งความร้องทุกข์คดีฉ้อโกงออนไลน์ในช่วงเดือนตุลาคม 2563 เป็นต้นมา โดยมียอดรับแจ้งความร้องทุกข์ในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 จำนวน 26 คดี จับได้ทั้งหมด 13 คดี ต่อมาในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2564 (วันที่สืบค้น) มีการแจ้งความร้องทุกข์ทั้งหมด 56 คดี จับได้ทั้งหมด 16 คดี จะเห็นได้ว่า ในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2564 ระยะเวลาเพียง 3 เดือน มีคดีฉ้อโกงออนไลน์เกิดขึ้นมากกว่าช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 ซึ่งเป็นระยะเวลา 1 ปีเต็มเกือบเท่าตัว แต่สถิติการจับกุมเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

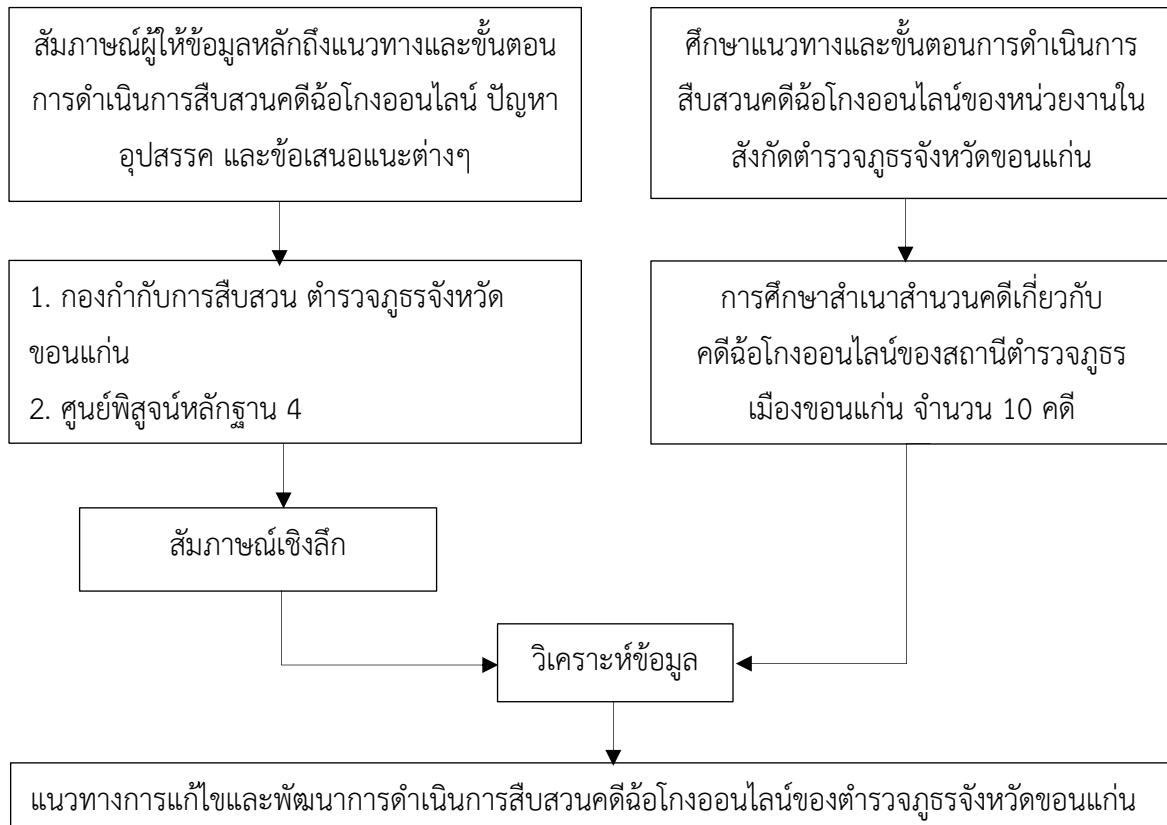
ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสืบสวนคดีดังกล่าว เช่น ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือวิธีการเฉพาะในการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี แต่พบว่าปัญหาในการกระทำความผิดในโลกออนไลน์นั้นไม่ได้ลดลงแต่กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาว่า การดำเนินการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นนั้น มีประสิทธิภาพหรือไม่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ มีวิธีการสืบสวนหาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดอย่างไรบ้าง มีทรัพยากรและเทคโนโลยีเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาจากการกระทำความผิดทางโลกออนไลน์มากน้อยเพียงใด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้น และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่คนในสังคม

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาขั้นตอนแบบแผนการปฏิบัติงานสืบสวนในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงออนไลน์ของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน ตั้งแต่ขั้นตอนการรับเรื่องจนถึงขั้นตอนประมวลผลการสืบสวน
- 2) เพื่อนำเสนอแนวทางวิธีการที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการพัฒนาการสืบสวนติดตามตัวผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกงออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความสัมพันธ์ของแนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสมมติฐานคือ แนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นและศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีขั้นตอนหรือแนวทางในการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์อย่างไร มีการประยุกต์มาจากหน่วยงานอื่นหรือไม่ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของทั้งสองหน่วยงานคืออะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินการอย่างไร

บททวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ได้ทำการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ ประกอบด้วย

1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) บัญญัติว่า “การสืบสวนหมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องมีวิธีการสืบสวนอย่างไร แต่บัญญัติว่า “หมายความว่า การแสวงหา...” การแสวงหาคือการกระทำเพื่อที่จะได้พบในสิ่งที่ต้องการพบ เพื่อที่จะได้ทราบใน สิ่งที่ต้องการทราบ รู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ การแสวงหาอาจจะกระทำได้ทั้งโดยทางลับและโดยทางเปิดเผย การแสวงหาหลักฐานโดยการสืบสวน จึงแบ่งออกเป็น

(1) การแสวงหาโดยไม่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ผู้สืบสวนสามารถกระทำได้โดยไม่มีขีดจำกัด เช่นการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมขององค์กร คนร้ายข้ามชาติในประเทศญี่ปุ่นที่อาจจะมาก่ออาชญากรรมในประเทศไทย การแสวงหาในส่วนที่มีได้เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นจึง เป็นการกระทำที่ผู้สืบสวนสามารถกระทำได้ เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้กระทำสิทธิของผู้สืบสวนใน

การกระทำการในกรณีดังกล่าวจึงเหมือนสิทธิของประชาชน ประชาชนนั้นสามารถจะ กระทำการอะไรได้ เว้นแต่มีกฎหมายห้ามมิให้กระทำ

(2) การแสวงหาที่เป็นการกระทำอันละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การกระทำความผิดลักษณะเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐในฐานะเป็นเจ้าพนักงาน เช่น การตรวจค้นตัวผู้ต้องสงสัย การตรวจค้นเคหสถานของผู้อื่น โดยหลักผู้สืบสวนไม่สามารถกระทำได้ แต่จะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำ และจะต้องกระทำไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การตรวจค้นในที่อยู่ของผู้อื่น จะต้องมิเหตุดังได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Somkid Saicharoen (2018) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัลในคดีอาญา โดยปัจจุบัน อุปกรณ์ดิจิทัล อาทิเช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อื่นที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต มีบทบาทสำคัญในการใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล นอกจากนี้ อุปกรณ์ ดังกล่าวยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำธุรกรรมต่างๆ ทั้งการซื้อขายสินค้าและบริการ การชำระ ราคา และธุรกรรมด้านการเงินอื่นๆ อุปกรณ์ดิจิทัลเหล่านี้จึงมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเป้าหมายของการกระทำความผิด ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด หรือถูกใช้เป็นอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อุปกรณ์ดิจิทัลจึงถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการ พิสูจน์ความผิดในคดีอาญา ไม่น้อยไปกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่น แต่โดยที่ลักษณะของ พยานหลักฐานดิจิทัล (หรือพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์) มีลักษณะที่ถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้ง่าย การรวบรวมพยานหลักฐานและการจัดเก็บพยานหลักฐานจึงต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดข้อโต้แย้งในการอ้างอิงและรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล

Nath Thanesanich (2012) ได้ทำการศึกษาในส่วนของคุณสมบัติที่บันทึกอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจัดเป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุตามแต่วัตถุประสงค์ในการใช้อ้างอิงในคดี หากมีวัตถุประสงค์มุ่งยืนยันความถูกต้องแท้จริงของเนื้อความด้วยการนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่บันทึกไว้ในระบบ คอมพิวเตอร์ประมวลผลผ่านชุดคำสั่งและอุปกรณ์ต่างๆ โดยทำออกมาในรูปของสิ่งพิมพ์ออก (print out) ในรูปของเอกสาร และมีเนื้อหาตรงกันกับที่แสดงอยู่สิ่งพิมพ์ออกนั้น จะจัดเป็นพยานเอกสาร แต่หากการใช้อ้างอิงข้อมูลที่บันทึกอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อยืนยันความมีอยู่ของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ด้วยการนำระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่บันทึกข้อมูลไว้มานำสืบ ด้วยการแสดงออกในรูปแบบที่เข้าใจได้ และทำให้เห็นว่าเป็นข้อมูลที่ระบบคอมพิวเตอร์แสดงออกมา เป็นข้อมูลถูกต้องแท้จริง ไม่มีการแก้ไข หรือทำลายให้เกิดความเสียหาย จะจัดเป็นพยานวัตถุในคดีอาญา

Dithapart Borworchai (2020) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขงานสืบสวนในประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขงานสืบสวนในประเทศไทย และเพื่อจัดการความรู้การสืบสวนในประเทศไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการตำรวจระดับปฏิบัติการงานสืบสวนในสถานีตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1 ถึง 9

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางและกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด อดีตนักสืบที่มีชื่อเสียง และเจ้าหน้าที่หรือตำรวจไทยที่เคยผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร FBI ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับงานสืบสวนในประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ สภาพปัญหาการสืบสวนก่อนเกิดเหตุ การสืบสวนในยุค 4.0 จึงต้องมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ พยานหลักฐานชัดเจนถูกต้องตามกฎหมาย และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยงานสืบสวน

Ruttanakit Phromanut (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนางานด้านสืบสวนของกองกำกับการสืบสวนสอบสวน 3 กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรภาค 9 ในด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาด้านวิชาการ การพัฒนางานด้านบริการ การพัฒนาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี การพัฒนาด้านกฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ การพัฒนาคุณสมบัติเฉพาะของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาทักษะประสบการณ์ในการทำงาน และการพัฒนาด้านความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ยังสามารถบ่งบอกถึงปัญหาภายในหน่วยงานได้ เช่น อัตรากำลังไม่เหมาะสมกับโครงสร้างและลักษณะงานของหน่วยงาน การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ภาระงานประจำมากจนไม่สามารถติดตามความก้าวหน้าขาดแรงจูงใจในการทำงาน ขาดแผนพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ จึงได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางที่อาจส่งผลต่อการพัฒนางานด้านสืบสวนต่อไป

Duangrit Benchathikul Chairungruang (2018) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานภายในด้านการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจงานสืบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจงานสืบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี มี 10 ด้าน ได้แก่ ด้านกำลังพล ด้านงบประมาณ ด้านคุณสมบัติและความสามารถ ด้านโอกาสความก้าวหน้า ด้านสวัสดิการและรายได้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการพิจารณาความดีความชอบ ด้านวิทยาการและแผนปฏิบัติงาน ด้านงานที่รับผิดชอบ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

Veerapong Boonyopat and Supattra Paenvichit (2013) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีในสถานีตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า ด้านระบบงานสอบสวน พบปัญหาการแย่งงานสืบสวนและงานสอบสวนออกจากกัน ทำให้การบริหารงานคดีไม่เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ด้านระบบตำแหน่งของพนักงานสอบสวน พบว่า การนำระบบ Academic Rank Classification (ARC) มาใช้กับระบบตำแหน่งของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจ ก่อให้เกิดสภาพปัญหาและความเสียหายต่อระบบงานสอบสวนและต่อประชาชนและด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในระบบงานตำรวจ พบว่า ยังขาดกฎหมายที่รองรับเกี่ยวกับการให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการประนอมและไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

Narong Kulnitet, Sunee Kalayachit and Somsak Nongpong (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสืบสวนเพื่อการปราบปรามยาเสพติดในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสืบสวนที่สำคัญคือ การใช้สายลับและการรวบรวมพยานหลักฐานให้ชัดเจนก่อนที่จะจับกุมผู้กระทำผิด โดยความพึงพอใจของประชาชนต่อการพัฒนารูปแบบการสืบสวนเพื่อปราบปรามยาเสพติด และประสิทธิผลของการนำ

คู่มือการสืบสวนเพื่อการปราบปรามยาเสพติดมาใช้ในชุมชนนันทร ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ และชุมชนวัดสังข์กระจาย อยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน

Vachara Chaiyasam (2016) ได้ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ในภาพรวม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรผู้บังคับใช้กฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสืบสวน สอบสวน ปัญหาในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี โดยมีแนวทางการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์เชิงรุก ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการบังคับใช้กฎหมายและพัฒนาบุคลากร ให้มีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาและจัดรูปแบบในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องแบบบูรณาการร่วมกัน โดยมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับลักษณะสำคัญของคดี ค้ามนุษย์ รวมทั้งต้องมีมาตรการคุ้มครองพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต ควรกำหนด ยุทธศาสตร์การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อย่างเร่งด่วน และควรพิจารณาพัฒนาฐานข้อมูลและบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานและฐานข้อมูล ซึ่งเป็นภาพรวมของประเทศให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และควรจัดหาพัฒนาเครื่องมือพิเศษด้วย

Pipat Chanruam (2019) ได้ศึกษาความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของเนื้อหา วิชาการสืบสวนที่จัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนนายร้อยตำรวจตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการตำรวจหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2556 และเพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชาการสืบสวน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาวิชาการสืบสวนที่จัดให้มีการเรียน การสอนนั้น มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่มีหัวข้อวิชาและเนื้อหาบางส่วนที่ควรปรับ การเรียนการสอน

Phanomsak Rungrat and Chalat Thipakornkiat (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสืบสวนอุบัติเหตุที่ เกี่ยวข้องกับอันตรายข้างทาง บนทางหลวงหมายเลข 414 (ถนนลพบุรีราเมศวร์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สืบสวนสาเหตุของอุบัติเหตุอันตรายข้างทางที่เกิดขึ้นและงานวิจัยนี้ยังได้นำโปรแกรม Interactive Highway Safety Design Model (IHSDM) มาประยุกต์ใช้ทดสอบ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการออกแบบ โดยใช้ 2 โมดูลในการศึกษา คือ Policy Review และ Design Consistency เนื่องจากเป็นโมดูลที่ใช้ประเมิน การออกแบบทางเรขาคณิต ซึ่งพบว่า การใช้โปรแกรมสามารถช่วยให้ผู้ออกแบบพิจารณาถึงจุดเสี่ยงที่ควร ปรับปรุง

Asavin Malaisit (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนในกองบังคับการกองปราบปราม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลด้านต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับสูง ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ ตำรวจฝ่ายสืบสวนที่มีชั้นยศแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจ

ฝ่ายสืบสวนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนที่มีเงินเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าเงินเดือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน

Patiphan Yuenthon (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนกรณีการสอบสวนกรณีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทางอิเล็กทรอนิกส์จากการศึกษาพบว่า การสืบสวนสอบสวนกรณีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นยังมีปัญหา แม้ในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติต่างๆ ออกมาบังคับใช้ แต่ไม่ได้แก้ปัญหาให้การสืบสวนสอบสวนกรณีความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรแต่อย่างใด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการสืบสวนสอบสวนกรณีความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Nutthorn Dechsakul and Jomdech Trimek (2020) ได้ศึกษาสถานการณ์ในปัจจุบันของการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต รูปแบบของการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมในคดีการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต และแนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต โดยผลการวิจัยส่วนหนึ่งชี้ให้เห็นว่า เหตุของการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเกิดจากปัญหาในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีอาชญากรรมยังอาชญากรได้

Serhiy Vladimirovich Shapochka (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการลดโอกาสเกิดการฉ้อโกงไซเบอร์ และเสนอแนวทางการป้องกันการฉ้อโกงที่กระทำผ่านคอมพิวเตอร์อุปกรณ์สื่อสารและเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการศึกษาข้อกำหนดเบื้องต้นในการพัฒนาเว็บไซต์และวิเคราะห์ถึงอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งานเว็บไซต์ในโลก ทวีปยุโรป ทวีปเอเชีย สหรัฐอเมริกา และประเทศยูเครน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดมาจากความเฉยเมยและขาดประสิทธิภาพของโครงสร้างความปลอดภัยของภาคเอกชนในการป้องกันการก่ออาชญากรรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี

จากงานวิจัยที่ต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีต่างๆ รวมถึงคดีฉ้อโกงซึ่งกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลการศึกษามีวิเคราะห์ได้ถึงปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคลากร ด้านการศึกษา กระบวนการยุติธรรม หรือแม้กระทั่งโครงสร้างระบบความปลอดภัยของภาคเอกชน โดยปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการนั้น ในแต่ละท้องที่จะมีอุปสรรคที่ต่างกันไป ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรจะมีการศึกษาขั้นตอนแนวทางในการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีปริมาณคดีที่

ได้รับแจ้งเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงที่กระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร และควรมีการพัฒนาแนวทางในการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ราย
- (2) เจ้าหน้าที่ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จำนวน 5 ราย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ทำการขอการรับรองการดำเนินการวิจัยในมนุษย์ ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อขอรับการรับรองให้ดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ได้ให้การรับรองงานวิจัยนี้ ตามเอกสารรับรองเลขที่ 660614-020 รหัสโครงการวิจัย FSRPCA-IRB-66017

(2) ทำการขออนุญาตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น และผู้บังคับการศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ผ่านทางคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อขอเข้าทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของแต่ละหน่วยงาน

(3) ดำเนินการจัดทำบันทึกขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลสำเนาสำนวนคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย

(4) จัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยมีรูปแบบเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การพูดคุย สัมภาษณ์ซักถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ

(5) ผู้วิจัยทำการจดประเด็นคำตอบที่สำคัญ จากนั้นนำข้อมูลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์สรุปผลร่วมกับสำเนาสำนวนคดี

3) เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือประกอบการวิจัย ดังต่อไปนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตของคำถามไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์

2) ประเด็นข้อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับแนวทางขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ของหน่วยงานที่ผู้ให้สัมภาษณ์สังกัด ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการสืบสวนคดีฉ้อโกง

ออนไลน์ ปัญหาและอุปสรรคที่ประสพระหว่างดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์และข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม นอกเหนือจากคำถามที่กำหนดขึ้น

(2) สำเนาสำนวนคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จำนวน 10 คดี เพื่อศึกษาขั้นตอนวิธีการดำเนินคดีและศึกษาแนวทางการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ของ พนักงานสอบสวน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละหน่วยงานเรียบร้อยแล้ว จะนำบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละหน่วยงาน พร้อมกับสำเนาสำนวนคดี จำนวน 10 คดี ประกอบกับเอกสาร หนังสือ ตัวบทกฎหมาย สำนวนคดี บทความทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานส่วนบุคคล และสื่อออนไลน์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ถึงวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ว่ามีแบบแผนแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างไร ปัญหาและข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์เกิดขึ้นในขั้นตอนใดบ้าง จากนั้นนำบทสัมภาษณ์และสำนวนคดีดังกล่าวมาเรียบเรียงและพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกันกับข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากนั้นจึงสรุปข้อมูลเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางปฏิบัติการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในการหาตัวผู้กระทำความผิดโดยการฉ้อโกงทางออนไลน์มาดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สืบสวน กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีประสบการณ์การดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ จำนวน 5 ราย และเจ้าหน้าที่แผนกคดีคอมพิวเตอร์ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ จำนวน 5 ราย

1) แนวทางการสืบสวน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองหน่วยงานให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันคือแบบแผนที่ใช้ในการวางแผนก่อนเริ่มดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์นั้น เป็นแบบแผนซึ่งผู้ปฏิบัติงานได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นจากหน่วยงานชั้นบังคับบัญชาซึ่งได้จัดให้มีการอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานภายในสังกัดเป็นประจำในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ตามที่หน่วยงานชั้นบังคับบัญชากำหนดให้ รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่เคยดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์มาก่อน โดยจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสืบสวนไปตามพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่ใช้ในการฉ้อโกงผู้เสียหาย แต่ในปัจจุบัน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองหน่วยงานยังไม่ได้มีการประยุกต์แนวทางการสืบสวนคดี

สื่อออนไลน์มาจากหน่วยงานอื่นแต่อย่างไร การดำเนินการสืบสวนในปัจจุบันใช้องค์ความรู้จากการฝึกอบรมร่วมกับประสบการณ์ที่เจ้าหน้าที่อาวโสได้ปฏิบัติเป็นแนวทางมาก่อน

2) ขั้นตอนการสืบสวน

ผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวน กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน โดยได้อธิบายกระบวนการสืบสวนคดีสื่อออนไลน์ของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น เป็นขั้นตอนต่อไปนี้

(1) เริ่มกระบวนการจากการรับแจ้งเหตุร้องทุกข์ผ่านพนักงานสอบสวน เพื่อวิเคราะห์คดีว่าเป็นการฉ้อโกงในรูปแบบใด มีการกระทำความผิดผ่านทางช่องทางใด จำนวนผู้เสียหายและมูลค่าความเสียหายรวมทั้งหมดเท่าไร มีการกระทำความผิดในท้องที่ใดบ้าง

(2) เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการรับแจ้งเหตุเรียบร้อยแล้วจะทำการส่งข้อมูลและพยานหลักฐานเบื้องต้นมายังกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น เพื่อทำการสืบสวนหาข้อมูลพื้นฐานและระบุประเภทของการกระทำความผิดและวางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการสืบสวน

(3) จัดทำหนังสือขอข้อมูลจากหน่วยงานภายนอก เพื่อตรวจสอบหมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางที่ผู้กระทำความผิดใช้ในการติดต่อผู้เสียหาย และทำการสืบสวนเส้นทางการเงิน เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบหรือพฤติกรรมที่ผู้กระทำความผิดใช้ในการกระทำความผิด โดยในส่วนของการสืบสวนหมายเลขโทรศัพท์และเส้นทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั้นจะดำเนินการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรภายนอก เช่น ธนาคาร และบริษัทที่ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์ หากเกิดความซับซ้อนในการรวบรวมพยานหลักฐาน จะมีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนของการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่นจะมีการตรวจสอบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้นเพื่อตรวจสอบว่าพยานหลักฐานมีข้อมูลที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ หากมีน้ำหนักเพียงพอที่จะสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้จะทำการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 เพื่อส่งวัตถุพยานให้ตรวจสอบและยืนยันข้อมูลเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเรียบร้อยแล้ว รายงานผลการดำเนินการสืบสวนเบื้องต้นไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อออกสืบสวนตามหาตัวผู้กระทำความผิด

ในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่แผนกคดีคอมพิวเตอร์ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ทางหน่วยงานไม่มีอำนาจในการสืบสวนคดีสื่อออนไลน์โดยตรง เป็นเพียงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานผู้รับผิดชอบเมื่อมีการร้องขอให้สนับสนุนเท่านั้น โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) เมื่อได้รับพยานหลักฐานซึ่งเป็นของกลางจากพนักงานสอบสวน หรือในบางครั้งพนักงานสอบสวนอาจขอสนับสนุนในการร่วมออกตรวจสอบพื้นที่เกิดเหตุเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(2) เมื่อได้รับวัตถุพยานมาแล้ว จะดำเนินการการแยกประเภทของวัตถุพยาน ถ่ายภาพพยานหลักฐานก่อนตรวจสอบจากนั้นทำการแยกส่วนประกอบของอุปกรณ์และนำไปตรวจสอบข้อมูลและทำสำเนาข้อมูลเป็นไฟล์ img โดยใช้เครื่องไรท์บล็อกเกอร์ (Write Blocker) เชื่อมต่อเข้ากับซูเปอร์คอมพิวเตอร์ (Super Computer) เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุพยานอิเล็กทรอนิกส์ จากนั้น extract ไฟล์ img ให้ออกมาเป็นข้อมูลที่ต้องการ จากนั้นรายงานผลการดำเนินการให้หน่วยงานผู้ขอสนับสนุนทราบ

จากการสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ทั้งสองหน่วยงาน เพื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับแล้ว จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนการปฏิบัติงานของทั้งสองหน่วยงานจะต้องมีการติดต่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ และเป็นขั้นตอนที่ทั้งสองหน่วยงานใช้ระยะเวลาในการดำเนินการพอสมควร ซึ่งหน่วยงานทั้งสองเห็นพ้องต้องกันว่า หากมีหน่วยประสานงานทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงาน หรือมีข้อมูลเฉพาะที่จะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นภายในแพลตฟอร์มต่างๆ จะทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น และในส่วนของอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีอุปกรณ์เฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ภายในหน่วยงาน แต่กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น จำต้องขอสนับสนุนจากตำรวจภูธรภาค 4 ทุกครั้งที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมือเฉพาะในการดำเนินการ

3) ปัญหาและอุปสรรค

(1) ปัจจัยทางด้านบุคลากร

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองหน่วยงาน ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า จำนวนบุคลากรและความสามารถของบุคลากรส่งผลต่อรอบเวลาการปฏิบัติงาน เนื่องจากปัจจุบันคดีฉ้อโกงออนไลน์มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความซับซ้อนในการดำเนินการมากขึ้น แต่บุคลากรที่รับผิดชอบคดีฉ้อโกงออนไลน์ไม่สอดคล้องกันกับปริมาณงาน ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการสืบสวนให้ทันกำหนดเวลาและไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการสืบสวนให้ครบถ้วนถูกต้องทุกคดี

(2) ปัจจัยด้านองค์ความรู้

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองหน่วยงาน ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจุบันหน่วยงานชั้นบังคับบัญชาได้มีการจัดหลักสูตรการอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ภายในสังกัดอยู่เป็นประจำ และหน่วยงานได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

(3) ปัจจัยด้านประสบการณ์

กลุ่มตัวอย่างสังกัดกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า หากผู้ปฏิบัติงานมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์มาก่อน จะทำให้มองภาพรวมเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์รูปแบบต่างๆ และสามารถกำหนดทิศทางการสืบสวนได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การสืบสวนมีความราบรื่นและรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่กลุ่มตัวอย่างอีก 2 ราย มองว่าประสบการณ์ไม่ได้ส่งผลต่อการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์มากนัก เนื่องจากก่อนที่จะผู้ปฏิบัติงานจะเข้ารับ

ตำแหน่ง ต้องผ่านการอบรมเพิ่มความรู้และฝึกปฏิบัติขั้นพื้นฐานมาก่อนและในระหว่างการสืบสวนจะมีการติดต่อประสานขอสนับสนุนจากหน่วยงานซึ่งมีประสบการณ์และความสามารถเข้าร่วมดำเนินการ แต่ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรการอบรมอย่างต่อเนื่อง และได้รับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ซึ่งสังกัดหน่วยเหนืออยู่เป็นประจำ หากมีกรณีที่เจ้าหน้าที่ประสบปัญหาระหว่างปฏิบัติงานจะได้รับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ซึ่งสังกัดหน่วยเหนือจึงไม่เป็นปัญหา

(4) ปัจจัยด้านเครื่องมือและเทคนิค

กลุ่มตัวอย่างสังกัดกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ในหน่วยได้บังคับบัญชาในระดับสถานีตำรวจภูธรนั้น ไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือพิเศษที่ใช้ในการสืบสวนคดีข้อโกงออนไลน์ที่มีความซับซ้อน ซึ่งจะต้องมีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานชั้นเหนือทุกครั้งในกรณีที่คดีมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงในหลายพื้นที่ ในปัจจุบันคดีข้อโกงออนไลน์มักจะกระทำความผิดผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งไม่สามารถดำเนินการใดๆ เพื่อขอทราบถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีได้เลย เนื่องจากผู้ให้บริการฐานข้อมูลของแพลตฟอร์มอยู่ต่างประเทศ และเนื่องจากเป็นนโยบายการการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานบัญชีโซเชียลมีเดีย ทำให้การติดต่อขอเข้าถึงข้อมูลถูกปฏิเสธ จึงจำเป็นต้องขอสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการติดตามหมายเลข IP Address ของผู้ใช้งานบัญชีโซเชียลมีเดียแต่ละแพลตฟอร์มและกลุ่มตัวอย่างสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ทั้ง 5 ราย ได้ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ปัจจุบันหน่วยงานมีอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการกู้ข้อมูล ซึ่งอาจสูญหายหรือถูกเข้ารหัสจากพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เพียงแต่การดำเนินการต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรเนื่องจากความจำกัดทางด้านจำนวนเครื่องมือและบุคลากรที่ไม่สัมพันธ์กัน กล่าวคือจำนวนเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบมีไม่เพียงพอต่อจำนวนบุคลากรที่สามารถใช้งานได้

(5) ปัจจัยด้านงบประมาณ

กลุ่มตัวอย่างสังกัดกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ปัจจุบันคดีข้อโกงออนไลน์นั้น สามารถกระทำความผิดได้จากทุกที่ทุกแห่ง โดยเฉพาะการกระทำความผิดผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งใด โดยในระหว่างการสืบสวนคดีข้อโกงออนไลน์ เมื่อสืบสวนจนพบตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอยู่ต่างท้องที่ ทำให้มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงขึ้นมาก และในส่วนของกลุ่มตัวอย่างสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลสอดคล้องต้องกันว่า ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันที่คดีเกี่ยวกับข้อโกงออนไลน์มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ทำให้มีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานบ่อยครั้ง และอุปกรณ์เครื่องมือถูกใช้งานมากขึ้นงบประมาณที่ใช้เบิกจ่ายในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะค่าบำรุงรักษาและค่าต่ออายุผลิตภัณฑ์ (License) จำเป็นต้องใช้งบประมาณที่สูงมาก แต่เนื่องจากงบประมาณที่หน่วยงานได้รับนั้นเป็นงบประมาณโดยรวมไม่ได้มีการแบ่งสัดส่วนแต่อย่างใด โดยหน่วยงานจะต้องทำการแบ่งสัดส่วนงบประมาณตามแต่ละแผนงาน

(6) ปัจจัยด้านอื่น

กลุ่มตัวอย่างสังกัดกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ราย ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ปัจจุบันการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์นั้น จำเป็นต้องมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก เพื่อขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบการสืบสวน เช่น การขอข้อมูลรายการเดินบัญชีที่ผู้กระทำความผิดใช้ในการหลอกลวงจากธนาคารผู้ให้บริการ และการขอข้อมูลการใช้งานหมายเลขโทรศัพท์จากบริษัทผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์ รวมถึงการขอสนับสนุนให้ตรวจสอบผู้ใช้งานบัญชีทางโซเชียลมีเดีย แต่ส่วนมากจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกไม่มากเท่าที่ควร กล่าวคือ ธนาคารบางแห่งเปิดเผยข้อมูลรายการเดินบัญชีของลูกค้าได้ล่าช้า หรือบางแห่งเมื่อตรวจสอบรายการเดินบัญชีของลูกค้าแล้ว ไม่มีการระบุหมายเลขบัญชีธนาคารหรือธนาคารปลายทางที่ทำการโอนเงินออกไป ทำให้เกิดความยากลำบากในการสืบสวน ซึ่งเกิดเหตุแห่งความล่าช้าในกรณีขอความร่วมมือกับบริษัท ผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เช่นเดียวกัน ส่วนการขอทราบข้อมูลยืนยันตัวผู้ใช้งานบัญชีทางโซเชียลมีเดียต่างๆ ไม่สามารถดำเนินการขอระบุตัวตนได้ เนื่องจากบางแพลตฟอร์มมีผู้ให้บริการฐานข้อมูลอยู่ที่ต่างประเทศ อีกทั้งในปัจจุบัน ได้มีการจัดตั้งกองบังคับการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี 3 ซึ่งรับผิดชอบคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์ครอบคลุมในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จึงต้องมีการประสานงานเกี่ยวกับการจัดสรรการดำเนินคดีอยู่เป็นระยะ และในส่วนของกลุ่มตัวอย่างสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ทั้ง 5 ราย ให้การไปในทางเดียวกันว่า ปัญหาอุปสรรคนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีปัญหาในด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากข้อมูลบางประเภทจำเป็นต้องทำหนังสือเพื่อขอเข้าถึงข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นและใช้เวลาในการดำเนินการมากขึ้น และเนื่องจากศูนย์พิสูจน์หลักฐานมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานตามที่มีการยื่นขอให้ตรวจสอบเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการแสวงหาหรือตรวจสอบข้อเท็จจริงอื่นใดนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่มีการยื่นขอให้ตรวจสอบโดยพนักงานสอบสวน

ในส่วนการวิเคราะห์สำเนาสำนวนคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จำนวน 10 คดี ซึ่งเป็นคดีฉ้อโกงออนไลน์ที่ได้รับแจ้งในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2563 - 2566 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์คดีได้ตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสำเนาสำนวนคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น

ลำดับ	หมายเลขคดีอาญา	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
1.	4094/2565	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ซื้อขายสินค้าผ่านเพจเฟซบุ๊ก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก - หน่วยงานภายนอกใช้เวลาดำเนินการล่าช้าเป็นอย่างมาก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ - ติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ แต่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เป็นผู้รับจ้างบัญชีมาให้แก่บุคคลนิรนาม - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
2.	231/2566	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ซื้อขายสินค้าผ่านเพจเฟซบุ๊ก

ลำดับ	หมายเลขคดีอาญา	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
		- มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ - ไม่สามารถติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดได้ - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
3.	1113/2566	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงโดยการแอบอ้างเป็นบุคคลที่ผู้เสียหายรู้จัก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ - ติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ แต่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ทราบเพียงว่ามีเพื่อนชวนไปรับจ้างเปิดบัญชีเพื่อให้บุคคลที่สามใช้งาน โดยเป็นการติดต่อบุคคลที่สามผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
4.	4093/2565	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงโดยการแอบอ้างเป็นบุคคลที่ผู้เสียหายรู้จัก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินและข้อมูลจรรยาทางคอมพิวเตอร์จากหน่วยงานภายนอก - หน่วยงานภายนอกไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลจรรยาทางคอมพิวเตอร์ได้ จะต้องตรวจสอบผ่าน IP Address เท่านั้น - ไม่สามารถติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดได้ - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
5.	1583/2565	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ซื้อขายสินค้าผ่านเพจเฟซบุ๊ก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก - หน่วยงานภายนอกใช้เวลาดำเนินการล่าช้าเป็นอย่างมาก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ - ติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ แต่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากแผนของผู้ต้องหาเป็นผู้รับจ้างบัญชีมาขายให้แก่ผู้ใช้บัญชีเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งหลอกลวงให้ทำงานเป็นพนักงานรับโอนเงิน - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
6.	654/2566	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ร่วมวงแชร์ผ่านบัญชีผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก และมีการติดต่อกับท้าวแชร์ผ่านโทรศัพท์มือถือ - คดีมีผู้เสียหายหลายคน - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินและข้อมูลการใช้งานโทรศัพท์มือถือจากหน่วยงานภายนอก - ติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาได้
7.	1624/2563	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ร่วมลงทุนผ่านแอปพลิเคชันไลน์ - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินและข้อมูลการใช้งานโทรศัพท์มือถือจากหน่วยงานภายนอก - ไม่พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ แต่พบหมายเลขโทรศัพท์มือถือของผู้ต้องสงสัยซึ่งใช้ลงทะเบียนเปิดบัญชีปลายทาง ซึ่งตรงกับหมายเลขโทรศัพท์ที่ปรากฏในแอปพลิเคชันไลน์ - สามารถติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดได้จากการตรวจสอบการใช้งานหมายเลขโทรศัพท์มือถือ
8.	1890/2565	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ซื้อขายสินค้าผ่านเพจเฟซบุ๊ก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ มีบัญชีรับโอนเงินปลายทางหลายบัญชี - ติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ทั้งหมด แต่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เป็นผู้รับจ้างบัญชีมาให้บุคคลที่สามใช้งาน โดยไม่ทราบชื่อ-สกุล - ไม่สามารถสืบค้นถึงข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีเฟซบุ๊กได้
9.	2032/2565	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ร่วมลงทุนผ่านแอปพลิเคชันวอทแอป

ลำดับ	หมายเลขคดีอาญา	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
		- มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก แต่ไม่สามารถติดต่อขอข้อมูลหมายเลขผู้ใช้งานแอปพลิเคชันวอทแอปได้ เนื่องจากสำนักงานตั้งอยู่ที่ต่างประเทศ - ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธ เนื่องจากเป็นเพียงผู้รับโอนเงินจากผู้เสียหายและโอนเงินต่อไปยังผู้กระทำผิดเท่านั้น
10.	2949/2563	- ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้ร่วมลงทุนผ่านบัญชีผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก - มีการขอข้อมูลเส้นทางการเงินและข้อมูลการใช้งานโทรศัพท์มือถือจากหน่วยงานภายนอก - พบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติ และพบหมายเลขโทรศัพท์มือถือของผู้ต้องสงสัยซึ่งใช้ลงทะเบียนเปิดบัญชีปลายทาง และในการเปิดบัญชีได้มีการใช้รูปถ่ายบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งหมายเลขโทรศัพท์และชื่อ-สกุล รวมทั้งรูปพรรณสัณฐานตรงกับที่ปรากฏในบัญชีผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก
รวมทั้งสิ้น		10 คดี

สรุปและอภิปรายผล

(1) สรุปผลการศึกษา

การดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ของกองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ได้มีการวางแผนทางการดำเนินการสืบสวนคดีประเภทฉ้อโกงออนไลน์ไว้ในลักษณะคล้ายกันกับการสืบสวนคดีอื่นๆ ซึ่งได้มีการจัดอบรมโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นประจำในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้น จะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องก่อน ไม่ได้มีการศึกษาหรือประยุกต์มาจากหน่วยงานอื่นแต่อย่างใด โดยเริ่มต้นกระบวนการจากการรับแจ้งเหตุร้องทุกข์จากผู้เสียหายต่อพนักงานสอบสวน จากนั้นพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบปากคำผู้เสียหายไว้เบื้องต้นเพื่อระบุประเภทของการกระทำความผิด และจำแนกคดีว่าเป็นการฉ้อโกงในรูปแบบใด มีการกระทำความผิดผ่านทางช่องทางใด จากนั้น ส่งข้อมูลเบื้องต้นให้แก่กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น เพื่อทำการสืบสวนหาข้อมูลพื้นฐานและวางแผนขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการสืบสวนซึ่งในกรณีคดีฉ้อโกงออนไลน์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่าที่สามารถจะทำได้ โดยให้เป็นดุลพินิจของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีได้ ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง จึงได้มีการจัดทำหนังสือขอข้อมูลจากหน่วยงานภายนอกเช่น บริษัทผู้ให้บริการหมายเลขโทรศัพท์เพื่อตรวจสอบข้อมูลผู้เปิดใช้งานหมายเลขโทรศัพท์ หรือช่องทางที่ผู้กระทำผิดใช้ในการติดต่อผู้เสียหายและทำการสืบสวนเส้นทางการเงิน โดยการจัดทำหนังสือขอข้อมูลรายการการเดินทางบัญชี เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบหรือพฤติกรรมที่ผู้กระทำผิดใช้ในการกระทำความผิด โดยในส่วนของการสืบสวนหมายเลขโทรศัพท์และเส้นทางการเงินของผู้กระทำผิดนั้น และดำเนินการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือ

องค์กรภายนอก หากเกิดความซับซ้อนในการรวบรวมพยานหลักฐาน จะมีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเรียบร้อยแล้ว รายงานผลการดำเนินการสืบสวนเบื้องต้นไปยังผู้บังคับบัญชา และรายงานผลการสืบสวนไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อติดตามตัวผู้กระทำความผิดดำเนินคดีต่อไป และในส่วนเจ้าหน้าที่แผนกคดีคอมพิวเตอร์ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 นั้น เนื่องจากตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 3 ไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการสืบสวนคดีโดยตรง จึงต้องเริ่มต้นจากการได้รับการประสานงานจากหน่วยงานอื่น เพื่อขอสนับสนุนในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยทำการลงพื้นที่และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือเมื่อมีการร้องขอจากผู้ขอสนับสนุนให้อินถ่ายสำรองข้อมูลหรือเก็บกู้ข้อมูลที่ถูกลบหรือเข้ารหัสในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ จะดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ จากนั้นรายงานผลการดำเนินการให้หน่วยงานผู้ขอสนับสนุนทราบ

จากการศึกษาวิเคราะห์สำเนาสำนวนคดีเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น พบว่า ขั้นตอนการดำเนินการมีความสอดคล้องกันกับการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่สืบสวน คือการติดต่อประสานงานเพื่อขอข้อมูลจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก จะต้องจัดทำเป็นหนังสือขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี ซึ่งทางหน่วยงานปลายทางได้ตอบกลับเป็นหนังสือเช่นเดียวกัน ซึ่งมีปัญหาในเรื่องของเงื่อนไขและขั้นตอนการประสานงานที่มีหลายขั้นตอน เกิดความยากลำบากในการสืบสวน และด้วยปัจจุบันมีตัวบทกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 (PDPA) ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องหาได้โดยตรง และในระหว่างดำเนินการสืบสวนบางกรณีผู้ต้องหา รู้ว่ามีการสืบค้นข้อมูลส่วนบุคคลโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นช่องทางให้ผู้ต้องหาร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ยิ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการสืบสวนยิ่งขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสองหน่วยงานได้มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินการสืบสวนเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ในปัจจุบัน

ซึ่งสอดคล้องกับ Ruttanakit P. (2011) ที่กล่าวว่า หากต้องการพัฒนาการดำเนินงานด้านการสืบสวน จะต้องมีการพัฒนาในหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ปัจจัยด้านบุคลากร ต้องการให้มีการปรับปรุงจำนวนบุคลากรให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น รวมถึงองค์ความรู้ในด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในยุคปัจจุบัน ปัจจัยด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับหน่วยงาน เนื่องจากพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่รับผิดชอบที่กว้าง อีกทั้งการฉ้อโกงออนไลน์สามารถกระทำได้จากทุกแห่ง ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพิ่มสูงขึ้น นอกเหนือจากนั้น ทั้งสองหน่วยงานเห็นว่า หากมีการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกโดยตรง หรือมีตัวบทกฎหมายที่อนุญาตหรือทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นต่อการสืบสวน จะสามารถดำเนินการสืบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) อภิปรายผลการศึกษา

ในการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวทางขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนคดีฉ้อโกงออนไลน์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติในลักษณะใกล้เคียงกับคดีอาญาประเภทอื่นๆ ตามแบบแผน ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติงานขององค์กร โดยการจำแนกประเภทคดี และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับจากผู้เสียหาย ว่าเป็นการกระทำผิดในลักษณะรูปแบบใด แต่ในขั้นตอนต่อมา ที่จะต้องมีการสืบสวนข้อมูลต่างๆ ของผู้กระทำผิด แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติต่างๆ ออกมาบังคับใช้ แต่ไม่ได้แก้ปัญหาให้การสืบสวนสอบสวนกรณีดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรแต่อย่างใด (Patiphan Y., 2016) อีกทั้งทางเจ้าหน้าที่ที่ทำการสืบสวนไม่มีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ซึ่งถือเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ด้วยเงื่อนไขกฎหมายต่างๆ ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 (PDPA) ซึ่งต้องได้รับการยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนที่จะเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว ในกรณีคดีฉ้อโกงออนไลน์โดยรวมแล้วไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ และเนื่องจากการกระทำความผิดผ่านผู้ใช้งานบัญชีโซเชียลมีเดียต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) , ไลน์ (Line) , วัตทแอป (WhatsApp) ซึ่งตั้งสำนักงานอยู่ที่ต่างประเทศ ไม่สามารถประสานเพื่อขอข้อมูลผู้ใช้งานบัญชีได้โดยตรง หากต้องการติดตามตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ต้องใช้การติดตามจาก IP Address

จากกรณีศึกษาสำเนาสำนวนคดีข้างต้น จะพบว่าเป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่คล้ายกัน ซึ่งการกระทำผิดในหลายคดียังไม่สามารถติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ แม้กระทั่งกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการได้อย่างล่าช้า เป็นเหตุให้ไม่อาจยับยั้งการกระทำความผิดของอาชญากรได้ (Nutthorn D. and Jomdech T., 2020) ส่งผลให้การกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น อุปกรณ์เครื่องมือและบุคลากรที่สังกัดอยู่ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะดำเนินการได้ทุกคดี จึงจำเป็นต้องมีการขอสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกทุกครั้ง ส่งผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการสืบสวนมีความล่าช้าไปพอสมควร และเนื่องจากในปัจจุบันมีจำนวนคดีฉ้อโกงออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการใช้งบประมาณ ไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์เครื่องมือ หรือค่าใช้จ่ายในการติดตามตัวผู้ต้องหา เนื่องจากในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ต่างจังหวัด อยู่ห่างไกลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสืบสวน หากมีหน่วยงานเฉพาะ หรือมีการจัดตั้งแผนก หรือกลุ่มงานที่มีหน้าที่คอยประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกโดยตรง อาจมีส่วนช่วยให้การดำเนินการสืบสวนมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันที่การกระทำความผิดฉ้อโกงออนไลน์ มักจะเกิดขึ้นผ่านบัญชีโซเชียลมีเดียต่างๆ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือขอค้นข้อมูลส่วนบุคคลจาก ผู้ให้บริการบัญชีโซเชียลมีเดียได้โดยตรง และมีขั้นตอนที่ยุ่งยากในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบัญชีที่ต้องสงสัย หรือหากมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ที่จะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึง ข้อมูลบางส่วนได้โดยตรง เพื่อนำไปใช้ประกอบการสืบสวนจะเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการสืบสวน

ข้อเสนอแนะ

(1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนโดยใช้หลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอื่นๆ ที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น

(2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีฉ้อโกงออนไลน์ รวมทั้งคดีอื่นๆ ที่มีการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ว่ามีขั้นตอนในการดำเนินการปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการในส่วนใดบ้าง เพื่อนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ภายในองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

“The Criminal Procedure Code”, Thai Government Gazette. Vol.125 (No.28), 30 January 2008, P.4.

“The Criminal Code”, Thai Government Gazette. Vol.73 (Special No.95), 1956, P.1

“The Civil Procedure Code”, Thai Government Gazette. Vol.124 (No.23), 10 December 2007, P.8.

“Computer - Related Crime Act B.E. (No.2) 2017.” (2017). Thai Government Gazette. Vol.134, Chapter 10 a (24 January 2017): P.24-35.

“Electronic Transaction Act B.E. (No.2) 2008.”(2008) Thai Government Gazette. Vol.125, Chapter 33 a (13 February 2008): P.81-86.

“Special Investigation Act B.E. 2004.”(2004) Thai Government Gazette. Vol.121, Chapter 8 a, (19 January 2004): P.1.

Somkid Saicharoen (2018). Digital Evidence in Criminal Case. (10th National Defense Course, National Defence College). (In Thai)

Nath Thanesavanich (2012). Listening and Methods for Taking Electronics Evidence in Criminal Case : Study According to the Computer Crime Act of 2007. (Master of Law Thesis. Criminal Law Development. Thammasart University). (In Thai)

Dithapart Borworchai (2020). Knowledge Management About Investigative Work That is the Best Practice of The Detective 4.0 Era. Journal of Arts Management Vol.4(2), P. 385 – 398. (In Thai)

Ruttanakit Phromanumat (2011). The Investigation Development of Investigation Sub-Division 3, Investigation Division, Provincial Police Region 9. (Master of Public Administration Thesis, Prince of Songkla University). (In Thai)

Duangrit Benchathikul Chairungruang (2018). Factor Affecting Investigative Work of Investigating Police Officers, In Pathumthani Provincial Police Station. Journal of Majara Buddha Bhanyapharitat Vol.3(3), P. 397 – 410. (In Thai)

- Veerapong Boonyopat and Supattra Paenvichit (2013). The Study of an Approach to Develop A Case Administration System in The Police Station. Journal of Politic Management and Law Vol.7(2), P. 33 – 74. (In Thai)
- Narong Kulnitet, Sunee Kalayachit and Somsak Nongpong (2012). Development of the Investigation for Suppression Narcotics in Community. (Master of Science Thesis, Mahidol University). (In Thai)
- Vachara Chaiyasarn (2016). A Study to Developing Investigation System about Human Trafficking Crimes .Bangkok : Aroonkanpim. (In Thai)
- Pipat Chanruam (2019). The Development of Criminal Investigation for Royal Police Cadet Academy Program. Journal of Interdisciplinary : Graduate Studies Version Vol.8(2), P. 330 – 337. (In Thai)
- Phanomsak Rungrat and Chalot Thipakornkiat (2015). Crash Investigation of Roadside Hazards: Case Study of Highway 414 (Lopburi Ramet Road). The 20th national Convention on Civil Engineering, 8 - 10 July 2015. (In Thai)
- Asavin Malaisit (2015). Guideline for Building Performance effectiveness of the Police Investigator National Police Office. Journal of Thonburi University Vol.9(20), P. 24 – 34. (In Thai)
- Patiphan Yuenthon (2016). Electronic Economic Crime Investigation : Authority of Inquiry Official. (Master of Law Minor thesis, Bangkok University). (In Thai)
- Nutthorn Dechsakul and Jomdech Trimek (2020). Online Shopping Fraud in Thailand. Rangsit University International Research Conference 2019. (In Thai)
- Serhiy Vladimirovich Shapochka (2013). Preventing Fraud Using Computer. Internal Security, July – December 2013, P. 63 – 75.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ร.ต.ท.นพนธ์ นามประเสริฐ
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาโท
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	nubjaaaa@hotmail.com

กระบวนการเข้าถึงพยานหลักฐานทางดิจิทัลสำหรับเจ้าหน้าที่สืบสวนเชิงคดี A Process of Digital Evidence Accessibility for Forensic Investigation Officers

จิระพัชร ทวงศ์เฉลียว

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Jirapat Tawongshaliao

Faculty of Forensic Sciences, Royal Police Cadet Academy

Received: July 7, 2023 | Revised: January 14, 2024 | Accepted: January 17, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงพยานหลักฐานทางดิจิทัลและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย (1) ความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (2) การเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ (3) หลักการให้ความยินยอมตามกฎหมาย ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางดิจิทัลสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทางนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีปัจจัยและข้อจำกัดทางกฎหมายหลายด้าน การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันในปัญหาและอุปสรรคของการเข้าถึงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำมาแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมายในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด คือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย จำนวน 3 หน่วยงาน หน่วยงานละ 4 ราย ได้แก่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต่ำกว่า 3 - 5 ปี โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัญหาทางด้านข้อกฎหมาย เทคโนโลยี งบประมาณและบุคลากร ทั้งนี้ยังมีข้อเสนอแนะในการปรับแก้ข้อกฎหมาย จัดสรรงบประมาณ จัดการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

คำสำคัญ: การเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์, หน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์

Abstract

In accessing digital evidence, forensic scientists were met with restrictions in the need to have an authorization or consent from the owner of the evidence and their limited power due to the enforcement of law. Thus, the purposes of this study were to study the

problems in accessing digital evidence for forensic scientists in Thailand and to study methods to prevent problems that may occurred in accessing digital evidence. In this study, our samples were officials from 3 state agencies related to law enforcement in Thailand namely, Department of Special Investigation, Royal Thai Police's Office of Police Forensic Science, and Technology Crime Suppression Division. Thailand's Computer-related Crime Act B.E. 2550 and its amendments, The Criminal Procedure Code and interview form were used as instruments for this study. The result showed that the problems in accessing digital evidence stemmed mostly from legal problems, technology used, budget allocated and personnel. Regarding the preventative methods, it was suggested that the law regarding computer-related crime itself should be amended, the budget should be appropriately allocated and lastly, personnel of all levels should be suitably trained.

Keywords: Electronic Evidence Access, forensic science agency

บทนำ

ในปัจจุบันข้อมูลเอกสารที่อยู่ในรูปแบบกระดาษได้มีการเปลี่ยนรูปแบบของข้อมูลมาอยู่ในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีการเข้าถึงของข้อมูลได้อย่างง่าย สะดวก รวดเร็ว และสามารถตรวจสอบได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนข้อมูลเอกสารกระดาษโดยใช้วิธีการกรอกข้อมูล สแกนเอกสารเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ หรือแปลงไฟล์เอกสาร รูปภาพหรือไมโครซอฟออฟฟิส (Microsoft office) เป็นไฟล์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประมวลผลและจัดเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือถูกส่งผ่านระบบเครือข่ายไปยังคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น และการนำระบบคลาวด์ (Cloud) เข้ามาใช้และมีบทบาทในภาคธุรกิจมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยลดข้อจำกัดของการทำงานแบบเดิม ๆ ที่ต้องทำงานในสำนักงานเท่านั้น ให้สามารถทำงานจากที่ใดเมื่อไหร่ก็ได้ เมื่อมีการนำระบบคลาวด์ (Cloud) เข้ามาใช้ มาตรการในการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล การละเมิดลิขสิทธิ์ย่อมตามมาด้วย ส่งผลทำให้การเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในระบบคลาวด์ (Cloud) ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของผู้ใช้บริการระบบคลาวด์ (Cloud)

การเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถเข้าผ่านด้วยการถอดรหัสการตั้งค่าความปลอดภัยของชุดข้อมูล ซึ่งการที่จะเข้าถึงข้อมูลได้นั้น จำเป็นต้องทราบรหัสความปลอดภัยจากผู้ดูแล และได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของรหัสความปลอดภัย หากแต่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อันอาจควรเชื่อได้ว่าเป็นข้อมูลที่เกิดจากการกระทำความผิด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (กฤษฎีกา.2560) หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อดำเนินการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัส หรือตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้น ๆ

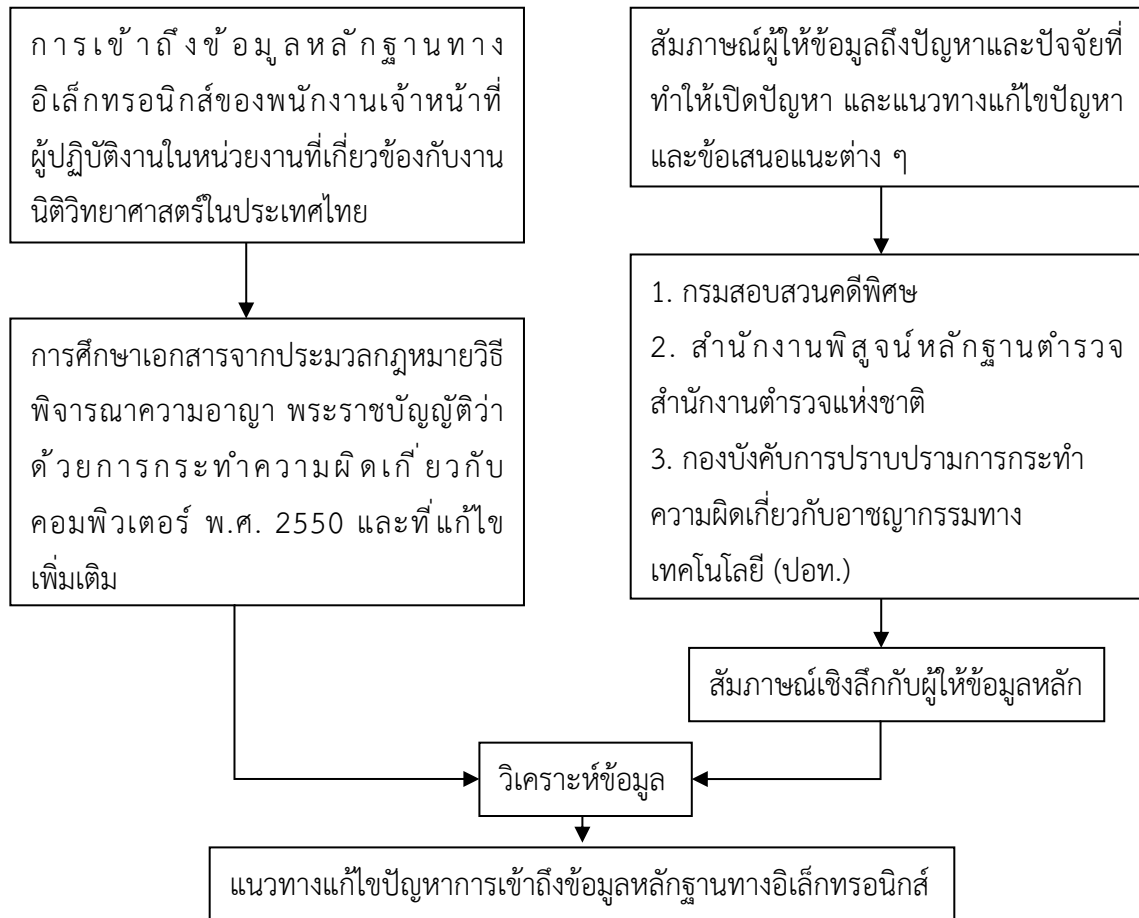
ซึ่งปัจจุบันคนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือ โซเชียลมีเดีย (social media) กันเป็นจำนวนมากขึ้น ทั้งการนำมาใช้เพื่อการทำงาน ติดตามข่าวสาร การซื้อขายของออนไลน์ ธุรกิจทางการเงิน การประชุม การเรียน โดยผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) แมสเซนเจอร์ (Messenger) ไลน์ (LINE) ชูม (Zoom) โดยมีการนำเข้า และส่งออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการกระทำเหล่านี้อาจทำให้เกิดการกระทำความผิดอันเป็นการเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นช่องทางให้อาชญากรใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แสวงหาผลประโยชน์และก่ออาชญากรรมได้ นำไปสู่คดีอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมทั่วไป ทำให้มีการเกี่ยวข้องกับอุปกรณ์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นการเฉพาะเข้ามาทำการรวบรวม พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ติดตามร่องรอยของข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ในการตามหาผู้กระทำความผิด ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ควรมีการดำเนินการตามขั้นตอน และการคุ้มครองห่วงโซ่พยานหลักฐาน (Chain of custody) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไปทำลายพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์การทำงานทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาปัญหาการเข้าถึงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ให้ข้อมูลหลักจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ 1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ 2) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษากระบวนการการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย
3. เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของแนวทางการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

บททวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์โดยประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

1.1 ความหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษาหรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และหมายความรวมถึงข้อมูลหรือบันทึกที่สร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ แม้จะไม่ได้ใช้เป็นตัวสื่อในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นก็ตาม

1.2 ประเภทของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ประเภทแรก ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างโดยมนุษย์

ประเภทที่สอง ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างโดยอัตโนมัติ

ประเภทที่สาม ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างโดยมนุษย์และโดยอัตโนมัติประกอบกัน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

กระบวนการเก็บข้อมูลที่เรียกว่า Digital Forensics หรือ การพิสูจน์หลักฐานจากทางดิจิทัล เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของพยานหลักฐานด้วย ซึ่งการเก็บพยานหลักฐานดิจิทัลมีอยู่ 3 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการที่หนึ่ง การรวบรวมวัตถุพยานจากผู้เสียหาย การรวบรวมวัตถุพยานอยู่ที่ต้นทาง คือ ผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายจะเป็นคนรวบรวมวัตถุพยาน อย่างเช่น แชทที่มีการพูดคุยกัน รูปภาพที่ส่งมาบัญชีผู้ใช้ (Account) ปลอมที่ผู้เสียหายโดนหลอก ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมเองของผู้เสียหายหรือจะเป็นการนำเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องโทรศัพท์ดังกล่าวมาให้เจ้าหน้าที่เป็นคนรวบรวมตรวจสอบก็ได้ ในส่วนนี้ จะเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการหาตัวผู้กระทำความผิด กรณีที่บัญชีผู้ใช้ (Account) ของผู้กระทำความผิดยังไม่ถูกปิดหรือถูกล็อกไป ก็ยังสามารถที่จะติดต่อพูดคุยกันต่อไปได้ แต่บางกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถติดต่อกับผู้กระทำความผิดได้แล้วนั้น ก็จะเป็นการยากที่จะติดตามตัวผู้กระทำความผิด

กระบวนการที่สอง การรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในระหว่างการพูดคุยกันผ่านแพลตฟอร์ม เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) เจ้าของแพลตฟอร์มหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต้องทำการเก็บล็อกไฟล์ (log file) หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ (Traffic Data) เอาไว้ ตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่จะได้จากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้นจะแสดงรายละเอียดของไอพี (IP Address) ว่ามีไอพีใดบ้างที่ติดต่อสื่อสารกันอยู่ในขณะนั้น มีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างไร หรือแสดงเบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยมาตรา 26 ของตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 บัญญัติไว้ว่า ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีเป็นกรณีพิเศษ เฉพาะรายและเฉพาะคราวก็ได้ ดังนั้น หากทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์เอาไว้ เจ้าหน้าที่ก็จะสามารถตรวจสอบได้ถึงต้นตอหรือสามารถระบุได้ถึงที่อยู่ของผู้กระทำความผิดได้

กระบวนการที่สาม การรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้กระทำความผิด มักเป็นวัตถุพยานปลายทาง กล่าวคือ เป็นข้อมูลของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ รูปภาพ หรือไฟล์ข้อมูลชนิดอื่นที่ใช้ในการแอบอ้าง หรือปลอมผ่านบัญชีผู้ใช้ (Account) บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับว่าเจ้าหน้าที่จะสามารถจับกุมและยึดอุปกรณ์ในการกระทำความผิดได้หรือไม่ ด้วยเหตุที่ตัวผู้กระทำความผิดส่วนมากมักเป็นคนต่างชาติดูแล และการเดินทางไปมาหลายพื้นที่ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง หรือมีการหลอกลวงให้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิดแทนตนเอง ทำให้การจับกุมตัวผู้กระทำความผิด

เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก นอกเสียจากว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในประเทศไทยในระยะเวลาหนึ่ง และเป็นผู้ที่ลงมือกระทำความผิดเอง โดยไม่ได้ใช้ให้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิด จึงจะมีโอกาสในการจับตัวได้ค่อนข้างสูง ในกระบวนการนี้ เมื่อจับตัวผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิดได้แล้วนั้น เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจะต้องทำการตรวจสอบว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่จับตัวมานั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริงหรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นการตรวจสอบที่ต้องใช้เทคนิค และความรู้ความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์เป็นอย่างมาก

2. แนวคิดทฤษฎีการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์

2.1 ความหมายของพยานหลักฐานดิจิทัล

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2559) ให้ความหมายของพยานหลักฐานดิจิทัล ไว้ว่า ข้อมูลที่ได้เก็บรักษาบนสื่อบันทึกข้อมูลหรืออยู่ระหว่างการส่ง รับ ด้วย วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถถูกใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐาน

2.2 รูปแบบการรวบรวมหลักฐานคอมพิวเตอร์

กรณีหลักฐานเป็นคอมพิวเตอร์ ควรตรวจสอบสถานะของคอมพิวเตอร์ว่าปิด เปิด หรืออยู่ในโหมด Standby สภาพและรายการอุปกรณ์ภายนอกที่เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ และตรวจสอบในช่อง CD, DVD, Floppy, Card reader และพอร์ตเชื่อมต่อ USB ว่า มีสื่อบันทึกข้อมูลตกค้างหลงเหลืออยู่หรือไม่ หากมีให้จับบันทึกไว้เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่ง โดยระบุว่าพบในคอมพิวเตอร์เครื่องใด

กรณีคอมพิวเตอร์เปิดทำงานอยู่ให้ดำเนินการถ่ายภาพรายละเอียดหน้าจอแสดงผลของโปรแกรมที่เปิดอยู่ทุกหน้าต่าง และทุกแท็บ หากพบข้อมูลแสดงวันเวลาของเครื่องปรากฏที่หน้าจอแสดงผล ให้ถ่ายภาพวัน เวลาให้เห็นชัดเจนเทียบกับนาฬิกาเทียบเวลา ถ้าหน้าจอแสดงผลถูกล็อคและต้องใช้รหัสผ่านในการเข้าสู่ระบบปฏิบัติการ ให้สอบถาม รหัสผ่านจากเจ้าของเครื่องเพื่อปลดล็อคเครื่อง หากไม่ทราบรหัสผ่านที่ถูกต้องให้ปิดเครื่องด้วยวิธีการถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์พีซีออก (ไม่ใช่ถอดจากแหล่งจ่าย ไฟฟ้า) กรณีสามารถปิดคอมพิวเตอร์ได้ ให้ดำเนินการด้วยวิธีการสำหรับคอมพิวเตอร์พีซี คือ ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์พีซีออก (ไม่ใช่ถอดจากแหล่งจ่าย ไฟฟ้า) วิธีการสำหรับเซิร์ฟเวอร์ ในกรณีเซิร์ฟเวอร์ดังกล่าวเป็นเครื่องให้บริการที่มีระบบฐานข้อมูล ควรปิดโปรแกรมฐานข้อมูลตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้งานก่อนปิดเครื่อง ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวเครื่องเซิร์ฟเวอร์ออก และข้อมูลที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานดิจิทัลบันทึกไว้ในเทปสำรองข้อมูล จึงควรพิจารณาจัดเก็บเทปสำรองข้อมูลและเครื่องอ่านเทปที่เกี่ยวข้อง วิธีการสำหรับแล็ปท็อป คือ ถอดปลั๊กไฟฟ้าที่ต่ออยู่ที่ตัวแล็ปท็อปออก ถอดแบตเตอรี่ออกหรือหากไม่สามารถถอดแบตเตอรี่ออกได้ ให้กดปุ่มเปิดเครื่องค้างไว้จนกว่าเครื่องจะดับ

กรณีหลักฐานคอมพิวเตอร์ปิดอยู่ให้ดำเนินการถอดสายที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายและอุปกรณ์ต่อพ่วงทั้งหมด และควรบันทึกการเชื่อมต่อสายต่าง ๆ ข้างต้นไว้ด้วย หากจำเป็นต้องทำสำเนาหลักฐานดิจิทัล

ในสถานที่เกิดเหตุ ให้ดำเนินการทำสำเนาข้อมูลในหลักฐานด้วยกระบวนการที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้ จัดเก็บคอมพิวเตอร์ และสายไฟฟ้าลงบรรจุภัณฑ์ กรณีที่เป็นเซิร์ฟเวอร์ ให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ RAID โดยพิจารณาจัดเก็บเทปสำรองข้อมูลและเครื่องอ่านเทปที่เกี่ยวข้อง

2.3 รูปแบบการรวบรวมหลักฐานเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่

กรณีหลักฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ ให้สอบถามรหัสผ่านเพื่อปลดล็อคเครื่องและซิมการ์ด และจดบันทึกโดยให้ระบุด้วยว่าเป็น PIN หรือ Pattern lock

กรณีที่หลักฐานเปิดใช้งานอยู่ และสามารถเข้าใช้งานได้ ควรดำเนินการตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักฐาน โดยบันทึกภาพหลักฐานและเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าจอแสดงผลและจดบันทึกข้อมูลโดยละเอียด ตรวจสอบข้อมูลเฉพาะของหลักฐาน เช่น IMEI รุ่น ผู้ให้บริการ เป็นต้น เปิดการใช้งานโหมดเครื่องบิน (Airplane mode) เพื่อตัดการรับสัญญาณ ปิดการใช้งานสัญญาณไร้สาย (Wi-Fi) เพื่อตัดการสื่อสารผ่านระบบเน็ตเวิร์ก ปิดการใช้งานสัญญาณบลูทูธ (Bluetooth) ปิดการเชื่อมต่อผ่าน เพื่อให้สามารถเข้าถึงเครื่องได้ภายหลัง ปิดการล็อคหน้าจอแสดงผล (Disable screen lock) และดำเนินการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน

กรณีที่ไม่สามารถเข้าใช้งานหลักฐานได้ เช่น ดิดล็อครหัสผ่าน ให้บันทึกภาพหลักฐานและเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าจอแสดงผล และจดบันทึกโดยละเอียด หลังจากนั้นจึงดำเนินการบรรจุและเคลื่อนย้ายหลักฐาน

2.4 รูปแบบการรวบรวมหลักฐานสื่อบันทึกข้อมูล

กรณีหลักฐานเป็นสื่อบันทึกข้อมูล สื่อบันทึกข้อมูลในที่นี้หมายความรวมถึง สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัล ได้แก่ ฮาร์ดดิสก์แบบเชื่อมต่อภายนอก USB Flash drive, SD card, CD, DVD และ Blu-ray Disc ให้จัดเก็บลงในบรรจุภัณฑ์ ในกรณีจำเป็นต้องทำสำเนาหลักฐานดิจิทัลในสถานที่เกิดเหตุ ให้ดำเนินการทำสำเนาข้อมูลในหลักฐานด้วยกระบวนการที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้ หากพบข้อผิดพลาดระหว่างการสำเนาข้อมูลให้จดบันทึกรายละเอียดไว้ ให้ยืนยันความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่สำเนาได้ด้วยการคำนวณและเปรียบเทียบค่า แฮช ของต้นฉบับและสำเนา เช่น MD5 SHA1 SHA256 เป็นต้น โดยดำเนินการอย่างน้อยสองรูปแบบ หากพบสื่อบันทึกข้อมูลอยู่ในน้ำ ให้จัดเก็บหลักฐานในสภาพที่มีน้ำในแหล่งที่พบหลักฐานอยู่ และนำกลับไปตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการโดยเร็ว

2.5 ประเภทการสำเนาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และสื่อบันทึกข้อมูล

ประเภทที่หนึ่ง Physical เป็นการสำเนาข้อมูลทั้งหมดในหลักฐานแบบบิตต่อบิต (bit-by-bit) ใช้ Write blocker เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต้นฉบับ โดย Imaging (Disk-to-file) ให้สำเนาฮาร์ดดิสก์ทั้งลูกเก็บในรูปแบบไฟล์ หรือ Cloning (Disk-to-disk) ให้สำเนาฮาร์ดดิสก์ทั้งลูกลงในฮาร์ดดิสก์อีกลูกหนึ่ง

ประเภทที่สอง Logical เป็นการสำเนาข้อมูลเฉพาะส่วนจากหลักฐาน เช่น พาร์ทิชัน, ไดรฟ์ทอรี หรือ ไฟล์บางไฟล์ เป็นต้น โดยใช้ Write blocker เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต้นฉบับ หากทำได้ โดยอาจเลือกใช้ในกรณีพบ RAID หรือกรณีที่คาดว่าฮาร์ดดิสก์หลักฐานถูกเข้ารหัสลับไว้

ประเภทที่สาม Volatile data อย่างน้อยให้สำเนาข้อมูลจากหน่วยความจำหลัก (RAM) ของคอมพิวเตอร์ที่กำลังเปิดใช้งานอยู่ (Live) โดยรันซอฟต์แวร์สำหรับจัดเก็บ Volatile data จากสื่อบันทึกข้อมูล (เช่น USB flash drive) ที่เชื่อมต่อได้

2.6 ห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody)

ห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน หมายถึง ข้อมูลที่ระบุรายละเอียดของพยานหลักฐานและการส่งต่อพยานหลักฐานโดยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องมีการบันทึกไว้เริ่มตั้งแต่เมื่อพยานหลักฐานชิ้นนั้นถูกเก็บมาจากที่เกิดเหตุมาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จนถึงเมื่อสิ้นสุดคดีไว้ในแบบฟอร์มการครอบครองซึ่งจะเป็นประโยชน์หากผู้ที่เกี่ยวข้องต้องไปให้การในศาล โดยจะต้องสามารถยืนยันได้ว่าในระหว่างการครอบครองพยานหลักฐานชิ้นนั้นได้ถูกจัดเก็บไว้ที่ไหน ได้ถูกนำไปทำอะไรบ้าง มีปัจจัยที่จะทำให้พยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ได้ส่งต่อให้กับบุคคลอื่นหรือไม่ เมื่อวัน/เวลาใด ดังนั้น ห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน คือ เอกสารแสดงลำดับการเกิดเหตุการณ์ หรือเอกสารแสดงทุกขั้นตอน ตั้งแต่การยึด การดูแลรักษา การควบคุม การวิเคราะห์ และการจัดเก็บหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่งการจัดการ (Taking) เป็นกระทำโดยผู้เก็บวัตถุพยาน จำแนกวัตถุพยานโดยการทำดำหนิ ระบุวันเดือนปีที่เก็บ และรายละเอียดต่างๆ

ส่วนที่สองการเก็บ (Keeping) เป็นพิสูจน์ให้เห็นว่าการเก็บและครอบครองวัตถุพยานได้กระทำอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ส่วนที่สามการขนส่ง (Transporting) ต้องรัดกุม แสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับสนกับวัตถุพยานอื่น มีการลงทะเบียนถ้าเป็นการส่งทางไปรษณีย์

ส่วนที่สี่การส่งมอบ (Delivering) เป็นการพิสูจน์ว่าของกลางได้ส่งมอบให้กับผู้รับอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีหลักฐานแสดงวันเดือนปีที่รับของกลาง และมีรายชื่อผู้รับผิดชอบทุกครั้ง

3. แนวคิดหลักให้ความยินยอม

3.1 ความหมายของการให้ความยินยอม

การจงใจปล่อยให้เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นโดยไม่ขัดขวางทั้งที่สามารถขัดขวางได้ซึ่งจะต้องเป็นการแสดงความประสงค์ที่จะให้เกิดเหตุการณ์ เช่นนั้นขึ้น โดยแสดงออกด้วยการกระทำอย่างหนึ่งโดยตนเองหรือโดยให้ผู้อื่นกระทำแทนตน อันเป็นการ แสดงความประสงค์ต่อผู้กระทำเหตุการณ์นั้นให้เข้าใจว่าตนอนุญาตให้ทำ ยกเว้นแต่ในกรณีพิเศษอย่างยิ่งเท่านั้นที่การนิ่งไม่ขัดขวาง อาจถือได้ว่าเป็นความ

ยินยอม เพราะเป็นที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไปว่าการนิ่ง เช่นนั้นเป็นการยินยอม และการแสดงออกซึ่งความประสงค์อันถือได้ว่าเป็นความยินยอมนั้นอาจแสดงออก โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้

การที่ผู้เสียหายยินยอมโดยสมัครใจต่อการกระทำ ประทุษร้าย หรือผู้เสียหายสมัครใจเข้าสู่อันตรายเอง ไม่ว่าจะยินยอมให้กระทำต่อร่างกายทรัพย์สินหรือ สิทธิของตน และเป็นการยินยอมของผู้สามารถให้ความยินยอม ทำให้การกระทำไม่เป็นละเมิด อันที่จริง ความยินยอมของผู้เสียหายมิใช่เป็นสิทธิของผู้กระทำ แต่เป็นข้อแก้ตัวของผู้กระทำ ทำให้ผู้กระทำไม่ต้อง รับผิดชอบเพื่อละเมิด

3.2 ลักษณะการให้ความยินยอม

ผู้ให้ความยินยอมซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้มีความสามารถในการให้ความยินยอม คือ เข้าใจหยั่งรู้ถึงการกระทำนั้น และรู้คุณค่าของการกระทำว่าดีหรือไม่ เข้าใจถึงธรรมชาติของ การกระทำ และผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นได้และต้องรู้ถึงคุณค่าของการกระทำนั้นจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งจะต้องเป็นผู้ใหญ่พอสมควร

วิธีการให้ความยินยอม กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้จึงอาจให้โดยแจ้งชัดหรือโดยปริยาย และการนิ่งถือได้ว่าเป็นการให้ความยินยอมได้ถ้าตามพฤติการณ์ทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าเป็นการให้ความ ยินยอม

ผลของความยินยอม เมื่อการให้ความยินยอมได้กระทำโดยผู้ให้ความยินยอมที่ถูกต้องตามกฎหมาย และใช้วิธีการให้ความยินยอมตลอดจนเงื่อนไขความสมบูรณ์ของความยินยอมถูกต้องครบถ้วนตามหลักความยินยอมที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้ว ย่อมทำให้ผลของความยินยอมเป็นไปโดยสมบูรณ์ซึ่งผู้กระทำสามารถอ้างหลักความยินยอมไม่เป็นละเมิดได้

ข้อยกเว้นหลักความยินยอมไม่เป็นละเมิด อาจมีในกรณีที่เกิดการประทุษกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอม แต่ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ กรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและแจ้งชัด จำเป็นต้องกระทำก่อนได้รับความยินยอม เช่น การจับคนที่จะฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดจากที่สูง โดยมีดมีอมัดทำขังไว้ในห้อง ในกรณีเช่นนั้นวิญญูชนยอมให้ความยินยอมเช่นมีนโยบายระเบิดเข้ามาและระเบิดกำลังจะระเบิดจึงผลักผู้ซึ่งอยู่ด้านข้างให้ล้มเพื่อหลบแรงระเบิด และการผลักทำให้ผู้นั้นได้รับบาดเจ็บ ไม่ต้องรับผิดชอบผู้กระทำไม่รู้หรือไม่มีเหตุควรรู้ว่าผู้ถูกกระทำจะไม่ให้ความยินยอมถ้ามีโอกาสถามบุคคล นั้น เช่น แพทย์นำคนเจ็บซึ่งสลบจากอุบัติเหตุเข้าทำการผ่าตัดเพื่อช่วยชีวิต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 Nath Thanesavanich (2012) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับการรับรองความถูกต้องก่อนนำคดีเข้าสู่ศาลและการนำสืบพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

4.2 Pannat Khankhet (2016) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นพนักงานสอบสวนของประเทศไทยนำมาเปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของ

พนักงานสอบสวนในต่างประเทศที่ใช้ เพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีทั่วไปของประเทศไทยให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่บัญญัติชัดเจนและเหมาะสมกับประเทศไทย

4.3 Electronic Transactions Development Agency (2016) ทำการศึกษาแนวทางสำหรับการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สำหรับการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุและในห้องปฏิบัติการ ซึ่งครอบคลุมการจัดการคอมพิวเตอร์ สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัลแบบภายใน สื่อบันทึกข้อมูลดิจิทัลแบบภายนอก ข้อมูลคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่

4.4 Wichayada Amphonkitwivat (2018) ได้ทำการศึกษาวัตถุประสงค์ การถกเถียงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้ของกฎหมาย นับตั้งแต่ขั้นตอนของการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ขึ้นเป็นครั้งแรกจนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็น พ.ร.บ. ว่า ด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ทั้งในประเด็นด้านเนื้อหาของกฎหมาย บทลงโทษ และขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของกฎหมายดังกล่าวนี้ว่าได้มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างสำคัญ

4.5 Kunnida Phatinawin (2015) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนศึกษาแนวคิด หลักการและบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และเครือรัฐออสเตรเลีย เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

4.6 Natthanan Jaisue (2021) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกรณีพยานหลักฐานที่ถูกบันทึกไว้ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ และคอมพิวเตอร์ เพื่อเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาระบบ กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของประเทศไทยเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัลที่ถูกบันทึกไว้ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ และคอมพิวเตอร์

4.7 Cecelia Horan and Hossein Saiedian (2021) ได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีในการสืบสวนอาชญากรรมทางไซเบอร์ การกำหนดเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูล และวิธีการทำงานของเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเครื่องมือใดต้องนำมาใช้สืบสวนกับหลักฐานประเภทใด และวิธีการใด ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเอกสารจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย จำนวน 3 หน่วยงาน ประกอบด้วย กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการศึกษาเอกสารประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และศึกษาวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยมีรูปแบบเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คือ การพูดคุย สัมภาษณ์ ชักถามเพื่อให้ได้คำตอบ

3) เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สอบถามกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย จำนวน 3 หน่วยงาน ประกอบด้วย กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการศึกษากฎหมายการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าถึงเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 25 กำหนดไว้ว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญ

หรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ตลอดจนทรัพย์สินของบุคคลนั้น ๆ ที่มีสิทธิครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นด้วย ผู้ใดจะกระทำการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการ รวบรวมพยานหลักฐาน ตามมาตรา 131 บัญญัติไว้ว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่ สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นช่องว่างทาง กฎหมายให้พนักงานสอบสวนในการใช้ดุลพินิจที่จะรวบรวมพยานหลักฐานหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานก็ ได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดไว้ว่า “เท่าที่สามารถจะทำได้” จึงไม่ได้เป็นการบังคับให้พนักงานสอบสวน จะต้องดำเนินการทำเสมอไป แต่เป็นการใช้ดุลพินิจในการที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีเท่านั้น トラบเท่าที่จะกระทำได้ และมาตรา 131/1 วรรค แรก ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เอาไว้ด้วยว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ ให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ก็เป็นการกำหนดข้อ กฎหมายไว้อย่างกว้างให้พนักงานสอบสวนทำการตรวจพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่ไม่ได้มีการ กำหนดขั้นตอน รูปแบบ หรือวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้มีการตรากฎหมายออกมาหลายฉบับ ตามแต่ ละหน่วยงานก็มีการตรากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อใช้ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตรวจพิสูจน์ของ หน่วยงานตนเองไว้เป็นการเฉพาะ แต่ละฉบับกำหนดวิธีการได้มา อำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงมีความสับสนว่าตนเองต้องใช้อำนาจตามกฎหมายฉบับใด ดังนั้น การบัญญัติ อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานตามมาตรา 131 แห่งประมวลวิธี พิจารณาความอาญา นั้นกว้างจนเกินไป อีกทั้งยังให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนอีกด้วยว่าจะกระทำ หรือไม่กระทำ トラบเท่าที่สามารถจะทำได้

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในแนวทางนี้ได้แบ่งการปฏิบัติงานออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 18 ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการ กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ได้กำหนดให้การสืบสวนและสอบสวนในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็นเพื่อ ประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิด

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาเพื่อให้ถ้อยคำ
ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใดที่อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้

(2) เรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ
คอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

(3) สั่งให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการที่ต้องเก็บตามมาตรา 26 หรือที่อยู่ในความ
ครอบครองหรือควบคุมของผู้ให้บริการให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือให้เก็บข้อมูลดังกล่าวไว้ก่อน

(4) ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากระบบคอมพิวเตอร์ที่มีเหตุอัน
ควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิด ในกรณีที่ระบบคอมพิวเตอร์นั้นยังมิได้อยู่ในความครอบครองของ
พนักงานเจ้าหน้าที่

(5) สั่งให้บุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บ
ข้อมูลคอมพิวเตอร์ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

(6) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรือ
อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการ
กระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ข้อมูล
จราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้

(7) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับ
ของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับ

(8) ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์เท่าที่จำเป็นเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการทราบรายละเอียดแห่ง
ความผิดและผู้กระทำความผิด

ส่วนวรรคสอง เป็นการบัญญัติข้อกำหนดที่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าหากมีการกระทำความผิดอันเกิดจากการใช้ระบบคอมพิวเตอร์
ข้อมูลคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นองค์ประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำ
ความผิดหรือมีข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นนั้น ให้พนักงาน
สอบสวนมีคำร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ดำเนินการตามมาตรา 18 (1) – (8) หากแต่บางครั้งพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาอาจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ได้ในคราวเดียวกัน เนื่องจากการที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ได้นั้น ต้องเป็นผู้
ที่ได้รับการเข้าฝึกอบรมซึ่งจัดการฝึกอบรมโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และได้รับการ
แต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงจะสามารถเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่
ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้

ส่วนที่สอง อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 19 ได้กำหนดเอาไว้ว่า การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่
ตามมาตรา 18 (4) - (8) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้

พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำร้อง ทั้งนี้ คำร้องต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดกระทำหรือกำลังจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิด เหตุที่ต้องใช้อำนาจ ลักษณะของการกระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด เท่าที่สามารถจะระบุได้ ประกอบคำร้องด้วย ในการพิจารณาคำร้องให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวโดยเร็ว ดังนั้น หากการที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจตามมาตรา 18 (4) – (8) อันเกี่ยวกับการการตรวจสอบ ทำสำเนาข้อมูล ถอดรหัส หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ กล่าวคือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่ต้องสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดตั้งอยู่ในพื้นที่ใด ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่อุปกรณ์หรือคอมพิวเตอร์นั้นตั้งอยู่ อันเป็นเขตพื้นที่ของการกระทำความผิดและเขตอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งตามคำร้อง นั้น

หลักการให้ความยินยอม ความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญา คือ หลักความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญามีหลักเกณฑ์ 3 หลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) ความยินยอมนั้นต้องมีอยู่อย่างน้อยในขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด
- (2) ความยินยอมนั้นต้องเป็นความยินยอมอันบริสุทธิ์
- (3) ความยินยอมนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508 ได้วินิจฉัยวางบรรทัดฐานเอาไว้ว่า การยอมความในความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง และ 39 (2) นั้น เป็นการกระทำภายหลังที่ความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว มิใช่การที่จะกระทำกันไว้ล่วงหน้าก่อนการกระทำความผิดข้อตกลงล่วงหน้าก่อนมีการกระทำความผิดจะถือเป็นการยอมความตามบทกฎหมายดังกล่าวแล้วไม่ได้ และบุคคลจะตกลงกันไว้ก่อนว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญา ถ้าหากจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า ข้อตกลงนั้นก็จะมีผลก่อให้เกิดหนี้ที่จะผูกพันคู่กรณีให้จำต้องงดเว้นไม่ฟ้องคดีอาญาเช่นนั้นแต่ประการใดไม่ เพราะอำนาจฟ้องคดีอาญาจะมีอยู่หรือไม่ นั้น มิได้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะหนี้ในทางแพ่ง หากอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาก็ส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ข้อตกลงว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญานั้น อาจถือเป็นความยินยอมให้กระทำการที่ตามปกติต้องด้วยบทบัญญัติว่าเป็นความผิดได้มีหลักกฎหมายทั่วไปเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญาอยู่ตามฎีกาที่ 616/2482 และ 787/2483 ว่า ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้วความยินยอมนั้นย่อมเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้

ผู้ให้การยินยอมจะต้องมีความสามารถในการให้ความยินยอม กล่าวคือ บุคคลผู้ให้ความยินยอมจะต้องมีสภาพความเป็นบุคคลตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย ทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และการให้ความยินยอมผู้ให้ความยินยอมต้องสามารถ

รับรู้และเข้าใจได้ว่าการทำอะไรสิ่งใด ดังนั้น การให้ความยินยอมจึงเป็นสิทธิ์เฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่กฎหมายได้รับรองไว้ ยินยอมให้บุคคลอื่นเข้ามากระทำการในสิทธิ์ของตนเอง

5) การนำระบบคลาวด์มาใช้สนับสนุนการเข้าถึงพยานหลักฐาน

เทคโนโลยีคลาวด์ เป็นตัวกลางในการจัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่บนอินเทอร์เน็ตผ่านไปยัง cloud-based servers ที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลตนเองได้ ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้ในทุกที่ทุกเวลา และเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing) ซึ่งเป็นแนวคิดของการใช้เทคโนโลยีที่ดึงสมรรถนะจากคอมพิวเตอร์หลาย ๆ ตัวจากสถานที่ต่างกัน นำมาประมวลผลในลักษณะคล้ายกลุ่มเมฆ ซึ่งมีเซิร์ฟเวอร์จำนวนมากตั้งอยู่ในที่เดียวกัน และถูกส่งขึ้นไปเก็บในส่วนกลาง กลุ่มเมฆจะต่อเชื่อมเข้าหากันด้วยเครือข่ายเป็นระบบกริด (Grid) โดยทำการจำลองกลุ่ม CPU ขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใช้ได้ใช้งานตามต้องการ CPU จะถูกบริหารจัดการโดยซอฟต์แวร์ที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวเองให้เหมาะสมสภาพการใช้งาน ผู้ใช้งานจำนวนมากจึงได้รับความรวดเร็วในการใช้งานหรือเกิดความคล่องตัว โดยที่ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing) มีรูปแบบหลัก ๆ ด้วยกัน 3 แบบ ได้แก่

1) Software as a Service (SaaS) เป็นการที่ผู้ให้บริการระบบซอฟต์แวร์เป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการประมวลผลในรูปแบบของการใช้งานซอฟต์แวร์ผ่านเว็บเบราว์เซอร์จากที่ใดก็ได้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งบริการ Software as a Service (SaaS) ที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด ได้แก่ Google Apps, Dropbox และ Slack แอปพลิเคชันเหล่านี้ได้รับการจัดการโดยผู้ให้บริการคลาวด์ทั้งหมด

2) Platform as a Service (PaaS) เป็นบริการแพลตฟอร์มบนคลาวด์ ที่มี framework หรือเครื่องมือเพื่อช่วยให้นักพัฒนาสามารถพัฒนาซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปรับเปลี่ยนได้ตามต้องการตามความเหมาะสม ตัวอย่าง PaaS เช่น Google App Engine (GAE) และ Heroku เป็นต้น

3) Infrastructure as a Service (IaaS) เป็นบริการโครงสร้างพื้นฐานระบบไอทีสำหรับองค์กร โดยให้บริการเกี่ยวกับ Virtual Machine (VMs) ที่ประกอบไปด้วย CPU, memory, storage และ networking โดยที่ลูกค้าสามารถกำหนดขนาดความจุให้เหมาะสมกับความต้องการได้เอง ตัวอย่าง IaaS เช่น Microsoft Azure, AWS EC2, Google Compute Engine (GCE) เป็นต้น

การพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์บนคลาวด์ เป็นการนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติทางเทคโนโลยี และวิธีการสกัดและตรวจสอบเพื่อสร้างเหตุการณ์ในระบบคลาวด์ผ่านการระบุตัวตน การเก็บและรักษา การตรวจสอบ และการจัดทำรายงานพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยขั้นตอนในการเก็บรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) การรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้เสียหายซึ่งเป็นวัตถุพยานต้นทางในกระบวนการหาตัวผู้กระทำผิด

2) การรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า ผู้ให้บริการ

ต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีเป็นกรณีพิเศษ เฉพาะรายและเฉพาะคราวก็ได้

3) การรวบรวมพยานหลักฐานจากผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นวัตถุพยานปลายทางที่เป็นข้อมูลของผู้กระทำผิด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละหน่วยงาน หน่วยงานละ 4 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดทำขึ้น (ภาคผนวก ก) โดยคำถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ซึ่งผลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละหน่วยงานและได้วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับปัญหาการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประวัติส่วนบุคคลและประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ถูกสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย จำนวน 3 หน่วยงาน หน่วยงานละ 4 คน รวมเป็น 12 คน และต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเพศชายจำนวน 9 คน และเพศหญิงจำนวน 3 คน มีช่วงอายุระหว่างไม่เกิน 30 - 60 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 3 - 5 ปี ขึ้นไป โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยถึงประวัติส่วนตัวและประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ถูกสัมภาษณ์

ลำดับ	หน่วยงาน	ประวัติส่วนบุคคลและประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ถูกสัมภาษณ์
1.	สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย ช่วงอายุระหว่าง 31 – 50 ปี แบ่งออกเป็นเพศชาย 2 ราย เพศหญิง 2 ราย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 4 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 12 ปี ขึ้นไป
2.	กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)	ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย ช่วงอายุต่ำกว่า 30 – 50 ปี เป็นเพศชาย จำนวน 4 ราย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 5 – 10 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล

ลำดับ	หน่วยงาน	ประวัติส่วนบุคคลและประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ ถูกสัมภาษณ์
		จำนวน 1 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 2 ปี ขึ้นไป
3.	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)	ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย ช่วงอายุต่ำกว่า 30 – 50 ปี แบ่งออกเป็นเพศชาย จำนวน 3 ราย เพศหญิง จำนวน 1 ราย ช่วงอายุต่ำกว่า 30 – 50 ปี ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 10 - 15 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 ราย มีประสบการณ์การทำงานในด้านพิสูจน์หลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 4 ปี ขึ้นไป
รวมทั้งสิ้น		12 ราย

2. ข้อมูลสภาพปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ข้อย่อย โดยสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

2.1 ผู้เชี่ยวชาญมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และเป็นปัญหาในเรื่องใดตามลำดับของปัญหา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักพบเจอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า หลักสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 25 อันได้รับการคุ้มครอง ผู้ใดจะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของตนเองนั้นไม่ได้ การให้ความยินยอมของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ก็เช่นเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตรวจ กล่าวคือ เมื่อมีการยึดอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น โทรศัพท์มือถือที่มีการเข้ารหัส แม้จะตรวจยึดมาได้พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เนื่องจากอุปกรณ์ได้มีการเข้ารหัสเอาไว้

2) ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนพบเจอปัญหาการเข้าถึงข้อมูลที่มีการจัดเก็บอยู่ในรูปแบบของระบบคลาวด์ (Cloud) การเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์จึงต้องดำเนินการประสานไปยังผู้ให้บริการ (service provider) เพื่อขอให้อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ ซึ่งหากเป็นกรณีที่มีการจัดเก็บในระบบคลาวด์ (Cloud) ของแอปเปิล (Apple) ที่มีระบบรักษาความปลอดภัยหรือระบบของ Samsung ที่มีการสร้างระบบรักษาความปลอดภัยที่เรียกว่า Samsung lock สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นความเป็นส่วนตัว (privacy) ที่ผู้ให้บริการต้องรักษาความลับของลูกค้า ส่งผลให้การดำเนินการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ แม้จะมีการร้องขอไปยังเจ้าของผู้ให้บริการก็ตาม เช่นเดียวกับกรณีที่มีการตรวจสอบแอคเคาท์ (Account) บนแพลตฟอร์ม (Platform) สื่อโซเชียล

มีเดีย (social media) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีการร้องขอให้ผู้ให้บริการในประเทศไทยว่าจะดำเนินการตรวจสอบแอคเคาท์เหล่านั้น ผู้ให้บริการกลับทำการแบนหรือลบแอคเคาท์ดังกล่าวขึ้นซึ่งออกจากระบบทำให้ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบเข้าถึงข้อมูลได้เลย เพราะไม่มีแอคเคาท์ที่อยู่ในระบบที่สามารถเปิดเข้ามาตรวจสอบข้อมูลภายในได้

3) ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ผู้สนับสนุนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่พบเจอปัญหาในด้านระยะเวลาของการปฏิบัติงานที่มีความเร่งรีบไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่จำเป็นต้องตรวจสอบ ประกอบกับอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการสำเนาข้อมูลก่อนนำมาตรวจสอบไม่เพียงพอ

4) ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นนักวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ แต่อำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้วัตถุพยานที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ทำการตรวจสอบอาจมีปัญหาในด้านการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง เช่น การตรวจยึดโทรศัพท์มือถือที่มีการเข้ารหัส ไม่ดำเนินการขอความยินยอมจากเจ้าของโทรศัพท์มือถือให้ส่งรหัสการเข้าถึงมาด้วย ทำให้นักวิทยาศาสตร์ไม่สามารถเข้าตรวจสอบได้ หรือจัดเก็บวัตถุพยานไม่เป็นไปตามห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody)

5) ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า มีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านนิติวิทยาศาสตร์ ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ มีอะไรบ้างและมีอิทธิพลอย่างไร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ มีอยู่ 5 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยด้านกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการเข้ารหัสได้หากผู้กระทำความผิดให้ความยินยอม ซึ่งการให้ความยินยอมเข้าถึงรหัสของอุปกรณ์เป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่สามารถบังคับได้ เมื่ออุปกรณ์ที่มีการเข้ารหัสเอาไว้และไม่ได้รับความยินยอม แม้จะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เพราะมีการเข้ารหัสเอาไว้ ซึ่งตามมาตรา 18 (7) บัญญัติไว้ว่า ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว ฉะนั้น จึงไม่อาจทำการตรวจสอบได้หากเจ้าของหรือผู้เกี่ยวข้องกับการรหัสลับไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับ

2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าเทคโนโลยีมีการอัปเดตเวอร์ชัน (update version) อยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถตรวจสอบหรือเข้าถึงข้อมูลได้ เนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสอบมีเวอร์ชัน (version) ที่ล่าช้ากว่า การดำเนินการอัปเดต (update) อุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสอบต้องผ่านการอนุมัติจากต้นสังกัดเพื่อดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างหรือต่อใบอนุญาต (license)

3) ปัจจัยด้านอำนาจหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ไม่ใช้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งการที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้นั้น ต้องผ่านการฝึกอบรมของทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงจะได้รับบัตรพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เวลาปฏิบัติงานจริงผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง ทำให้มีความกังวลใจหากต้องไปเป็นพยานในชั้นศาลและศาลถามว่าใช้อำนาจอะไรในการเข้าถึงพยานหลักฐาน

4) ปัจจัยด้านระยะเวลา ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนพบเจอปัญหาด้านระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูล เนื่องจากอุปกรณ์ที่ได้รับมาต้องสำเนาข้อมูลเป็นจำนวนมากและมีกรอบระยะเวลาของการปฏิบัติงานที่สั้น ส่งผลให้ต้องดำเนินการเร่งรีบซึ่งไม่สอดคล้องกับอุปกรณ์ที่มีให้ใช้อย่างไม่เพียงพอ

5) ปัจจัยด้านงบประมาณและบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยด้านงบประมาณในการจัดสรรอุปกรณ์ที่นำมาใช้ตรวจสอบมีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดเก็บข้อมูลที่มีจำนวนมาก และบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่ตรงกับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ทางคอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอ บางครั้งประสบปัญหาต้องยืมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์มาช่วยเหลือซึ่งทำให้มีปัญหว่าอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและโครงสร้างของข้อมูล ส่งผลให้การตรวจสอบและเข้าถึงไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ

3. แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีแนวทางแก้ไขที่คล้ายคลึงกันดังนี้

1) จัดหลักสูตรให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประจำสถานีตำรวจทุกพื้นที่ทุกระดับ ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตรวจเก็บพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง ตลอดจนทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารทุกหน่วยงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ว่ามีความแตกต่างกับพยานหลักฐานทั่วไป

2) จัดอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างสม่ำเสมอและเป็นประจำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนางานอยู่ตลอดเวลา

3) จัดสรรงบประมาณให้มีอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ อัปเดตอุปกรณ์ให้มีความทันสมัยเป็นปัจจุบัน และจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติให้ตรงกับการปฏิบัติงาน

4) ผลักดันให้เกิดการสร้างห้องปฏิบัติการที่มีมาตรฐานได้รับการรองรับ ISO เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์

ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้นผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน และสามารถสรุปข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้ดังนี้

1) เสนอให้มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นประจำ ตลอดจนเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนหรือสัมมนาวิชาการให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับทั่วประเทศได้รับความรู้เกี่ยวกับการตรวจยึดพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานตามแบบห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody) เพื่อที่จะทำให้เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ สามารถดำเนินการตรวจพิสูจน์หลักฐานได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว และไม่เกิดการปนเปื้อน อีกทั้ง สร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหารระดับสูงในการเข้าใจเรื่องพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างจากพยานหลักฐานทั่วไป เพื่อป้องกันการดำเนินการที่อาจทำให้พยานหลักฐานเกิดความเสียหาย

2) จัดหางบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ให้มีความเพียงพอต่อการตรวจสอบพยานหลักฐาน เนื่องจากพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์มีข้อมูลเป็นจำนวนมากและใช้ระยะเวลานานในการสำเนาข้อมูล แต่อุปกรณ์มีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่มีจำนวนมาก

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการศึกษาเอกสาร

1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผลการศึกษาพบว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานได้เท่าที่สามารถจะทำได้ โดยให้เป็นดุลพินิจของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานข้อเท็จจริงและพหุติการณ์แห่งคดีเท่าใดก็ได้ อีกทั้งการบัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เอาไว้ว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ก็เป็นการกำหนดข้อกำหนดไว้อย่างกว้างให้พนักงานสอบสวนทำการตรวจพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่ไม่ได้มีการกำหนดขั้นตอนรูปแบบ หรือวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ตรวจรวบรวมพยานหลักฐาน จำเป็นที่จะต้องตรากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานตนเองไว้เป็นการเฉพาะ แต่ละฉบับกำหนดวิธีการได้มา อำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน

ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงมีความสับสนว่าตนเองต้องใช้อำนาจตามกฎหมายฉบับใด ดังนั้น การบัญญัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานตามมาตรา 131 และมาตรา 131/1 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา นั้นกว้างจนเกินไป อีกทั้งยังให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนอีกด้วยว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ トラบเท่าที่สามารถจะทำได้

2) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทางด้านตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ทั้งหมด เนื่องจากตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 3 กำหนดไว้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง จึงจะสามารถปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้ โดยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งได้นั้นต้องเข้าหลักเกณฑ์และมีคุณสมบัติตามประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อันประกอบด้วย 1) มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ 2) สำเร็จการศึกษาไม่น้อยกว่าระดับปริญญาตรีทางวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์วิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ สถิติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ผ่านการอบรมทางด้านความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ (Information security) สืบสวน สอบสวน และการพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ (computer forensics) และ 4) มีคุณสมบัติอื่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มีข้อกังวลใจในส่วนของการได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมาตรา 19 เป็นการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำร้อง โดยที่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะสามารถดำเนินการตามมาตรา 18 (4) – (8) ได้นั้น ต้องเป็นผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้แต่งตั้ง อีกทั้ง การที่จะแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่มีกำหนดการและแนวทางในการเข้าร่วมการอบรมอย่างชัดเจน

ตามมาตรา 18 (7) ที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับของข้อมูลหรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูล ทำการถอดรหัสลับหรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการถอดรหัสลับของข้อมูลที่ได้รับมา หากแต่อุปกรณ์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับมีการล็อคหรือเข้ารหัสเอาไว้ และขณะรวบรวมพยานหลักฐานผู้ต้องสงสัยหรือถูกกล่าวไม่ได้ให้ความยินยอมในการให้รหัสเพื่อทำการปลดล็อคอุปกรณ์เอาไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมไม่สามารถกระทำการใด ๆ กับอุปกรณ์เหล่านั้นได้ เพราะเป็นสิทธิเฉพาะตัวของบุคคลตามรัฐธรรมนูญที่ได้รับรองเอาไว้ แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับของข้อมูลก็ตาม ผู้ต้องสงสัยหรือถูกกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ยินยอมได้

3) ระบบคลาวด์ (Cloud) ผลการศึกษาพบว่า ระบบคลาวด์ มีรูปแบบหลัก ๆ ด้วยกัน 3 แบบ ได้แก่ Software as a Service (SaaS), Platform as a Service (PaaS) และ Infrastructure as a Service (IaaS) โดยที่แต่ละแบบมีโครงสร้างและลักษณะของ log file ที่แตกต่างกัน การพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์บนคลาวด์ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเก็บรวบรวมและพิสูจน์พยานหลักฐานที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและวิธีการทำงานของระบบคลาวด์ นำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติทางเทคโนโลยี และวิธีการสกัดและตรวจสอบเพื่อสร้างเหตุการณ์ในระบบคลาวด์ผ่านการระบุตัวตน การเก็บและรักษา การตรวจสอบ และการจัดทำรายงานพยานหลักฐานดิจิทัล นำมาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและปรับใช้กระบวนการและเครื่องมือของพยานหลักฐานตามลักษณะและสภาพแวดล้อมในบริบทที่แตกต่างกัน

2. สรุปผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) จำนวน 12 ราย สามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์

1) ด้านข้อกฎหมาย สิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ตลอดจนทรัพย์สินของบุคคลนั้น ๆ ที่มีสิทธิครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นด้วย แม้วัตถุพยานที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจยึดมาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่วัตถุพยานหรืออุปกรณ์มีการเข้ารหัสความปลอดภัยส่วนบุคคลเอาไว้ หากปราศจากการได้รับความยินยอมของเจ้าของวัตถุพยานหรืออุปกรณ์ในการให้รหัสความปลอดภัยส่วนบุคคล พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบกับอุปกรณ์หรือวัตถุพยานเหล่านั้นได้ แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับของข้อมูลก็ตาม ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการขอความยินยอมในการให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้รหัสความปลอดภัยส่วนบุคคลทุกครั้ง บางครั้งหากเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ตรวจยึดและรวบรวมพยานหลักฐานมาแล้วไม่ได้ขอรหัสความปลอดภัยส่วนบุคคลมาด้วยตั้งแต่ขณะตรวจยึดหรือรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบต้องทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนว่าไม่สามารถทำการตรวจสอบวัตถุพยานหรืออุปกรณ์ได้ เนื่องจากติดรหัสความปลอดภัยส่วนบุคคล ให้พนักงานสอบสวนร้องขอให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้รหัสความปลอดภัยส่วนบุคคลและนำส่งกลับมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบใหม่อีกครั้ง

2) ด้านเครื่องมือและบุคลากร จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานของภาครัฐทั้ง 3 หน่วยงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นเพียงนักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ปฏิบัติงานในด้าน

การตรวจสอบ พิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการเท่านั้น เนื่องจากในประเทศไทยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งเอาไว้แตกต่างกันอย่างชัดเจน พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน และนำเสนอให้นักวิทยาศาสตร์ซึ่งสังกัดในหน่วยงานของตนเองเป็นผู้ตรวจสอบ มักพบว่าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งการดำเนินการไม่เหมือนกับการรวบรวมพยานหลักฐานทางอาญาทั่วไป อีกทั้ง การทำสำเนาข้อมูลหลักฐานทางดิจิทัลมีจำนวนมากและต้องใช้ระยะเวลานาน แต่อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสำเนาข้อมูลไม่เพียงพอต่อความต้องการกับปริมาณของงานที่ต้องทำการตรวจสอบ และระยะเวลาที่ต้องเร่งรีบของพนักงานสอบสวนในการทราบผลการตรวจสอบ

2.2 แนวทางการป้องกัน

1) สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์หรือ e – learning เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สามารถเข้ามาเรียนรู้วิธีการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัลและห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody) อย่างถูกต้อง และให้มีการทดสอบความรู้ที่ได้จากการเรียนภายหลังจากการเรียนรู้ และเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้รู้เท่าทันอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ภาครัฐเห็นควรส่งเสริมและผลักดันให้หน่วยงานของรัฐมีห้องปฏิบัติการที่เป็นสากลตามมาตรฐาน ISO เพื่อพร้อมรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ในปัจจุบันให้ทันทั่วถึงและอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อรองรับกับการตรวจสอบข้อมูลที่มีขนาดมหึมาในการสนับสนุนอุปกรณ์ให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อความต้องการตามปริมาณงานที่จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางขั้นตอนการดำเนินการพิจารณาและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยใช้เทคโนโลยีระบบคลาวด์

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลเกี่ยวกับการกระทำความผิดในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Kallachai Rattanasakawong. (1980). Studies in criminal law. Master of Laws Thesis, Thammasat University.

- Natthanan Jaisue. (2021). Legal measures regarding listening to digital evidence. Sripatum University Chonburi Campus
- Triphol Ketsuriya. (2015). Consent of minors in criminal law: a study of specific cases of body tattooing and genital mutilation. Master of Laws Thesis, Dhurakij Pundit University.
- Nath Thanesavanich. (2012). Listening and methods for taking electronic evidence in criminal cases: Study according to the Computer Crimes Act of 2007. Master of Laws thesis. Criminal Law Department, Thammasat University.
- Nanthawadee Kanchan. (2019). Problems in suppressing cybercrime under international law. Master's Thesis Department of Criminal Law Faculty of Law Thammasat University.
- Criminal Procedure Code. (2008, 30 January). Royal Gazette. Volume 125 (Issue 28). Page 4
- Pannat Khankhet. (2016). Legal problems regarding the collection of electronic evidence in the investigation court. Master of Laws Thesis, National Institute of Development Administration.
- Computer Crime Act (No. 2) B.E. 2017. (2017, 24 January). Royal Gazette. Volume 134, Chapter 10, Pages 24-35.
- Pichaisak Haryangkun, Narisara Daengpai. Principle of consent.
<https://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex%2040701-3.pdf>
- Wichayada Amphonkitiwat. (2018). Computer Act: Computer Law or Security Protection Law. At the 1st National Jurisprudence Conference, topic: Thai Legal System: Reform/Transition/Restoration, 8 June 2018. Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Wiramon Daoduang. (2021). Problems in gathering evidence to prosecute cyber crimes. Master's Thesis Criminal Law Department, Thammasat University.
- Wallika Oonsri. (2001). Problems in collecting and verifying electronic evidence in criminal cases. Master of Laws Thesis, Thammasat University.
- Yadfon Chusaeng. (2016). Principles for listening to evidence that was created or obtained illegally: A comparative study of the status of evidence obtained by private individuals and in the case of acquisition by a government official. 39 – 40
- Digital Forensics Center Electronic Transactions Development Agency (Public Organization) Working group to draft standards for digital evidence verification practices. (2016). Suggestions for standards for managing digital devices in evidence verification work.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล

ตำแหน่ง/สถานะ

ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

นายจิระพัชร ทวงศ์เฉลียว

นักศึกษาปริญญาโท

457 หมู่ที่ 8 ตำบลขมิ้น อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Jirapat.wongz@outlook.com

การพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญห การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว Developing Legal Cooperation between the Public and Private Sectors in the Prevention and Resolution of Recidivism of Children and Youth in Drug Cases after Release

วาชีณี ยศปัญญา

คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Wachinee Yodpanya

Faculty of Law Royal Police Cadet Academy

Received: July 21, 2023 | Revised: January 2, 2024 | Accepted: January 8, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว 2) เพื่อพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 31 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 18 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ยังคงมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับ 1) การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดยังไม่ครอบคลุมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 2) ความรับผิดชอบของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด 3) การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชน จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 ดังต่อไปนี้ 1) มาตรา 5 เพิ่มจำนวนคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพิ่มเติมให้เป็น 26 หน่วยงาน 2) เพิ่มบทกำหนดโทษในประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 164/1 กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องรับผิดชอบหากปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด และให้ผู้ปกครองต้องโทษจำคุกและปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ 3) จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างภาครัฐและเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวม 26 หน่วยงาน บันทึกข้อตกลงมีเนื้อหาเพื่อร่วมกันดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในสถานพินิจและคุ้มครอง

เด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือให้ครบวงจร ทั้งการบำบัดรักษา การป้องกัน งบประมาณ การพัฒนาอาชีพ การจ้างงาน การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาจิตใจ

คำสำคัญ: ความร่วมมือ, การพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมาย, ภาครัฐ, ภาคเอกชน, การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study problems and propose legal resolution guidelines related to cooperation between the public and private sectors in preventing and resolving the recidivism of children and youth involved in drug cases after their release; and 2) to develop legal cooperation between the public and private sectors to prevent and resolve the mentioned problems. The study employed a qualitative research design and utilized tools for data collection, including document analysis, in-depth interviews with 31 individuals, and a focus group with 18 participants. The data was analyzed using the content analysis technique. The research results indicated that the problems of legal cooperation development between the public and private sectors were as follows: 1) the correction and rehabilitation of children and youth offenders has not yet addressed other related public and private agencies involving. 2) the responsibility of parents or guardians in cases of repeated drug offenses. 3) an establishment of a legal memorandum of understanding (MOU) between the public and private sectors. Given the aforementioned issues, it is necessary to amend the Administration of Juvenile Offenders Rehabilitation Act (B.E. 2561) as follows: 1) In Section 5, the number of committees for the administration of correction and rehabilitation of children and youth offenders should be increased to 26 organizations. 2) The penalties in the Narcotics Code, Section 164/1, should be increased, stipulating that parents or guardians must be liable if they neglect their children and youth to commit drug-related offenses, especially in cases of repeated offenses, the parents must be jailed, fined, or both. 3) To establish a Memorandum of Understanding (MOU) between the government sectors, private sectors, and relevant agencies, totaling 26 organizations. The MOU aims to jointly support and encourage children and youth to enter the justice process at the Juvenile Observation and Protection Center and the Children and Youth Training Center. Moreover, it aims to foster cooperation in drug treatment, drug prevention, budgeting, vocational development, employment, education,

public health, mental health development, or support for other relevant areas as appropriate.

Keywords: Cooperation, Development of legal cooperation, Public sector, Private sector, Recidivism of children and youth in drug cases

บทนำ

การสร้างควมสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของรัฐบาล หน่วยงานราชการด้านยุติธรรม และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของประชาชนรวมถึงตัวเด็กและเยาวชนเองในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างสงบสุข ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมักจะก่อปัญหาอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้ง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลรายงานสถิติคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ประจำปี 2559-2563 ดังต่อไปนี้ (ข้อมูลถึงวันที่ 31 มกราคม 2563) (Department of Juvenile Observation and Protection, 2021)

ตารางที่ 1 สถิติคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ประจำปี 2559-2563

ลำดับ	พ.ศ.	คดีสะสม
1.	2559	29,285 คดี
2.	2560	24,760 คดี
3.	2561	22,540 คดี
4.	2562	20,090 คดี
5.	2563	19,470 คดี

ที่มา: Department of Juvenile Observation and Protection, 2021

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในแต่ละปีมีจำนวนลดลง เนื่องจากกรมพินิจฯ ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ส่งเสริมการใช้กระบวนการทางเลือกและมาตรการอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการคุ้มครอง การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแก่เด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด โดยมีการแก้ไข เพิ่มเติม คติวิเคราะห ทั้งด้านบทบัญญัติกฎหมาย กำหนดให้มีหน่วยงานต่าง ๆ มาดูแลมากกว่าการลงโทษ

สำหรับฐานความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด สามารถแบ่งตามจำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ แบ่งออกเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง ความผิดเกี่ยวกับ

อาวุธและวัตถุระเบิด และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ จากสถิติจำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ระหว่างปี พ.ศ.2559-2563 พบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษมีจำนวนคดีสูงเป็นอันดับหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2559-2563

ลำดับ	พ.ศ.	คดีสะสม
1.	2559	12,326 คดี
2.	2560	10,981 คดี
3.	2561	9,434 คดี
4.	2562	10,090 คดี
5.	2563	9,600 คดี

ที่มา: Department of Juvenile Observation and Protection, 2021

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้มีการบัญญัติมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้ดี ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมของไทยประกอบด้วยองค์กรหลัก คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน (Sihatlanon, 2018, p. 1) โดยเป็นหน้าที่ของสถานพินิจฯ ในการจัดทำแผน บำบัดฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติ เพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติ ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดต่าง ๆ ตามกฎหมาย และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ดำเนินการให้สอดคล้องกับคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว มีพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ.2561 ที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดกลไกในการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรม ในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน (Kowit, 2020, p. 1947-1958)

อย่างไรก็ตาม แม้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้ร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชนโดยยึดหลักการ บริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ แล้วก็ตาม ยังพบการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนหลังจากได้รับการ ปล่อยตัว ดังจะเห็นได้จากจำนวนและร้อยละการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนหลังจากได้รับการ ปล่อยตัว ปี พ.ศ.2561-2562 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สถิติจำนวนและร้อยละการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนหลังจากได้รับการปล่อยตัว

ปี พ.ศ.2561-2562

พ.ศ.	ติดตามรอบ	จำนวนปล่อย	จำนวนผิดซ้ำ	คิดเป็นร้อยละ
2561	1 ปี	3,189 คน	758 คน	23.77
	2 ปี	3,189 คน	1,213 คน	38.04
2562	1 ปี	2,769 คน	703 คน	25.39
	1 ปี 2 เดือน	2,769 คน	740 คน	26.72

ที่มา: Department of Juvenile Observation and Protection, 2021

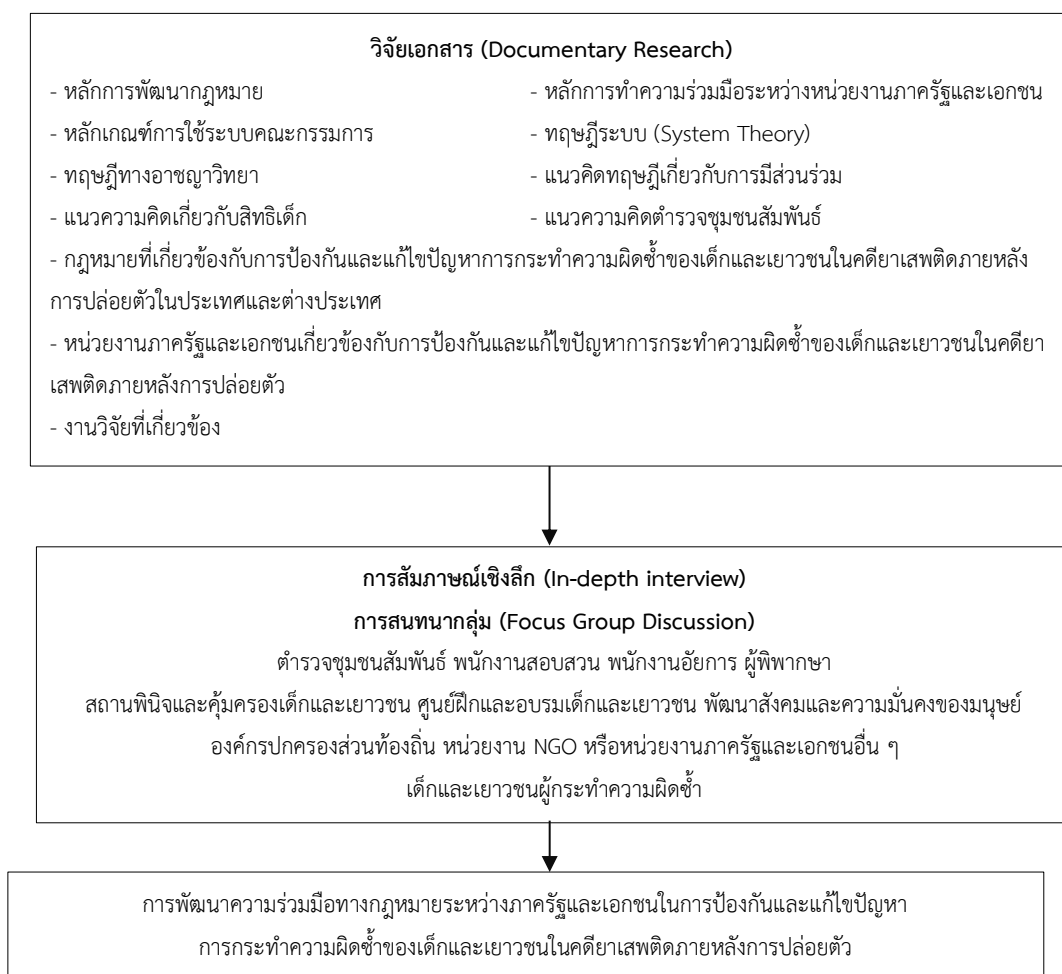
เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมแล้ว กระทำผิดและถูกจับกุมซ้ำภายหลังได้รับการปล่อยตัว โดยตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร เป็นระยะเวลา 1 ปี 2 ปี ภายหลังปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมพบการกระทำความผิดซ้ำเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะระยะเวลา 1 ปี ภายหลังการปล่อยตัว กล่าวคือ ปี พ.ศ.2561 ร้อยละ 23.77 เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.39 ในปี พ.ศ.2562 โดยพบสถิติเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 40 ของคดีอื่น ๆ (Banmuang, 2023) แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 มีหลักการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ แล้วก็ตาม ยังพบการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยได้

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว โดยศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ภายหลังการปล่อยตัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 ประมวลกฎหมายยาเสพติด หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาความร่วมมือทาง กฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว เพื่อสร้างมาตรการสำหรับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน ในการป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ การบูรณาการอุดมการณ์การทำงานและการประสานความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว
2. เพื่อพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

หลักการพัฒนากฎหมาย “การพัฒนา” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า หรือทำให้เจริญขึ้น มีการควบคุมดูแลหรือจัดระเบียบ การบริหารหรือการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Yodpanya, 2020, p. 14-15)

หลักการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1. ทฤษฎีความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Public Private Partnership) เป็นรูปแบบความร่วมมือขององค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไปร่วมมือกันแก้ไขปัญหาบางปัญหาหรือบางกรณีร่วมกัน เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนครอบคลุมช่องว่างในการปฏิบัติงาน หรือจุดผิดพลาดเห็นความคาดหวัง ลดความขัดแย้งในความร่วมมือและให้หน่วยงานทุกหน่วยสามารถแสดงความคิดเห็นหรือความต้องการได้ (Sinsomboon, 2017)

2. ทฤษฎีพึ่งพาทรัพยากร (Resource Dependence Theory) เป็นรูปแบบทฤษฎีขององค์กรเชิงเศรษฐกิจ ช่วยให้องค์กรสามารถตัดสินใจกระทำการใดๆ เพื่อความอยู่รอดและการเติบโตโดยอาศัยสภาพแวดล้อมซึ่งใช้กลยุทธ์ด้านอำนาจในการตัดสินใจ คือการกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจอย่างมีอิสระตามสภาพแวดล้อมและบนพื้นฐานความแตกต่างของเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม (Wattanathawornwong, 2022)

3. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน PPP ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กในคดียาเสพติดสามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนที่ครอบคลุมแก่เด็กที่มีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การร่วมมือกันทำให้องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรับปรุงผลลัพธ์สำหรับเด็กเหล่านี้และลดความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำ ช่วยสร้างชุมชนที่ปลอดภัยและมีสุขภาพดีขึ้น (Sinsomboon, 2017)

หลักเกณฑ์การใช้ระบบคณะกรรมการ คณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารหรือกระทำการบางอย่างโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อให้คณะกรรมการมีอำนาจในการบริหารจัดการ มีอำนาจในการตัดสินใจ อาจแบ่งออกเป็น คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการปฏิบัติ (Office of the Council of State Legislative Division, 2023)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น (Ngamlamom, (2023)

ทฤษฎีระบบ (System Theory) ระบบ คือ ภาพส่วนรวมของโครงสร้างหรือของขบวนการอย่างหนึ่งที่มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในโครงการหรือขบวนการนั้น วิธีการระบบที่ดี จะต้องเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างประหยัดและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Science and Technology, 2022)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทดแทนการกระทำผิดซึ่งผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป เพราะผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับการลงโทษ อันเนื่องมาจากการทำความผิดของเขานั้นเอง (Suthiyothin, 2023)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) มีวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะหรือป้องกันโดยเฉพาะ เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น เพื่อที่จะได้เกรงกลัวโทษจากการกระทำผิดและไม่คิดที่จะทำผิดอีก (Suthiyothin, 2023)

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก

1. ตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Right of the Child 1989) หลักการคุ้มครองร่างกายชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก มุ่งคุ้มครองมิให้เด็กถูกละเมิดสิทธิเหนือร่างกาย ชีวิต และเสรีภาพ รวมทั้งคุ้มครองให้มีการเยียวยาฟื้นฟู เด็กที่ถูกละเมิดดังกล่าวให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้ หลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือทำความผิดทางอาญา มุ่งคุ้มครองให้เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าทำความผิดทางอาญา ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัวน้อยที่สุด ให้ได้รับโอกาสแก้ไขเยียวยาให้สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยมีสมมติฐานว่าเด็กกระทำการใด ๆ เพราะขาดวุฒิภาวะทำให้สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลผลักดันต่อความประพฤติของเด็ก (Mektrirat, 2010)

2. ปฏิญญาเพื่อเด็ก ให้หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กทั้งภาครัฐและเอกชนถือเป็นนโยบายในการดำเนินการพัฒนาเด็กโดยใช้สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กเป็นแนวทางการกำหนดปฏิญญาเพื่อเด็ก คำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญ เด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา มารดา บุคคลหรือครอบครัวที่ให้ความรักและความเข้าใจเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้าน (Gomut, 2010)

แนวความคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางรากฐานของการตำรวจยุคใหม่ การตำรวจชุมชนจึงก่อกำเนิดขึ้นโดยมีหลักการของตำรวจชุมชน ได้แก่ ให้ตำรวจกับชุมชนทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ในวิถีทางใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การให้อำนาจกับชุมชน (Commitment Empowerment) การตำรวจภายใต้รูปแบบของการกระจายอำนาจสู่ชุมชนและถึงประชาชนเป็นรายบุคคล การแก้ไขปัญหาเชิงรุกทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Royal Thai Police, 2022)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อรับรองหลักเกณฑ์มาตรฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐภาคีสมาชิกได้มีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครอง

2. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้ดี ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมของไทยประกอบด้วยองค์กรหลัก คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติ เพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติ ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดต่าง ๆ ตามกฎหมาย และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ดำเนินการให้สอดคล้องกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

3. พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ.2561 กำหนดกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน กำหนดระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ถูกคุม และจัดให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ในการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ และติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว

4. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและควบคุมยาเสพติด รวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กำหนดให้มีระบบอนุญาตเพื่อให้การควบคุมและการใช้ประโยชน์ยาเสพติดในทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ และทางอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพ กำหนดให้มีระบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากรซึ่งมีความหลากหลายจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดนโยบายในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด และรวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตรากฎหมายว่าด้วยการให้โอกาส (Second Chance Act 2007) หรือ กฎหมายว่าด้วยการให้โอกาส 2007: ความปลอดภัยของชุมชนจากการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (Second Chance Act of 2007: Community Safety Through Recidivism Prevention) มีวัตถุประสงค์เพื่อตัดวงจรการกระทำผิดซ้ำ สร้างความสงบสุขให้กับสังคม และช่วยให้หน่วยงานรัฐมตรัฐเขตการปกครอง รัฐบาลท้องถิ่น จัดการกับประชากรผู้กระทำความผิดที่กลับคืนสู่สังคมไม่ให้ไปก่ออาชญากรรมขึ้นอีก (Jones, 2022)

2. สหราชอาณาจักร มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน” (Youth Justice Board) ตามมาตรา 41 ของพระราชบัญญัติอาชญากรรมและความผิดปกติ 1998 (Crime and Disorder Act 1998) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ในการกำกับติดตามการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการประสานความร่วมมือกับภาครัฐในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำ

ผิด (The National Archives, 1998) การกลับคืนสู่ชุมชน (Resettlement into the community) มีพระราชบัญญัติการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด 1974 (The Rehabilitation of Offenders Act 1974) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ผ่านการลงโทษจำคุกด้วยการไม่ต้องเปิดเผยประวัติอาชญากรรมในการสมัครงาน มีเจตนารมณ์เพื่อจะแก้ไขฟื้นฟูผู้พ้นโทษไม่ให้ไปกระทำผิดซ้ำอีก (Lertpanichpan, 2016)

3. ประเทศญี่ปุ่น มีการบัญญัติกฎหมายการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด 2007 (Offenders Rehabilitation Act 2007) เป็นการบัญญัติกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับบุคคลที่เคยก่ออาชญากรรม รวมไปถึงเด็กและเยาวชนกระทำผิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความผิดซ้ำ และช่วยให้พึ่งพาตนเองในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม รวมไปถึงปรับปรุงและฟื้นฟูตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสังคมและรับประกันการให้อภัยอย่างเหมาะสมและส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรม (Secretariat, 2008)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Wichasit Sihatlanon (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า ควรมีจัดตั้งองค์กรภาครัฐหรือเอกชน เพื่อรองรับหรือเยียวยาเด็กและเยาวชนทั้งเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาจากการกระทำผิดอาญาให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Chanon Komonman (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ทั้งตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชนภาคเศรษฐกิจ ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนจากภาควิชาการและตัวแทนจากภาคเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

Siporn Kowit (2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า การมีหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ มารับช่วงส่งต่อเด็กและเยาวชนออกจากศูนย์ฝึกและอบรม โดยการประสานความร่วมมือจากต้นทางคือศูนย์ฝึกและอบรม ผู้นำชุมชน สถานประกอบการ และตัวเด็กและเยาวชนเองเป็นศูนย์กลางเพื่อรับเด็กและเยาวชนเข้าศึกษาต่อ ทำงาน หรือกลับเข้าสู่ชุมชน

Steve Gies (2003) กระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำวิจัย เรื่อง “การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหลังการปล่อยตัวผู้กระทำผิดเด็กและเยาวชนที่ได้รับโทษในกระบวนการยุติธรรมเรียบร้อยแล้ว” โดยงานวิจัยบูรณาการความรู้สาขาอาชีวศึกษาด้วยการติดตามดูแล (Intervention) มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมเสียเฉพาะตัวเพื่อป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เช่น การให้คำปรึกษา หลักสูตรปรับพฤติกรรม การชดเชยชดเชย การคุมประพฤติ การจ้างงาน และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพและการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการ ดังนี้

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลทางกฎหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดสูงเป็นลำดับต้น ๆ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย 5 ปี ขึ้นไป ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ได้แก่ ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน NGO หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งหมดจำนวน 31 คน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย 5 ปี ขึ้นไป ตลอดทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดสูงเป็นลำดับต้น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ได้แก่ ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน NGO หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ รวมทั้งหมดจำนวน 18 คน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยตามประเด็นปัญหาตามลำดับความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว

1.1 ปัญหาคณะกรรมการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดยังไม่ครอบคลุมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำ ความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมหลังการปล่อยตัว ตามพระราชบัญญัติการบริหาร การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 มาตรา 5 กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหาร การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ประกอบไปด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการ คณะกรรมการการอาชีวศึกษา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและ ครอบครัวกลาง อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม แม้ คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้ร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ แล้วก็ตาม ยังพบการกระทำซ้ำของความผิดซ้ำของเด็กและ เยาวชนหลังจากได้รับการปล่อยตัวเพิ่มขึ้น

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 มาตรา 5 โดยเพิ่มเติมจำนวนคณะกรรมการการบริหารการ แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ให้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายภาคส่วนที่ครอบคลุม เข้ามาร่วมมือกันในการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการกระทำซ้ำของความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมหลังการปล่อยตัว

1.2 ปัญหาความรับผิดชอบของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในกรณีเด็กและเยาวชน กระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรม พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ กระทำผิด พ.ศ.2561 และระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยแนวทางการเตรียมความ พร้อมก่อนปล่อย แนวทางการติดตามภายหลังปล่อยการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และการติดตามเด็กและ เยาวชนภายหลังปล่อย พ.ศ. 2565 กำหนดสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับใน ระหว่างการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และกำหนดให้มีระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามภายหลังปล่อย และกำหนดโทษทางอาญาสำหรับ การกระทำบางอย่าง กำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมีหน้าที่ร่วมพิจารณา ในเรื่องในการจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย กำหนดเพียงหน้าที่หรือขอความร่วมมือจาก บิดา มารดา ผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยให้ปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินการหลังปล่อยเพื่อ ป้องกันไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ และประมวลกฎหมายอาญาเสพติด กำหนดโทษเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด และการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ สำหรับผู้เสพยาเสพติดและมีไว้ในครอบครองยาเสพติด

เท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดโทษไว้สำหรับบิดา มารดา ผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยต้องรับผิดชอบ
ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ.2561 มาตรา 164/1 กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องรับ
ผิดหากปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และหากเด็กและเยาวชน
กระทำความผิดซ้ำอีกให้ผู้ปกครองต้องรับโทษหนักขึ้น

1.3 ปัญหาการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ความร่วมมือทางกฎหมาย
ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดียา
เสพติดภายหลังการปล่อยตัว พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความ
ผิด พ.ศ.2561 และระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อน
ปล่อย แนวทางการติดตามภายหลังปล่อยการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และการติดตามเด็กและเยาวชน
ภายหลังปล่อย พ.ศ. 2565 ได้มีการกำหนดแนวทางและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน บิดา
มารดา ผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ให้เข้ามาร่วมในการกำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กล
ยุทธ์ และมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด หรือการดำเนินการตามแผนการ
การบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล
รวมทั้งแนวทางในการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตามยังขาด
ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนในการบูรณาการร่วมกันป้องกันและ
แก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง
ภาครัฐและเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนในการบูรณาการร่วมกันป้องกัน
และแก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้เป็นรูปธรรม และยั่งยืนต่อไป

2. ผลการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีความร่วมมือและมีการดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญห
การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัวร่วมกัน ได้แก่

อัยการจังหวัดคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีมีกิจกรรม
ร่วมกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม จัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อ
ขจัดและลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก มุ่งเน้นเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและถูกกระทำ
ซ้ำโดยการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านงบประมาณ จัด
โครงการพัฒนาโปรแกรมนวัตกรรมสุขภาพบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติด ประเภทแอมเฟตามีนโดยเน้นเรื่อง

กาย จิต สังคม การล้างพิษออกจากร่างกาย การพัฒนาจิตใจเจริญจิตภาวนา กิจกรรมฝึกอาชีพ การเตรียมพร้อมสำหรับการออกไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างมั่นใจ โดยร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัด สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแรงงานจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตำรวจ โรงพยาบาล และอาสาสมัคร

สถาบันพลังจิตตานุภาพ ได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรมโดยนำหลักสูตรสอนสมาธิ “สัคคสมาธิ” (สมาธิยกใจสู่สวรรค์) มีการปฏิบัติสมาธิแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รวมทั้งนำไปสอนเยาวชนผู้ต้องถูกควบคุมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ต้องถูกคุมประพฤติโดยกรมคุมประพฤติ ให้ผู้ต้องขังเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตมีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

2.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ที่มีการดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดความผิดของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว แต่ไม่ได้มีความร่วมมือกับหน่วยอื่น ได้แก่

สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ในด้านการพัฒนาอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชน ด้านการจ้างงาน และด้านจัดการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานีได้มีการจัดการฝึกอบรม โครงการค่ายครอบครัวประจำปี 2565 เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อให้เด็กกลับเข้าสู่ชุมชน สนับสนุนให้ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข คือ ครอบครัว สภาพแวดล้อม การศึกษา หรือการทำงาน กลุ่มเพื่อน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการตามโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และ To Be Number One ในทุกกรม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการตามโครงการครุแดร์ หรือ D.A.R.E. (Drug Abuse Resistance Education) เพื่อต่อต้านการใช้อยาเสพติดในเด็กนักเรียน ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุราและยาเสพติด ให้เด็กรู้จักใช้ทักษะในการตัดสินใจ ให้เด็กรู้จักวิธีต่อต้านแรงกดดันของกลุ่มเพื่อน ให้เด็กรู้จักใช้ทางเลือกอื่นๆ นอกเหนือจากการใช้อยาเสพติดและความรุนแรง

สมาคมสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้นำเงินที่ได้รับบริจาคไปช่วยเหลือการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหายาเสพติด

มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี เป็นองค์กรหนึ่งที่ช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมซึ่งตกเป็นเหยื่อของความโหดร้ายทารุณในรูปแบบต่างๆ ในส่วนปัญหายาเสพติดพบว่าสมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติดคลุ้มคลั่ง มีอาการทางประสาท อาละวาดทำร้ายคนในบ้าน และญาติต้องการให้พาไปบำบัด จึง

อยากให้ภาครัฐและเอกชนเข้ามาบูรณาการร่วมกันดูแลและร่วมกันแก้ไขปัญหาในขบวนการบำบัด เพื่อพวกเขาจะได้เดินกลับมาสู่สังคมแบบไม่หันมาหา ยาเสพติด

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดังกล่าวได้มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยดำเนินการด้วยตัวเองและมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามยังขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนอื่น ในการบูรณาการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้เป็นรูปธรรม

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างภาครัฐและเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนในการบูรณาการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดให้เป็นรูปธรรม และยั่งยืนต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว

1.1 ปัญหาคณะกรรมการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดยังไม่ครอบคลุมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว ผลการวิจัยพบว่า ควรให้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายภาคส่วนที่ครอบคลุมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว เหมือนกับพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 และประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดหลักเกณฑ์ในการฟื้นฟูสภาพทางสังคม โดยกำหนดให้มีศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และสงเคราะห์แก่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาได้รับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยไม่กลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก โดยให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สนับสนุนและช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การศึกษา การติดตามดูแลปัญหาด้านสุขภาพ และการให้การสงเคราะห์อื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดไม่ให้เกิดกลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ทั้งนี้ สอดคล้องกับทฤษฎี

ระบบ (System Theory) (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Science and Technology, 2022) ในการจัดระบบระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อลดลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด โดยเฉพาะในภาคส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีแนวความคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ นำหลักการตำรวจชุมชนสัมพันธ์และการป้องกันอาชญากรรมมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับชุมชน ทั้งนี้ ความร่วมตามแนวคิด ทฤษฎี หลักการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ได้แก่ หลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Right of the Child 1989) หลักการคุ้มครองให้มีการเยียวยา ฟ้นฟู เด็กให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้ สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichasit Sihatlanon (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า ควรมีจัดตั้งองค์กรภาครัฐหรือเอกชนเพื่อรองรับหรือเยียวยาเด็กและเยาวชนทั้งเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาจากการกระทำความผิดอาญาให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanon Komonman (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนและกลุ่มเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นต้องประกอบไปด้วยตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเศรษฐกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคเด็กและเยาวชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และประเทศญี่ปุ่นที่มีหน่วยงาน องค์กร คณะกรรมการในการป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด ให้การกำกับดูแลการดำเนินการก่อนและหลังการปล่อยตัว มีคณะกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยการประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการป้องกันมิใช่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้ เพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด เพื่อพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนต่อระบบกระบวนการยุติธรรมไทย

1.2 ปัญหาความรับผิดชอบของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดผลการวิจัยพบว่า ควรกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องรับผิดชอบปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกให้ผู้ปกครองต้องรับโทษหนักขึ้น เหมือนกับคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 22/2558 เรื่อง มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในทาง และการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ ที่กำหนดให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องยับยั้ง พฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่สนับสนุนหรือปล่อยปละละเลยให้เยาวชนรวมกลุ่มหรือมั่วสุมเพื่อการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ หากมีการกระทำผิดให้ถือว่า เป็นความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครองด้วย นอกจากนี้ยังให้แจ้งการกระทำของเด็กในปกครองให้

ผู้ปกครองทราบ เพื่อป้องกันตกเตียน หรืออาจให้วางประกันตามสมควรแต่ไม่เกิน 2 ปี และหากมีการกระทำผิดซ้ำอีกให้ผู้ปกครองต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้รับเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็ก จะเห็นได้ว่าคำสั่งดังกล่าวได้กำหนดโทษให้ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และหากมีการกระทำความผิดซ้ำต้องรับโทษจำคุกและโทษปรับด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีทางอาชญาวิทยา การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) (Suthiyothin, 2023) ซึ่งเห็นว่า ผู้ที่กระทำผิดเป็นผู้ละเมิดศีลธรรม ผ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม จึงสมควรถูกลงโทษให้เพื่อตอบแทนความผิดที่เขากระทำลงไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตอบแทนการกระทำของผู้กระทำผิด เพราะเขาสมควรที่จะได้รับโทษเนื่องจากการกระทำผิดของเขา เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาที่ได้กระทำลงไป เพื่อธำรงความยุติธรรมในสังคม รักษากฎหมาย กล่าวคือ เพื่อเป็นการทดแทนการกระทำผิดซึ่งผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป เพราะผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับการลงโทษ อันเนื่องมาจากการทำความผิดของเขานั้นเอง และเป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้ทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) (Suthiyothin, 2023) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ เพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น เพื่อที่จะได้เกรงกลัวโทษจากการกระทำผิด และไม่คิดที่จะทำผิดอีก ดังนั้น จึงต้องนำทฤษฎีทางอาชญาวิทยามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานกฎหมายในประเด็นปัญหาความรับผิดชอบของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรม ตามหลักการพัฒนามาตรฐานกฎหมาย เพราะกฎหมายมีความสำคัญต่อคนในสังคม การดำเนินการพัฒนามาตรฐานกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคล องค์กร สถาบันในสังคม และมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอีกด้วย การพัฒนามาตรฐานกฎหมายของประเทศให้มีความสอดคล้องกับความเจริญและการพัฒนาประเทศ การบริหารประเทศไม่อาจประสบความสำเร็จได้ หากปราศจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎหมายจึงเป็นกลไกสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบาย การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สถาบัน ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

1.3 ปัญหาการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมภายหลังการปล่อยตัว ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างภาครัฐและเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนในการบูรณาการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal ของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมให้เป็นรูปธรรม และยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้สอดคล้องกับหลักการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยนำทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนมาพิจารณาว่า รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร เมื่อมีความร่วมมือเกิดขึ้นแล้วสามารถปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ทำให้เกิดการพัฒนาเจริญเติบโตหรือดีขึ้นในอนาคต เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่

ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางาน เพื่อลดลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด โดยนำทฤษฎีระบบ (System Theory) (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Science and Technology, 2022) มาจัดระบบระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อลดลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด โดยเฉพาะในภาคส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีแนวความคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ นำหลักการตำรวจชุมชนสัมพันธ์และการป้องกันอาชญากรรมมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับชุมชน

ทั้งนี้ ความร่วมมือตามแนวคิด ทฤษฎี หลักการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ได้แก่ หลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Right of the Child 1989) หลักการคุ้มครองให้มีการเยียวยาฟื้นฟู เด็กให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้ สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม เพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siporn Kowit (2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า การรับช่วงต่อในการดูแลเด็กและเยาวชนหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมกระบวนการในการปล่อยเด็กและเยาวชน หากมีการวางแผนการติดตามที่ชัดเจน เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำน้อย การส่งต่อเด็กหรือเยาวชนไปยังบิดามารดา ผู้ปกครอง สถานศึกษาให้รับเข้าศึกษาต่อ สถานประกอบการให้ประกอบอาชีพต่อไป โดยมีหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ มารับช่วงส่งต่อเด็กและเยาวชนออกจากศูนย์ฝึกและอบรม

ข้อค้นพบข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Steve Gies (2003) กระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำการศึกษา เรื่อง “การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหลังการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชนที่ได้รับโทษในกระบวนการยุติธรรมเรียบร้อยแล้ว ” โดยงานวิจัยบูรณาการความรู้สาขาอาชญาวิทยาด้วยการติดตามดูแล (Intervention) มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมเสียเฉพาะตัวเพื่อป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เช่น การให้คำปรึกษา หลักสูตรปรับพฤติกรรม การชดเชยชดเชย การคุมประพฤติ การจ้างงาน และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพและการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนต่อระบบกระบวนการยุติธรรมไทย สร้างมาตรการสำหรับการกำกับติดตามเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวคืนสู่สังคมเพื่อการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ สร้างมาตรการสำหรับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน ในการป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ การบูรณาการอุดมการณ์การทำงานและการประสานความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดภายหลังการปล่อยตัว

ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างภาครัฐและเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงทุกภาคส่วน โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) มีเนื้อหาเพื่อร่วมกันดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการจ้างงาน ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาจิตใจ หรือสนับสนุนส่งเสริมด้านอื่น ๆ ตามที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเห็นสมควร ทั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการทำความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทฤษฎีระบบ (System Theory) แนวความคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siporn Kowit (2020) และงานวิจัยของ Steve Gies (2003) ที่ได้อธิบายปรายไว้ในหัวข้อ 1.3 ข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 มาตรา 5 คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จากเดิมประกอบไปด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเพิ่มเติม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เลขาธิการอาหารและยา

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 164/1 เพิ่มเติมเป็น “บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องยับยั้ง พฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่สนับสนุนหรือปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มหรือมั่วสุมเพื่อการเสพยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เพื่อเสพยาหากมีการกระทำผิดให้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครองด้วย นอกจากนี้ยังให้แจ้งการกระทำของเด็กในปกครองให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อป้องกันตกเตือน หรืออาจให้วางประกันตามสมควรแต่ไม่เกิน 2 ปี และหากมีการกระทำผิดซ้ำอีก ให้ผู้ปกครองต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ริบเงินประกันเป็นของสถานที่ควบคุม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาบันทึกข้อตกลงเพื่อร่วมกันดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการจ้างงาน ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาจิตใจ หรือสนับสนุนส่งเสริมด้านอื่นๆ ตามที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเห็นสมควร เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Banmuang. (2023). *Shocking! Statistics found that 40 percent of children and youths committed repeated crimes, most of them involved in drug trafficking*. Retrieved February 8, 2023 from <https://www.banmuang.co.th/news>
- Department of Juvenile Observation and Protection. (2023). *History, authority*. Retrieved February 8, 2023. from <https://www.dcy.go.th/content/1636520311278/1636520514570>
- Department of Children and Youth. (2023). *Department of Children and Youth Affairs Strategy*. Retrieved February 8, 2023. from https://www.dcy.go.th/Public/mainWeb/file_download/1661756979178-383557568.pdf
- Department of Juvenile Observation and Protection. (2021). *Juvenile cases prosecuted by the Detention Center and Protection of children and youth across the country from 2016-2020*. Retrieved August 20, 2022. From <http://www.djop.go.th>
- Department of Juvenile Observation and Protection. (2021). *Number of juvenile cases prosecuted by detention centers across the country Classified by offense base 2020*. Retrieved February 8, 2023 from <http://www.djop.go.th>
- Department of Local Administration. (2023). *Authority of local government organizations*. Retrieved March 7, 2023. from http://www.dla.go.th/division_dla.jsp

- Gies S. (2003). Aftercare Services. Retrieved August 15, 2022, from <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojjdp/201800.pdf>
- Jones C. (2022). Youth Reentry and Family Engagement. Retrieved on August 16, 2022 from <https://ojdp.ojp.gov/publications/in-focus-reentry.pdf>
- Komonman, C. (2019). Study and develop proposals to encourage local communities to support juvenile councils and youth groups to initiate creative activities and solve problems in their own social communities. *Phatthanasart Journal*, Year 2, Issue 2, July - December 2019, 62-101. [In Thai].
- Komut, R. (2010). *Promoting the work of multidisciplinary teams for the protection of abused children Nonthaburi Province*. Master of Laws Thesis, Bangkok: Thammasat University. [In Thai].
- Kowit, S. (2020). Legal measures related to the prevention of recidivism of children and youth in the juvenile training and training center. *Journal of Peace Studies*, MCU Year 8, Issue 5 (September-October 2020). [In Thai].
- Kruekam, S. (2019). *Crime, Criminology and Criminal Justice*. 2nd printing. Nakhon Pathom: Petchkasem printing. [In Thai].
- Lertpanichpan, S. (2016). Guidelines for the development of laws to protect rights and help those acquitted in Thailand. *Journal of Social Work*, Vol. 24, (2). [In Thai].
- Mektrairat, N. (2010). *The Siam Revolution 1932*. Bangkok: Amarin Academic. [In Thai].
- Office of the Attorney General. (2023). *Authority of the Office of the Attorney General*. Retrieved on August 20, 2022 from <https://www3.ago.go.th/cmiss/authority/>.
- Office of the Council of State Legislative Division. (2023). *Criteria for using the committee system in the Constitution of the Kingdom of Thailand*. Retrieved on August 20, 2022 from <http://web.senate.go.th>
- Office of the Permanent Secretary Ministry of Science and Technology. (2022). *System Theory*. Retrieved on August 20, 2022 from <https://km.mhesi.go.th/>
- Ngamlamom, W. (2023). *Theory of Participation*. Retrieved on February 8, 2023 from http://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html
- Pavena Foundation for Children and Women. (2023). *History*. Retrieved on February 1, 2023 from <https://www.pavenafoundation.or.th/>
- Royal Thai Police. 2022. *The concept of police community relations*. Retrieved on August 20, 2022 from <https://www.royalthaipolice.go.th/>

- Secretariat, C. (2008). *Offenders Rehabilitation Act 2007*. Retrieved on August 18, 2022, from <https://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/ORA.pdf>
- Sihitulanont, V. (2018). *Development of Collaboration Among Multidisciplinary Team in Juvenile Investigation* (Research report). Nakhon Pathom: Police Cadet Academy. [In Thai].
- Sinsomboon, P. (2017). *Development of cooperation between the Ministry of Defense and the private sector in defense industry Country National Defense Course 2017*. National Defense College. [In Thai].
- Sitasit, S. (2015). *Appropriate approaches to the punishment and rehabilitation of repeat offenders in the Thai justice system*. Doctor of Law Thesis, Faculty of Law National Institute of Development Administration. [In Thai].
- Suthiyothin, N. (2023). *Punishment Theory*. Retrieved on February 8, 2023 from https://www.stou.ac.th/schools/slsw/upload/41716_6.pdf
- The National Council on Social Welfare of Thailand under the Royal Patronage. (2023). *History vision mission values and policies*. Retrieved February 1, 2023, from <http://www.ncswt.or.th/policy.php>
- Wattanathawornwong, A. (2022). *Commitment to the organization. (Organizational Commitment)*. Retrieved on 27 October, 2022. from <http://anuruckwatanathawornwong.blogspot.com/2018/01/organizational-commitment.html>
- Willpower Institute. (2023). *About the Willpower Institute*. Retrieved on February 1, 2023 from <https://samathi101.com/>
- Yodpanya, W. (2020). *Development of rental systems for commerce and industry*. Thesis Doctor of Laws, Faculty of Law Ramkhamhaeng University. [In Thai]

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.วาชีณี ยศปัญญา
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานคณาจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	wachinee14@gmail.com

ประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน Efficiency of Enforcement of the Mediation Act B.E. 2562 at the Investigation Level

ทัดดาว โฉมลักษณ์¹, อภรณ์ ลิ้มะวิรัชพงษ์¹ และ ฤทธิชัย ช่างคำ²

¹คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

²สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน

Thatdaow Chomluk¹, Aporn Limawirachapong¹ and Ritthichai Changkham²

¹Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

²Institute for the Promotion of Investigations

Received: July 21, 2023 | Revised: January 2, 2024 | Accepted: January 8, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นการสอบสวน ศึกษาแนวทางการเพิ่มความผิดในคดีอาญาในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบอบการสอบสวน และเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นการสอบสวน ผลการวิจัย พบว่าสามารถนำองค์ความรู้ไปเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 ในชั้นการสอบสวนได้ โดยกำหนดนโยบายให้สถานีตำรวจแต่ละแห่งดำเนินการไกล่เกลี่ย กำหนดเป็นตัวชี้วัดในแผนยุทธศาสตร์ของตำรวจ จัดทำแนวทางที่ละเอียดขึ้นตอน ตั้งคณะทำงานถาวรของสถานีตำรวจที่ทำหน้าที่เฉพาะ มีห้องไกล่เกลี่ยรับหมายเลขคดีไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสั้นลง มอบหมายให้พนักงานสอบสวนเฉพาะกิจดำเนินการไกล่เกลี่ย จัดผู้ไกล่เกลี่ยที่สถานีตำรวจ โดยแต่งตั้งผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือในสังคมเป็นผู้ไกล่เกลี่ย การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการตำรวจ 3 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้บังคับบัญชา พนักงานสอบสวน มีระบบการไกล่เกลี่ยออนไลน์ เพิ่มงบประมาณ เพิ่มการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชนทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและขั้นตอนในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย จูงใจให้พนักงานสอบสวนใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง

คำสำคัญ : การไกล่เกลี่ย/ ข้อพิพาทคดีอาญา/ พนักงานสอบสวน

Abstract

The purpose of this research was to study the problems and obstacles of the enforcement of the Mediation Act B.E. 2019 at the investigation level. Study on guidelines for adding offenses in criminal cases to the criminal case mediation process at the investigation level and proposed guidelines for enhancing the efficiency of the enforcement of the

Mediation Act B.E. 2562 at the investigation level. The results of the research can be used to increase the efficiency of the enforcement of the Mediation Act B.E. 2562 at the investigation level is as follows: set a policy for each police station to conduct mediation cases, this law must be strictly implemented, set as indicators in the strategic plan of the police. Make a step-by-step guideline. Set up a permanent working group of police stations that perform specific functions. There is a mediation room. Get a dedicated mediation case number. Shorten the mediation process. Assigning specialized inquiry official to conduct mediate cases, organize mediators at various police stations, appoint community leaders or respectable people in society as mediators. Training to educate police officers at 3 levels: executive level, supervisor level, inquiry official. There is an online mediation system. Increase budget, increasing publicity to the general public about their rights and procedures for entering into the mediation process. Motivate inquiry official to implement this law seriously.

Keyword: Mediation/Criminal Disputes/ inquiry official

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา จากสถิติคดีอาญาของศาลยุติธรรม ในภาพรวมของประเทศใน พ.ศ. 2561-2562 พบว่ามีคดีค้างและรับใหม่จากการพิจารณาในศาลชั้นต้นปี พ.ศ.2561 จำนวน 637,916 คดี ดำเนินคดีเสร็จสิ้น 599,846 คดี คดีที่อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 38,070 คดี คดีค้างและรับใหม่จากการพิจารณาในศาลชั้นต้นปี พ.ศ. 2562 จำนวน 612,841 คดี ดำเนินคดีเสร็จสิ้น 576,912 คดี และอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 35,929 คดี (รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของกระทรวงยุติธรรม: 2561-2562) จะเห็นว่าสถิติคดีอาญาดังกล่าวเป็นจำนวนตัวเลขที่สูงมาก นอกจากนั้นผลเสียที่เกิดจากการฟ้องคดีจะทำให้ ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เช่น ค่าทนายความ ค่ายานพาหนะเดินทางมาศาล ค่าเช่าหลักทรัพย์ประกันตัว เสียเวลาในการประกอบอาชีพและเสียสุขภาพจิตโดยไม่จำเป็น ซึ่งผลจากการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือตัวผู้เสียหายเองก็อาจไม่ได้รับการเยียวยา ฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ จึงอาจเป็นผลร้ายมากกว่าผลดีและที่สำคัญในบางคดีอาจเป็นเพียงการมุ่งเอาชนะกันโดยไม่รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ขึ้นเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างกัน คู่พิพาทต่างต้องการได้รับความยุติธรรม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้พูดคุยกัน เพื่อหาแนวทางระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายพึงพอใจโดยมีคนกลางทำหน้าที่ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้มีโอกาสพูดคุยเสนอทางออกร่วมกันนำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของคู่พิพาท เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก คือ ทางเลือกอื่นนอกจากให้ศาลชี้ขาดตัดสิน เพราะมีวิธีการที่สำคัญคือแก้ไข ปัญหาฟื้นฟูความสัมพันธ์ และเยียวยาความเสียหาย ซึ่งทำให้ได้ทางออกที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ (Chotchuan Thapwong, 2015) โดยกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคล ซึ่งได้รับการยินยอมจากคู่ขัดแย้ง มีความเป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด มีทักษะความเชี่ยวชาญในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ เป็นผู้ดำเนินกระบวนการ ให้เกิดข้อตกลงอันเกิดจากการเสนอของทั้งสองฝ่าย แต่

ไม่ใช่ผู้ตัดสิน ชี้ขาดในข้อพิพาท (Chotchuang Thapwong, 2015) ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ม.3, 2562)

ด้านของกฎหมายยังมีข้อจำกัดให้พนักงานสอบสวนสามารถไกล่เกลี่ยเพื่อระงับคดีได้บางประเภทเท่านั้น เห็นควรเพิ่มคดีที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่ไม่มีผลกระทบกับสังคมโดยรวมนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ และจากสถิติคดีอาญาดังกล่าวข้างต้นเป็นจำนวนตัวเลขที่สูงมาก ผลเสียที่เกิดจากการฟ้องคดีจะทำให้ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เช่น ค่าทนายความ ค่ายานพาหนะเดินทางมาศาล ค่าเช่าหลักทรัพย์ประกันตัว เสียเวลาในการประกอบอาชีพ และเสียสุขภาพจิตโดยไม่จำเป็น ซึ่งผลจากการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือตัวผู้เสียหายเองก็อาจไม่ได้รับการเยียวยา ฟันฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ จึงอาจเป็นผลร้ายมากกว่าผลดีและที่สำคัญในบางคดีอาจเป็นเพียงการมุ่งเอาชนะกันโดยไม่รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี ถึงแม้ศาลจะพิพากษาตัดสินชี้ขาดแล้วบางครั้งยังทำให้ความขัดแย้งหรือบาดหมางยังคงมีอยู่จึงเกิดคำถามขึ้นว่าประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการบังคับใช้กฎหมายแท้จริงแล้วควรเป็นอย่างไร การที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้เพิ่มมากขึ้น พนักงานอัยการฟ้องคดีได้เพิ่มมากขึ้นหรือ ผู้พิพากษาสามารถพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้มากและรวดเร็วขึ้นใช้หรือไม่ ผู้กระทำผิดเหล่านั้นรู้สำนึกจากการผู้กระทำผิดแล้วหรือไม่ และจะกลับคืนสู่สังคมหลังจากพ้นโทษได้อย่างไร ที่สำคัญผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีอาญาได้รับการเยียวยาจากผลร้ายที่เกิดขึ้นและความขัดแย้งบาดหมางกันได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยธิดา เจริญธรรมา (อ้างถึงใน Kittipong Kittiyarak, 2000) ส่วนด้านของวิธีและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติในปัจจุบันได้มีการกำหนดเป็นแนวทางหรือขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน มีการเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยไปแล้วให้เป็นระบบที่ชัดเจนว่าเป็นคดีความผิดฐานใดหรือไม่ รายละเอียดในการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างไร ผลของการไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ซึ่งจะสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาอันจะเป็นประโยชน์โดยรวมต่อระบบการสอบสวนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวน
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน

บททวนวรรณกรรม

- 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ความสงบสุขในสังคมจะเกิดขึ้นจะต้องยึดมั่นในหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ผ่านการกลั่นกรองจากวิถีของกลุ่มคนในสังคม โดยการศึกษาและทำความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจน และหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการทำความเข้าใจบริบทภายในระบบใหญ่ของสังคม ซึ่งการศึกษาในด้านกระบวนการจัดการความขัดแย้งในระดับบุคคล ชุมชน การทบทวนแนวคิดทฤษฎี จึงเน้นแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง และเน้นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่คนใหม่ในงานยุติธรรมแบบองค์รวมได้รับการสนับสนุนจากสมาพันธ์องค์กรอิสระ เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแห่งองค์การสหประชาชาติ (UN Alliance of NGOs on Crime Prevention and Criminal Justice) มีคณะทำงานเพื่อความยุติธรรมในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีฐานที่ตั้งอยู่ในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เป็นหน่วยงานที่เริ่มต้นในการศึกษา และต่อมาได้มีนักวิชาการอีกจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษา และได้ให้ความหมายไว้ เช่น

ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ (อ้างถึงใน Kittipong Kittiyarak, 2002, น. 121-123) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ Restorative Justice ว่าเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งมีกระบวนการที่เกี่ยวกับความยุติธรรม (Paradigms of Justice) ที่เน้นการจัดให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งได้แก่ ผู้เสียหายหรือเหยื่อ ชุมชนและผู้กระทำผิดได้ร่วมมือกันโดยตรงในการจัดการและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งรวมทั้งการฟื้นฟูหรือเยียวยาความสูญเสีย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เหยื่ออาชญากรรมด้วย

นที จิตสงวณ (อ้างถึงใน Kittipong Kittiyarak, 2002, น. 79-82) ได้ให้ความหมายของ คำว่า Restorative Justice ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เน้นการตกลงกันของฝ่ายผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน ซึ่งมีจุดหลักอยู่ที่การพบปะร่วมกันของผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และสมาชิกในชุมชน ในการพบปะแต่ละฝ่ายจะได้มีโอกาสเปิดเผยเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแสดงความรู้สึกของตนเองออกมา การพบปะจะต้องช่วยให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น เข้าใจฝ่ายต่าง ๆ และขั้นตอนในการชดเชยความเสียหาย การพบปะจบลงด้วยการตกลงกันว่าผู้กระทำผิดจะชดเชยความเสียหายอย่างไร การชดเชยเป็นรูปของการจ่ายค่าชดเชย การทำงานให้ผู้เสียหายหรือชุมชน หรือวิธีการอื่น ๆ

Mark S. Umbreit (อ้างถึงใน Niwet Arunburekfa, 2005, น.20) ได้เปรียบเทียบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กับกระบวนการที่คนเดิมของกระบวนการยุติธรรม ว่ายุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่เหยื่อและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อ มากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิด โดยยกระดับความสำคัญของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วม และการให้บริการแก่เหยื่อ เป็นการแก้วิกฤติของความเป็นตัวแทน (crisis of representation) ตามกระบวนการแบบ Modernity เรียกร้องให้ผู้กระทำผิดแสดงความรับผิดชอบ โดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อ โดยการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้กระทำผิด และให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองความต้องการของเหยื่อและผู้กระทำผิด ให้ความสำคัญกับการที่ผู้กระทำผิดแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา โดยการชดเชยต่อผู้เสียหายและชุมชน มากกว่าการลงโทษอย่าง

เฉียบขาด อีกทั้งเน้นให้ชุมชนตระหนักถึงความรับผิดชอบในการปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิด เพราะมองว่าอาชญากรรมอยู่ในบริบทของสังคม และมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของสังคม (ไม่ใช่เป็นระบบปิดที่แยกส่วนออกมาจากสังคม) ดังนั้น การดำเนินการตามแนวคิดของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผู้กระทำผิด เหยื่อ และชุมชน

จะเห็นได้ว่าจากความหมายตามทัศนะดังกล่าว รูปแบบและลักษณะ รวมถึงข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวความคิดพื้นฐาน ที่มีแนวทางที่มีใช่เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดนั้นโดยตรงต่อเหยื่อหรือผู้เคราะห์ร้ายเท่านั้น ในขณะเดียวกันยังมีเป้าหมายโดยการให้ผู้เสียหาย และผู้กระทำผิดเองร่วมกันแก้ไข และท้ายที่สุด คือ ต้องการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีดังเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ซึ่งเรียกว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นำมาสู่การออกพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญามาเป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมาย กำหนดแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้ต้องหาและผู้เสียหาย โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินคดีลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานที่สำคัญหรือหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เช่น แนวคิดของ ฮาร์ริง (อ้างถึงใน Sompong Kasemsin, 1978) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการงานให้ประสิทธิภาพในหนังสือ “The Twelve Principles of Efficiency” ซึ่งได้รับการยกย่องและกล่าวขวัญกันมาก หลัก 12 ประการมีดังนี้ คือ 1) ทำความเข้าใจและกำหนดแนวความคิดในการทำงานให้กระจ่าง 2) ใช้หลักสามัญสำนึกในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน 3) คำปรึกษาแนะนำต้องสมบูรณ์และถูกต้อง 4) รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน 5) ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม 6) การทำงานต้องเชื่อถือได้ เร็ว มีคุณภาพและมีการลงทะเบียไว้เป็นหลักฐาน 7) งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง 8) งานสำเร็จทันเวลา 9) ผลงานได้มาตรฐาน 10) การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้ 11) กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกสอนงานได้ 12) ให้บำเหน็จรางวัลโดยนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวนให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Phattharawan Ketulak, and Thanee Worapat (2022) ศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยภาคเอกชน: ศึกษาตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พบว่าในปัจจุบันการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทของประเทศไทยได้มีกฎหมายซึ่งถือเป็นกฎหมายกลางในการให้อำนาจและวิธีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท คือพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้เอื้อประโยชน์ในการให้อำนาจภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้บังคับตามกฎหมายฉบับนี้ เพราะมิได้บัญญัติให้อำนาจของภาคเอกชนไว้ อีกทั้งการกำหนดระยะเวลาในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและการทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทไม่ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนทั้งยังไม่สามารถยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งบังคับได้ทันที ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องการให้อำนาจหน้าที่การไกล่

เกลี้ยข้อพิพาทแก่ภาคเอกชนไว้ในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ด้วย โดยบัญญัติให้อำนาจภาคเอกชนที่จะเข้าร่วมดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียน เพื่อขออนุญาตเข้ามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และให้ใช้บทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวได้เปรียบเสมือนหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จเฉพาะคดีที่ไม่มีความยุ่งยาก และให้คู่กรณีสามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลสั่งบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทให้มีผลเสมือนคำพิพากษาได้

Thanakrit Chuenprom (2021) ศึกษาปัญหาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บัญญัติให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนภายใต้ความประสงค์และความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตามเจตนารมณ์ของคู่กรณี โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับข้อพิพาททางอาญา การพิจารณาและระยะเวลาส่งคำร้อง และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. 2562 แต่กลับพบว่า ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดให้พนักงานผู้มีอำนาจออกคำสั่งให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวน รวมถึงไม่ได้กำหนดขอบเขตการใช้ดุลยพินิจพิจารณา “พฤติการณ์ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม” ไว้อย่างชัดเจน เป็นผลให้อำนาจดุลยพินิจของหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนแต่ละหน่วยงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งทำให้การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ประการแรก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรกำหนดค่านิยมของ คำว่าพฤติการณ์ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ประการที่สอง ควรให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ และให้นำคดีนั้นเข้าสู่กระบวนการสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป ประการที่สาม ควรมีกฎหมายใหม่มารองรับเป็นข้อยกเว้นหรือเป็นการเบี่ยงเบนคดีในคดีอาญาบางประเภทที่ไม่สมควรที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก (Main Stream Criminal Justice) การวิจัยครั้งนี้เป็นการต่อยอดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ในชั้นสอบสวน หาแนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวนและนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ในชั้นสอบสวน เพื่อค้นพบแนวทางใหม่ในการเพิ่มประสิทธิภาพการนำพระราชบัญญัติไปบังคับใช้หากเกิดคดีให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น

Palida Kannarit, and Pawinee Praithong (2021) ศึกษาปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา : ศึกษาศาลจังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษา พบปัญหาดังนี้ (1) ปัญหาด้านทักษะความเชี่ยวชาญของผู้ไกล่เกลี่ยหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย (2) ปัญหาข้อจำกัดประเภทคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและ (3) ปัญหากระบวนการ ขั้นตอนที่ไม่สอดคล้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ดังนี้ (1) ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2544

หมวด 7 ส่วนที่ 1 ข้อ 51 “เรื่องโปรแกรมการฝึกอบรมของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม” โดยกำหนด ชั่วโมงในการฝึกอบรมของแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ ผู้ไกล่เกลี่ย เชี่ยวชาญ ผู้ไกล่เกลี่ยอาวุโส เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับรองทางกฎหมายแล้วจะต้อง ฝึกอบรม เรื่องหน้าที่และคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยมาก่อน (2) ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 4 “ประเภทคดี” ให้ระบุประเภทคดีที่มีอัตราโทษ จำคุกไม่เกิน 5 ปี และความผิดลหุโทษ ให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลได้ และ (3) เห็นควรนำวิธี ทาง Electronic Mediation ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการพิจารณาคดี ของศาลเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) กลุ่มพนักงานสอบสวน ที่มีประสบการณ์ทำสำนวนมากกว่า 2 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ โดยตรงในการบังคับใช้กฎหมาย ดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไปของปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบังคับใช้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(2) กลุ่มผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงของสถานีตำรวจ ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 2 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีอำนาจในการอนุมัติ ให้ดำเนินการให้ คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรคในระดับบริหารเกี่ยวกับการ บังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(3) กลุ่มผู้ไกล่เกลี่ย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ มีประสบการณ์การไกล่เกลี่ย มากกว่า 3 ปีขึ้นไป เพื่อทราบถึงการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตลอด ถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(4) กลุ่มผู้ต้องหา และผู้เสียหายที่ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทสำเร็จแล้ว และมีความสนใจในการเข้าร่วมวิจัย เพื่อทราบถึงการนำวิธีการที่กฎหมายบัญญัติมาสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

(1) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยโดยการสัมภาษณ์ ข้อคำถามลักษณะกึ่งโครงสร้าง เป็น คำถามปลายเปิด ผู้วิจัยเป็นผู้ถามคำถามและให้ผู้ให้ข้อมูลตอบ โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และจด บันทึก เพื่อให้การสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นการสนทนา ถามตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นความ จริงมากที่สุดพนักงานสอบสวน ผู้กำกับและผู้บังคับการสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย วิชาชีพละ 1 คน ผู้เสียหายและผู้ต้องหาฝ่ายละ 1 คน

พนักงานสอบสวน ผู้กำกับและผู้บังคับการสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1, 2 และ 7 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย วิชาชีพละ 1 คน ผู้เสียหาย/ผู้ต้องหาฝ่ายละ 1 คน

พนักงานสอบสวน ผู้กำกับการและผู้บังคับการสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3 และ 4
ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย วิชาชีพละ 1 คน ผู้เสียหาย/ผู้ต้องหาฝ่ายละ 1 คน

พนักงานสอบสวน ผู้กำกับการและผู้บังคับการสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 และ 6
ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย วิชาชีพละ 1 คน ผู้เสียหาย/ผู้ต้องหาฝ่ายละ 1 คน

พนักงานสอบสวน ผู้กำกับการและผู้บังคับการสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 8 และ 9
ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย วิชาชีพละ 1 คน ผู้เสียหาย/ผู้ต้องหาฝ่ายละ 1 คน

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในส่วนของปัญหาและอุปสรรค แนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวนที่แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เนื่องจากบริบทของบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาในแต่ละภาคไม่เหมือนกัน ดังนั้นการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในแต่ละภาคแต่ละจังหวัดอาจได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

(2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

ครั้งที่ 1 จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนในเขตกองบัญชาการตำรวจนครบาล 1-9 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย นักวิชาการ รวมจำนวน 12 นาย

ครั้งที่ 2 จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนในเขตกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1, 2 และ 7 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย นักวิชาการ รวมจำนวน 12 นาย

ครั้งที่ 3 จัดสัมมนาระดมความคิดเห็น ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนในเขตกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3-4 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย นักวิชาการ รวมจำนวน 12 นาย

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็น ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน แนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน ที่แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แล้วนำข้อมูลเพื่อสอบทานกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปโดยผู้วิจัยจะเป็นผู้จดบันทึก (note taker) เอง และเป็นผู้ถอดบันทึกข้อมูลด้วยตนเองเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่บันทึก

ครั้งที่ 4 จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์ (connoisseurship) เมื่อยกร่างแนวทาง การเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน เพื่อขอความเห็นและตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ในเขตพื้นที่ที่มีสถิติการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มากที่สุด โดยประกอบด้วยพนักงานสอบสวนในเขตกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5-6 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย นักวิชาการ รวมจำนวน 12 นาย

ครั้งที่ 5 จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์ (connoisseurship) เมื่อยกร่างแนวทาง การเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน เพื่อขอความเห็นและตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ในเขตพื้นที่ที่มีสถิติการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 น้อยที่สุด โดยประกอบด้วยพนักงานสอบสวนในเขตกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 8-9 ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้ไกล่เกลี่ย นักวิชาการ รวมจำนวน 12 นาย

3) เครื่องมือการวิจัย

(1) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัยว่าข้อคำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มีความเหมาะสม ชัดเจน และครอบคลุมในเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัยหรือไม่

(2) นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมที่จะใช้กับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตีความ (Interpretation) จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการตอบคำถาม และการสัมภาษณ์ตรวจสอบข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Technique) โดยใช้การตรวจสอบสามเส้า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลชุดความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค แนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน รวมถึงเป็นข้อมูลทางเลือกหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน ไปใช้เพื่อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและประชาชนในการนำไปปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1. ปัญหาและอุปสรรคของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน ดังนี้

ปัญหาด้านระยะเวลา ระยะเวลาการไกล่เกลี่ยที่ พ.ร.บ.กำหนด เป็นจุดที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (จำนวนมาก) มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีปัญหา ระยะเวลา 7 วัน 30 วัน เป็นระยะเวลายาวเกินไป ไม่เหมาะสม/ไม่สอดคล้องกับบริบทของคดี เนื่องจากการไกล่เกลี่ยมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก (หลายขั้นตอน) ทำให้เวลาปิดคดีต้องรีบเร่งงาน ไม่ยืดหยุ่น การไกล่เกลี่ยต้องรอเวลาขึ้นกับคู่กรณีร่วมมือ/พร้อมที่จะเจรจา ระยะเวลาขึ้นอยู่กับความยากง่ายของคดี และพนักงานสอบสวนมีคดีจำนวนมากที่ต้องทำ เป็นภาระงานที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนของเจ้าพนักงาน ขณะที่ไม่มีเครื่องมือช่วยให้การทำงานสะดวกเร็วขึ้น

ปัญหาด้านสถานที่ ด้านสถานที่ไกล่เกลี่ย พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่หรือห้องไกล่เกลี่ยและมีความเห็นว่า มีปัญหา/มีปัญหามาก หลายสถานีตำรวจไม่มีความพร้อม เนื่องจากข้อจำกัดของสถานที่ มีห้องไม่เพียงพอ ดังนั้นสถานที่ไกล่เกลี่ยที่ใช้ปฏิบัติงาน คือที่โต๊ะทำงานของร้อยเวร หรือห้องสอบสวน จึงไม่เป็นสัดส่วน และไม่เป็นความเป็นส่วนตัว

ปัญหาด้านงบประมาณ ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีปัญหา กล่าวคือ ค่าตอบแทน ไม่เหมาะสม ค่าตอบแทนน้อย ไม่มีระบบและเกณฑ์กำหนดที่ชัดเจนว่าเบิกจ่ายอย่างไร เบิกได้ครั้งละเท่าไร/กี่ครั้ง หรือต่อคดี นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องงบประมาณค่าวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งพนักงานสอบสวน

ส่วนมากใช้งบประมาณตนเอง มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เห็นว่าเรื่องงบประมาณไม่เป็นปัญหาเพราะคิดว่าการไถ่เกลี่ยไม่ได้ใช้งบประมาณและมีความคิดเห็นว่าการไถ่เกลี่ยเป็นงานปกติต้องทำโดยตำแหน่งอยู่แล้ว

ปัญหาการให้ความร่วมมือของคู่กรณี การให้ความร่วมมือของคู่กรณี หากเป็นความสมัครใจทั้งสองฝ่ายที่ต้องการไถ่เกลี่ย มักจะให้ความร่วมมือดีและตกลงกันได้ เพราะคู่กรณีไม่ยากไปศาลอยู่แล้ว ถ้าสามารถตกลงกันได้ ยกเว้นแต่ในบางรายเท่านั้นอาจมีอุปสรรคไม่ให้ความร่วมมือ ติดต่оไม่ได้ ไม่ค่อยมา เช่น ชาวต่างชาติ และคู่กรณีที่ไม่เต็มใจ

ปัญหาเรื่องการประสานงาน ความเข้าใจ และความพึงพอใจของคู่กรณี เมื่อเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาก่อนดำเนินการและภายหลังการดำเนินการ มักพบว่า คู่กรณีไม่มีปัญหาถ้ามีเจตนาที่จะเข้าไถ่เกลี่ยหรือหากพนักงานสอบสวนอธิบายให้คู่กรณีทั้งฝ่ายผู้เสียหาย และฝ่ายผู้ต้องหาเข้าใจถึงผลของการไถ่เกลี่ย ตั้งแต่วันรับคำร้อง เมื่อเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยแล้วจะไม่เกิดปัญหา หรือหากเป็นกรณีอยู่ต่างพื้นที่ พนักงานสอบสวนต้องพยายามกำหนดเวลาให้ได้ เพื่อให้คู่กรณีมาในเวลาที่ดีตรงกัน ต้องมีการประชุมเรื่องการแต่งตั้งก่อนและคอยนัดไถ่เกลี่ย คือต้องนัดเวลาให้ดี

ปัญหาด้านความเข้าใจของประชาชน ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนยังไม่เข้าใจพระราชบัญญัตินี้ โดยมีสาเหตุจากขาดการประชาสัมพันธ์ แต่ส่วนน้อยเห็นว่า ประชาชนมีความเข้าใจระดับปานกลาง

พนักงานสอบสวนไม่ได้รับการอบรมการไถ่เกลี่ยข้อพิพาททุกคน เมื่อพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับ ปัจจุบันมีระดับผู้บริหารเป็นบางส่วน(ส่วนน้อย) เท่านั้นที่เคยผ่านการอบรมหรือได้รับความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติการสอบสวน ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งระดับผู้ปฏิบัติ คือพนักงานสอบสวน ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้นที่เคยผ่านการอบรมหรือได้รับความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติการสอบสวน ตามพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นผู้ไถ่เกลี่ยเท่านั้นที่ได้รับการอบรมทั้ง 6 คน และได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ไถ่เกลี่ยและขึ้นทะเบียนแล้ว หลังอบรมผู้ไถ่เกลี่ยได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ไถ่เกลี่ยจากนายทะเบียนทุกคน

ขาดความเข้าใจที่เพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลในระดับบริหารบางส่วนมีความเข้าใจสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นี้ และมีบางส่วน มีความรู้ความเข้าใจสาระสำคัญ “ในระดับหนึ่ง” และระดับปานกลาง อาจจะได้ไม่ถึง 100% เพราะเป็นการอบรมระยะสั้น หรือไม่ได้ใช้งานทำให้รู้เพียงโครงสร้างคร่าว ๆ หรือพอเข้าใจเป็นเบื้องต้นจากการศึกษาด้วยตนเองยังไม่ได้มีการบังคับใช้เป็นจำนวนมาก หรือพนักงานสอบสวนยังไม่ค่อยทำ ควรให้นำมาใช้ในภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง ความรู้หรือความเข้าใจของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับพรบ.ไถ่เกลี่ย อาจจะยังมีน้อยต้องเพิ่มพูนความรู้เข้าใจของพนักงานสอบสวนในการบังคับใช้พรบ.อันนี้ให้เพิ่มมากขึ้น

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. แนวทางการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวน มีดังนี้

ความเห็นต่อแนวทางในการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน มีทั้งส่วนที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย โดยในส่วนที่คิดว่าควรมีการเพิ่มฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวน เนื่องจากมีคดีเกิดขึ้นจำนวนมาก

การเพิ่มคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ให้ข้อมูลที่เห็นด้วยว่าสามารถเพิ่มประเภทคดีเข้าสู่การไกล่เกลี่ยได้นั้นให้เหตุผลว่า เพราะจะช่วยลดจำนวนคดีลงได้ แต่อย่างไรก็ตามการพิจารณาคดีเข้าสู่การไกล่เกลี่ยนั้นเสนอว่าควรมองในมุมของผู้เสียหายด้วย โดยเสนอเพิ่มฐานความผิดให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ดังนี้

- 1) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายสาหัส ข้อหาข่มขืนที่ไม่ได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต
- 2) เพิ่มมาตรา 335 ในเวลากลางคืน ที่เป็นการกระทำต่อคนในครอบครัว
- 3) พรากผู้เยาว์ เมื่อคู่กรณีตกลงและแต่งงานกันโดยผู้ปกครองยินยอม
- 4) พระราชบัญญัติจรรยาบรรณถึงพระราชบัญญัติขนส่งบางมาตรา
- 5) คดีที่เกี่ยวกับทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ที่พอไกล่เกลี่ยได้
- 6) คดีหมิ่นประมาทในการโฆษณา
- 7) ฐานความผิดอาญาอื่นที่ไม่กระทบกับสังคมโดยรวมอีกเช่น ความผิดบุกรุก ตามมาตรา 365
- 8) กรณีร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่ไม่มีอาวุธ ไม่ได้ใช้กำลังประทุษร้าย หรือ ชูเชียวว่าจะใช้กำลัง ประทุษร้าย มาตรา 365
- 9) ความผิดตามมาตรา 335 บางอนุมาตรา เช่น ในเวลากลางคืน หรือกระทำผิดเพียงอนุมาตราเดียว
- 10) เพิ่มฐานความผิดบางฐานที่ไม่กระทบต่อคนส่วนรวมหรือประชาชน เช่น มาตรา 297
- 11) เพิ่มข้อหาความผิดที่อัตราโทษศาลแขวงให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ทุกคดี
- 12) เพิ่มข้อหาประมาททำให้ถึงแก่ความตาย
- 13) ข้อหาบุกรุกในเวลากลางคืนที่ไม่ได้ใช้กำลังประทุษร้าย ไม่มีอาวุธ
- 14) ลักทรัพย์บางอนุ ในมาตรา 335 ที่ไม่ได้มีพฤติการณ์ร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน แต่ไม่ได้ทำร้าย
- 15) การฉ้อโกงออนไลน์
- 16) ข้อหาผิดเอาทรัพย์ / กรรโชกทรัพย์ (แต่ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงด้วย)
- 17) การลักทรัพย์ทางทะเล และลักทรัพย์โดยจำเป็นในฐานะยากจน
- 18) เพิ่มข้อหาทุกข้อหาในเรื่องทางแพ่ง
- 19) ความผิดโทษบางความผิดเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้อย่างเช่นในมาตรา 319

บางส่วนเห็นว่าไม่ควรเพิ่มคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยอีกนั้นให้เหตุผลว่า ที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้นั้นครอบคลุมแล้ว เหมาะสมแล้ว ไม่ควรให้ทุกคดีสามารถยุติได้โดยวิธีการไกล่เกลี่ย การลงโทษในบางครั้งกับบางคนมันต้องมี ที่สำคัญคือ ตราบใดที่ไม่มีการนำกฎหมายไปปฏิบัติ ถึงปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมไปก็ไม่เกิดประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะผลักดันให้กระบวนการนี้สำเร็จคือ ผู้ไกล่เกลี่ย และต้องมีความรู้หลายด้านไม่จำเป็นต้องเป็นด้านกฎหมายอย่างเดียว เพราะการไกล่เกลี่ยเป็นบางเรื่องเท่านั้นที่สามารถยุติกันไปได้ การไกล่เกลี่ยอาจเกิดความล่าช้าหากพนักงานสอบสวนไม่เข้าใจพระราชบัญญัตินี้

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวน มีดังนี้

ประสิทธิภาพของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวนพบว่า รูปแบบการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวนที่ใช้ในปัจจุบันยังไม่ค่อยเห็นประสิทธิภาพ ประเมินไม่ได้เพราะขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ (ทำแต่ไม่บันทึก) และพระราชบัญญัติยังไม่ถูกนำไปใช้จึงประเมินประสิทธิภาพไม่ได้ หรือมีการมองในมุมกลับว่าที่พระราชบัญญัติไม่ถูกนำไปใช้นั้นมีสาเหตุมาจากความไม่มีประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติความไม่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากสาเหตุ คือ ไม่มีการนำมาใช้ มีความยุ่งยาก ขาดระบบการบริหารจัดการ (4M) โดยเฉพาะความไม่พร้อมของพนักงานสอบสวน/เจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ในสถานีดำรวจซึ่งทุกคนต้องรู้กฎหมาย การขาดแคลนพนักงานสอบสวน และขาดการจัดการที่จะทำให้พระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันยังไม่เต็มที่

องค์ประกอบ/โครงสร้างเพื่อการดำเนินงานไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติที่สำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าควรจะต้องมี (แต่ยังไม่มี) คือ มีคณะทำงาน มีห้องไกล่เกลี่ย มีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ย มีฝ่ายธุรการ เลขา ฝ่ายการเงิน มีระบบส่งต่อเรื่อง (เก็ชเชียน) คู่มือมายังห้องไกล่เกลี่ย โดยให้สถานีดำรวจภูธรจังหวัดต้องมีศูนย์ไกล่เกลี่ย คณะกรรมการผ่านการอบรมในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนต้องรู้กฎหมาย ต้องพัฒนาตัวเอง และมีศูนย์ ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน

โดยสรุปว่า ต้องดูถึงจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติเจตนาหลักคือต้องลดจำนวนคดี แล้วต้องการดำเนินความเป็นธรรมให้กับคู่กรณีให้รวดเร็ว ดังนั้น ประสิทธิภาพต้องดูจากฐานข้อมูลคดี 1) จำนวนคดีที่ได้ ไกล่เกลี่ยและที่ทำสำเร็จแล้วกี่คดี 2) คดียุติข้อพิพาทไปเลย/ลดคดีลงได้หรือยุติข้อเท็จจริง คดีไม่ต้องไปศาลไม่ต้องไปอัยการ 3) ระบบมีความรวดเร็ว 4) การดำเนินคดีของศาลง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น และ 5) เยียวยาผู้เสียหายได้ทันที ทั้งนี้ประสิทธิภาพยังขึ้นกับบริบทนั้น ๆ ทั้งเรื่องเวลาและเงื่อนไขแห่งคดีเข้ามาเกี่ยวข้อง 6) มีกระบวนการตรวจสอบว่ามีความถูกต้อง ความเป็นธรรม 7) ความเชื่อมั่นของประชาชน 8) ประชาชนทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมีความรู้ความเข้าใจ รู้ถึงสิทธิตนเอง และการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติและ 9) ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด

ตัวอย่างการกำหนดรูปแบบศูนย์ไกล่เกลี่ย

รูปแบบระบบศูนย์ไกล่เกลี่ยของศาล มีศูนย์ที่ส่วนกลางให้นโยบายลงมาและจะต้องดำเนินการมีการจัดอบรมโดยเฉพาะในเรื่องของการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยออนไลน์ทุกอย่างที่น่าอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แล้ว การนำข้อมูลของผู้เสียหายลงระบบชื้ออสเพื่อให้สามารถที่จะเก็บข้อมูลได้ มีโทรศัพท์ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ย มีข้อมูลในการที่เจ้าหน้าที่จะติดต่อคู่ความได้ หรือจะติดต่อโดยแอดไลน์จะเป็นประโยชน์มากเพราะจะสามารถติดต่อกับคู่ความได้อย่างไรในภายหลัง สำคัญคือจะมีเจ้าหน้าที่ในการที่จะเปิดดูข้อมูล มีช่องทางในการที่จะติดต่อสื่อสารกันได้ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติมี 2 คน และหัวหน้าส่วนอีก 1 คนเป็น 3 คน การวางระบบและการมีจิตใจในการให้บริการที่ดี (service mind) เป็นเรื่องสำคัญมาก

ศูนย์ไกล่เกลี่ยทั่วประเทศ จะมีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน เหตุผลเพราะว่าส่วนกลางจะเป็นทำหน้าที่บริหาร (manage) ให้ทั้งหมด แม้กระทั่งในเรื่องของรูปแบบ ประเด็นอะไรที่แก้ไขไม่ได้ ส่งเข้าส่วนกลางทั้งหมด แล้วส่วนกลางจะพัฒนาแล้วส่งกลับมา ถือว่าเป็นการพัฒนาโดยเร็วเพราะว่าส่วนกลางสำนักส่งเสริมจะมีทีมงานทำในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ทีมงานส่วนกลางคอยให้คำแนะนำ และในขณะเดียวกันในส่วนสำนักงานเองจะมีผู้พิพากษาที่ดูแลกลุ่มอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

ปัญหาอุปสรรคในระดับนโยบาย การใกล้ชิดข้อพิพาทในชั้นสอบสวนหรือชั้นสถานีตำรวจไม่ค่อยได้ดำเนินการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารระดับนโยบายไม่ได้ให้ความสำคัญ ขาดการประชาสัมพันธ์ ไม่ได้จัดอบรมให้กับผู้ปฏิบัติ ไม่มีการมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโดยตรง และมีความเห็นว่า ภาคนโยบายสั่งการแต่ไม่เข้มงวด ไม่มีนโยบาย/คำสั่งที่ชัดเจนที่จะต้องดำเนินการ ขาดการเตรียมความพร้อมให้พนักงานสอบสวนก่อนจะให้นำพระราชบัญญัติไปสู่การปฏิบัติ สั่งให้ทำแต่ไม่แจ้งวิธีการ/ขั้นตอนให้ชัดเจน ว่าต้องทำอะไร สอดคล้องกับ Thanakrit Chuenprom (2021), Palida Kannarit, and Pawinee Praithong (2021), Chalaporn Charoenrat (2015) ที่เสนอว่าควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ด้านการใกล้ชิดระงับข้อพิพาทในชั้นบังคับคดีให้เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป รวมทั้งประชาสัมพันธ์และประสานงานในระดับนโยบาย

ระดับนโยบายยังมีปัญหา เพราะการรับรู้พระราชบัญญัติการใกล้ชิดยังไม่ทั่วถึงกัน ยังไม่เคยทราบมาก่อนไม่มีความพร้อมในการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติการใกล้ชิดสู่การปฏิบัติ ขาดความชัดเจนของกฎหมาย บุคลากร ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม/ไม่มีความชัดเจน ขั้นตอนเป็นการเพิ่มภาระแก่พนักงานสอบสวน กระบวนการยุ่งยากซับซ้อนไม่ชัดเจน ยากต่อการปฏิบัติ ไม่คล่องตัว แนวทาง/แบบฟอร์ม/เอกสารไม่ชัดเจน ไม่สร้างแรงจูงใจในการการนำกฎหมายมาปรับใช้กับคดี ปัญหาการประชาสัมพันธ์ ปัญหาด้านความรู้ของพนักงานสอบสวนและผู้ใกล้ชิด สถานที่ อุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร สอดคล้องกับ Natthanicha Chuanprasert (2015) ที่เห็นว่าด้านหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นปัญหาระดับมาก กล่าวคือ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านงบประมาณ การประสานงานจากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง หรือแม้แต่ การจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการใกล้ชิดนั้นมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานด้านการใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพราะการเสริมแรงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดกฎหมายหลักเกณฑ์ วิธีการ วิธีปฏิบัติให้ชัดเจน ให้เป็นรูปธรรม ทำเป็นคู่มือในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน วางกรอบระเบียบให้ชัดเจนและต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายในการนำไปปฏิบัติด้วยเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาอุปสรรคในภาคปฏิบัติ ปัญหาในระดับปฏิบัติ คือพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบเกี่ยวกับกฎหมาย ยังไม่เข้าใจโดยถ่องแท้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร จึงไม่ได้แจ้งสิทธิและดำเนินการใด ๆ และมีพนักงานสอบสวนบางส่วนที่ทราบเกี่ยวกับกฎหมายหรือ พระราชบัญญัตินี้แต่ไม่ดำเนินการเพราะเพิ่มภาระงาน สอดคล้องกับ Chalaporn Charoenrat (2015) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านผู้ใกล้ชิด ได้แก่ ประสบการณ์และความชำนาญในการใกล้ชิด และความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทที่เข้าสู่การใกล้ชิด ปัจจัยด้านกระบวนการในการใกล้ชิด ประกอบไปด้วย การติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ใกล้ชิดกับผู้ใกล้ชิด ระยะเวลาในการใกล้ชิด และการนัดหมายในการเข้ามาเจรจาใกล้ชิด และขั้นตอนในการเจรจาใกล้ชิด Natthanicha Chuanprasert (2015) เห็นว่าปัญหาด้านคู่พิพาทที่เข้าสู่การใกล้ชิด พบว่า การชี้แจงให้คู่พิพาทได้ทำความเข้าใจในกระบวนการใกล้ชิด จะ

สามารถทำให้คู่พิพาทมีความยินยอมในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและมีการชี้แจงข้อเท็จจริงในด้านของข้อมูลได้ง่ายขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การดำเนินการตามกระบวนการทำคดีไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนมีปัญหา เนื่องจากแบบใหม่มีขั้นตอนยุ่งยาก สลับซับซ้อน มีขั้นตอนมากเกินไป ทำให้ล่าช้า ใช้เวลานานเกินไปจำกัดระยะเวลาดำเนินการไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีค่าใช้จ่ายแต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุน สอดคล้องกับ Thanakorn Karawapong and Pawinee Praithong (2020) พบปัญหา ดังนี้ (1) ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตฐานความผิดทางอาญาที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน และ (2) ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน (3) ปัญหาเกี่ยวกับการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้น การสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งล้วนแล้ว เป็นปัญหาที่เห็นควรแก้ไขทั้งสิ้น เป็นสาเหตุทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และ Natthanicha Chuanprasert (2015) ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ย พบว่า การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จะทำให้ประชาชนได้เข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกและรวดเร็ว รวมถึงเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างคู่พิพาท ด้านสถานที่ พบว่า การสร้างบรรยากาศที่ดี และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยกับคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ย รวมถึงการจัดสถานที่/ห้องไกล่เกลี่ยให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม ไม่มีผู้คนเดินพลุกพล่าน จะช่วยทำให้เกิดความเป็นกันเอง และไม่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ตึงเครียด จนนำไปสู่ความล้มเหลวในการไกล่เกลี่ย ด้านเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ย พบว่า เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยควรเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ทักษะ ในด้านการไกล่เกลี่ยที่เพียงพอ และสามารถควบคุมสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้ง รวมถึงการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย คือ การวางตัวให้เป็นกลางและดำเนินการอย่างไม่มีอคตินั้น เพราะคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาในด้านการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทด้านหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรได้รับการสนับสนุนและการประสานงานอย่างต่อเนื่องในด้านการไกล่เกลี่ย รวมถึงเร่งรัดการจัดโครงการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ไกล่เกลี่ย ด้านคู่พิพาทในการเข้าสู่การไกล่เกลี่ย ควรมีการชี้แจงให้ทราบถึงรายละเอียดในการเข้ารับการไกล่เกลี่ย ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ย ควรมีการจัดทำเอกสารให้ความรู้ ขั้นตอน กระบวนการ ประโยชน์ และการปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท ด้านสถานที่ ควรปรับปรุงทัศนียภาพห้องไกล่เกลี่ยให้มีบรรยากาศที่ดี และมีสัดส่วนที่เหมาะสม ด้านผู้ไกล่เกลี่ย ควรมีการพัฒนาในเรื่องขององค์ความรู้ ความชำนาญในการไกล่เกลี่ย โดยการเข้ารับการศึกษาอบรมจากหน่วยงานราชการ เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเกิดผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในการวิจัยตามที่คณะผู้วิจัยได้เสนอสรุปไว้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.พ.ศ. 2562 และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบาย

- 1) กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนในการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไปบังคับใช้สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้
- 2) สนับสนุนองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สื่อการเรียนรู้ และช่องทางการเผยแพร่การนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไปบังคับใช้เพื่อให้เข้าถึงได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมหน่วยงานทั่วประเทศ และมีความสะดวกในการนำไปใช้ โดยดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) แสวงหาและการสนับสนุนภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไปบังคับใช้ เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีภารกิจเดียวกันในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 4) กำกับติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการในการดำเนินงานตามนโยบายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์สูงสุด
- 5) กำหนดกลไกในการรายงานผลการดำเนินงานของสถานีตำรวจตามลำดับชั้น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ

- 1) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ในชั้นสอบสวนนั้นยังคงเป็นปัญหาในส่วนของระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประสานความร่วมมือของคู่กรณี พนักงานสอบสวนและประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิตามกฎหมาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนในการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไปบังคับใช้
- 2) ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ สร้างความเข้าใจ ผู้บริหารสถานีตำรวจกับพนักงานสอบสวนผู้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ผู้บังคับบัญชา/ผู้กำกับสถานีตำรวจให้ความสนใจควบคุมดูแลตรวจสอบในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ และต้องเข้าใจทั้งกฎหมาย รวมถึงข้อจำกัดตามพระราชบัญญัติฯ ตลอดจนบริบทการทำงานว่ามีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อดำเนินการนำแนวทางตามที่พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติ
- 3) ในส่วนสถานที่ควรจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยประจำสถานีตำรวจโดยเฉพาะกำหนดสถานที่ให้ชัดเจนและเฉพาะ เป็นสัดส่วน รวมถึงมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสำนักงาน สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการจ่ายค่าตอบแทนผู้ไกล่เกลี่ยอย่างชัดเจน จ่ายเป็นครั้งที่ทำหน้าที่ โดยนำรูปแบบในการจ่ายค่าตอบแทนเทียบเคียงกับองค์กรที่มีแนวทางการดำเนินการเดียวกันเช่นองค์กรศาลที่จ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้ประนอมข้อพิพาทในการไกล่เกลี่ยคดีในชั้นศาลและมีผู้รับผิดชอบเรื่องงบประมาณในการนี้อย่างชัดเจน
- 4) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนทำสำนวนได้เข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงแจ้งให้มีการดำเนินตาม พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 และมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่พนักงานสอบสวน/ผู้ไกล่เกลี่ย แนะนำให้ความรู้

ขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายรวมถึงการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

5) กำหนดกลไกการดำเนินการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การแจ้งสิทธิ หากคู่กรณีสมัครใจ ยื่นคำร้องให้ผู้กำกับพิจารณาและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ไกล่เกลี่ยภายใน 7 วัน ไม่เกิน 30 วัน ขยายเวลาได้ไม่เกิน 30 วัน ผลการไกล่เกลี่ย ถ้าสำเร็จสรุปสำนวนคดีส่งให้อยการ แต่ถ้าไม่สำเร็จก็ทำสำนวนคดีไปตามปกติ มีกฎหมายรองรับการไกล่เกลี่ยความผิดที่ไม่อาจยอมความได้ ความผิดที่เป็นอาญาแผ่นดิน ก็สามารถไกล่เกลี่ยทำให้ยุติในชั้นสอบสวน ได้อย่างชัดเจน

6) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ช่องทางการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลของคู่ความ ช่องทางการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 รวมถึงช่องทางการดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ให้มีความกระชับและเพื่อให้เป็นประโยชน์กับคู่ความมากที่สุด

7) จัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยประจำสถานีตำรวจทุกสถานีให้เพียงพอ ควรจัดบุคลากรในการไกล่เกลี่ยให้เต็มรูปแบบ มีผู้รับผิดชอบโดยตรงโดยเฉพาะผู้ไกล่เกลี่ยประจำสถานีอาจต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในท้องถิ่น

8) แสวงหาภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการด้านต่าง ๆ เช่น เครือข่ายในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 พัฒนาทักษะผู้ไกล่เกลี่ยทั้งในส่วน of สำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้ไกล่เกลี่ยจากกรมคุ้มครองสิทธิ กระทรวงยุติธรรม เครือข่ายในการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่สถานีตำรวจทุกแห่งทั่วประเทศ

9) ประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนและยุทธศาสตร์ที่กำหนดและรายงานต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาในแต่ละปีจากข้อเสนอแนะของสถานีตำรวจทุกแห่งทั่วประเทศที่มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ย

แม้ภาพโดยรวมการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นสอบสวนของสถานีตำรวจ (สภ.) ส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ แต่ยังพบว่ามีสถานีตำรวจ 1 แห่ง ที่นำไปปฏิบัติจริง และมีผลงานการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติฯ ที่สร้างความสุขให้กับพนักงานสอบสวนได้จริง คือสถานีตำรวจ สภ.วังเหนือ จังหวัดลำปาง

ทั้งนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาและทางแพ่ง ณ สถานีตำรวจภูธร โดยมี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การจัดตั้งสถานีตำรวจนำร่อง 18 แห่ง ในกองบัญชาการตำรวจนครบาล และเลือก 2 สถานีนำร่อง (บก. 1-9) สำหรับแต่ละสถานี ระยะที่ 2 จัดตั้งสถานีตำรวจนำร่อง 78 แห่ง ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 1-9 โดยเลือกสถานีตำรวจนำร่อง 1 สถานีต่อจังหวัด (กำหนดสถานีตำรวจในเมืองต่าง ๆ) ระยะที่ 3 การจัดตั้งสถานีตำรวจทั่วประเทศ ขณะนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการแล้วเสร็จทั้ง 3 ระยะเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2566

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาพัฒนาต่อยอดในส่วนของการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนา/สร้างเครื่องมือช่วยในการทำงานให้กับพนักงานสอบสวนเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ทำ

แอปพลิเคชันเกี่ยวกับงานสอบสวน หรือมีการพัฒนาเครื่องมือที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยออนไลน์ได้โดยชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย

2) ควรศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวกับการบูรณาการในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพิ่มเติมเนื่องจากหากดำเนินการได้เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะมีผลทำให้เป็นการลดภาระของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ลดงบประมาณต่าง ๆ ในการดำเนินคดี คู่กรณีได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทำให้คดียุติเร็ว ระงับข้อพิพาทได้ เกิดความสมานฉันท์ในสังคม ถ้าได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและนำไปปฏิบัติจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- Chalaporn Charoenrat (2015). Factors affecting success in mediating disputes at the court execution level: Case study of the Dispute Mediation Center, Legal Execution Department. Master of Arts thesis (Thammasat University). (in Thai)
- Chotchuang Thapwong. (2015). Handbook for mediation negotiators. Bangkok: Printing Business Office Welfare Organization veteran. (in Thai)
- Dispute Mediation Act 2019 (in Thai)
- Kittipong Kittayarak. (2000). Direction of the Thai justice process in the new century. (Editor) Bangkok: Design Company Limited. (in Thai)
- Kittipong Kittayarak. (2002). Restorative justice process. New options for processes Thai Justice. Bangkok: Thailand Research Fund. (in Thai)
- Niwet Arunburekfa. (2005). Restorative justice process. Management process case study Conflict of the Ban Choeng Khao community Paluka Samo Subdistrict, Ba Cho District Narathiwat Province. (Master's degree thesis). Thammasat University. (in Thai)
- Natthanicha Chuanprasert. (2015, October 2014-March 2015). Study on the problems and obstacles of the community justice network in mediating and resolving disputes: a case study of the mediators of the community justice center. Khok Samrong District Lopburi Province. Interdisciplinary Journal: Interdisciplinary College Academic Journal Thammasat University, 12(1), 97 – 113. (in Thai)
- Palida Kannarit, and Pawinee Praithong. (2021, July - December). Problems of mediation in disputes. In criminal cases: a study of the Singburi Provincial Court. Academic journal Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University, 8(2), 118 - 130. (in Thai)
- Phattharawan Ketulak, and Thanee Worapat. (2022, January – June). Mediation of disputes. By the private sector: Study according to the Dispute Mediation Act 2019.

- Journal Law, Public Administration and Social Sciences School of Law Rajabhat University Chiang Rai, 6(1), 225 – 241. (in Thai)
- Sompong Kasemsin. (1978). Management (6th edition). Thai Watthana Phanich Publishing House. (in Thai)
- Thanakorn Karawapong and Pawinee Praithong. (2020). Problems of mediating criminal disputes in the investigation stage according to the Mediation of Disputes Act 2019 (Master of Laws thesis). Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Thanakrit Chuenprom. (2021). Problems in resolving disputes through mediation in criminal cases in the employee level. Investigation (Master of Laws Independent Research). Surat Thani Rajabhat University. (in Thai)

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	รศ.พ.ต.อ.หญิง ทัดดาว โฉมลักษณ์*
ตำแหน่ง/สถานะ	คณบดีคณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	thatdaow@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	รศ.พ.ต.อ.หญิง อารณ ลิ้มวิรัชพงษ์
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่คณะนิติศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	kobpolice@hotmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พ.ต.อ.ดร.ฤทธิชัย ช่างคำ
ตำแหน่ง/สถานะ	รองผู้บังคับการสถาบันส่งเสริมงานสอบสวน
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน 195 หมู่ 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	ritthichai_53@hotmail.com
- * ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ การสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน Attainment Evaluation of the Application of Forensic Science in Criminal Investigation and Prevention of Juvenile Recidivism

ศลิษา พรหมมะกุด¹ และ ชัชชนันท์ ลีระเต็มพงษ์²

¹ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Salisa Prommakrit¹ and Chatchanan Leeratermpong²

¹ Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

² Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

Received: October 4, 2023 | Revised: January 14, 2024 | Accepted: January 17, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จ และเพื่อถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างในการดำเนินงานดังกล่าว โดยใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยประเมินผลและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานดังกล่าวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 2) ปัญหาด้านความเข้าใจ 3) ปัญหาด้านมุมมองหรือทัศนคติ 4) ปัญหาด้านบุคลากร 5) ปัญหาด้านขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน และ 6) ปัญหาด้านงบประมาณ ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ 1) การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) 2) การฝึกอบรม 3) การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร 4) ความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของข้อมูลที่เป็นพื้นฐาน และ 5) การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่การนำความรู้นิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ สำหรับผลการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างพบว่า การนำเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมส่งผลให้สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษลดลงอย่างต่อเนื่องในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม จึงควรกำหนดนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งกำหนดเป็นข้อกฎหมายหรือข้อบังคับสำหรับใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการนำนวัตกรรมทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินผลสัมฤทธิ์, การสืบสวนสอบสวน, นิติวิทยาศาสตร์, การป้องกันการกระทำ
ความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

Abstract

This research aims to evaluate the application of forensic science in criminal investigation and prevention of juvenile recidivism, analyze its problems and factors for success, and learn lessons from case studies on such application. This study was conducted by evaluation research and in-depth interviews. The evaluation results show a high level of attainment and found that problems affecting the application are related to organization and management, understanding, attitudes/viewpoints, human resources, and procedures. The factors for success include the development of MOUs, training, policy setting, reliability and accuracy of data, and publicity for spreading forensic science knowledge. For lessons learned, it is found that hair drug testing has decreased juvenile drug prosecution for three consecutive years. Thus, it is recommended that the Royal Thai Police and the Ministry of Justice set up policies and frameworks to advance the application of forensic science in criminal investigation and prevention of juvenile recidivism and enact laws and regulations for relevant agencies to utilize forensic science innovations in the criminal justice system.

Keywords: Attainment Evaluation, Criminal Investigation, Forensic Science, Prevention of Juvenile Recidivism

บทนำ

จากบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามวัยและสภาพวัฒนธรรมไทย เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย (Juvenile Delinquency) ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันมีผลกระทบหลายด้านต่อครอบครัวและสังคม เพื่อเป็นการตอบโจทก์ปัญหาเร่งด่วนของการอำนวยความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงได้อนุมัติทุนอุดหนุนการทำการกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมให้แก่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ภายใต้แนวคิด “แผนงานขยายผลการวิจัยสู่การปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงการอำนวยความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” จำนวน 4 โครงการ ดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนผ่านการถ่ายทอดเทคนิคการจัดการความรู้ด้านวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ (Mahacharoen, 2021)

2) การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ (Saruang, 2021)

3) การพัฒนาเทคนิคและขยายผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน (Pantatan, 2021) และ

4) การยกระดับความร่วมมือด้านการใช้เทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการเสพยาของเด็กและเยาวชน (Leelapojanaporn, 2021)

จากการดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น ได้ปรากฏผลสำเร็จของการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน (Juvenile Recidivism) โดยในเบื้องต้นพบว่าการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมมีส่วนช่วยเป็นเครื่องมือในการติดตามเฝ้าระวังพฤติกรรมและวางแผนฟื้นฟูปรับเปลี่ยนนิสัยของเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีการใช้ยาเสพติดในภาพรวมลดลง (Pantatan, 2021) ทำให้สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชนได้โดยไม่ต้องควบคุมตัว ซึ่งได้นำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว (Leelapojanaporn, 2021)

นอกจากนี้ ยังปรากฏผลสำเร็จในเบื้องต้นของการใช้โปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ (Saruang, 2021) และการดำเนินกิจกรรมการนำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวน ในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มทักษะ ศักยภาพ เครื่องมือ และมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกี่ยวข้อง (Mahacharoen, 2021)

เพื่อเป็นการขยายผลสู่การประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติ และเพื่อประเมิณผลสำเร็จในการนำนวัตกรรมทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิณผลสัมฤทธิ์ของการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายใต้การดำเนินโครงการวิจัยทั้ง 4 โครงการดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน รวมถึงเพื่อถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำมาช่วยกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำนวัตกรรมด้านนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน อันจะก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อกระบวนการยุติธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

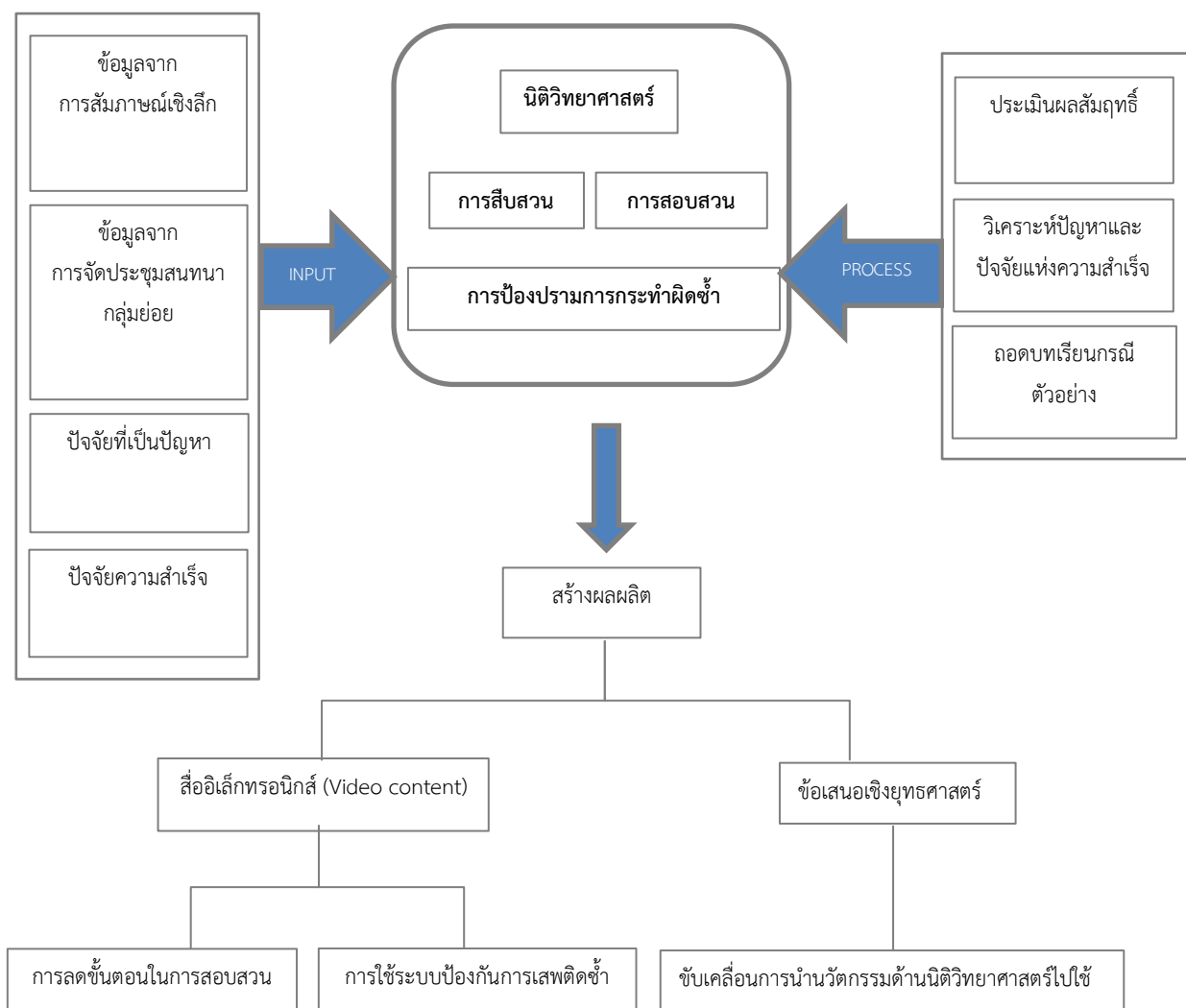
1) เพื่อประเมิณผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

3) เพื่อถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบประเมินผลภายใต้กรอบการประยุกต์ใช้นิติวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมที่ต่อยอดจากงานวิจัยเดิม โดยมีกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1) นิติวิทยาศาสตร์กับการสืบสวนสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

นิติวิทยาศาสตร์ คือ การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในแขนงต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางกฎหมาย สามารถช่วยในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและคลี่คลายคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ (Royal Thai Police, 2561) สำหรับการใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนควรจะต้องเตรียมความพร้อม วางแผนการดำเนินงาน และลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดรอบคอบ โดยมีเครื่องมือสนับสนุนการทำงานที่ดี ด้วยเหตุนี้ หากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีทักษะ ความรู้ และเครื่องมือสนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมก็จะช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการสืบสวนสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน มีหลักคิดเบื้องต้นว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูอย่างดี ย่อมเติบโตได้อย่างดีมีจริยธรรม แต่เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะต่างจากผู้ใหญ่ จึงทำให้เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งกระทำการโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย ทั้งที่เกิดจากความตั้งใจหรือการพลอเรือไปกับสิ่งยั่วยุในสังคม ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (Taniyaphol, 2005) จึงมีคำถามเสมอมาว่าการดำเนินการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้จะสามารถดำเนินการได้เป็นผลสำเร็จจริงหรือไม่ ซึ่งจากการวิจัยภายใต้แผนโครงการที่เกี่ยวข้องในระยะที่ผ่านมา ทำให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้มีศักยภาพและความใฝ่รู้ รวมถึงมีความสำนึกผิดและพร้อมกลับตัว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประสงค์จะตอบโจทย์ในการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในโครงการต่างๆ ที่ผ่านมดังกล่าว

2) การตรวจพิสูจน์สารเสพติดในเส้นผมของเด็กและเยาวชน

ในกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น โดยปกติแล้วจะมีการติดตามเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก โดยวิธีที่ใช้ตรวจโดยทั่วไปคือการตรวจปัสสาวะ ซึ่งมีข้อจำกัดคือสามารถตรวจพบสารเสพติดในร่างกายได้เพียงประมาณ 3 ถึง 5 วันภายหลังการเสพครั้งสุดท้ายเท่านั้น ซึ่งถ้าหากเด็กหรือเยาวชนหยุดใช้ยาเสพติดเป็นระยะเวลานานกว่า 5 วันก่อนทำการตรวจพิสูจน์ก็จะทำให้ตรวจไม่พบ ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดช่องว่างในการติดตามเฝ้าระวังการใช้ยาเสพติด ส่งผลให้ปัญหาการเสพยาเสพติดไม่ลดลง และยังทำให้กระบวนการบำบัดและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไม่เกิดประสิทธิผลอีกด้วย (Pantatan, 2021)

ต่อมาได้มีการพัฒนาการตรวจหาสารเสพติดในเส้นผม ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งเพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นได้ใช้สารเสพติดมาก่อนหรือไม่ ข้อดีของการตรวจหาสารเสพติดในเส้นผม คือ สามารถตรวจพบสารเสพติดหลังเสพครั้งสุดท้ายเป็นระยะเวลาหลายสัปดาห์หรือเป็นเดือนขึ้นอยู่กับความยาวของเส้นผม เนื่องจากสารเสพติดจะถูกนำไปสะสมอยู่ในเส้นผมและไม่ถูกขับออกจากร่างกาย ทั้งการเก็บตัวอย่างเส้นผมสามารถทำได้ค่อนข้างสะดวก นอกจากนี้ ยังสามารถตรวจหาชนิดของสารเสพติดในเส้นผมได้หลายชนิดในคราวเดียวกัน จึงสามารถเพิ่มจำนวนชนิดของสารเสพติดเป้าหมายที่ต้องการตรวจได้มากขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้นำการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในเส้นผมมาใช้ในการตรวจติดตามเฝ้าระวังการใช้ยาเสพติด

ของเด็กและเยาวชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการติดตามเฝ้าระวังการใช้ยาเสพติดและการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน และปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายมารองรับอย่างชัดเจนแล้ว (Office of Narcotics Control Board, 2022)

3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์

การประเมินผลสัมฤทธิ์ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ได้แก่ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด ผลสัมฤทธิ์ ผลลัพธ์ และผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ เพื่อให้ทราบว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ มีผลกระทบในแง่ลบต่างๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งหาข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขปรับปรุง ดังนั้น ในการดำเนินงานใดๆ หากขาดไปซึ่งการประเมินผลที่ดีก็ย่อมไม่อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในอนาคตต่อไปได้ (Scriven, 2011) (Abma & Stake, 2001)

คณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) ภายใต้องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้พัฒนาหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินผลโครงการขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยตัวชี้วัดหลัก 6 ด้าน ได้แก่ ความสอดคล้อง (Relevance) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ผลกระทบ (Impact) ความสอดคล้อง (Coherence) และความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการวิจัยต่างๆ ได้ (Organization for Economic Co-operation and Development, 2020)

4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Mahacharoen (2021) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนผ่านการถ่ายทอดเทคนิคการจัดการความรู้ด้านวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการเพิ่มศักยภาพงานตรวจพิสูจน์หลักฐานกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์หลักฐานกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในคดียาเสพติดมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่า มีปัญหา 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากร ข้อจำกัดในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งจากการจัดกิจกรรมอบรมการจัดการวัตถุพยานและการตรวจพิสูจน์สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจตามโครงการนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}=0.05$) โดยพบว่ามีความรู้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 84.84

Saruang (2021) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลคดียาเสพติดเพื่อจำแนกความรุนแรงและวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ วิธีการกระทำผิดรูปแบบการกระทำผิด และพยานหลักฐานที่ตรวจพบในที่เกิดเหตุ เพื่อพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ (Application) สำหรับวิเคราะห์อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีชื่อว่า Juvenile Deviate Analysis Application Program หรือ JUDA ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยได้ โดยจากข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ข้อมูลด้านคดีและข้อมูลเชิงพื้นที่ ทำให้สามารถตรวจสอบพื้นที่อาชญากรรมและระวังภัยไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อได้ ซึ่งจากผลการวิจัยประสบความสำเร็จในระดับที่เชื่อมั่นได้ว่าโปรแกรมสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจหลายแห่งให้ความสนใจและมีความประสงค์ที่จะนำโปรแกรมไปใช้จริง และต่อไปจะทำการพัฒนาโปรแกรมให้สามารถเพิ่มการแจ้งเตือนประชาชนเมื่อเข้าสู่พื้นที่ที่มีอาชญากรรมสูง และเชื่อมโยงกับสารบบฐานข้อมูลตำรวจ (CRIMES) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันต่อไป

Pantatan (2021) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและขยายผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน พบว่า การตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเริ่มมีการนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการนำมาใช้ในการเฝ้าระวังการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ซึ่งการตรวจเส้นผมจะช่วยลดข้อจำกัดของการตรวจสอบสารเสพติดในเลือดและปัสสาวะแบบเดิม เนื่องจากมีระยะเวลาตรวจพบที่ยาวนานกว่า จึงทำให้สามารถตรวจสอบพฤติกรรมเสพยาเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมจะต้องอาศัยเทคนิคที่มีความจำเพาะและมีสภาพไวสูง เช่น GC-MS หรือ LC-MS/MS เพื่อที่จะสามารถตรวจวัดสารเสพติดในเส้นผมที่มีปริมาณน้อยได้ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมโดยเทคนิค LC-MS/MS แบบรวดเร็ว (Rapid analysis) ในการตรวจวิเคราะห์ยาหรือสารเสพติดและเมทาบอลไลต์ 11 ชนิดที่ใช้กันมากในกลุ่มเด็กและเยาวชน และตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีตามแนวทางของ SWGTOX เพื่อพัฒนาวิธีต้นแบบที่สะดวก รวดเร็ว ในการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผม ผลการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีพบว่า กราฟมาตรฐานของยาหรือสารเสพติดและเมทาบอลไลต์ 11 ชนิดมีความสัมพันธ์เชิงเส้นในช่วงความเข้มข้น 0.05 ถึง 2 นาโนกรัม/มิลลิกรัมเส้นผม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (r^2) > 0.99 โดยสารสกัดจากเส้นผมมีความคงทนสภาพเป็นระยะเวลา 24 ชั่วโมง โดยไม่พบการสลายตัวของยาหรือสารเสพติด

Leelapojanaporn (2021) ทำการศึกษาเรื่อง การยกระดับความร่วมมือด้านการใช้เทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการเสพยาของเด็กและเยาวชน การวิจัยนี้เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของระบบการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในเส้นผมในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อติดตามหลังจากการปล่อยตัว และเพื่อพัฒนาระบบป้องกันการเสพยาของเด็กและเยาวชน โดยการ

ตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมในเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผลการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมาได้มีการนำเทคนิคการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดจากเส้นผมไปใช้ตรวจเส้นผมของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 เป็นต้นมา ซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนมีการใช้ยาเสพติดในภาพรวมลดลงอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มการใช้ยาเสพติดลดลงจนตรวจไม่พบ สะท้อนให้เห็นว่าการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน และพบว่าการยกระดับความร่วมมือด้านการใช้เทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมระหว่าง 4 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และกรมคุมประพฤติ ต้องมีการพัฒนาระบบป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อติดตามเด็กและเยาวชนหลังจากการปล่อยตัวร่วมกัน ซึ่งได้มีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กันทั้ง 4 หน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การเป็นต้นแบบของการพัฒนาระบบการป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยประเมินผล (Evaluation Research) โดยเน้นติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวน และป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานวิจัยจำนวน 4 โครงการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยมีรูปแบบการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของทั้ง 4 โครงการ เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงาน งบประมาณ ระยะเวลา ผลการวิจัย และการนำไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการศึกษาเอกสารงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ บทความวารสาร สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การนำงานนิติวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ และการประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน

(2) การประเมินผลสัมฤทธิ์ (Evaluation) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยได้กำหนดมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จาก “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” ดังนี้ ระดับที่ 1 น้อยที่สุด (1.00 – 1.80) ระดับที่ 2 น้อย (1.81 – 2.60) ระดับที่ 3 ปานกลาง (2.61 – 3.40) ระดับที่ 4 มาก (3.41 – 4.20) และระดับที่ 5 มากที่สุด (4.21 – 5.00) โดยจากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพบว่า ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ในขณะที่ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แบบแอลฟาภาพรวมเท่ากับ 0.92

(3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมด้านนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินงาน โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นในการสอบถามอย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาและแนวทางการแก้ไข รวมถึงปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) กลุ่มข้าราชการตำรวจ จำนวนทั้งสิ้น 42 คน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนผ่านการถ่ายทอดเทคนิคการจัดการความรู้ด้านวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ และโครงการการพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าโครงการหรือกิจกรรม และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 ข้าราชการตำรวจระดับผู้บริหาร ระดับตั้งแต่รองผู้กำกับขึ้นไป จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 3 ข้าราชการตำรวจที่ได้ใช้โปรแกรมประยุกต์ฯ และได้ผ่านการอบรมด้านการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน รวมจำนวน 30 คน

(2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จำนวนทั้งสิ้น 52 คน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการการพัฒนาเทคนิคและขยายผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน และโครงการการยกระดับความร่วมมือด้านการใช้เทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการเสพยาของเด็กและเยาวชน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าโครงการหรือกิจกรรมและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการการเข้าอบรม และได้นำงานนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารระดับสูงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน ได้แก่ อธิบดีและรองอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อธิบดีและรองอธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีและรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการจากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้นำไปใช้ประโยชน์ และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการตรวจพิสูจน์ จำนวนรวม 40 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการศูนย์ฝึกฯ เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกกรมพินิจฯ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของกรมพินิจฯ และเจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมและรับรู้การดำเนินโครงการ โดยคัดเลือกจากศูนย์ฝึกฯ ที่มีการนำเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมไปใช้

3) เครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบประเมินผลความสำเร็จ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ตามแนวคิดการประเมินผลของ OECD ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสอดคล้อง/สอดคล้อง ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบ และความยั่งยืน และ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ชื่อและตำแหน่งในหน่วยงาน ระดับการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค และการบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ทั้งนี้ เครื่องมือการวิจัยทั้งสองส่วนได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและ

ความน่าเชื่อถือจากผู้เชี่ยวชาญ และได้การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะนิติวิทยาศาสตร์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายแล้ว

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์การประเมินผลสำเร็จนั้น ได้
ดำเนินการคำนวณคะแนนรวมของผู้ประเมินทุกคนด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ได้แก่
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนั้น เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา
ของข้อมูล (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประเมินเชิงคุณภาพ การ
จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาทำการเรียบเรียง เปรียบเทียบ แยกประเด็น ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการ
วิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1) ผลประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวน และป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ
0.785 โดยเมื่อจัดอันดับผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานรายโครงการ พบว่า ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการใช้โปรแกรม
ประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ (JUDA) มี
ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.402 ส่วนอันดับ
สุดท้าย คือ ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการพัฒนาเทคนิคและขยายผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบเสพติดใน
เส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดีอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.813 ตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบผลประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการ
สืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจำแนกรายโครงการ

อันดับที่	รายการ	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1	ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการใช้โปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวม ข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ (JUDA)	4.30	0.402	มากที่สุด
2	ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการนำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสถานที่ เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานมาเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการสืบสวน สอบสวนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านการฝึกอบรม	3.96	0.973	มาก

อันดับที่	รายการ	$\bar{x}$	SD	แปลผล
3	ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการยกระดับความร่วมมือด้านการใช้เทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการเสพยาของเด็กและเยาวชน	3.88	0.672	มาก
4	ผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการพัฒนาเทคนิคและขยายผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน	3.74	0.813	มาก
	รวม	3.92	0.785	มาก

ต่อมาเมื่อจำแนกรายด้านผลการประเมิน พบว่า ผลประเมินประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของการดำเนินงาน (Effectiveness) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.15 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.852 ส่วนอันดับสุดท้าย คือผลประเมินความยั่งยืนหรือความต่อเนื่องของการดำเนินงาน (Sustainability) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.755 ตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบผลประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจำแนกรายด้าน

อันดับที่	รายการ	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1	ผลประเมินประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของการดำเนินงาน (Effectiveness)	4.15	0.852	มาก
2	ผลประเมินผลกระทบหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (Impact)	3.99	0.692	มาก
3	ผลประเมินความสอดคล้องของเป้าหมายการดำเนินงานกับประโยชน์ที่ได้รับ (Relevance)	3.91	0.711	มาก
4	ผลประเมินประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าของการดำเนินงาน (Efficiency)	3.89	0.692	มาก
5	ผลประเมินความยั่งยืนหรือความต่อเนื่องของการดำเนินงาน (Sustainability)	3.76	0.755	มาก

2) ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

(1) ปัญหาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่

1) ปัญหาด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ เนื่องจากการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องใหม่และยังไม่มีข้อบังคับ

ทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในการดำเนินงานการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ในหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การเปลี่ยนผันผู้บริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะเล็งเห็นประโยชน์และความคุ้มค่าในการกำหนดนโยบายดังกล่าวหรือไม่

2) ปัญหาด้านความเข้าใจในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน โดยเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ไม่รู้ลำดับการดำเนินงานก่อนหลังทำให้การดำเนินงานสืบสวนสอบสวนเป็นไปอย่างล่าช้าไม่เท่าทันต่อเหตุการณ์

3) ปัญหาด้านมุมมองหรือทัศนคติเกี่ยวกับการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน โดยเมื่อกล่าวถึงการตรวจสอบเสพติด มุมมองคนส่วนใหญ่จะมีมุมมองและทัศนคติเชิงลบในแง่ของการจับผิดเพื่อลงโทษเท่านั้น ทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการตรวจสอบเสพติดมีความหวาดกลัว ทว่าการตรวจสอบเสพติดติดเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีมาตรฐานทดสอบเพื่อตรวจสอบเสพติด เพื่อป้องกันและปราบปรามเด็กและเยาวชนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

4) ปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่บางส่วนยังขาดประสบการณ์การทำงาน ซึ่งเกิดจากการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง ทำให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการทำงานไม่เพียงพอ อีกทั้งยังพบว่ามีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงานส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้าทั้งงานด้านสืบสวนสอบสวนและงานป้องกันปราบปราม

5) ปัญหาด้านขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน การนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกระบวนการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เช่น การตรวจสอบเสพติดในเส้นผมในปัจจุบันยังต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งในการตรวจพิสูจน์ นอกจากนี้ การตรวจสอบเสพติดในเส้นผมยังไม่สามารถตรวจสอบเสพติดตัวใหม่ๆ ได้ทั้งหมด และ

6) ปัญหาด้านงบประมาณ การนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกระบวนการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนต้องใช้งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน ซึ่งบางหน่วยงานไม่มีทุนสนับสนุน ก็ทำให้ไม่มีทุนในการดำเนินงานเช่นกัน

(2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่

1) การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายช่วยในการขับเคลื่อนทิศทางการดำเนินงานที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้ ในระยะที่ผ่านมาการจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างกระทรวงยุติธรรมร่วมกับศาลเยาวชนและครอบครัว กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และกรมคุมประพฤติ นอกจากจะช่วยขับเคลื่อนในการดำเนินงานแล้ว ยังลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามระเบียบขั้นตอน

2) การฝึกอบรม (Training) สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน เช่น กระบวนการตรวจสอบเสพติดในเส้นผม การใช้โปรแกรม JUDA

เป็นต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ก็สามารถดำเนินงานได้อย่างผู้เชี่ยวชาญ

3) การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ นอกจากนโยบายที่ชัดเจนแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งไม่ต่างกัน คือ การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ บุคลากรให้เพียงพอต่อปริมาณงาน เมื่อผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในการนำความรู้นิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในส่วนนี้ ก็จะสามารถขับเคลื่อนระดับปฏิบัติการและองค์กรให้เป็นไปตามทิศทางที่ผู้บริหารกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของข้อมูลเป็นพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ในการดำเนินงาน ที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สามารถนำองค์ความรู้ด้านการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้จริง เพื่อลดการหวนกลับไปกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

5) การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งนี้ การประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่าจะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ปกครองให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน และยังเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย

3) ผลการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ผลการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่าง (Best Practice) ในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน พบว่า จากกรณีตัวอย่างที่มีการนำเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในส่วนนี้ ส่งผลให้สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษลดลงอย่างต่อเนื่องจากผลเปรียบเทียบในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (2563 ถึง 2565) โดยพบว่ามีอัตราการลดลงถึงร้อยละ 14.15 (Department of Juvenile Observation and Protection, 2022) นอกจากนี้ ยังมีกรณีตัวอย่างของการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งได้นำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวน โดยพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐาน สืบสวนสอบสวน จนคลี่คลายคดีได้ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น (Mahacharoen, 2021)

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจุบันการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนยังไม่เป็นที่แพร่หลายนักในประเทศไทย และยังประสบกับปัญหาในหลายประการ แต่อย่างไรก็

ตาม จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ในส่วนของการผลการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยทั้ง 4 โครงการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) ผลสัมฤทธิ์ของการประเมินดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินที่ประสบผลสำเร็จของ Michael Scriven ซึ่งเน้นความต้องการอันจำเป็นของ Consumer หรือ Need-Based Evaluation ซึ่งเป็นการตัดสินคุณค่า (Value) และความสำคัญ (Significance) ของสิ่งที่มีประเมิณเมื่อเทียบกับเกณฑ์ เช่น ทุน (Costs) และความคุ้มค่า (Benefits) (Scriven, 2011) นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ของการวิจัยในระดับมากดังกล่าว ยังความสอดคล้องกับการนำโมเดลการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ตามแนวคิดของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ในลักษณะที่เรียกว่า ประโยชน์ร่วม (Mutual) ได้แก่ ประโยชน์เชิงวิชาการ ประโยชน์เชิงสาธารณะ ประโยชน์เชิงนโยบาย และประโยชน์เชิงพาณิชย์ อีกด้วย (National Research Council of Thailand, 2022)

ในส่วนของการผลการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนมีหลายประการ อาทิเช่น การจัดทำบันทึกข้อตกลง การฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ เป็นต้นนั้น สอดคล้องกับแนวคิดกังหันแห่งความดี (Wind Wheel of Goodness) อันเป็นรากฐานของแนวคิดในการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟูปัญหาการกระทำความผิดในบริบทของเด็กและเยาวชนได้อย่างเป็นระบบ ผ่านการประเมินที่อยู่บนฐานของหลักความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) หลักการสืบเสาะ แสวงหาความจริงทางสังคม (Social Inquiry) และญาณวิทยา (Epistemology) (Carden & Alkin, 2012)

ในส่วนผลการวิจัยซึ่งเป็นผลการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างในการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนซึ่งพบว่า จากการนำเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานทำให้สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษลดลงอย่างต่อเนื่องนั้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดและติดตามเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์จากการนำการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมมาใช้ในการเฝ้าระวังการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จนถึง พ.ศ. 2563 พบว่าเด็กและเยาวชนมีการใช้ยาเสพติดในภาพรวมลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (ร้อยละ 28.1) พ.ศ. 2562 (ร้อยละ 11.1) และลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7.1 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (Department of Juvenile Observation and Protection, 2022)

นอกจากนี้ ยังมีกรณีตัวอย่างของการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ซึ่งพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ และคลี่คลายคดีได้ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสืบสวนสอบสวนคดี ซึ่งจากกรณีดังกล่าวข้างต้น ทำให้ตระหนักได้ว่า นิติวิทยาศาสตร์กับการสืบสวนสอบสวนมีความเชื่อมโยงกันในทุกมิติ กล่าวคือ การสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องมีพยานหลักฐานในการยืนยันการกระทำผิดของผู้ต้องหา ดังนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนและ

พนักงานสอบสวนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในทุกมิติ ทั้งทางด้านกฎหมาย การสืบสวนสอบสวน และด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการนำโปรแกรมประยุกต์สำหรับการรวบรวมข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระดับสถานีตำรวจ (JUDA) รวมถึงการนำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวน และนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

2) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อบังคับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเทคนิคการตรวจสอบสารเสพติดในเส้นผมเพื่อป้องกันการกระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน

3) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ควรมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกำหนดนโยบายแนวทางการขับเคลื่อนการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

4) ควรเพิ่มการผลักดันโครงการผ่านกลไกคณะกรรมการระดับชาติ เช่น คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม (กพยช.) เพื่อนำเสนอเข้าคณะรัฐมนตรีเป็นวาระแห่งชาติ ให้รัฐบาลตระหนักและให้ความสำคัญกับการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน ควรจัดอบรมหลักสูตรเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงควรจัดทำคู่มือกระบวนการนำนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์การนำความรู้นิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในมุมมองของความคุ้มค่า และความแม่นยำของการดำเนินงาน ผ่านช่องทางต่างๆ แบบเชิงรุก ทั้งทางสื่อสังคมออนไลน์ และสื่ออื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

3) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนการดำเนินงานทั้งงบประมาณ และบุคลากร ให้เพียงพอต่อการดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Abma, T. A., and Stake, R. E. (2001). Stake's responsive evaluation: Core ideas and evolution. *New Directions for Evaluation*, 2001(92), 7-22. <https://doi.org/10.1002/ev.31>
- Carden, F. and Alkin, M. C. (2012). Evaluation Roots: An International Perspective. *Journal of MultiDisciplinary Evaluation*. 8 (17), 102–118. . Retrieved June 16, 2023. From https://journals.sfu.ca/jmde/index.php/jmde_1/article/view/348/344
- Department of Juvenile Observation and Protection (2022). *Case Statistics for 2022*. Retrieved June 15, 2023. from <https://www.djop.go.th/>. (In Thai)
- Leelapojanaporn, A. (2021). *The Elevation of Cooperation in Utilizing Hair Drug Testing among Relevant Agencies for the Prevention of Juvenile Re-addiction*. Central Institute of Forensic Science. (In Thai).
- Mahacharoen, T. (2021). *The Development of Capability of Officers Involved in Juvenile Cases through the Transfer of Knowledge Management Techniques regarding Forensic Science Evidence*. Royal Police Cadet Academy. (In Thai).
- National Research Council of Thailand. (2022). *The Monitoring and Evaluation on the Utilization of Research and Innovation*. Bangkok: Thanaaroonkarnpim. (In Thai).
- Office of Narcotics Control Board. (2022). *Notice of the Narcotics Control Board on the Criteria, Methods, and Conditions for the Inspection or Testing of Drug Substances in the Body dated 9 March 2022*. (In Thai).
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2020). *Evaluation Criteria*. Retrieved June 15, 2023. from <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>
- Pantatan, S. (2021). *The Development of Techniques and the Expansion of Drug Hair Testing for the Prevention of Juvenile Drug Crime*. Central Institute of Forensic Science. (In Thai).
- Royal Thai Police. (2021). *Forensic Science Operation Manual for Criminal Investigation B.E. 2561*. (In Thai).

- Saruang, S. (2021). *The Improvement of the Application Software to Collect Juvenile Crime Data at the Police Station Level*. Royal Police Cadet Academy. (In Thai).
- Scriven, M. (2011). *Evaluating Evaluations: A Meta-evaluation Checklist*. Retrieved June 12, 2023. from http://www.cobblestoneeval.com/wp-content/uploads/2013/05/EVALUATING_EVALUATIONS_8.16.11.pdf
- Stake, R. E. and Abma, T. A. (2001). Stake's Responsive Evaluation: Core Ideas and Evolution. *New Directions for Evaluation*, 92 (Winter), 7-22.
- Taniyaphol, P. (2005). *Law on Juvenile Delinquency and Procedure of the Juvenile and Family Court*. Retrieved June 15, 2023. from [http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=LW437\(50\)](http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=LW437(50)). (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พ.ต.ท.หญิง ดร.ศลิษา พรหมมะกฤต *
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สบ 3)
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	salisa@rpca.ac.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ศ.พล.ต.ต.ดร.ชัชพันธ์ ลีระเติมพงษ์
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สบ 6)
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	kuichai2000@windowslive.com

* ผู้ประสานงานบรรณกิจ (Corresponding Author)

การจัดการความรู้สำหรับการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกัน การกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ Knowledge Management for Youth Network Development in Crime Prevention and Victimization via Social Media Process

วิชิต อาซากิจ¹, นิตินัย เทพเทียน² และ อัคร์ณุต แสงทองดี³

¹ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

³ สมาคมความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ

Vichit Asakit¹, Nitinai Thepthian² and Usanut Sangtongdee³

¹ Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

² Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

³ Thailand Information Security Association

Received: January 12, 2024 | Revised: February 3, 2024 | Accepted: February 7, 2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้ในการนำไปพัฒนาเครือข่ายเยาวชนกลุ่มเป้าหมายอยู่ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 7 ได้แก่ ตำรวจมวลชนสัมพันธ์ เยาวชน บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนที่ดี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นรับสมัครและคัดเลือกแกนนำเครือข่าย 3) ขั้นฝึกอบรม และ 4) ขั้นขยายเครือข่ายและสร้างความยั่งยืน การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับบุคลากรหลากหลายหน่วยงานที่ดูแลเยาวชน อาทิ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียน รวมถึงตัวแทนเยาวชนที่เป็นแกนนำเครือข่ายได้ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมที่ให้สมาชิกมีส่วนร่วมผ่านสื่อสังคมออนไลน์มุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยอาชญากรรม ภายหลังการถ่ายทอดความรู้ผ่านคู่มือและการระดมความคิดเห็น พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมเป็นอย่างดี และมีความเข้าใจการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้สมาชิกเครือข่ายยังสามารถสร้างและใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์ ยิ่งไปกว่านั้นสมาชิกเครือข่ายยังมีความปรารถนาที่จะต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมในเครือข่ายด้วยการประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน และในพื้นที่ของตนเพื่อสร้างความต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, สื่อสังคมออนไลน์, เครือข่ายเยาวชน, การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

Abstract

This research article aims to conduct the knowledge management for developing youth network. The target group is in the Provincial Police Region 7 area, including public relations police, youth, government, private and public sector personnel, as well as police cadets. The study utilizes a mixed method research design including document analysis, in-depth interview, focus group discussion and questionnaires. The results of the study found that the guidelines for creating and developing a good youth network consist of 4 steps: 1) preparation stage, 2) recruitment and selection of network leaders, 3) training stage, and 4) network expansion and creation stage toward sustainability. Integrating cooperation between law enforcement agencies and personnel from various agencies that care for youth, such as educational institution administrators, teachers of student activities as well as youth representatives who are network leaders can drive network activities that allow members to participate through social media. The network's activities focus on raising awareness about the dangers of crime. After transferring knowledge through manuals and brainstorming, it was found that the target group had a good overall level of knowledge and increased understanding of how to participate in driving networking activities through social media. Moreover, network members can create and use social media creatively. Furthermore, these members have a desire to further the achievements of network activities by publicizing them within their departments and in their areas to create continuity.

Keywords: Knowledge Management, Social Media, Youth Network, Victimization

บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่พลวัตทางสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งผลให้ คนในสังคมยุคปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวกิจกรรมการดำเนินชีวิตของตนให้ทันต่อพลวัตทางสังคม ในลักษณะนี้ ซึ่งเด็กและเยาวชนก็เป็นกลุ่มของทรัพยากรบุคคลที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของประเทศที่จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางพลวัตของสังคมดังกล่าว ควบคู่ไปกับการได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากคนในสังคม ทั้งในด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาความคิดในเชิงสร้างสรรค์และ

เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เนื่องจากกลุ่มของทรัพยากรบุคคลเหล่านี้จะต้องเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่จะเป็นกำลังหลักในการกำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนของประเทศต่อไปในอนาคต

แต่เมื่อพิจารณาถึงความเป็นจริงในปัจจุบันแล้ว กลับพบว่ามียุวเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในหลากหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น จากสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ชี้ให้เห็นว่าจำนวนคดีอาญาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดในปี พ.ศ.2562 นั้น มีมากถึง 17,022 คดี โดยคดีส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติด รองลงมา คือ การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามลำดับ (Institute for Population and Social Research Mahidol University, 2020) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีกรณีของเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่เคยกระทำความผิดและถูกจับกุมดำเนินคดีหรือเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นการอบรมบ่มนิสัยชี้ให้เห็นถึงผลร้ายของการกระทำความผิด จนเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้รับการปล่อยตัวให้กลับคืนสู่สังคมเช่นเดิมแล้ว แต่ก็ยังกลับเข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์เช่นนั้นอีก ดังจะเห็นได้จากสถิติการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต (Information Technology Center Department of Juvenile Observation and Protection, 2018)

ในอีกมิติหนึ่ง ยังมีเด็กและเยาวชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ (Limprasert et al., 2020) การถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Chailaisathaporn et al., 2017) หรือแม้กระทั่ง การตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ (Thitiudomphatana, 2014) ดังนั้นแล้ว เด็กและเยาวชนของสังคมไทยในปัจจุบันจึงสามารถที่จะเป็นได้ทั้ง “ยุวอาชญากรและเหยื่ออาชญากรรม” นั่นเอง (Hengtrakul, 2012)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงสภาพการณ์ปัจจุบันที่พลวัตของสังคมกำลังก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีแห่งการสร้างความปลอดภัย (Disruptive Technology) ส่งผลให้การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันโดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน ซึ่งจะสังเกตได้จากข้อมูลจากรายงานการสำรวจปริมาณการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ของประชากรไทยที่จัดทำขึ้นโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมร่วมกับสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ เอ็ตด้า พบว่าในปี 2564 ที่ผ่านมามีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ประชากรกลุ่ม Gen Z ซึ่งเป็นประชากรในกลุ่มอายุของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันถือเป็นกลุ่มอายุที่มีเวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดเฉลี่ยวันละ 12 ชั่วโมง 5 นาที ซึ่งถือเป็นการทำลายสถิติปริมาณการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ของประชากรกลุ่ม Gen Y (กลุ่มคนอายุ 21-40 ปี) ที่เคยมีสถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์สูงสุด 6 สมัย โดยในปี 2564 ที่ผ่านมามีประชากรกลุ่ม Gen Y มีปริมาณการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 52 นาที ซึ่งกิจกรรมบนโลกออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การติดต่อสื่อสารในรูปแบบออนไลน์โดยสาเหตุ

หนึ่งมาจากการที่หลายองค์กรต่างมีมาตรการให้พนักงานทำงานที่บ้าน (Work from Home) และสถาบันการศึกษาก็ได้จัดให้มีการเรียนออนไลน์เต็มรูปแบบและรองรับมา คือ กิจกรรมธุรายการโทรทัศน์ ดูลิขสิทธิ์วิดีโอ ดูปาพยนตร์ ฟังเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ (Electronic Transactions Development Agency (ETDA), 2021)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นโอกาสและประโยชน์ที่จะนำสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านการป้องกันอาชญากรรมให้กับเด็กและเยาวชนไทยผ่านการสกัดองค์ความรู้ มาต่อยอดในมิติของการนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริงผ่านการสร้างต้นแบบที่เหมาะสมของกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน โดยใช้กระบวนการสื่อสังคมออนไลน์เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ตลอดจนจัดทำคู่มือสำหรับการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชนดังกล่าวโดยผ่านกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนและการจัดให้มีการระดมความคิดเห็นผ่านการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในแง่ของการนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ในคู่มือที่จัดทำขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงผ่านการระดมความคิดเห็นจากตัวแทนหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ จากนั้นจึงจัดให้มีการเผยแพร่ให้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำไปสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อจัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์
- 2) เพื่อจัดทำต้นแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์พร้อมคู่มือสำหรับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน
- 3) เพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการการสร้าง และพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจแต่ละจังหวัดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 ตัวแทนเด็ก และเยาวชน องค์กรของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน รวมถึงนักเรียนนายร้อยตำรวจที่กำลังเรียนวิชาตำรวจมวลชนสัมพันธ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ ตามแนวการของกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การบ่งชี้ความรู้
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้
5. การเข้าถึงความรู้
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
7. การเรียนรู้

จัดทำคู่มือการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิด
และตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

สร้างต้นแบบเครือข่ายนาร่องในพื้นที่จริงตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือที่ได้จัดทำขึ้น

ถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำ
ความผิด และตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ในส่วนของกระบวนการจัดการความรู้ นั้น Bunyakit et al. (2004) ที่ได้มีการนำหลักการจัดการความรู้ของ Demarest (1999) มาวิเคราะห์แล้วจำแนกกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง เป็นการพิจารณาว่าองค์กรมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายคืออะไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องใช้อะไร ปัจจุบันมีความรู้ อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด และอยู่ที่ใคร

2) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) หมายถึง การสร้างและแสวงหาองค์ความรู้จากภายนอก โดยรักษาความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วแยกความรู้ที่ไม่ได้ใช้แล้วออก ตัวอย่างเช่น การสรุปบทเรียนจากการทำงาน การสกัดความรู้จากการประชุม เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) หมายถึง การกำหนด โครงเรื่องของความรู้ เตรียมพร้อมในการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบและเกิดความเป็นระบบ ค้นหาได้ง่าย

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) หมายถึง การประมวลกลั่นกรององค์ความรู้ที่เกิดจากการรวบรวมที่มีระบบเป็นรูปแบบของไฟล์ข้อมูล เช่น การปรับรูปแบบเอกสาร การใช้รูปแบบภาษาเดียวกัน เป็นต้น

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) หมายถึง การทำให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึง ความรู้นั้นได้ง่ายและตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) หมายถึง การที่ได้นำความรู้ จากการปฏิบัติงานหรือประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ในเรื่องของเทคนิคการทำงาน การแก้ปัญหา คู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งมีวิธีการจัดทำได้หลายรูปแบบ อาจออกเป็นรูปแบบของเอกสาร ฐานความรู้ หรือเทคโนโลยี และรูปแบบการทำงานอาจเป็นทีม การข้ามสายงาน บุคลากร กิจกรรมกลุ่ม ชุมชนสัมพันธ์ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การที่ได้นำความรู้จากการแบ่งปันมาใช้ในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ตัวอย่างเช่น เกิดระบบการเรียนรู้ เกิดเป็น ประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนแบบนี้ไปอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของการจัดการความรู้ข้างต้น ผู้วิจัยได้ ประยุกต์กระบวนการของการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนเพื่อกำหนดขอบเขตและกรอบแนวคิดในการดำเนิน วิจัย โดยการจัดการความรู้เรื่องต้นแบบการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ เริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายทิศทางหรือ วิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ที่จะดำเนินการไปในทิศทางใด เพื่ออะไร เป้าหมายของการจัดการความรู้ ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือให้โครงการวิจัยบรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด ต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และ มีการจัดเก็บความรู้สะสมอย่างเป็นระบบ จนเป็นคลังความรู้ ที่ได้จากการทำกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำความรู้มาใช้งานและพัฒนาต่อยอดความรู้ต่อไป การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพ ของเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างเป็นรูปธรรม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยจากกระบวนการจัดการความรู้ องค์ความรู้หลักของ การศึกษาวิจัยจึงได้มาจากการสกัดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์” ของ Phothisuwan (2020) ซึ่งสามารถสกัดองค์ความรู้จากงานวิจัยดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็น เหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ ได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1) องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

(1) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนจะต้องเริ่มจากการคัดเลือกตัวแทนจากโรงเรียนต่าง ๆ มาเป็นแกนนำเครือข่ายเพื่อรับการถ่ายทอดทักษะความรู้และเพิ่มพูนศักยภาพด้านภาวะผู้นำผ่านกิจกรรมในลักษณะของกิจกรรมค่าย หลังจากนั้นจึงมอบหมายภารกิจเพื่อให้กลับไปสานต่อกิจกรรมกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนหรือในชุมชน นอกจากนี้ยังควรมีการมอบสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นแกนนำเครือข่าย เพื่อให้แกนนำทุกคนในทุกพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจและความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) หลังจากที่แกนนำเครือข่ายแล้วจึงเป็นขั้นตอนของการสร้างสื่อกลางในการเชื่อมโยงผู้สนใจให้เข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันแม้จะอยู่ในคนละพื้นที่ ซึ่งจากการวิจัยดังกล่าวพบว่าสื่อกลางที่ได้รับความนิยมและเข้าถึงเยาวชนได้มากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก โดยนอกจากจะเป็นช่องทางที่สามารถรวบรวมสมาชิกเครือข่ายได้แล้ว ยังสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรม หรือถ่ายทอดพลังใจด้านการป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กดังกล่าวได้

(3) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืนควรจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอผ่านการทำกิจกรรมหรือการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งอาจเป็นการเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการสร้างกิจกรรมหรือการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดการสร้างตัวตนให้เป็นที่รู้จักและการสร้างกระแสในโลกสังคมออนไลน์ เพราะเมื่อเครือข่ายได้รับการกล่าวถึงและมีการขยายขอบเขตไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่กว้างออกไป จะเกิดการติดตามและการส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

(4) ควรมีการสานต่อกิจกรรมจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องผ่านนโยบายของสถานศึกษาแบบรุ่นพี่สู่รุ่นน้องโดยให้นักเรียนที่เป็นแกนนำเป็นผู้ที่มีบทบาทด้านการถ่ายทอดเทคนิควิธีและแนวทางการดำเนินงานให้กับรุ่นน้องหรือกลับมาเป็นพี่เลี้ยงการดำเนินกิจกรรมในกรณีที่รุ่นพี่จบการศึกษาจากสถาบันไปแล้วรวมทั้งมีการมอบประกาศนียบัตรแก่โรงเรียนและนักเรียนแกนนำ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการมีข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน

(5) การพัฒนาเครือข่ายให้เกิดความต่อเนื่องประการสุดท้าย คือ การผลักดันให้เกิดผลกระทบนโยบายและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยเป็นการผลักดันให้เกิดผลกระทบในระดับนโยบายของประเทศและการสร้างข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการสร้างข้อตกลงความร่วมมือด้านการป้องกันอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือระหว่างหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

2) องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

จากการที่อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนค่อนข้างสูงโดยจากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้เวลาไปกับการเล่นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่อวันเฉลี่ย 7 ชั่วโมง 25 นาที ดังนั้น หากใช้โอกาสที่เด็กและเยาวชนมีการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย มาเป็นจุดแข็งในการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันอาชญากรรม ย่อมสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างได้อย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่

การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมและการส่งต่อพลังเชิงบวกเพื่อการป้องกันการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยรูปแบบของสื่อข้อมูลที่มีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การสื่อสารเหล่านั้นสามารถโน้มน้าวจิตใจ ให้ผู้รับสารคล้อยตามหรือมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายของการสื่อสาร โดยต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลักของการสร้างสรรค์สื่อข้อมูลที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) รูปแบบของสื่อที่มีความน่าสนใจ กระชับ และเป็นที่ยอมรับของผู้รับสื่อ 2) ผู้สร้างสรรค์สื่อ ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงดึงดูดและความน่าสนใจ 3) เนื้อหาของสื่อที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของการสร้างแรงบันดาลใจ การถ่ายทอดประสบการณ์ตรง หรือเนื้อหาทั่ว ๆ ไปที่สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือที่เป็นกระแสในสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพงานวิจัยดังกล่าวยังพบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายป้องกันการกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน จะต้องเป็นการสร้างความร่วมมือกันระหว่างเด็กและเยาวชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน หน่วยงานตำรวจ หรือ หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทด้านการพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชนจากอาชญากรรม โดยจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจและแรงดึงดูดให้เด็กและเยาวชนมาร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่น่าสนใจและคอยสอดแทรกการให้ความช่วยเหลือหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายของอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ไปพร้อมกัน อีกทั้งการสร้างแรงกระตุ้นและแรงผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องควรมีการดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก โดยต้องมีการลงพื้นที่เข้าไปจัดกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชนนั้นโดยตรง เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้รับประโยชน์ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนให้กิจกรรมประสบความสำเร็จได้ คือ ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน เพราะจะเป็นผู้ที่สามารถประสานงานกับตัวแทนนักเรียนหรือนักเรียนคนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี โดยผลการศึกษาของงานวิจัยดังกล่าวยังพบอีกด้วยว่ากิจกรรมที่จะสร้างพลังใจเชิงบวกด้านการป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมให้แก่เยาวชนได้ดีที่สุด คือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรม และบุคคลที่ควรเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมควรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหาร

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนที่สกัดออกมาได้จากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยยังเห็นว่า เพื่อให้การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวสามารถนำไปใช้สร้างเครือข่ายในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในแง่ของการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของขั้นตอนที่ควรจะเริ่มตั้งแต่การเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่จะนำมาเป็นสมาชิกเครือข่ายและแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้น ในส่วนนี้จึงเป็นองค์ความรู้ที่จะต้องแสวงหาเพิ่มเติมจากเทคนิคหรือประสบการณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนในลักษณะของการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยของอาชญากรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

1) กลุ่มเป้าหมาย

(1) กลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนรวมทั้งสิ้น 33 คน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจมณฑลชนสัมพันธ์ประจำสถานีตำรวจแต่ละจังหวัดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 16 คน กลุ่มตัวแทนเยาวชน จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 2 คน

(2) กลุ่มเป้าหมายสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 18 คน ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบด้านงานมณฑลชนสัมพันธ์ จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน จำนวน 2 คน กลุ่มตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน กลุ่มตัวแทนสถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มตัวแทนจากสถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ จำนวน 2 คน

(3) กลุ่มเป้าหมายสำหรับการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ จำนวนรวมทั้งสิ้น 192 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจมณฑลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจแต่ละจังหวัดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 46 คน ตัวแทนเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 34 คน ครูอาจารย์ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 35 คน ผู้ปกครองในสมาคมผู้ปกครองของสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 34 คน เจ้าหน้าที่ประจำสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เขตพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 20 นาย เจ้าหน้าที่ตำรวจมณฑลชนสัมพันธ์จากสถานีตำรวจภูธรสามพราน จำนวน 3 นาย และนักเรียนนายร้อยตำรวจที่กำลังเรียนวิชาตำรวจมณฑลชนสัมพันธ์ จำนวน 20 นาย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน (Institutional Review Board: IRB) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เลขที่หนังสือ SSRPCA-REC No. 2-007/2565 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยเป็นการดำเนินการตาม

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) (2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) (3) การประชุมสัมมนาเพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านคู่มือการสร้างเครือข่ายเยาวชนฯ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น และ (4) การวัดและประเมินผลด้านความรู้และความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายหลังจากการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้โดยใช้แบบสอบถาม โดยก่อนการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยได้มีการทำหนังสือเพื่อขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้าร่วมการวิจัย เมื่อได้รับอนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัดและได้รับความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยแล้วจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) เครื่องมือการวิจัย

(1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อที่จะสกัดองค์ความรู้ซึ่งเป็นองค์ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเอกสารซึ่งเป็นความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) แล้วจึงนำองค์ความรู้ที่รวบรวมมาได้มาผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็น (ร่าง) คู่มือการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

(2) ชุดคำถามปลายเปิดในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อที่จะระดมความเห็นของผู้เข้าร่วมวิจัยในลักษณะของการวิพากษ์เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของ (ร่าง) คู่มือการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ที่ได้จัดทำขึ้นในแง่ของความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นต้นแบบในการสร้างเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ได้จริง

(3) แบบสอบถามเพื่อวัดและประเมินผลด้านความรู้และความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายเป็นการใช้แบบสอบถามสำหรับการประเมินตนเอง (Self-Assessment) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ หลังจากเสร็จสิ้นการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้จากผู้วิจัย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์นั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ในส่วนของการวัดและประเมินผลในด้านความรู้ความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายหลังจากการการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลการวิเคราะห์ และใช้เกณฑ์การแปลผลตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ผลการวิจัย

1) การจัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์

ในส่วนของการจัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการของการจัดการความรู้ เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้มาจัดทำคู่มือการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้งานในพื้นที่จริงในขั้นต่อไปได้ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีรายละเอียดตามแผนภาพดังต่อไปนี้

กระบวนการจัดการความรู้

การดำเนินการ

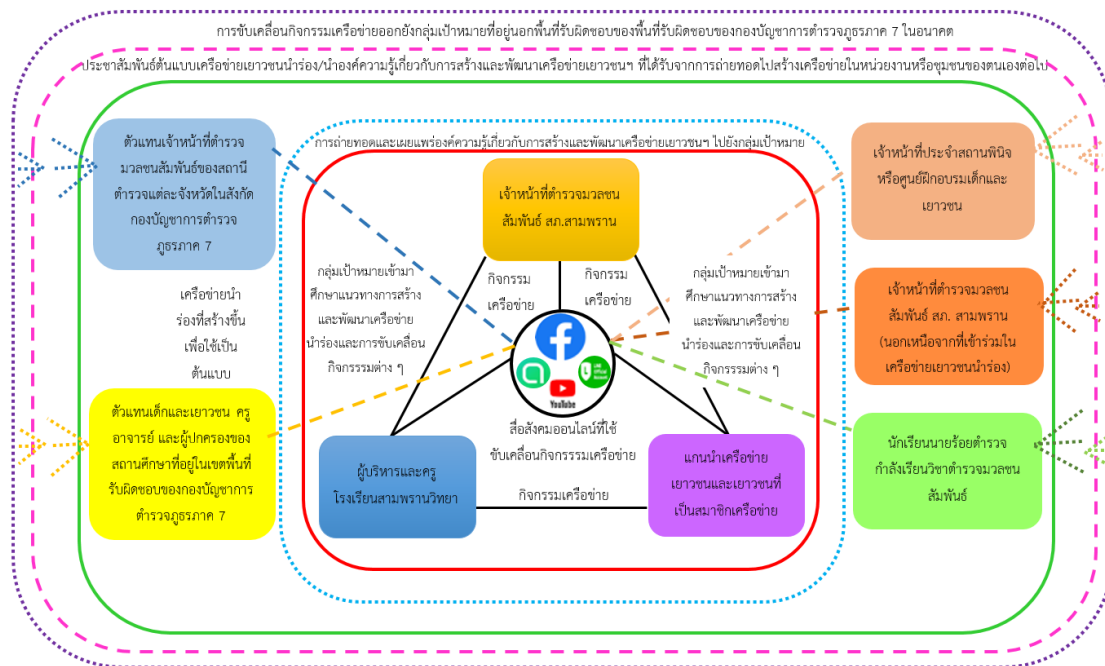
ประเภทองค์ความรู้

การบ่งชี้ความรู้	การวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้ที่เป็นความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) และความรู้ซ่อนเร้นหรือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมด้วยสื่อสังคมออนไลน์	
การสร้างและการแสวงหาความรู้	สกัดองค์ความรู้ที่เป็นความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) จากการสกัดองค์ความรู้จากงานวิจัย “การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบกับศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงแนวคิดพื้นฐานของการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนฯ	Explicit Knowledge
	ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อแสวงหาความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) จากเทคนิควิธีการหรือประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกับเยาวชนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเบื้องต้นที่เหมาะสมแก่นำไปใช้ในภาคปฏิบัติ	Tacit Knowledge
การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	นำองค์ความรู้ที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงโดยการจัดทำ (ร่าง) คู่มือการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์	Explicit Knowledge
การประมวลและกลั่นกรองความรู้	จัดประชุมเพื่อสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยเชิญตัวแทนองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่มาให้ความเห็นในลักษณะของการวิพากษ์ในแง่ของการนำแนวทางการสร้างเครือข่ายเยาวชนใน (ร่าง) คู่มือฯ ไปใช้งานจริง	Tacit Knowledge
การเข้าถึงความรู้	- จัดทำคู่มือการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ (ฉบับใช้งาน) และเผยแพร่ลงในสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายเพื่อให้เข้าถึงได้ง่าย - สร้างต้นแบบการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ตามแนวทางของคู่มือที่ได้จัดทำขึ้นในพื้นที่เพื่อใช้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ - ถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนฯ ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือให้แก่กลุ่มเป้าหมายทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและการสนทนากลุ่มย่อยภายหลังจากการสัมมนา	Explicit + Tacit Knowledge
การแลกเปลี่ยนความรู้		
การเรียนรู้		

ภาพที่ 2 การจัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์

2) ผลการจัดทำต้นแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์

การจัดทำต้นแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ (ฉบับใช้งาน) ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่าแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนที่ปรากฏในคู่มือฉบับดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ได้จริงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงการสร้างและพัฒนาต้นแบบเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์

ซึ่งแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวสามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นการรับสมัครสมาชิกเครือข่ายและคัดเลือกแกนนำเครือข่าย ขั้นฝึกอบรมแกนนำเครือข่าย และขั้นขยายเครือข่ายและสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินการสร้างต้นแบบตามขั้นตอนดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย

ในขั้นตอนของการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้มีการนำเจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรสามพรานลงพื้นที่ไปยังโรงเรียนสามพรานวิทยาเพื่อเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนพร้อมทั้งคณะผู้บริหารและคณาจารย์เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำกิจกรรมการสร้างเครือข่ายและประเมินสภาพความพร้อมในการนำมาเป็นพื้นที่นำร่องในการสร้างและ

พัฒนาเครือข่ายเยาวชนที่มีเยาวชนกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในโรงเรียนดังกล่าวโดยหลังจากที่ได้รับความร่วมมือจากคณะผู้บริหารของโรงเรียนแล้วจึงมีการลงพื้นที่ไปยังโรงเรียนสามพรานวิทยาเพื่อไปให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันอาชญากรรมแก่นักเรียนเป็นประจำ จนเกิดความสนิทสนมกับคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มเป้าหมายในที่สุด

2.1.2 จัดตั้งคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่าย

ในขั้นตอนของการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายได้มีการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรจาก 3 ส่วน ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์จากสถานีตำรวจภูธรสามพรานในการเข้ามามีบทบาทในการเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่าย 2) ผู้บริหารของโรงเรียนสามพรานวิทยาเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นบุคลากรในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายในฐานะผู้ที่ดูแลด้านกิจกรรมของเยาวชนที่จะนำมาสร้างเครือข่าย 3) ตัวแทนแกนนำเครือข่ายเยาวชนที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกแล้ว

2.1.3 สร้างสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับการรับสมัครเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่าย

ในขั้นตอนของการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับการรับสมัครเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายได้มีการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการรับสมัครเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายให้มีความน่าสนใจและได้แนบคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเป้าหมายสามารถลงทะเบียนเป็นสมาชิกเครือข่ายผ่านกูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form) และติดต่อสอบถามคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายผ่านบัญชีไลน์เพื่อธุรกิจ (LINE Official Account) และได้มีการออกแบบให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์รูปภาพเพื่อความสะดวกในการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ ที่เยาวชนกลุ่มเป้าหมายสามารถพบเห็นได้ง่าย

2.2 ขั้นตอนการรับสมัครสมาชิกเครือข่ายและคัดเลือกแกนนำเครือข่าย

2.2.1 การประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดรับสมัครสมาชิกเครือข่ายเยาวชนทั้งในรูปแบบของการลงพื้นที่และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ในขั้นตอนนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์จากสถานีตำรวจภูธรสามพรานและผู้บริหารของโรงเรียนสามพรานวิทยาในฐานะบุคลากรในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายจึงได้ขอความร่วมมือจากคณาจารย์โรงเรียนสามพรานวิทยาในการนำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้จัดทำขึ้นประชาสัมพันธ์ลงในกลุ่มไลน์ต่าง ๆ ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากเว็บไซต์ของโรงเรียนสามพรานวิทยาเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับนักเรียนของโรงเรียนถึงกิจกรรมการสร้างเครือข่ายที่กำลังจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ยังได้มีการลงพื้นที่แจกจ่ายสื่อประชาสัมพันธ์ที่เตรียมไว้สำหรับการรับสมัครให้แก่แก่นักเรียนที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกของเครือข่าย โดยเลือกช่วงเวลาในการประชาสัมพันธ์ในช่วงเวลาหลังเคารพธงชาติ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนรวมตัวกันอยู่เป็นจำนวนมากโดยไม่ให้กระทบกับเวลาเรียนตามปกติของนักเรียน

2.2.2 จัดกิจกรรมสำหรับการคัดเลือกแกนนำเครือข่ายเยาวชน

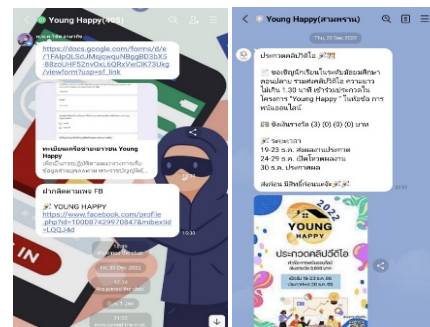
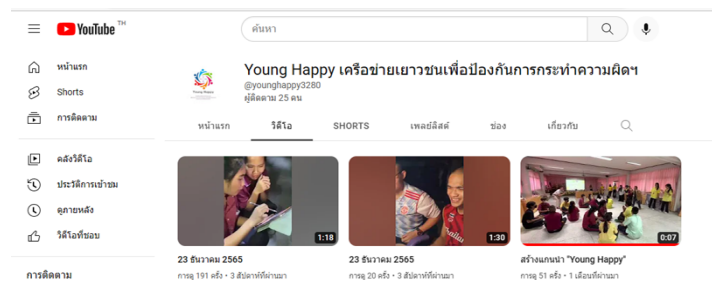
ในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมสำหรับการคัดเลือกแกนนำเครือข่ายเยาวชนได้มีการนำบุคลากรในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายเข้าไปจัดกิจกรรมสำหรับการคัดเลือกแกนนำเครือข่ายเยาวชนในหน่วยงานต่าง ๆ โดยกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมกลุ่มที่กระตุ้นให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อที่จะสามารถสังเกตพฤติกรรมและทักษะต่าง ๆ ที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้แสดงออกมา เช่น ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น แล้วจึงพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ามาเป็นแกนนำเครือข่ายเยาวชน สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแกนนำเยาวชนยังคงต้องมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยแกนนำเยาวชนในการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายไปยังเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อที่จะขยายเครือข่ายให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2.3 ขั้นการรับสมัครสมาชิกเครือข่ายและคัดเลือกแกนนำเครือข่าย

2.3.1 การฝึกอบรมแกนนำในลักษณะกิจกรรมค่ายฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ในขั้นตอนนี้ได้มีการนำแกนนำจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาทำกิจกรรมค่ายร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม หลังจากนั้นจึงได้มีการบรรยายเพื่อสร้างแนวคิดให้แก่แกนนำเครือข่ายเยาวชนเพื่อชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่าย ป้องกันการกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเยาวชนได้ พร้อมกับการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และรูปแบบ ผลกระทบ และการป้องกันภัยจากอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้แกนนำเครือข่ายเยาวชนนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเครือข่ายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมให้กับเยาวชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายคนอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้แกนนำเครือข่ายเยาวชนเพื่อเสริมทักษะความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายเยาวชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ยังได้เปิดโอกาสให้แกนนำเครือข่ายเยาวชนได้มีการออกแบบสัญลักษณ์ประจำเครือข่ายและร่วมกันสร้างเพจเฟซบุ๊กสาธารณะที่มีชื่อว่า “Young Happy เครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิด” สำหรับใช้เป็นสื่อกลางในการทำกิจกรรมของเครือข่ายเยาวชน นอกจากนี้ยังได้มีการสร้างช่องยูทูบเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของเครือข่ายเยาวชนที่เป็นคลิปวิดีโอ และยังได้มีการสร้างกลุ่มไลน์สาธารณะ (Open Chat) บัญชีไลน์เพื่อธุรกิจ (LINE Official Account) ไว้สำหรับการขยายเครือข่ายและประชาสัมพันธ์กิจกรรมเครือข่ายอีกด้วย หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้วยังได้มีการมอบรางวัลเกียรติบัตร รวมถึงเสื้อประจำเครือข่ายให้กับแกนนำเพื่อให้แกนนำเครือข่ายเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองในการสร้างทัศนคติเชิงบวกที่จะไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ภาพที่ 4 สื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบที่ใช้เป็นสื่อกลางของการจัดกิจกรรมเครือข่าย

2.4 ขันขยายเครือข่ายเยาวชนและสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย

2.4.1 มอบหมายแกนนำเครือข่ายประชาสัมพันธ์หาสมาชิก

ในขั้นตอนของการมอบหมายให้แกนนำเครือข่ายประชาสัมพันธ์หาสมาชิกเครือข่ายเพิ่มเติมได้มีการแจกจ่ายคิวอาร์โค้ด (QR Code) สำหรับการลงทะเบียนเป็นสมาชิกเครือข่ายพร้อมกับคิวอาร์โค้ด (QR Code) ที่สามารถเชื่อมต่อไปยังเพจเฟซบุ๊กที่ใช้เป็นสื่อกลางของเครือข่าย ช่องยูทูบ กลุ่มไลน์ สาธารณะ (Open Chat) บัญชีไลน์เพื่อธุรกิจ (LINE Official Account) ของเครือข่าย Young Happy ที่แกนนำเยาวชนเครือข่ายได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อให้แกนนำเครือข่ายนำไปประชาสัมพันธ์ให้กับเยาวชนคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ชุมชน หรือในหน่วยงานของตนเอง เพื่อที่จะขยายเครือข่ายโดยการเพิ่มการรับรู้ให้กับเยาวชนคนอื่น ๆ ได้มีโอกาสเข้ามาลงทะเบียนเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มแรงจูงใจให้กับแกนนำเครือข่ายเยาวชนโดยการมอบรางวัลให้กับแกนนำที่สามารถเชิญชวนให้เยาวชนคนอื่น ๆ สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่ายได้มากที่สุดอีกด้วย

2.4.2 จัดกิจกรรมเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสื่อกลางสม่ำเสมอ

ในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสื่อกลางของเครือข่ายนั้น คณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายร่วมกับแกนนำเครือข่ายเยาวชนได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น โดยรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกจากจะเป็นการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักในด้านการป้องกันอาชญากรรมแล้วยังได้มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสสร้างสรรค์สื่อเตือนภัยอาชญากรรมขึ้นมาด้วยตนเองแล้วจึงกระตุ้นให้เกิดการกระบวนกรสื่อสังคม

ออนไลน์ผ่านการเข้ารับชม การกดถูกใจ (Like) กดแบ่งปัน (Share) ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เครือข่ายถูกรับรู้ได้ในวงกว้างและทำให้เกิดการขยายเครือข่ายออกไปได้มากยิ่งขึ้น และจากการขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายที่ผ่านมาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น ปรากฏว่า เพจเฟซบุ๊กที่ใช้เป็นสื่อกลางของการทำกิจกรรมของเครือข่ายมีจำนวนยอดผู้ติดตามทั้งสิ้น 191 บัญชี มีจำนวนยอดการกดถูกใจทั้งสิ้น 142 ครั้ง กลุ่มไลน์สาธารณะ (Open Chat) มีสมาชิกที่อยู่ภายในกลุ่มทั้งสิ้น 405 บัญชี และช่องยูทูปมีผู้ติดตามทั้งสิ้น 25 บัญชี ตามลำดับ

2.4.3 ส่งมอบภารกิจของผู้ดูแลและแกนนำเครือข่ายในลักษณะรุ่นสู่รุ่น

ในขั้นตอนนี้ได้มีการกำหนดให้บุคลากรในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายและแกนนำเครือข่ายเยาวชนได้ชักชวนผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายและแกนนำในรุ่นต่อไปเข้ามาลงทะเบียนสมัครสมาชิกของเครือข่ายและเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสื่อสังคมออนไลน์ของเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อที่บุคลากรในคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายและแกนนำเครือข่ายเยาวชนในรุ่นต่อไปจะได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายตั้งแต่ต้นเพื่อประโยชน์ในการสานต่อการดำเนินงานของเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลเครือข่ายและแกนนำเครือข่ายเยาวชนคนเดิมหมดวาระหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของแกนนำเครือข่ายเยาวชนของโรงเรียนสามพรานวิทยาที่มีการนำนักเรียนรุ่นน้องผู้ที่มารับหน้าที่เป็นแกนนำเยาวชนในรุ่นถัดไปมาเข้าลงทะเบียนสมัครสมาชิกของเครือข่ายเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ในแง่ของความยั่งยืนในการสร้างแกนนำเครือข่ายเยาวชนที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจนั้น ยังได้กำหนดให้แกนนำที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมเครือข่ายที่ผ่านมาได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการเป็นแกนนำเครือข่ายเยาวชนให้กับนักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นถัดมาที่ได้ลงทะเบียนเรียนในวิชาตำรวจมวลชนสัมพันธ์และยังได้มีการนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์จากคู่มือที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนวิชาตำรวจมวลชนสัมพันธ์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นปีที่ 3 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการสร้างแกนนำเครือข่ายเยาวชนที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจให้เกิดขึ้นในทุกปีการศึกษาอีกด้วย

2.4.4 สร้างข้อตกลงความร่วมมือที่เป็นทางการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นตอนของการสร้างข้อตกลงความร่วมมือที่เป็นทางการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการสร้างความร่วมมือกับสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรของหน่วยงานดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมเครือข่ายเยาวชนที่ได้จัดทำขึ้นทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังได้รับ

ความร่วมมือจากบริษัท โรงเส้นหมี่ขอเอง จำกัด ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในการสนับสนุนเงินรางวัลในการจัดกิจกรรมเครือข่ายที่ได้สร้างขึ้นอีกด้วย

3. ผลการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

หลังจากการการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดและประเมินผลในด้านความรู้ความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 192 คน โดยใช้แบบสอบถามสำหรับการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการสัมมนาการจัดการความรู้ในเรื่องต้นแบบการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิด และตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์

ข้อคำถาม	ระดับความรู้/ความเข้าใจ					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการหาแนวทางสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย	16	16	30	71	59	3.73	1.218	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมเครือข่าย	8	10	35	77	62	3.91	1.042	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการรับสมัครสมาชิกเครือข่ายและการคัดเลือกแกนนำเครือข่าย	4	13	30	78	67	3.99	0.984	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการฝึกอบรมแกนนำเยาวชน	8	9	27	66	82	4.07	1.064	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสื่อกลางขอเครือข่ายเยาวชน	4	11	29	70	78	4.08	0.986	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับการขยายเครือข่ายเยาวชน	6	9	26	85	66	4.02	0.976	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายเยาวชน	5	11	21	64	91	4.17	1.011	ระดับมาก
ความรู้/ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายกิจกรรมเยาวชน	8	9	27	66	82	4.07	1.064	ระดับมาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 ระดับน้อยที่สุด, 1.51-2.50 ระดับน้อย, 2.51-3.50 ระดับปานกลาง, 3.51-4.50 ระดับมาก, 4.51-5.00 ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 1 ซึ่งเป็นการวัดและประเมินความรู้และความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์ จะเห็นได้ว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์อยู่ในระดับมาก โดยระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายเยาวชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 1.011) รองลงมาคือด้านการออกแบบสื่อสารออนไลน์สำหรับใช้เป็นสื่อกลางของเครือข่ายเยาวชน ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.986) ลำดับถัดมาคือขั้นตอนการฝึกอบรมแกนนำเยาวชนและแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายกิจกรรมเยาวชน ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 1.064) ส่วนอันดับสุดท้ายคือความรู้ความเข้าใจด้านการหาแนวทางสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเยาวชน ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 1.218)

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามกระบวนการของการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนตามผลการวิเคราะห์หลักการจัดการความรู้ของ Demarest (1999) (Bunyakit et al., 2004) ซึ่งประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและการแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้ เพื่อที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็น “คู่มือการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์” แล้วจึงนำไปถ่ายทอดและเผยแพร่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป ผลการวิจัยมีดังนี้

1) ผลการวิจัยในระยะแรกของการวิจัยนั้นได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) สำหรับใช้เป็นแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์ (Phothisuwan, 2020) และเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ในระยะต่อมาผู้วิจัยได้ดำเนินการแสวงหาองค์ความรู้ที่เป็นความรู้ซ่อนเร้นหรือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เคยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับเยาวชน จนทำให้ทราบถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายเยาวชนเบื้องต้นที่เหมาะสมแก่การนำไปประยุกต์ใช้งานในพื้นที่ตามมุมมองที่มาจากแนวคิดและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) ผลการวิจัยในระยะถัดมาเป็นการจัดทำต้นแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารออนไลน์นั้น ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือขึ้นมา โดยผลวิจัยพบว่า คู่มือฉบับดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ได้จริง ซึ่งแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวสามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นการรับสมัครสมาชิกเครือข่ายและคัดเลือกแกนนำเครือข่าย 3) ขั้นฝึกอบรมแกนนำเครือข่าย และ 4) ขั้นขยายเครือข่ายและสร้างความยั่งยืนให้กับ

เครือข่าย ซึ่งเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยของ Phothisuwan (2020) โดยแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของกระบวนการสร้างเครือข่ายเยาวชนและแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมเครือข่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3) ผลในระยะสุดท้ายของโครงการวิจัยนั้นเป็นการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจแต่ละจังหวัดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 ตัวแทนเด็กและเยาวชนองค์กรของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน รวมถึงนักเรียนนายร้อยตำรวจที่กำลังเรียนวิชาตำรวจมวลชนสัมพันธ์ โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การฝึกอบรมภาคทฤษฎีซึ่งเป็นการบรรยายขั้นตอนในกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือฯ และ 2) การฝึกอบรมภาคปฏิบัติซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย โดยผลวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีระดับความรู้และความเข้าใจโดยภาพรวมเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้รับการอบรม และส่วนใหญ่คิดเห็นว่าคู่มือฯ ของโครงการเป็นคู่มือที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์ได้ และสามารถนำคู่มือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นไปใช้ปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีกำหนดนโยบายในเรื่องการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้เป็นภารกิจอย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์เพื่อที่จะกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในด้านการป้องกันอาชญากรรมโดยไม่จำเป็นต้องลงพื้นที่ซึ่งจะส่งผลให้กิจกรรมมวลชนสัมพันธ์สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เกิดการระบาดขึ้นอีกครั้งหรือในสถานการณ์อื่น ๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถลงพื้นที่ไปปฏิบัติงานมวลชนสัมพันธ์ได้ตามปกติ

2) สถานศึกษาหรือสมาคมผู้ปกครองควรร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ในการนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสังคมออนไลน์จากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครือข่ายร่วมกับ

นักเรียนเพื่อลดโอกาสที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในกลุ่มของนักเรียนได้

3) สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนอาจนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์จากงานวิจัยนี้ไปใช้สร้างเครือข่ายเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของภัยจากอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ และอาจขยายมาสู่เยาวชนที่ถูกปล่อยตัวมาแล้วด้วยเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมไม่ให้เยาวชนเหล่านี้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

4) สถานีตำรวจอาจมีการนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวไปต่อยอดโดยการขยายเป็นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในชุมชนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านการป้องกันอาชญากรรมให้กับคนในชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้

5) สภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย สามารถนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครือข่ายเยาวชนโดยบูรณาการความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้านการป้องกันอาชญากรรมให้กับเยาวชนในหน่วยงานได้

6) โรงเรียนนายร้อยตำรวจควรมีการนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาตำรวจมวลชนสัมพันธ์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นปีที่ 4 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการสร้างแกนนำเครือข่ายเยาวชนที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจให้เกิดขึ้นในทุกปีการศึกษา

7) หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนอาจนำแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนฯ ของการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ที่กำลังเป็นกระแสสังคมอยู่ในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพนันออนไลน์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้มีการนำข้อมูลบางส่วนมาจากการวิจัยเรื่อง “ต้นแบบการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยกระบวนการสื่อสารสังคมออนไลน์” โดย พันตำรวจโท วิจิต อาษากิจและคณะ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการทำให้กิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม โครงการจัดการความรู้การวิจัยและการถ่ายทอดเพื่อการใช้ประโยชน์ (การใช้ประโยชน์เชิงความมั่นคง) จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- Bunyakit, B., Prasopsukchokchai, N., Phonchanoknat, D. and Kanluan, P. (2004). *Knowledge management from theory to practice*. Bangkok: Jirawat Express Company Limited. (In Thai).
- Chailaisathaporn, S., Prasertsin, A. and Techataweewan, W. (2017). Experiences and guidelines of coping in young Thai victims of cyberbullying. *Journal of Curriculum Research and Development*, 7(2), 215-234. (In Thai).
- Demarest, M. (1997). Understanding knowledge management. *Journal of Long range planning*, 30(3), 374-384.
- Electronic Transactions Development Agency. (2021). *ETDA press release reveals that COVID-19 is a noticeable cause - Gen Z used the internet the most in the first year, beating Gen Y, the 6 - time champion*. Retrieved March 6, 2022. from <https://www.etda.or.th/th/prnews/ETDA-released-IUB-2021.aspx>. (In Thai).
- Hengtrakul, K. (2012). Adolescents: Young criminals and crime victims. *Journal of Thai Justice System*, 5(2), 15-21. (In Thai).
- Information Technology Center Department of Juvenile Observation and Protection. (2018). *Statistics of historical cases between the years 2010 - 2015*. Retrieved March 6, 2022. from <http://www.djop.go.th/stat/statbetween2008-2011>. (In Thai).
- Institute for Population and Social Research Mahidol University. (2020). *Two decades of Thai education reform Failure and success*. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research. (In Thai).
- Limprasert, S., Rujiprak, V., and Thipphayamongkoludom, Y. (2020). Victimization of sexual violence by children and youth. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(9), 230-246. (In Thai).
- Phothisuwan, S. (2020). Research and development of youth networks to prevent wrongdoing and becoming victims of crime through social media processes. *Academic Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 1-14. (In Thai).
- Thitiudomphatana, R. (2014). Victimization of Juvenile Trafficking: A Case Study of Sexual Exploitation. *Kasalongkham Research Journal*, 149-164. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พ.ต.ท.วิชิต อาซากิจ
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สัญญาบัตร 2)
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	V.asakit@rpca.ac.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ร.ต.อ.นิตินัย เทพเทียน*
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สัญญาบัตร 2)
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	nitinaitaptien@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พ.ต.ท.ดร.อัศวินุต แสงทองดี
ตำแหน่ง/สถานะ	ที่ปรึกษานายกสมาคม
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สมาคมความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	usanut@outlook.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ: การทบทวนเชิงสหวิทยาการเกี่ยวกับรูปแบบปัจจัยเสี่ยง และกลยุทธ์ในการป้องกัน

Elderly Abuse: An Interdisciplinary Review of Forms, Risk Factors, and Prevention Strategies

ไวพจน์ กุลชัย

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Waiphot Kulachai

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: July 10, 2023 | Revised: December 22, 2023 | Accepted: January 31, 2024

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในมุมมองของสหวิทยาการและทฤษฎีด้านอาชญาวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญแต่ไม่ได้รับการดำเนินการอย่างจริงจัง โดยในบทความนี้เป็นการทบทวนรูปแบบของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ โดยเน้นไปที่ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการเงิน และการถูกทอดทิ้ง ตลอดจนมีการอธิบายปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อการกระทำความรุนแรงดังกล่าวข้างต้น ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับความสัมพันธ์ และระดับสังคม นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงผลกระทบของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม บทความนี้ได้นำเสนอกลยุทธ์การป้องกัน รวมถึงความคิดริเริ่มด้านการศึกษา กลไกการสนับสนุนทางสังคม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น บทความนี้ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาวิจัย การตระหนักรู้ และกลยุทธ์การแทรกแซงเพื่อจัดการกับการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การกระทำความรุนแรงต่อสูงอายุ, ประชากรผู้สูงอายุ, การกระทำความรุนแรงทางด้านร่างกาย, การกระทำความรุนแรงทางด้านจิตใจ

Abstract

This article is a literature review on elder abuse from an interdisciplinary perspective and criminological theory. It is considered an essential issue that has not been adequately addressed. The article reviews various forms of violence against the elderly, focusing on

physical abuse, psychological abuse, financial abuse, and neglect. It also explains various risk factors that contribute to such violent acts, at individual levels, relational levels, and societal levels. Furthermore, it discusses the consequences of violence against the elderly, including physical, psychological, and social impacts. The article presents various prevention strategies and initiatives in education, social support mechanisms, and policy recommendations to address the mentioned problems. Additionally, the article emphasizes the urgent need for research, awareness, and intervention strategies to address elder abuse, ultimately aiming to enhance the safety and well-being of the elderly.

Keywords: Elder Abuse, Elderly Population, Physical Abuse, Psychological Abuse

Introduction

Elder abuse, an often unseen and underreported phenomenon, is a significant global concern with serious social, economic, health, and human rights implications (WHO, 2020). It's a problem that pervades all societal sectors and cultural boundaries, often occurring within the most trusted relationships, including family members, friends, and caregivers. Despite its widespread prevalence, it remains one of the least investigated types of violence in national surveys, and few countries have established effective national programs to tackle it (Dong, 2017). The World Health Organization defines elder abuse as a "single or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust which causes harm or distress to an older person" (WHO, 2020). The abuse can manifest in various forms, such as physical, psychological, sexual, financial exploitation, and neglect. Each form, equally severe and harmful, has unique characteristics, but they often overlap in many instances, leading to exacerbated detrimental outcomes for the victims (Yon et al., 2017).

With the rapid demographic transition toward an aging global population, the magnitude of elder abuse is expected to escalate. The United Nations (2017) projects that by 2050, one in six people worldwide will be over age 60, up from one in nine in 2017. This demographic shift accentuates the pressing need to address elder abuse to ensure the well-being of an increasingly aging population. However, despite the urgency and its profound implications, elder abuse remains an under-researched, under-detected, and poorly understood topic. The clandestine nature of the abuse, the victim's reluctance to report, the lack of standardized reporting and research methodologies, and societal

ignorance and denial contribute to this knowledge gap (Storey, 2020). As a result, effective prevention and intervention strategies are scarce, further perpetuating the cycle of abuse (Pillemer et al., 2016).

This paper embarks on an interdisciplinary journey to elucidate the complexities of elder abuse. It presents a comprehensive examination of the issue, addressing each form of abuse in detail to outline the diverse ways the elderly population might be subjected to harm. The multifaceted risk factors that make older adults more susceptible to abuse, including individual health conditions, relational dynamics, and societal constraints, will be explored (Johannesen & LoGiudice, 2013). Moreover, the paper will delve into the detrimental impacts of elder abuse. Elder abuse not only inflicts immediate physical harm but also has long-lasting psychological and social repercussions, including but not limited to depression, post-traumatic stress disorder, and social isolation (Dong, 2015). The systemic review of these impacts aims to underscore the severity of the issue and justify the need for effective intervention. Lastly, the paper will present an array of prevention strategies, borrowing knowledge from fields like social work, psychology, gerontology, and law. It will examine the potential of educational initiatives, social support systems, policy changes, and legal measures to curb elder abuse (Sirey et al., 2015). The role of various stakeholders, including family members, caregivers, health professionals, policymakers, and the community at large, will be recognized in these preventative strategies.

The primary aim of this extensive examination is to enhance our knowledge of elder abuse in various regions of the world and among different ethnic groups. This review highlights the need for targeted interventions and emphasizes the critical need for more research, policy formulation, and education within communities. The intent is that this investigation into elder abuse will add to the wider conversation about the safety and welfare of older adults, fostering a society in which the elderly can age with honor, esteem, and without the threat of mistreatment.

Is the Elderly Associated with Crime?

Elderly abuse has been a topic of significant concern and research in the last decade. The association between elderly abuse and crime is evident, with several theories shedding light on its occurrence, and empirical research providing insights into the extent and nature of the issue. Elder abuse takes multiple forms, ranging from neglect to financial

exploitation, physical harm, emotional abuse, and even sexual abuse. The World Health Organization highlighted that about 1 in 6 individuals aged 60 years and older experienced some form of abuse in community settings during the past year (WHO, 2020). Such statistics underscore the pressing nature of this issue, and that several of these instances equate to criminal offenses.

A number of theories have been proposed to understand the root causes behind such abuses. For instance, the Caregiver Stress Theory posits that caregivers, burdened by the demands of their role, might resort to abusive behavior out of frustration (Burnes et al., 2017). However, this theory has been challenged, as many caregivers manage stress without resorting to abuse. The Social Learning Theory offers a perspective that individuals might replicate abusive behaviors they witnessed or experienced earlier in their lives (Kong & Moorman, 2015). This implies a cyclical nature of abuse passed on through generations. The Exchange Theory suggests a darker societal undertone where elderly individuals if perceived as non-contributors to the household or society, might face abuse. Such perceptions devalue the existence of the elderly, making them vulnerable targets (Yon et al., 2019). From a broader vantage, the Societal/Structural Theory comments on societal norms and values that might devalue or disregard the elderly, thereby contributing indirectly to their abuse (Mysyuk, Westendorp & Lindenberg, 2016). Routine Activity Theory, established by Cohen and Felson (1979), and Labeling Theory, proposed by Becker (1963), offer distinct yet complementary frameworks for understanding elder abuse. Routine Activity Theory, which posits that crime occurs when there is a motivated offender, a suitable target, and a lack of a capable guardian, highlights the vulnerability of the elderly due to factors like frailty, cognitive impairment, and social isolation, and points to the absence of effective guardianship as a key risk factor. Conversely, Labeling Theory focuses on the societal construction of deviance, suggesting that elder abuse is influenced by how society labels and reacts to certain behaviors, thereby shaping the treatment and perception of both victims and perpetrators of elder abuse. Integrating these theories provides a more holistic understanding of elder abuse, recognizing the importance of environmental factors and societal attitudes in its occurrence and persistence. Victimization theory, when applied to elder abuse, offers a nuanced understanding of why certain older adults are more susceptible to abuse, emphasizing the interplay between victim vulnerability and perpetrator behavior. This theory posits that characteristics such as

physical frailty, cognitive impairment, dependence on caregivers, social isolation, and past abuse experiences heighten the risk for elders, making them more attractive targets for abuse. It also highlights the complex dynamics often present in elder abuse cases, where perpetrators are frequently known and trusted individuals like family members or caregivers, complicating detection and reporting due to emotional ties, fear of retribution, or concern for the abuser's welfare (Jackson & Hafemeister, 2011).

Empirical research has shed light on alarming trends. Studies indicate a significant underreporting of elderly abuse, implying that actual instances might be far higher than documented (Acierno et al., 2016). Another disturbing finding is the association of certain risk factors like dementia, which increases the likelihood of abuse (Dong & Simon, 2014). Furthermore, the repercussions of such abuse are severe. Lachs and Pillemer (2015) illustrated that abused elderly individuals faced a higher risk of mortality. The financial aspect is equally concerning. A rise in sophisticated scams targeting the elderly has been documented, highlighting the vulnerability of this demographic to financial exploitation (Peterson et al., 2019).

Given the above, there's a pressing need for community-based interventions, policy changes, and an amplification of awareness to counter this grave issue. Researchers like Pillemer et al. (2021) have emphasized the potential efficacy of these measures, urging swift action. In conclusion, the association of elderly abuse with crime is undeniable. With a confluence of theories explaining its occurrence and a plethora of empirical findings highlighting its prevalence, the importance of understanding and countering elderly abuse has never been more paramount.

Prevalence of Elderly Abuse

Elder abuse, a distressing violation of human rights, has been an alarming global issue with the challenging task of determining its true prevalence due to numerous complexities (Dong, 2015). There is an array of factors that contribute to these complexities such as the varying definitions of elder abuse, different methodological approaches, a widespread reluctance among victims to report their abuse, and significant cultural variations in recognizing and addressing the issue (Yon et al., 2017; Acierno et al., 2010). Despite these intricacies, existing studies provide a general picture of the scope and seriousness of elder abuse.

In a comprehensive meta-analysis conducted by Yon et al. (2017), the estimated overall prevalence rate of elder abuse in the past year among community-dwelling older adults was found to be approximately 15.7%. This alarming figure suggests that about one in six elderly individuals might be victims of some form of abuse, underlining the severity of the issue. However, these rates can significantly vary when considering the specific type of abuse. The study found that the prevalence of financial abuse was 6.8%, psychological abuse was 11.6%, and physical abuse was 2.6%, with neglect reported as the least common form of abuse, presenting a prevalence rate of 0.9% (Yon et al., 2017).

Nevertheless, these figures might be a severe underestimate, considering the hidden nature of elder abuse and the lack of reporting by victims. A U.S. survey from the National Council on Aging (NCOA, 2020) found that only one in 24 cases of elder abuse is reported to authorities, demonstrating a significant disparity between the occurrence and the reporting of elder abuse. The reasons for this lack of reporting are multifaceted and can include fear of retaliation, feelings of shame, concerns about potential institutionalization, or a lack of understanding that what they are experiencing constitutes abuse (Acierno et al., 2010).

Furthermore, the prevalence of elder abuse varies significantly across different cultural and societal contexts. Dong and Simon (2013) discussed that specific forms of abuse might be more prevalent in particular cultural settings due to societal norms, traditional beliefs about aging, and the perceived role of the elderly in society. The recognition and interpretation of what behaviors are considered abusive also vary across cultures, which subsequently affects the reported prevalence rates.

Global demographic trends further exacerbate the issue. The United Nations (2017) predicts that the number of people aged 60 years and older will more than double from 2015 levels, reaching nearly 2.1 billion by 2050. This demographic transition, coupled with an increase in elder abuse prevalence rates, could lead to an exponential rise in elder abuse cases unless effective measures to prevent and address this issue are promptly implemented.

Despite these complexities, the findings from Pillemer, Burnes, Riffin, and Lachs (2016) support the view that elder abuse, especially when it is chronic or involves more than one type of abuse, can lead to severe physical injuries and long-term psychological consequences. Additionally, elder abuse, particularly financial abuse, can significantly

impact the economic resources of an elderly person, thereby affecting their quality of life (Acierno et al., 2010).

In summary, even though obtaining an accurate measurement of the true prevalence of elder abuse is a daunting task due to various complexities, the available evidence paints a distressing picture of the magnitude of the problem. These findings underscore the urgent need for more systematic, reliable, and culturally sensitive research approaches to grasp the real scale of the issue, inform policy and intervention strategies, and fuel public awareness campaigns.

Forms of Elderly Abuse

Elder abuse presents a multi-faceted challenge given its diverse forms and the potential complexity of abusive relationships. The World Health Organization (2020) classifies elder abuse into five main categories: physical, psychological, or emotional, sexual, financial, and neglect. Each of these forms carries significant, often devastating consequences for older adults.

1) Physical Abuse: Physical abuse is defined as any act of violence causing injury or physical discomfort, often leaving visible markers, such as cuts, bruises, and burns, making it easier to identify compared to other forms of abuse (Fang et al., 2018). Sharma (2022) characterizes physical abuse as varying from mild forms such as slapping to more extreme cases involving beatings and restraints. This abuse, often perpetrated against the elderly by caregivers or others, can encompass not just direct violence like punching, kicking, and burning, but also includes acts like improper medication practices, food deprivation, or subjecting the elderly to harsh weather, whether intentionally or by neglect. Correspondingly, A study in Thailand by Traijutakarn (2021) revealed that 2.3% of a sampled group suffered from physical violence, mainly through punching, beating, shoving, and accidental involvement in family disputes, with the offenders frequently exhibiting symptoms of drunkenness and high levels of aggression. According to a study by Dong, Simon, and Evans (2012), physical abuse often leads to negative health outcomes such as chronic pain, sleep disturbances, and overall deterioration of health. The same study also found a significant association between physical abuse and a higher risk of mortality among elderly individuals.

2) Psychological or Emotional Abuse: Psychological or emotional abuse can be verbal or non-verbal, intended to inflict emotional pain or distress. It includes actions like humiliation, intimidation, and habitual blaming (Fang et al., 2018). Sharma (2022) notes that emotional and psychological abuse of the elderly can involve treating them like children and subjecting them to demeaning behavior. In a Thai study by Traijutakarn (2021), it was discovered that the majority of the elderly, amounting to 9.8%, experienced the most significant levels of emotional and psychological violence. This included being subjected to threats, verbal insults, harsh and vulgar language, disrespect, or derogatory and demeaning speech. The primary perpetrators of this abuse were found to be family members such as children and spouses, as well as relatives and neighbors. Sirey et al. (2015) highlighted the negative impacts of emotional abuse, linking it to depression, anxiety, and lower levels of self-efficacy among older adults. The covert nature of psychological abuse often makes it difficult to detect and address, leading to its high prevalence and underreporting rates (Dong, 2015).

3) Sexual Abuse: Sexual abuse refers to forced or unwanted sexual interaction of any kind. While it is the least reported form of elder abuse, largely due to feelings of shame or fear (Dong, 2015), its impact on victims is substantial. According to Sharma (2022), sexual abuse encompasses a range of behaviors, including making inappropriate sexual remarks, unwarranted touching, photographing the individual in sexually explicit positions, exposure to pornography, compelling sexual interaction with another person, or any form of undesired sexual behavior. This category of abuse also extends to acts such as rape, forced sodomy, or mandatory nudity. A study by Burgess et al. (2014) found that elderly victims of sexual abuse often exhibited symptoms of post-traumatic stress disorder and severe anxiety, significantly impacting their psychological well-being.

4) Financial Abuse: Financial abuse or financial exploitation involves the illegal or unauthorized use of an older person's funds or assets (Fang et al., 2018). Sharma (2022) explains financial exploitation as involving a variety of deceitful actions like fraud, obtaining money under pretenses, forgery, forced property transfers, misusing funds, and denying older individuals access to their assets. This also covers improper use of legal guardianship, powers of attorney, or conservatorships. Complementing this, A study in Thailand by Traijutakarn (2021) found that 2.3% of the elderly faced financial abuse. This often included being deceived out of money, such as seniors giving their ATM cards to family members or

acquaintances to withdraw their pension, but not receiving the full amount or any money at all. Additionally, issues with inheritance disputes within families were noted, with the main perpetrators of this financial violence being family members, including children, spouses, sons-in-law, and daughters-in-law. This form of abuse not only causes significant economic loss but also affects the victims' mental health, contributing to feelings of insecurity and distress (Acierno et al., 2010). A study by Lichtenberg, Stickney, and Paulson (2013) further suggested that victims of financial abuse exhibited higher levels of depression and lower perceived self-efficacy.

5) Neglect: Neglect is a form of abuse that involves the refusal or failure to fulfill a caregiving obligation. This might involve physical neglect (failure to attend to personal hygiene, health, or safety needs), emotional neglect (failure to provide social companionship), or financial neglect (failure to meet the financial obligations owed to the elder person) (Fang et al., 2018). Sharma (2022) indicates that neglect is the most prevalent form of elder maltreatment, which can be either intentional or unintentional. Intentional neglect involves a caregiver deliberately failing to fulfill their responsibilities towards the elderly, while unintentional neglect can happen when caregivers are overwhelmed or distracted by other stressors. Signs of neglect include dehydration, malnutrition, bedsores, untreated physical conditions, unsanitary living environments, poor personal hygiene, inappropriate clothing for the weather, unsafe living conditions like lack of heat or running water, and even abandonment. In a related finding, Traijutakarn's (2021) study in Thailand showed that 2.9% of the elderly experienced neglect, primarily characterized by being left alone without adequate care and attention. The main perpetrators of this neglect were often children, grandchildren, and spouses. As per the research by Mouton et al. (2016), neglect was associated with adverse health outcomes, including malnutrition, severe dehydration, and increased susceptibility to illnesses.

Taken together, these different forms of elder abuse can occur separately or concurrently, significantly deteriorating the victims' physical, psychological, and emotional well-being. As a society, there is a dire need for effective strategies to detect and prevent these various forms of elder abuse and to support those affected.

Risk Factors of Elderly Abuse

Elder abuse is a serious issue that can have multiple risk factors, affecting both the elderly person and the abuser. It is influenced by three critical factors: personal, environmental, and societal.

1) Personal Factors: Personal factors encompass the individual characteristics of the elderly, such as health status, cognitive abilities, and financial dependency. Studies indicate that in Turkey, India, Iran, Nepal, Thailand, and South Korea, poor health, including physical frailty and mental health issues, significantly increases the risk of elder abuse, with emotional abuse in Turkey being closely linked to poor health, particularly in women (Daşbaşı & Işikhan, 2018; Seth et al., 2018; Mohseni et al., 2019; Timalisina, 2021; Jeon & Kong, 2022). Cognitive impairments, such as dementia and Alzheimer's disease, heighten the risk for various forms of abuse due to impaired judgment and communication, compounded by caregiving stress when support and training are lacking (Cooper et al., 2008; Dong, 2015; Acierno et al., 2010). This situation was exacerbated during the COVID-19 pandemic, as observed in China, with lower income, older age, and lower cognitive ability being significant risk factors (Du & Chen, 2021). Additionally, financial dependence emerges as a critical factor, with studies from Turkey, India, Iran, and Lagos State showing that economic stress and financial instability increase the prevalence of elder abuse, underscoring the need for strategies that address financial empowerment and support for the elderly (Daşbaşı & Işikhan, 2018; Seth et al., 2018; Mohseni et al., 2019; Onigbogi et al., 2018).

2) Environmental Factors: Environmental factors significantly influence the prevalence and severity of elder abuse, encompassing both the physical living conditions and the social support networks of the elderly. Poor or inadequate living conditions, such as overcrowded or unsafe environments, have been linked to increased risks of elder abuse (Yon et al., 2017). Furthermore, the strength and nature of an elder's social support network are crucial; social isolation heightens the risk of abuse, as isolated individuals lack protective oversight and intervention (Burnes et al., 2015). The broader community and neighborhood environment also play a vital role, with communities characterized by limited resources, high crime rates, or poor social cohesion experiencing higher instances of elder abuse (Dong & Chen, 2020). Additionally, access to community services and resources, including healthcare and social services, is essential in mitigating the risk of neglect and abuse; lack

of such access can leave elderly individuals more vulnerable (Schofield et al., 2016). Collectively, these environmental factors highlight the need for comprehensive strategies that address living conditions, strengthen social support networks, enhance community resources, and ensure accessibility to essential services for the elderly (Acierno et al., 2017).

3) Societal Factors: Societal factors, encompassing broader cultural and societal attitudes, play a significant role in the context of elder abuse. Ageism, a prevalent societal issue, contributes to the mistreatment of older adults by fostering negative stereotypes and devaluing their contributions, making them more susceptible to abuse and neglect (Chang & Levy, 2021). Public awareness about elder abuse is another crucial factor; societies with low awareness and inadequate educational efforts on elder abuse tend to have higher rates of abuse due to underreporting and lack of intervention (Roberto, 2016). Moreover, societal norms and family dynamics, such as expectations of filial piety or the taboo of discussing family matters publicly, can also influence the incidence and reporting of elder abuse (Yan & Fang, 2017). Additionally, legal frameworks and policies that inadequately protect the rights and well-being of the elderly or lack enforcement contribute to the persistence of elder abuse (Jackson & Hafemeister, 2021). Thus, societal attitudes, awareness levels, cultural norms, and legal structures collectively impact the prevalence and handling of elder abuse, highlighting the need for comprehensive societal change and stronger protective measures for the elderly.

Impacts of Elderly Abuse

The repercussions of elder abuse are widespread, causing harm on individual and societal levels, and are characterized by their physical, psychological, social, and economic dimensions.

1) Physical impacts: The immediate physical impacts of elder abuse may include visible injuries such as bruises, fractures, and head traumas (Dong, Simon, & Evans, 2012). Further, victims of elder abuse often suffer from long-term physical health issues. For instance, a study by Lachs et al. (1998) found that older adults who experienced abuse, even moderate abuse, had significantly higher morbidity rates. This is often attributed to chronic pain, disability, increased risk of hospitalization, accelerated functional decline, and overall deteriorated health. Dong, Simon, and Evans' (2012) study reported a strong association between elder abuse and increased risk of mortality.

2) Psychological impacts: The psychological repercussions of elder abuse can be profound and long-lasting. Common psychological outcomes include depression, anxiety, post-traumatic stress disorder (PTSD), lowered self-esteem, and feelings of shame (Sirey et al., 2015). Dong and Simon (2013) identified a strong correlation between elder abuse and suicidal ideation, suggesting that elder abuse could be a significant risk factor for suicide in older adults.

3) Social impacts: Elder abuse can lead to increased social isolation as victims may withdraw from social interactions due to feelings of embarrassment, fear, or trauma, which can, in turn, exacerbate mental health issues (National Center on Elder Abuse, 2020). In a survey by Amstadter et al. (2011), elderly victims of abuse reported reduced social networks and lower levels of social support, further reinforcing the cycle of abuse and isolation.

4) Economic impacts: Financial exploitation can significantly reduce an older person's resources, impacting their ability to meet basic needs and potentially increasing their reliance on public assistance (Acierno et al., 2010). Lichtenberg, Stickney, and Paulson (2013) found that victims of elder financial abuse were more likely to report economic insecurity. Additionally, these individuals might struggle to escape the abusive situation due to a lack of financial resources.

5) Societal impacts: On a broader scale, elder abuse can strain health and social services due to increased demand, contributing to the overall societal cost (Dong, 2015). Furthermore, the occurrence of elder abuse within communities can undermine social trust and cohesion, indirectly affecting the overall well-being of the community (Baker, 2017).

Overall, the impacts of elder abuse highlight the urgent need for effective prevention, detection, and intervention strategies. Recognizing the multifaceted consequences of elder abuse is a crucial step toward creating a society in which all individuals are respected and safe as they age.

Prevention Strategies

Elder abuse is a pressing societal issue that demands a multi-pronged, strategic approach for prevention, comprising educational initiatives, effective legislation, comprehensive support services, and ongoing research.

1) Education and awareness: Enhanced education and public awareness are critical in preventing elder abuse. This includes programs to educate the public about the

reality of elder abuse, its indicators, and the appropriate avenues for reporting suspected abuse (National Council on Aging, 2021). Furthermore, professional training programs for healthcare workers, social service providers, and law enforcement personnel can heighten the detection rates and improve the response to elder abuse. A study by Burnett et al. (2014) found that professional training could significantly increase the identification and reporting of suspected abuse cases among healthcare providers.

2) Legislation and policies: Enacting and enforcing legislation that safeguards the rights of older adults is essential. These legal frameworks should be broad enough to address all types of elder abuse and stringent enough to dissuade potential abusers (Roberto, 2016). In a review of elder abuse laws, Johannesen and LoGiudice (2013) found that countries with comprehensive elder abuse laws had lower reported instances of abuse. Furthermore, policies should address underlying social and economic issues that increase the risk of elder abuse, such as social isolation and poverty.

3) Support services: Support services can empower older adults, reduce their vulnerability to abuse, and provide necessary aid to victims. These services can range from home care, financial management assistance, and counseling services, to accessible healthcare (Pillemer et al., 2016). Community-based programs that promote mental health, social engagement, and self-efficacy have been shown to decrease the incidence of elder abuse (Dong & Simon, 2014).

4) Research: Sustained research efforts are required to continually refine our understanding of elder abuse and its prevention. Further exploration of risk factors, effects, and the efficacy of prevention strategies is needed. Dong (2015) emphasized the need for research to be culturally sensitive, given the variations in elder abuse across different cultures.

The National Center on Elder Abuse (NCEA) in the USA and Hourglass in the UK are prominent examples of programs dedicated to the education and prevention of elder abuse. NCEA (2023) provides educational resources and training for healthcare workers, social service providers, and law enforcement personnel, and conducts public awareness campaigns to educate about the signs of elder abuse and reporting methods. It also supports research and collaborates with various organizations to inform policies and enhance prevention strategies (NCEA, 2023). Similarly, Hourglass (formerly Action on Elder Abuse) in the UK offers a confidential helpline for elder abuse advice and support (Hourglass, 2021), runs awareness campaigns, and provides specialized training for

professionals to better detect and address elder abuse. The organization is also involved in advocacy and policy work to protect older people and contributes to research on elder abuse. Both NCEA and Hourglass demonstrate a comprehensive and multifaceted approach to tackling elder abuse, emphasizing the importance of education, awareness, and collaborative efforts in both the USA and the UK.

In conclusion, a collective, concerted effort from all sectors of society is necessary to effectively prevent elder abuse. Such an approach will ensure older adults can enjoy their golden years with dignity and security, free from the fear of exploitation and harm. The summary of findings is illustrated in Table 1.

Table 1 Summary of findings

Issue		Findings
1	Prevalence of elderly abuse	Depending on each societal context
2	Forms of elderly abuse	1. Physical 2. Psychological 3. Emotional 4. Sexual 5. Financial 6. Neglect
3	Risk factors of elderly abuse	1. Individual factors 2. Environmental factors 3. Societal factors
4	Impacts of elderly abuse	1. Physical impacts 2. Psychological impacts 3. Social impacts 4. Economic impacts 5. Societal impacts
5	Prevention strategies	1. Education and awareness 2. Legislation and policies 3. Support services 4. Research

Discussion

The comprehensive review of violence against the elderly has provided valuable insights into the prevalence, forms, impacts, and prevention strategies of elder abuse. This discussion section further explores key points and implications arising from the review, highlighting the significance of addressing elder abuse as a pressing societal issue.

One crucial aspect to consider is the underreporting and hidden nature of elder abuse. Many cases go unreported due to factors such as fear, shame, dependency, and lack of awareness among both victims and bystanders (Dong, 2015). Research suggests that only a fraction of elder abuse cases are reported, leading to a significant underestimation of the true prevalence of the problem (Acierno et al., 2010). It is essential to create a safe and supportive environment that encourages reporting and provides accessible channels for victims to seek help. This can be achieved through community awareness campaigns, training programs, and collaborations between healthcare providers, law enforcement agencies, and social service organizations (Pillemer et al., 2016).

Moreover, the discussion emphasizes the importance of multidisciplinary and collaborative approaches in addressing elder abuse. Healthcare providers, social workers, law enforcement officers, policymakers, and community members must work together to detect, intervene, and prevent elder abuse effectively. Collaboration between these stakeholders can enhance the identification and reporting of abuse cases, improve victim support services, and facilitate the prosecution of perpetrators (Roberto, 2016).

The review also highlights the complex interplay of risk factors contributing to elder abuse. Socioeconomic factors, such as poverty and financial dependence, have been identified as significant risk factors (Johannesen & LoGiudice, 2013). Older adults who are socially isolated or dependent on caregivers are also at increased risk of abuse (Dong, 2015). Additionally, caregiver stress and burnout have been associated with a higher likelihood of engaging in abusive behaviors (Burnett et al., 2014). To effectively prevent elder abuse, interventions should address these underlying factors. Social support programs, caregiver training, and policies that alleviate financial strain can reduce the risk of abuse and promote the well-being of older adults (Pillemer et al., 2016).

Prevention strategies discussed in the review, such as education and awareness campaigns, legislation and policies, support services, and research, require ongoing evaluation and adaptation. Regular assessment of the effectiveness of prevention efforts is

necessary to identify gaps and improve intervention strategies (Dong, 2015). For example, training programs for healthcare providers have shown promising results in increasing the detection and reporting of elder abuse cases (Burnett et al., 2014). Additionally, the use of technology in prevention and detection should be explored further, considering the growing digital landscape and the potential risks and opportunities it presents in the context of elder abuse (Acierno et al., 2010).

Cultural considerations emerge as a crucial aspect in addressing elder abuse. Different cultural beliefs, norms, and attitudes towards aging and caregiving may influence the perception and response to elder abuse. Cultural factors can impact help-seeking behaviors, willingness to report abuse, and the effectiveness of intervention strategies. Future research should examine cultural variations in the prevalence, reporting, and intervention approaches to develop culturally sensitive prevention strategies that respect the diversity of older adults (Dong, 2015).

It is important to acknowledge that addressing elder abuse is not solely the responsibility of one entity or sector but requires collective action. Governments, organizations, communities, and individuals must all play a role in creating a society that values and protects its older population. By working together, we can promote awareness, improve support services, strengthen legislation, and foster a culture of respect for the rights and dignity of older adults (Roberto, 2016).

In conclusion, the comprehensive review of violence against the elderly underscores the urgent need for effective prevention, detection, and intervention strategies to address elder abuse. By raising awareness, implementing evidence-based policies, providing support services, conducting further research, and fostering collaborative efforts, society can work towards creating a safe and inclusive environment for older adults, free from the scourge of elder abuse. The collective efforts of healthcare providers, caregivers, policy-makers, researchers, and the community at large are essential to protect the well-being and dignity of older adults and ensure they can age with safety and respect.

Conclusion and Recommendations

1) Conclusion: The comprehensive review of violence against the elderly highlights the significant challenges posed by elder abuse and the urgent need for prevention, detection, and intervention strategies. The prevalence and detrimental impacts

of elder abuse underscore the importance of collaborative efforts from healthcare providers, caregivers, policymakers, researchers, and the community at large. The review has shed light on the prevalence of elder abuse, emphasizing the need for accurate and consistent reporting to understand the full extent of the problem. It has also explored the various forms of elder abuse, including physical, psychological, financial, and neglect, each with its unique dynamics and consequences. This comprehensive review determined that the factors leading to elder abuse encompass individual, environmental, and societal factors. Furthermore, The impacts of elder abuse on the physical, psychological, social, and economic well-being of older adults are far-reaching, necessitating comprehensive support services and interventions. The implications derived from the review call for action from different stakeholders. Healthcare providers should be equipped with the knowledge and skills to recognize and respond to elder abuse, while caregivers require support and resources to ensure quality care and prevent burnout. Policymakers play a vital role in enacting and enforcing legislation that protects the rights of older adults, while researchers are called upon to conduct further studies to advance our understanding of risk factors, interventions, and the effectiveness of prevention strategies. Lastly, the community at large should foster a culture that values and respects older adults, promoting awareness, and creating a supportive environment that discourages elder abuse. Looking ahead, future research should focus on longitudinal studies, examining risk and protective factors, cultural considerations, technology's role in elder abuse, evaluating interventions, and exploring intersectionality. By addressing these research gaps, society can better understand and combat elder abuse, leading to improved prevention strategies, early detection, and effective interventions. Ultimately, by working together, we can create a society that values and protects its elderly population, ensuring their safety, dignity, and well-being. Through education, awareness, supportive policies, and continued research, we can make significant strides in preventing and addressing elder abuse, making a positive difference in the lives of older adults, and fostering a society that respects and values people of all ages.

2) Recommendations: Based on the comprehensive review of violence against the elderly, several key recommendations can be made to address and prevent elder abuse effectively. These recommendations encompass various levels, including healthcare practice, policy-making, community engagement, and research.

Enhance healthcare provider education: Healthcare professionals should receive comprehensive education and training on recognizing and responding to elder abuse. This includes understanding the signs and symptoms of abuse, conducting appropriate assessments, and knowing the necessary steps for intervention and reporting. Continuous education programs and professional development opportunities should be offered to ensure healthcare providers remain up-to-date with best practices in elder abuse detection and management.

Strengthen legislation and policies: Policy-makers should prioritize the development and implementation of robust elder protection laws and policies. These should encompass all forms of abuse and provide clear guidelines for reporting, investigation, and prosecution of perpetrators. Adequate resources and funding should be allocated to support social services, helplines, and intervention programs for elder abuse victims. Additionally, policies should address the social determinants of elder abuse, such as poverty and social isolation, by implementing programs that address these underlying factors.

Promote community awareness and engagement: Community-wide initiatives are crucial in preventing elder abuse. Public awareness campaigns should be developed to educate community members about the signs, consequences, and prevention strategies related to elder abuse. Collaborations between community organizations, religious institutions, and volunteer networks can help provide support, social engagement, and outreach services to older adults. Encouraging community members to report suspected cases of abuse and providing safe reporting mechanisms can empower individuals to take action against elder abuse.

Support caregivers: Caregivers play a vital role in the well-being of older adults, and supporting them is crucial for preventing abuse. Caregivers should have access to resources, training, and support services that equip them with the necessary skills to provide quality care without resorting to abusive behaviors. Respite care programs should be available to alleviate caregiver stress and prevent burnout. Additionally, providing financial assistance and social support to caregivers can help reduce the risk of abuse.

Conduct further research: Ongoing research is necessary to continually enhance our understanding of elder abuse. Future research should focus on longitudinal studies to assess the long-term consequences of abuse on older adults' physical and

psychological well-being. Investigation into the risk and protective factors associated with elder abuse can help identify high-risk populations and inform targeted prevention efforts. Additionally, research should explore innovative approaches, such as the use of technology, to prevent and detect elder abuse.

Improve collaboration and information sharing: Collaboration between healthcare providers, social service organizations, law enforcement agencies, and community stakeholders is essential. Establishing networks and platforms for information sharing, case consultations, and coordinated responses can enhance the effectiveness of interventions and support services. Interdisciplinary training programs and conferences that bring together professionals from various fields can facilitate collaboration and knowledge exchange.

By implementing these recommendations, stakeholders can work towards the prevention and reduction of elder abuse. The concerted efforts of healthcare providers, policy-makers, community members, and researchers are essential in creating a society that values and protects its elderly population.

Acknowledgment

I wish to express my appreciation to OpenAI for their significant assistance in shaping "Elderly Abuse: An Interdisciplinary Review of Forms, Risk Factors, and Prevention Strategies". The ChatGPT model played a pivotal role in enhancing the language and structure of my manuscript. OpenAI's commitment to pushing the boundaries of AI for the betterment of all is truly commendable.

References

- Acierno, R., Hernandez, M. A., Amstadter, A. B., Resnick, H. S., Steve, K., Muzzy, W., and Kilpatrick, D. G. (2010). Prevalence and Correlates of Emotional, Physical, Sexual, and Financial Abuse and Potential Neglect in the United States: The National Elder Mistreatment Study. *American Journal of Public Health*, 100(2), 292–297.
- Acierno, R., Hernandez-Tejada, M. A., Anetzberger, G. J., Loew, D., and Muzzy, W. (2017). The national elder mistreatment study: An 8-year longitudinal study of outcomes. *Journal of elder abuse & neglect*, 29(4), 254-269.

- Baker, P. R. A. (2017). The Impact of Crime on Older People's Lives: A Phenomenological Study. *Journal of Aging Studies*, 42, 46-52.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. London: Free Press Glencoe.
- Burgess, A. W., Ramsey-Klawnsnik, H., and Gregorian, S. B. (2014). Comparing Routes of Reporting in Elder Sexual Abuse Cases. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 16(4), 203-219.
- Burnes, D., Pillemer, K., Caccamise, P. L., Mason, A., Henderson, C. R. Jr., Berman, J., Cook, A. M., Shukoff, D., Brownell, P., Powell, M., Salamone, A., Lachs, M. S., and Pillemer, K. (2015). Prevalence of and risk factors for elder abuse and neglect in the community: A population-based study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(9), 1906-1912.
- Burnes, D., Pillemer, K., and Lachs, M. S. (2017). *Elder Abuse Prevention: Emerging Trends and Promising Strategies*. New York: Springer Publishing Company.
- Burnett, J., Dyer, C. B., Halphen, J. M., Achenbaum, W. A., Green, C. E., Booker, J. G., and Diamond, P. M. (2014). Four subtypes of self-neglect in older adults: Results of a latent class analysis. *Journal of the American Geriatrics Society*, 62(6), 1127-1132.
- Chang, E. S., and Levy, B. R. (2021). High prevalence of elder abuse during the COVID-19 pandemic: risk and resilience factors. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 29(11), 1152-1159.
- Cohen, L. E., and Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- Cooper, C., Selwood, A., and Livingston, G. (2008). The prevalence of elder abuse and neglect: a systematic review. *Age and Ageing*, 37(2), 151-160.
- Daly, J. M., and Jogerst, G. J. (2005). Definitions and indicators of elder abuse: A review. *Journal of the American Medical Directors Association*, 6(1), 62-77.
- Daşbaşı, S., and Işikhan, V. (2018). Elder abuse in Turkey and associated risk factors. *Journal of Social Service Research*, 45, 739 - 749.
- Dong, X. (2015). Elder abuse: Systematic review and implications for practice. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(6), 1214-1238.
- Dong, X. (2017). Elder abuse: Research, practice, and health policy. *Gerontologist*, 54(2), 153-162.

- Dong, X., and Simon, M. A. (2013). Association between reported elder abuse and rates of admission to skilled nursing facilities: Findings from a longitudinal population-based cohort study. *Gerontology*, 59(5), 464-472.
- Dong, X., and Simon, M. A. (2013). Elder abuse as a risk factor for hospitalization in older persons. *JAMA Internal Medicine*, 173(10), 911-917.
- Dong, X., and Simon, M. A. (2014). Vulnerability risk index profile for elder abuse in a community-dwelling population. *Journal of the American Geriatrics Society*, 62(10), 10-15.
- Dong, X., Simon, M., Rajan, K., and Evans, D. (2011). Association of cognitive function and risk for elder abuse in a community-dwelling population. *Dementia and Geriatric Cognitive Disorders*, 32, 209 - 215.
- Dong, X., Simon, M. A., and Evans, D. (2012). Prospective study of the elder self-neglect and ED use in a community population. *The American Journal of Emergency Medicine*, 30(4), 553-561.
- Du, P., and Chen, Y. (2021). Prevalence of elder abuse and victim-related risk factors during the COVID-19 pandemic in China. *BMC public health*, 21(1), 1-10.
- Fang, B., Yan, E., Chan, K. L., & Ip, P. (2018). Elder abuse and its medical outcomes in older Chinese people with cognitive and physical impairments. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 33(8), 1038-1047.
- Hourglass. (2021). A UK-wide approach to adult protection: National policy on powers. Retrieved 27 January, 2024. From <https://wearehourglass.org/policy>
- Jackson, S. L., and Hafemeister, T. L. (2011). Risk factors associated with elder abuse: The importance of differentiating by type of elder maltreatment. *Violence and Victims*, 26(6), 738-757.
- Jackson, S. L., and Hafemeister, T. L. (2021). Using the criminal law to respond to the financial exploitation of older adults: The statutory evolution in the United States from 2000 to 2020. *Elder LJ*, 29, 315.
- Jeon, H., and Kong, J. (2022). Exploring factors associated with perceived changes in severity of elder abuse: A population-based study of older adults in Korea. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10033.
- Johannesen, M., and LoGiudice, D. (2013). Elder abuse: a systematic review of risk factors in community-dwelling elders. *Age and Ageing*, 42(3), 292-298.

- Kong, J., and Moorman, S. M. (2015). The interplay between interpersonal stress and psychological intimate partner violence over time for younger and older adults. *Journal of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 70(3), 464-475.
- Lachs, M. S., and Pillemer, K. A. (2015). Elder abuse. *New England Journal of Medicine*, 373(20), 1947-1956.
- Lachs, M. S., Williams, C., O'Brien, S., Pillemer, K. A., and Charlson, M. E. (1998). The mortality of elder mistreatment. *JAMA Internal Medicine*, 280(5), 428-432.
- Lichtenberg, P. A., Stickney, L., and Paulson, D. (2013). Is psychological vulnerability related to the experience of fraud in older adults? *Clinical Gerontologist*, 36(2), 132-146.
- Mohseni, M., Rashedi, V., Iranpour, A., Tahami, A., and Borhaninejad, V. (2019). Prevalence of elder abuse and associated factors among community-dwelling older adults in Iran. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 31, 363 - 372.
- Mouton, C. P., Rodabough, R. J., Rovi, S. L. D., Brzyski, R. G., and Katerndahl, D. A. (2016). Psychosocial effects of physical and verbal abuse in postmenopausal women. *Annals of Family Medicine*, 4(6), 506-513.
- Mysyuk, Y., Westendorp, R. G., and Lindenberg, J. (2016). Added value of elder abuse definitions: A review. *Ageing Research Reviews*, 26, 49-57.
- National Center on Elder Abuse. (2020). *Research: Statistics/Data*. Retrieved June, 2023. From <https://ncea.acl.gov/What-We-Do/Research/Statistics-and-Data.aspx>.
- National Council on Aging. (2020). *Elder Abuse Facts*. Retrieved June 15, 2023. From <https://www.ncoa.org/public-policy-action/elder-justice/elder-abuse-facts/>.
- Onigbogi, M., Odeyemi, K., and Onigbogi, O. (2018). PA 18-3-0681 Prevalence, pattern and risk factors for elder abuse in urban and rural areas of Lagos state, Nigeria. *Injury Prevention*, 24, A41 - A42.
- Pillemer, K., Burnes, D., Riffin, C., and Lachs, M. S. (2016). Elder abuse: Global situation, risk factors, and prevention strategies. *Gerontologist*, 56(2), S194-205.
- Peterson, J. C., Burnes, D. P., Caccamise, P. L., Mason, A., Henderson, C. R., Wells, M. T., and Pillemer, K. A. (2014). Financial exploitation of older adults: A population-based prevalence study. *Journal of General Internal Medicine*, 29(12), 1615-1623.
- Roberto, K. A. (2016). The complexities of elder abuse. *American Psychologist*, 71(4), 302-311.

- Schofield, M. J., Powers, J. R., and Loxton, D. (2013). Mortality and disability outcomes of self-reported elder abuse: A 12-year prospective investigation. *Journal of the American Geriatrics Society*, 61(5), 679-685.
- Seth, N., Yadav, A., Adichwal, N. K., and Kamble, S. B. (2019). Elder abuse and its association with socio-demographic variables in India. *Clinical epidemiology and global health*, 7(2), 188-191.
- Sharma, A. (2022). Elder abuse and neglect: A brief primer in an era of a pandemic. *International Journal of Healthcare Sciences*, 9(2), 116-121.
- Sherer, P.P., Theerasilp, U., and Phetchai, P. (2023). The elderly's life situations and determinants of elderly violence: The quantitative survey in 5 provinces. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(5), 472-490.
- Sirey, J. A., Bruce, M. L., and Carpenter, M. (2015). Depressive symptoms and suicidal ideation among older adults receiving home delivered meals. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 30(12), 1306-1311.
- Storey, J. E. (2020). Risk factors for elder abuse and neglect: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101339.
- The National Center on Elder Abuse (NCEA). (2023). Elderly justice. Retrieved January 26, 2024. From <https://ncea.acl.gov/about#gsc.tab=0>
- Timalsina, K. P. (2021). Prevalence and factors influencing elderly abuse: A descriptive study of Jureli Village, Bakaiya. *International Research Journal of MMC (IRJMMC)*, 2(2), 40-52.
- Traijutakarn, P. (2021). Elderly abuse: Situations, causes and response. *Journal of Social Sciences*, 51(2), 1-28.
- United Nations. (2017). *World population ageing*. Retrieved June 16, 2023. From https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Highlights.pdf.
- World Health Organization. (2020). *Elder abuse*. Retrieved June 10, 2023. From <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse>.
- Yan, E., and Fang, G. (2017). Elder abuse and neglect in Asia. *Elder Abuse: Research, Practice and Policy*, 477-494.
- Yon, Y., Mikton, C. R., Gassoumis, Z. D., & Wilber, K. H. (2017). Elder abuse prevalence in community settings: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(2), e147-e156.

Author Biography

Name	Asst.Prof.Pol.Lt.Col.Waiphot Kulachai, Ph.D.
Position	Deputy Dean
Affiliation	College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University 1-U-Thong Nok, Dusit, Bangkok 10300, Thailand
e-Mail	waiphot.ku@ssru.ac.th

การระบุตัวตนของศพผู้เสียชีวิตด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยาบนใบหน้า:

กรณีศึกษาเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอัปปางกลางทะเลอ่าวไทย

Identification of a corpse using photographs of facial morphology: A case study of the Royal Thai Navy's HTMS Sukhothai sank in the Gulf of Thailand

รัฐการ ปานมารศรี

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Ratthakan Panmarasri

Faculty of Science, Silpakorn University

Received: November 22, 2023 | Revised: January 20, 2024 | Accepted: January 31, 2024

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

เหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอัปปางกลางทะเลอ่าวไทยในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อธันวาคม 2565 ส่งผลให้ทหารเรือและเจ้าหน้าที่ร่วมเดินทางที่ออกจากฐานทัพเรือสัตหีบเสียชีวิตและสูญหาย การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ผู้เสียชีวิตดำเนินการโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการส่วนหน้า สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ จัดทีมแพทย์และเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล รวมถึงช่างภาพการแพทย์เป็นส่วนหนึ่งของชุดปฏิบัติการ การถ่ายภาพการปฏิบัติการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ถูกนำมาใช้ในการระบุตัวตน ทางนิติวิทยาศาสตร์จากศพผู้เสียชีวิต โดยสามารถระบุชื่อได้ทั้งหมด 24 ราย คงเหลือผู้ที่ยังสูญหาย 5 ราย การถ่ายภาพร่างผู้เสียชีวิตตามแนวทางการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลอาศัยรายละเอียดสัณฐานวิทยาบนใบหน้า ที่แสดงภาพหน้าตรง ภาพใบหน้าที่ด้านข้าง แสดงลักษณะของใบหู ภาพถ่ายครึ่งตัว เต็มตัวทั้งสองด้าน ด้านหลัง ของศพรวมถึง ฝ่ามือ ฝ่าเท้า บาดแผล เอกลักษณ์บุคคล ในช่องปาก ทันตรกรรมพิเศษ ภาพวัสดุอุดฟัน การจัดฟัน ตาหนีรูปพรรณภายนอก รอยสัก รอยแผลเป็น ไฟ ปาน ร่องรอยความพิการ เสื้อผ้าที่เป็นเครื่องแบบเฉพาะโดยมีชื่อติดอยู่ สิ่งของเครื่องประดับ เอกสารที่ติดมากับศพ เป็นส่วนสำคัญในการช่วยระบุตัวตนจากศพผู้เสียชีวิต ร่างผู้เสียชีวิตได้รับการระบุตัวตน และส่งกลับคืนสู่ครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การยืนยันตัวบุคคลร่วมกับกับญาติหรือคนรู้จักของผู้เสียชีวิต ร่วมกับเอกสารทางราชการ ที่มีรูปถ่ายและข้อมูลของผู้เสียชีวิตระบุไว้เป็นที่เรียบร้อย ร่วมกับการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจทางทันตกรรม และการตรวจสารพันธุกรรม ส่งผลให้การระบุยืนยันอัตลักษณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เรือรบหลวงสุโขทัย, เรืออัปปาง, พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล, ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์, ภาพถ่ายสัณฐานวิทยาของใบหน้า

Abstract

The Royal Thai Navy's HTMS Sukhothai shipwreck in the Gulf of Thailand in Prachuap Khiri Khan, in December 2022, has caused many sailors and officers missed. Verification of the personal identity of the deceased, the Royal Thai Police established a frontline operation center, the Institute of Forensic Medicine, and the police hospital organized a team, including medical photographers became an integral part of the identification operation. The photographs from the identification operation were used for forensic identification. All 24 individuals were successfully identified, but 5 people still remain missing. Medical photographers took a crucial part with their photographs of deceased individuals using forensic methods for personal identity verification. These images capture facial morphology details, including a frontal view, a side profile showing ear shape, half-body shots, two-sided full-body images, and the back of the deceased body. The documentation encompasses palms, soles of the feet, wounds, personal features, oral cavity, special dentistry, pictures of dental fillings and orthodontics, external defects, tattoos, scars, moles, birthmarks, signs of disability, uniform with a name on it, and jewelry items. Additionally, documents attached to the deceased person are crucial for aiding in the identification process. All deceased were identified and returned to their families by confirming their identities from relatives or acquaintances of the deceased, together with official documents containing photographs and information of the deceased. Life is specified, such as ID card, driver's license, passport, together with scientific verification such as fingerprint test involving dental examination and genetic testing. All whole mentioned aspects have proofed the effectiveness of the forensic identification.

Keywords: Royal Thai Navy's HTMS Sukhothai, Shipwreck, Personal Identification, Forensic Photographers, Facial morphology photographs

บทนำ

เรือหลวงสุโขทัย เป็นเรือรบหลัก 1 ใน 5 ลำ ของกองทัพเรือ ที่มีความสามารถในการรบ 3 มิติ คือ การรบผิวน้ำ ทางอากาศ และใต้น้ำ เป็นเรือรบประเภทคอร์เวต (corvette – คือเรือรบขนาดเล็ก ประมาณ 500-2,000 ตัน ต่างจากเรือฟริเกต [frigate] ที่มีขนาดใหญ่กว่า) ประจำอยู่ที่ทัพเรือภาคที่ 1 รับผิดชอบ อ่าวไทยตอนบน มีภารกิจหลัก ในการปราบเรือดำน้ำ การลาดตระเวนตรวจการณ์ การคุ้มกันกระบวนเรือ การสนับสนุนการยิงฝั่ง และภารกิจรอง สนับสนุนภารกิจกองทัพเรือ เรือหลวงสุโขทัย ขึ้นระวางประจำการ มาตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 ปฏิบัติการมากกว่า 35 ปีแล้ว (Fleet Navy 1, 2)

วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2565 เรือหลวงสุโขทัย หมายเลขตัวเรือ FS-442 นำทหารเรือและเจ้าหน้าที่รวม 105 นาย ได้เดินทางจากฐานทัพเรือสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มุ่งหน้าไปร่วมงานเทิดพระเกียรติพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เนื่องในวันครบรอบ 142 ปี วันคล้ายวันประสูติ องค์พระบิดาของทหารเรือไทย ที่จัดขึ้น ณ ศาลเสด็จเตี่ย ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร เกิดสถานการณ์กระทันหันไม่คาดคิด เมื่อรับแจ้งทางวิทยุจาก เรือหลวงสุโขทัยว่า เครื่องยนต์มีปัญหา 1 เครื่อง เหลือใช้งานได้ 1 เครื่อง เมื่อเครื่องยนต์เรือ ไม่สามารถใช้งานได้ ควบคุมเรือไม่ได้ และ พบปัญหาการเอียงของเรือ 60-70 องศา ในเวลา 23.30 น. เรือหลวงสุโขทัย เกิดล่มและจมลงก้นทะเลทั้งลำ ที่ระดับความลึกราว 40 เมตร เขตพื้นที่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย ห่างจากฝั่งไปประมาณ 19 ไมล์ทะเล ส่วนลูกเรือทั้งหมด ต้องรักษาชีวิตตามคำสั่ง “สละเรือใหญ่” (Thairat, 2022)

เรือหลวงสุโขทัย อับปางห่างจากชายฝั่งอำเภอบางสะพาน ประมาณ 19 ไมล์ทะเล พร้อมลูกเรือ 105 คน ลูกเรือ 76 คน ได้รับการช่วยเหลือ กู้ศพผู้เสียชีวิตได้จำนวนศพ 24 ราย ขณะที่ลูกเรือ 5 คน ยังคงสูญหาย (Tarin, 2023) เกิดการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจำนวนมาก ทุกภาคส่วนได้พยายาม เร่งดำเนินการค้นหาและช่วยเหลือกำลังพลอย่างเต็มกำลัง การบูรณาการความร่วมมือ ระหว่าง หน่วยงานในภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับอุบัติเหตุเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นระบบโดยแต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสร้างแนวทางปฏิบัติ ในการรับมือสถานการณ์เรือยมา สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการอุบัติเหตุ คือการดูแลรักษาผู้บาดเจ็บ และหยุดยั้งอุบัติเหตุให้เร็วที่สุด (Pongsakorn, 2023) ดังนั้น การกักกันหาผู้ประสบภัย ในการลาดตระเวน กองทัพเรือยังคงดำเนินการ เร่งค้นหาและช่วยเหลือกำลังพล กรณีเรือหลวงสุโขทัยอับปาง ในพื้นที่ลาดตระเวนตามแผน ประกอบด้วย เรือหลวงนเรศวร เรือหลวงตากสิน เรือหลวงกระบี่ เรือหลวงนราธิวาส เรือ ต.114 และ เรือ ต.270 รวมถึงเรืออากาศยาน กองทัพเรือ รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง กองทัพบก กองทัพอากาศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานในศูนย์อำนวยการรักษาพื้นที่ของชาติทางทะเล หรือ ศรชล. รวมถึง หน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น มูลนิธิ เครือข่ายชาวประมง และสมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติในทะเล ร่วมค้นหาในพื้นที่ตามแนวชายฝั่ง ในขณะที่พื้นที่ตามแนวชายฝั่ง ยังคงมีการจัดชุดลาดตระเวนทางเท้า ในบริเวณที่คาดว่า จะมีการพบผู้สูญหาย เพื่อดำเนินการเก็บกู้ร่างผู้เสียชีวิต หลังจากนั้น จึงเข้าสู่กระบวนการของการพิสูจน์ เอกหลักฐานบุคคล เพื่อยืนยันตัวบุคคล (Royal Thai Navy, 2022) จำนวนลูกเรือทั้งสิ้น 105 คน ลูกเรือ 76 คน ได้รับการช่วยเหลือ พบศพผู้เสียชีวิต 24 ราย ขณะที่ลูกเรือ 5 คน ยังคงสูญหาย อันเป็นผลจากเรือหลวงสุโขทัยอับปางลง

การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

ในช่วง 70 ปีที่ผ่านมา มีภัยพิบัติรุนแรงเกิดขึ้นในประเทศไทยบ่อยครั้ง ซึ่งสร้างความสูญเสีย

ต่อชีวิตจำนวนมาก เช่น เหตุมหาวาตภัยแหลมตะลุมพุก พ.ศ.2505 มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 911 ราย สูญหาย 142 ราย บาดเจ็บ 252 ราย ไร่ที่อยู่อาศัยนับหมื่นราย (Somdej, 2012) เหตุการณ์อุบัติเหตุเครื่องบินสายการบินเลาดาแอร์ตกที่ จ.สุพรรณบุรี วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2534 เป็นเหตุให้คนเสียชีวิต ถึง 223 คน (Naval Medical Department, 2023) มหาอุทกภัย พ.ศ.2544 และเหตุการณ์สึนามิ พ.ศ.2547 จากเหตุการณ์ต่างๆที่ผ่านมาได้สร้างความสับสนในการปฏิบัติงาน การระบุตัวผู้เสียชีวิตจากภัยพิบัติ ครั้งใหญ่เป็นอย่างยิ่งเนื่องจากมีศพเป็นจำนวนมากที่ต้องการพิสูจน์ให้ได้อย่างรวดเร็ว ประกอบกับได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย เพื่อให้การปฏิบัติงานในกรณีเกิดเหตุภัยพิบัติ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้มีคำสั่งให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและการส่งกลับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้น โดยใช้ชื่อย่อว่า ศปก.พอส.ตร. (Royal Thai Police, 2020) และสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ เป็นคณะกรรมการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีภัยพิบัติ ซึ่งนับแต่ก่อตั้ง คณะกรรมการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลได้รับการประสานงานให้เข้าร่วมการฝึกเตรียมความพร้อมในการ พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีภัยพิบัติทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ จนกระทั่งมีเหตุการณ์ เครื่องบินตกออกนอกรันเวย์ ของ สายการบิน วัน ทู โก ที่ จ.ภูเก็ต ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2550 เป็นเหตุให้มีคนเสียชีวิต 90 คน บาดเจ็บอีก 40 (Naval Medical Department, 2020) เหตุการณ์โศกนาฏกรรม เรือ 3 ลำ อับปางที่ภูเก็ต เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2561 ได้คร่าชีวิตนักท่องเที่ยวชาวจีน 47 คน และมีผู้ประสบภัย 149 คน (Institute for Population and Social Research, 2019) สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีข้างต้น

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 10 การชันสูตรพลิกศพ บทที่ 3 การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีภัยพิบัติ (Royal Thai Police, 2009) ในกรณีเกิดอุบัติเหตุภัยและภัยพิบัติที่มีผู้ตายเป็นจำนวนมาก กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลจะดำเนินการโดย คณะกรรมการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีภัยพิบัติ ซึ่งมีรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำกับดูแลสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจเป็นประธาน กรรมการ โดยกรรมการจะมีหน้าที่โดยสรุปดังนี้ กรรมการจากสถาบันนิติเวชวิทยา ทำการตรวจศพ ตรวจทางทันตกรรม และเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม กรรมการจากสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ตรวจสถานที่เกิดเหตุ รวบรวมหลักฐานในที่เกิดเหตุ และตรวจสอบวัตถุพยาน กรรมการจากกลุ่มงานพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 7 กลุ่มงานพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูญหายและศพ (Pongsakorn, 2023)

ภารกิจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลกรณีวินาศภัย (Disaster Victim Identification)

Disaster Victim Identification (DVI) เป็นภารกิจหนึ่งของตำรวจสากล (INTERPOL) โดยตำรวจสากล (INTERPOL) เป็นองค์กรเครือข่ายตำรวจ ที่มีสมาชิก 196 ประเทศทั่วโลก ตำรวจสากล

(INTERPOL) ทำงานร่วมกับสำนักเลขาธิการทั่วไปผ่านเครือข่ายการสื่อสารของตำรวจระดับโลก เพื่อช่วยสืบสวนและแบ่งปันข้อมูลอาชญากรรมหรืออาชญากร งานข่าวกรอง โดยแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างสำนักงานกลางแห่งชาติ (National Central Bureau: NCB)

ภารกิจ Disaster Victim Identification (DVI) ของตำรวจสากล (INTERPOL) ได้รับการสนับสนุน จากคณะทำงานซึ่งประกอบ ด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์ และตำรวจนานาชาติที่ประสานงานกันทางด้านการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล โดยประเทศสมาชิก สามารถประสานงาน DVI ของ ตำรวจสากล (INTERPOL) ได้ภายหลังเกิดภัยพิบัติ รวมถึง การประสานกับองค์กรระหว่างประเทศหรือระหว่างรัฐบาลอื่น ๆ มีการกำหนดมาตรฐาน ของคณะทำงาน มีการเผยแพร่คู่มือ การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เป็นมาตรฐานเฉพาะที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก และมีการอัปเดตทุก ๆ ห้าปีในด้านการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ ตามคำขอจากประเทศสมาชิก จะมีการจัดผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยเหลือหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ระดับชาติในการดำเนินงานกับ DVI หลังจากเกิดภัยพิบัติ การตอบสนอง ต่อเหตุการณ์ จากภัยพิบัติประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศไทย และการร่วมดำเนินการของตำรวจสากล (INTERPOL) ได้แก่

ภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น อาทิ เหตุการณ์โศกนาฏกรรม เรือ 3 ลำ อับปางที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2561 ได้คร่าชีวิตนักท่องเที่ยวชาวจีน 47 คน และมีผู้ประสบภัย 149 คน (Institute for Population and Social Research, 2019) (ดำเนินการตามรูปแบบ การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของ DVI)

การโจมตีของผู้ก่อการร้าย อาทิ อัลกออิดะห์ ญิฮาด เจไอ และขบวนการก่อการร้ายภาคใต้ ขบวนการก่อการร้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ยังคงก่อเหตุจนปัจจุบัน (Asawin, 2005) (ดำเนินการตามรูปแบบการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของ DVI)

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ สึนามิในเอเชีย พ.ศ.2547 ผู้เชี่ยวชาญมากกว่า 2,000 คน จาก 31 ประเทศ มีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ในประเทศไทยสามารถยืนยันบุคคลได้กว่า 5,000 ราย ภายใต้การร่วมดำเนินการของตำรวจสากล (INTERPOL) (Interpol, 2023)

ประเทศไทย เข้าเป็นสมาชิกขององค์การตำรวจสากลเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2494 มีกองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำนักงานกลางแห่งชาติของประเทศไทย ทำหน้าที่ในการประสานงานเลขาธิการองค์การตำรวจสากล ประสานกับสำนักงานกลางแห่งชาติ ของประเทศสมาชิก และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศไทย (National Assembly Library of Thailand, 2022) ดำเนินการโดย องค์การตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศรักษาการ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง การดำเนินงาน ของสำนักงานตำรวจสากลสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2534

(Ministry of Foreign Affairs, 2012)

Disaster Victim Identification (DVI) ในประเทศไทย ดำเนินการโดยกลุ่มงานตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ประสานงาน กับหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญทุกสาขา ที่เกี่ยวข้องในกรณีภัยพิบัติ ด้านตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ตามมาตรฐานของ INTERPOL (Interpol, 2018) เพื่อการตรวจยืนยันระบุตัวบุคคล ตามมาตรฐานสากล

ขั้นตอนของกระบวนการ Disaster Victim Identification (DVI) ได้รับการยอมรับในระดับสากล และได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเป็นระยะเวลาหลายปี ได้รับการทดสอบ ในภัยพิบัติขนาดใหญ่ ในหลายภูมิภาคทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย และได้รับการพิสูจน์ว่า เป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ โดยข้อมูลศพผู้เสียชีวิต ในรูปแบบของ Postmortem (PM) สามารถจับคู่กับข้อมูลบุคคลที่สูญหายได้ Antemortem (AM) เป้าหมายของกระบวนการจับคู่นี้ คือเพื่อระบุเอกลักษณ์บุคคลผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ของกระบวนการ DVI อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระบวนการ Disaster Victim Identification (DVI) มีดังนี้

ระยะที่ 1 ที่เกิดเหตุ (การประมวลผลศพผู้เสียชีวิตและทรัพย์สิน ณ จุดภัยพิบัติ)

ระยะที่ 2 PM (การตรวจศพผู้เสียชีวิตโดยละเอียด)

ระยะที่ 3 AM (รวบรวมข้อมูลบุคคลสูญหายจากแหล่งต่าง ๆ)

ระยะที่ 4 การกระทบยอด (จับคู่ข้อมูล PM และ AM)

ระยะที่ 5 การทบทวนการดำเนินการและการเตรียมการ

ผู้เชี่ยวชาญ (Specialists)

สิ่งสำคัญในกระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลตาม Disaster Victim Identification (DVI) คือการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ ซึ่งมาจากหลากหลายสาขาวิชา ตามความจำเป็นจากประเทศสมาชิก เพื่อปฏิบัติงานร่วมกัน กับที่เกี่ยวข้องตามข้อกำหนด ของแต่ละประเทศ หรือเขตอำนาจศาลที่อาจแตกต่างกัน ผู้เชี่ยวชาญจึงจำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรม และมีประสบการณ์ในระดับนานาชาติ ซึ่งมาจากหลากหลายสาขาวิชา อาทิ อาชีพ แพทย์นิติเวช (Forensic Pathologists) (Yves, 2012) นิติทันตแพทย์ (Forensic Odontologists) (B. Kolude, 2010) (Mahesh, 2022) ผู้เชี่ยวชาญด้านลายพิมพ์นิ้วมือ (Fingerprint Experts, Friction Ridge Experts) (Marco, 2022) นักนิติพันธุศาสตร์ (Forensic Biologists, Geneticists) (Manuel, 2023) (M. Prinz, 2007) นักนิติมานุษยวิทยา (Forensic Anthropologists) (Hans, 2018) นอกเหนือจากสาขาวิชา ที่สำคัญเหล่านี้แล้วยังมีส่วนอื่น ๆ อีกมากมายที่อาจมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนกระบวนการ DVI ได้แก่ ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Photographers) (Georgios, 2022) นักรังสีวิทยา (Radiologists) (R. Eldar, 1987) ทีมผู้สัมภาษณ์ (Interview Teams) ผู้จัดการทรัพย์สิน (Property managers) การบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลผู้เสียชีวิต (Scene and Post-Mortem recorders) ทีมประกันคุณภาพ (ข้อมูลและข้อมูลการควบคุมคุณภาพ) (Quality Assurance Teams, quality control information and data)

การรวบรวมหลักฐานและการจัดการ (Evidence collection and management Teams) การจัดการเก็บรักษาศพ (Mortuary managers) พนักงานสอบสวน (Investigators) เจ้าหน้าที่ด้านขนส่ง (Logistics Officers) เจ้าหน้าที่ประสานงาน (Liaison Officers) เจ้าหน้าที่บุคคลสูญหาย (Missing Persons Officers) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Specialists) ตัวแทนที่รับผิดชอบในการจัดการและตรวจสอบบันทึก (Agents responsible for the administration and monitoring of records) (Interpol, 2018) รวมไปถึงบทบาทของสื่อกรณีอุบัติเหตุ (Ranjan, 2021) และคณะผู้เชี่ยวชาญ มีอำนาจตัดสินใจร่วมกัน ในการลงมติเพื่อยืนยันตัวบุคคลในการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ตามหลักการพื้นฐาน โดยใช้มาตรฐาน คุณภาพสูงสุด ที่เป็นไปได้ ตามสถานการณ์ ปฏิบัติต่อศพผู้เสียชีวิตอย่างให้เกียรติ และด้วยความเคารพ

ขั้นตอนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

ขั้นตอนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลได้อ้างอิงแนวทางในการทำงานจากองค์กรตำรวจสากล (INTERPOL) ซึ่งเป็นต้นแบบในกระบวนการงานด้านพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลระดับสากล (Ministry of Public Health, 2021) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและเก็บกู้ศพ (Scene examination)
2. รวบรวมข้อมูลหลังการเสียชีวิต (Post-mortem or PM data)
  - 2.1) ลายพิมพ์นิ้วมือ (Fingerprints)
  - 2.2) ข้อมูลทางทันตกรรม: นิติทันตแพทย์ (Odontology : dental examination)
  - 2.3) การตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA profiling)
  - 2.4) ข้อมูลทางกายภาพอื่น ๆ (Physical indications) รอยสัก แผลเป็น ซึ่งมีลักษณะที่จำเพาะของแต่ละบุคคล อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่อยู่ภายในร่างกาย (Surgical implants)
3. รวบรวมข้อมูลก่อนการเสียชีวิตของผู้สูญหาย (Ante-mortem or AM data)
4. ทำการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนการเสียชีวิตและหลังการเสียชีวิตเพื่อระบุตัวบุคคล (Reconciliation) (Interpol, 2018)

ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Photographers)

การใช้ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ในการถ่ายภาพลักษณะสัณฐานวิทยาของใบหน้าและรูปภาพลักษณะเฉพาะ ตามหลักกายวิภาคศาสตร์และมหากายวิภาคศาสตร์ เพื่อช่วยในการระบุผู้เสียชีวิตจากภัยพิบัติครั้งใหญ่มีบทบาทอย่างต่อเนื่อง หลักการทั่วไปของการถ่ายภาพซากมนุษย์อ้างอิงแนวทางในการทำงานจากองค์กรตำรวจสากล (INTERPOL - Disaster Victim Identification Guide) ดังนี้

- 1) ซากศพของทุกคนควรถ่ายรูป (ถ่ายรูปให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้)

- 2) แต่ละภาพควรมีหมายเลข PM และถ้าเป็นไปได้ควรมีมาตราส่วนการอ้างอิง (เช่นรอยสักรอยแผลเป็นออฟเฟกต์เล็ก ๆ)
- 3) ควรถ่ายภาพวัตถุให้ครอบคลุมทั้งภาพ
- 4) ควรถ่ายภาพผู้เสียชีวิตทั้งสวมเสื้อผ้าและไม่สวมเสื้อผ้า

รูปภาพนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ระบุตัวบุคคล ควรประกอบด้วย

- 1) เครื่องหมายฉลากและหมายเลขทั้งหมดบนถุงศพ
- 2) ภาพถ่ายเต็มตัวของผู้เสียชีวิต/ซากศพมนุษย์
- 3) ภาพถ่าย 2 ภาพ แสดงให้เห็นลำตัวท่อนบนและท่อนล่างตามลำดับ
- 4) มุมมองด้านหน้าตรง รูปแบบของศีรษะ (แนวตั้ง)
- 5) มุมมองเหนือศีรษะถ่ายที่ 90 องศากับร่างกาย (ด้านข้างทั้งสองข้าง)/ซากศพมนุษย์
- 6) รูปภาพที่มีลักษณะเฉพาะทั้งหมด เช่น รอยแผลเป็น รอยสัก ความพิการ การเจาะ และอื่นๆ
- 7) เสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัวทั้งหมด โดยเริ่มแรกในสถานที่ จากนั้นทำความสะอาด และถ่ายภาพด้วยเลนส์มาโครสโคปิก ด้านหน้า พื้นหลังที่ไม่สะท้อนแสง เพื่อแสดงรายละเอียด เช่น จารึก/แกะสลักบนแหวน นาฬิกาข้อมือ ฯลฯ
- 8) คุณลักษณะส่วนบุคคลทั้งหมด เช่น ฉลากเสื้อผ้าและหมายเลขบัตรเครดิต
- 9) มุมมองของฟัน: มุมมองด้านหน้าโดยที่ฟันปิดและริมฝีปากปิด กรามบนแสดงการกัด/เคี้ยวขอบของฟัน กรามล่างแสดงการกัด/เคี้ยวขอบของฟัน และมุมมองด้านข้างซ้ายและขวาโดยปิดฟันและหุบริมฝีปาก ควรปรึกษาทันตแพทย์เกี่ยวกับภาพถ่ายทันตกรรมเฉพาะที่จำเป็น เช่น ภาพถ่ายระยะใกล้ของการรักษาทางทันตกรรมเฉพาะทาง หรือการค้นพบที่ผิดปกติซึ่งมีประโยชน์สำหรับวัตถุประสงค์ในการระบุตัวตน
- 10) หากร่างกายมีสภาพเป็นโครงกระดูก ควรถ่ายภาพมุมมองของกะโหลกศีรษะจากทุกทิศทางและโดยรวมของโครงกระดูกด้วย นอกจากนี้ ควรปรึกษานักมานุษยวิทยาเกี่ยวกับรูปถ่ายเฉพาะที่จำเป็นสำหรับการระบุตัวตน เช่น ภาพระยะใกล้ของอาการแสดงบริเวณหัวหน้า และการบาดเจ็บก่อนขั้นสุดรูปพลิกศพ เป็นต้น
- 11) ถ่ายภาพรอยโรคเฉพาะและความผิดปกติที่นักพยาธิวิทยาทางนิติวิทยาศาสตร์ ต้องการ ภาพถ่ายซากศพมนุษย์ทั้งหมดจะถูกจัดเก็บไว้ในสื่อถาวร (CD) ซึ่งมีหมายเลข PM จากศพนั้นติดป้ายกำกับ และจัดเก็บไว้ในไฟล์ PM รูปถ่ายเหล่านี้ควรได้รับการสำรองไว้ในพื้นที่เก็บข้อมูลดิจิทัลที่ปลอดภัยและเชื่อถือได้ (เช่น ฮาร์ดไดรฟ์ภายนอก เซิร์ฟเวอร์ หรือเทปเท่า) (Interpol, 2014)

ภารกิจตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลต่อกรณีเรือหลวงสุโขทัยอัปปางกลางทะเล

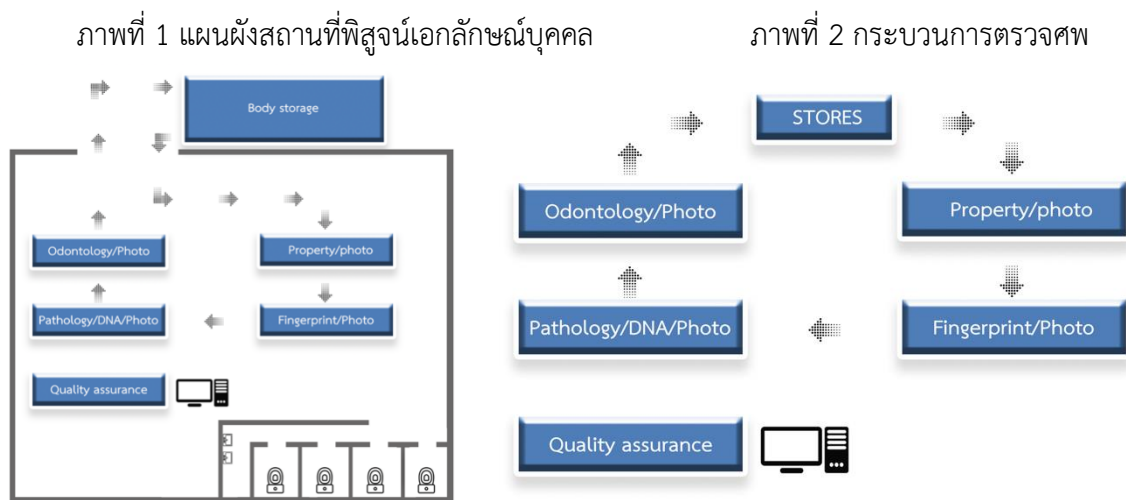
การรับมือกับอุบัติเหตุเรือหลวงสุโขทัยอัปปางกลางทะเล สิ่งที่สำคัญคือ ข้อกำหนดทางจริยธรรม ศีลธรรม และกฎหมายในการระบุเอกลักษณ์บุคคลของผู้เสียชีวิต การจัดการด้านบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะด้าน รวมถึงนักวิทยาศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ แพทย์นิติเวช นิติทันตแพทย์ นักนิติพันธุศาสตร์ ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ ผู้ช่วยแพทย์นิติเวช ผู้ช่วยนิติทันตแพทย์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามมาตรฐานสากล โดยดำเนินการตามแนวทางในการทำงานจากองค์กรตำรวจสากล Interpol - Disaster Victim Identification Guide

สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ มีแผนเตรียมความพร้อมด้านพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จัดทีมผู้เชี่ยวชาญการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ประกอบด้วย แพทย์นิติเวช นิติทันตแพทย์ นักนิติพันธุศาสตร์ ช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ ผู้ช่วยแพทย์นิติเวช ผู้ช่วยนิติทันตแพทย์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เกี่ยวข้อง ได้ออกปฏิบัติการทันทีเมื่อได้รับคำสั่งจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการทำงานในฐานะช่างภาพนิติวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับมอบหมายให้ลงไปปฏิบัติหน้าที่ ณ พื้นที่เก็บศพภาคเอกชน มูลนิธิสว่างราษฎร์ศรัทธาธรรมสถาน อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย พบว่า ได้ใช้พื้นที่เก็บศพภาคเอกชน มูลนิธิสว่างราษฎร์ศรัทธาธรรมสถาน อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ได้รับการประสานงานเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการสนับสนุนทีมผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยคำนึงถึงความต้องการด้านประสิทธิภาพ ความเป็นส่วนบุคคล ความปลอดภัย ระหว่างการปฏิบัติงาน ที่เก็บศพรักษาอุณหภูมิ การจัดเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลของศพผู้เสียชีวิต เป็นไปอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาสองชั่วโมง เพื่อพร้อมสำหรับศพผู้เสียชีวิตการเข้าสู่กระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

กระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

กระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ในปฏิบัติการครั้งนี้ ดำเนินการตาม Interpol Disaster Victim Identification guide (Interpol, 2018) โดยมีลำดับสถานีให้เหมาะกับพื้นที่ที่ใช้งานจริงตามมติ คณะกรรมการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล โดยปรับให้เหมาะสมกับสถานที่ และความสะดวกต่อการดำเนินงาน มีการกำหนดเขต จำกัดสิทธิ์การเข้าถึงในแต่ละพื้นที่ในสามชั้น การป้องกันด้านความปลอดภัยต่อการลักทรัพย์ในศพ ด้านสื่อสารมวลชนที่ล่อล้าในพื้นที่ การรักษาสถานที่ตรวจพิสูจน์ อาทิ การปูพื้นด้วยพลาสติก จัดเตรียมโต๊ะ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง ระบบน้ำ อากาศ ความสะดวกในด้านสุขอนามัย และสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเก็บศพเท่าที่จำเป็น

ภาพที่ 1 แสดงแผนผังสถานที่พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล โดยดำเนินการตามขั้นตอนในแต่ละสถานี ส่วนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการลงทะเบียนศพในส่วนแรกรับ (Body storage) และส่งต่อไปยังสถานีที่ 1-4 ตามลำดับ

สถานีที่ 1 ส่วนทรัพย์สิน/ถ่ายภาพ (Property/photos) เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตลงใน PM-Form (Interpol, 2023) แสดงใบหน้าตรง ด้านข้างทั้งสองข้าง ครึ่งตัว เต็มตัว เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ และทรัพย์สินที่ติดมากับผู้เสียชีวิตอย่างละเอียด เจ้าหน้าที่ทำการเก็บรวบรวม เสื้อผ้าและทรัพย์สินทั้งหมดถ่ายภาพรวมอีกครั้ง แล้วบรรจุหีบห่อตามห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain of custody) เพื่อส่งมอบพนักงานสอบสวน นำ PM-Form หมายเลข PM และมาตราส่วนการอ้างอิง ใส่ถุงพลาสติกแนบไปกับศพในทุกขั้นตอน ตรวจสอบข้อมูล และเคลื่อนศพผู้เสียชีวิตไปยังสถานีที่ 2

สถานีที่ 2 ลายพิมพ์นิ้วมือ (Fingerprints) ผู้เชี่ยวชาญทำการพิมพ์ลายนิ้วมือศพ ถ่ายภาพรอยลายนิ้วมือ หรือฝ่ามือ หรือฝ่าเท้า โดยมีหมายเลข PM และมาตราส่วนการอ้างอิง ตรวจสอบข้อมูล และเคลื่อนศพผู้เสียชีวิตไปยังสถานีที่ 3

สถานีที่ 3 พยาธิวิทยาและชีววิทยา/ถ่ายภาพ (Pathology and DNA/photo) ผู้เชี่ยวชาญพยาธิวิทยาทำการตรวจสภาพศพผู้เสียชีวิต ลง PM-Form ทำการถ่ายภาพแสดงใบหน้าตรง (รวมถึงการได้มาซึ่ง กะโหลกศีรษะมนุษย์) ด้านข้างทั้งสองข้าง ตามแนว Frankfurt Horizontal (FH) (David, 2008) ถ่ายภาพ ครึ่งตัว เต็มตัวทั้งสองข้าง สภาพบาดแผลภายนอก รอยสัก แผลเป็น ความพิการ แผลเป็นเก่า ไฝ ปาน ร่องรอยการรักษาหรืออื่นๆ และผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยาทำการเก็บตัวอย่างชีววัตถุ นำไปตรวจดีเอ็นเอ และถ่ายภาพชีววัตถุ ตรวจสอบข้อมูล และเคลื่อนศพผู้เสียชีวิตไปยังสถานีที่ 4

สถานีที่ 4 นิติทันตแพทย์ (Odontology/photo) ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสภาพฟันศพผู้เสียชีวิต ลง PM-Form ชุดเดียวกัน จึงต้องมีการจัดการอย่างระมัดระวังในระหว่างการตรวจสภาพช่องปากและฟัน การถ่ายภาพรังสี (Russell, 2011) และถ่ายภาพทุกรายละเอียดในช่องปาก เช่นการอุดฟัน ร่องรอยการถอนฟัน (AM) การครอบฟัน การจัดฟัน วัสดุแปลกปลอมที่ฟันและในช่องปาก การเจาะลิ้น หลังจาก

ตรวจสอบคุณภาพแล้ว ก่อนเคลื่อนศพผู้เสียชีวิตไปยัง ที่เก็บศพรักษาอุณหภูมิ ให้นำ PM-Form หมายเลข PM และมาตราส่วนการอ้างอิง ใส่ถุงพลาสติกส่งกลับไปยังตัวแทนที่รับผิดชอบในการจัดการ

เมื่อร่างของผู้เสียชีวิตทยอยถูกลำเลียง สภาพใบยังหน้าเดิม ระยะเวลาผ่านไปสภาพศพมีการเปลี่ยนแปลง ในสภาพศพแรกรับ จนเข้าสู่การเน่าสลายจนถึงใบหน้าเหลือเพียงกระดูกบางรายการไม่สามารถจดจำใบหน้าได้ ทำให้การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลต้องดำเนินไปอย่างถูกต้องและสามารถสอบกลับได้ในทุกขั้นตอนซึ่งอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลเฉพาะทางรวมทั้งกล้องถ่ายภาพ ผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำมาเองโดยปฏิบัติงานอยู่ในห้องเก็บศพ (Mortuary)

ศูนย์ปฏิบัติการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

การสนับสนุนด้านการบริการผู้ประสบภัยจากเรือหลวงสุโขทัย ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกับห้องเก็บศพ (Mortuary) บริเวณส่วนหน้าที่มีการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจนในส่วนบริการ และส่วนปฏิบัติงาน ในการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการด้วยความพยายามของผู้เชี่ยวชาญประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพนักงานสอบสวน ความสำเร็จจากการได้มาของลายพิมพ์นิ้วมือจากศพนำมาใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลเดิมของลูกเรือ และภาพถ่ายก่อนเสียชีวิตจากญาติผู้สูญหายเป็นปัจจัยสำคัญในการระบุเอกลักษณ์บุคคลเป็นอย่างสูง การได้รับข้อมูลทางทันตกรรม และการวิเคราะห์ภาพถ่ายรอยยิ้ม หรือเทคนิคการเปรียบเทียบภาพถ่ายเพื่อช่วยระบุจากศพของมนุษย์ที่ไม่รู้จัก (Rachel, 2010) ภาพถ่ายก่อนเสียชีวิตและภาพถ่ายผู้เสียชีวิตเป็นความสำคัญอย่างมากในการเปรียบเทียบทางสัณฐานวิทยาของใบหน้าการระบุตัวตนของศพผู้เสียชีวิต และยังเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในการวิเคราะห์รอยยิ้ม (การเรียงตัวของฟัน)

ฮาร์ดไดรฟ์ ถูกนำมาใช้เก็บข้อมูล เป็น 2 ชุด บนคอมพิวเตอร์และ ฮาร์ดดิสก์พกพา (External hard disk) เป็นที่เก็บข้อมูลหลัก และนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเข้ากันได้ โดยหมวดหมู่การจำแนกประเภทตามแต่ละศพ ตั้งแต่เริ่มแรกจึงมีประโยชน์สำหรับทั้งบันทึก AM และ PM (Interpol, 2014)

การเปรียบเทียบความเข้ากันได้ (Reconciliation) ข้อมูลผู้เสียชีวิตซึ่งได้จากตรวจร่าง ชิ้นส่วนและทรัพย์สินที่ถูกบันทึกรายละเอียดผู้เสียชีวิตไว้ในแบบ Post-mortem form (PM-Form) (Interpol, 2023) กับ ข้อมูลก่อนเสียชีวิตของผู้สูญหายที่ได้จากแหล่งข้อมูลอื่น ที่ได้มีการบันทึกไว้ในแบบ Anti-mortem form (AM-Form) ได้มีการประชุมคณะกรรมการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช ลายนิ้วมือ ทันตกรรม ดีเอ็นเอ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตอบคำถาม ชี้แจงการนำเสนอ รายงาน การระบุผู้เสียชีวิต ภาพถ่ายได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

การเปรียบเทียบด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยาบนใบหน้า

ภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยาบนใบหน้า เป็นการถ่ายภาพโดยยึดตามหลักการของ Frankfort horizontal plan (David, 2008) แสดงใบหน้าตรง และด้านข้างของศพผู้เสียชีวิตรวมถึงกะโหลกศีรษะมนุษย์ เปรียบเทียบกับ ภาพถ่ายใบหน้าขณะยังมีชีวิต ซึ่งได้จากญาติผู้เสียชีวิต

- 1) ทำการวิเคราะห์รูปแบบใบหน้า (Face shape) ใบหน้ารูปหัวใจ (heart) รูปไข่ (oval) กลม (round) เพชร (diamond) สี่เหลี่ยมยาว (oblong) และสี่เหลี่ยม (square)
- 2) การเปรียบเทียบภาพถ่ายลักษณะการเรียงตัวของฟันจากศพผู้เสียชีวิต การยื่นของฟัน กับภาพใบหน้าที่มีฟันขณะยังมีชีวิต ซึ่งได้จากญาติผู้เสียชีวิต
- 3) ทำการเปรียบเทียบภาพถ่ายทางทันตกรรม โดยการนำภาพที่ได้จากศพผู้เสียชีวิตที่มีเครื่องมือทางทันตกรรมในช่องปาก (การจัดฟัน) ติดอยู่ ร่วมกับการยึดจับของเครื่องมือในช่องปากมาเปรียบเทียบใบหน้าขณะยังมีชีวิต ซึ่งได้จากญาติผู้เสียชีวิต ที่มีเครื่องมือทางทันตกรรมในช่องปาก (การจัดฟัน) โดยการเปรียบเทียบรูปแบบ ลักษณะ สี การเจาะยึดเครื่องมือในช่องปากจากภาพถ่าย
- 4) ในกรณีตรวจพบ วัสดุอุดฟัน เครื่องมือทางทันตกรรมในช่องปาก (การจัดฟัน) ในศพผู้เสียชีวิตนำภาพถ่ายมาตรวจสอบ สี และชนิดของวัสดุอุดฟัน เช่น วัสดุอุดแบบโลหะ (Amalgam) วัสดุสีเหมือนฟัน อาทิ Composite Resin, Glass ionomer Cement แล้วนำมาเปรียบเทียบกับประวัติทางทันตกรรมก่อนเสียชีวิต

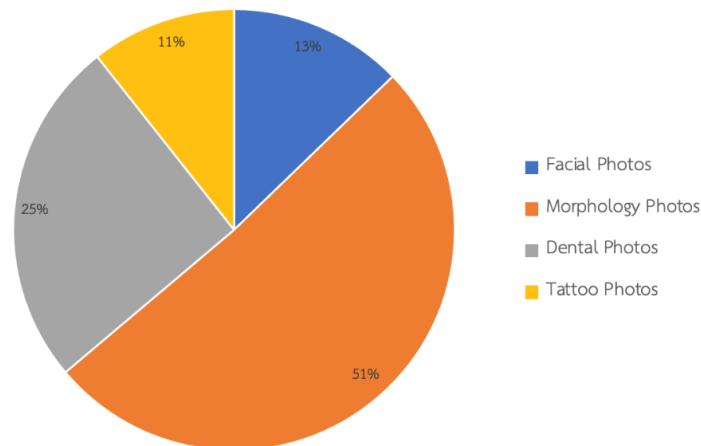
การลงมติเพื่อยืนยันตัวบุคคล เกิดความชัดเจนในการดำเนินการตามกระบวนการ DVI นั้นถูกต้อง มีประสิทธิภาพและส่งผลคืนศพผู้เสียชีวิตสู่ครอบครัวโดยเร็วที่สุดโดยคณะกรรมการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและผู้เชี่ยวชาญ จากเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปางลงกลางทะเลอ่าวไทยในเขตพื้นที่ อ.บางสะพาน จ. ประจวบคีรีขันธ์ โดยศพผู้เสียชีวิต 24 ราย ในจำนวนนี้สามารถระบุชื่อได้ทั้งหมด คิดเป็น 100% คงเหลือผู้ที่ยังสูญหายจำนวน 5 ราย เสร็จสิ้นภายในสองสัปดาห์หลังเกิดอุบัติเหตุ

ผลการตรวจวิเคราะห์

การปฏิบัติการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จากเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปางลงกลางทะเลอ่าวไทยในเขตพื้นที่ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ จากผู้เสียชีวิต 24 ราย สามารถใช้ภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานบนใบหน้า ในการระบุตัวตนได้สำเร็จ ตามขั้นตอน DVI และส่งคืนศพผู้เสียชีวิตสู่ครอบครัว ร้อยเปอร์เซ็นต์ของการระบุตัวบุคคล ขึ้นอยู่กับการระบุตัวบุคคลด้วยวิธีเดียวหรือหลายวิธี คงเหลือผู้ที่ยังสูญหายจำนวน 5 ราย ที่ยังไม่พบศพ

เทคนิคที่ใช้ระบุตัวบุคคลต่อกรณีเรือหลวงอับปาง

1. สัณฐานวิทยานบนใบหน้าและลักษณะทางกายภาพ (Methods of facial morphology and physical characteristics)

ภาพที่ 3. การระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้าและลักษณะทางกายภาพ

จากผู้เสียชีวิต 24 ราย สามารถใช้ภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า ในการระบุตัวตนได้สำเร็จ สามารถจำแนกประสิทธิภาพการตรวจวิเคราะห์ได้ดังนี้

13% ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า (Facial Photos)

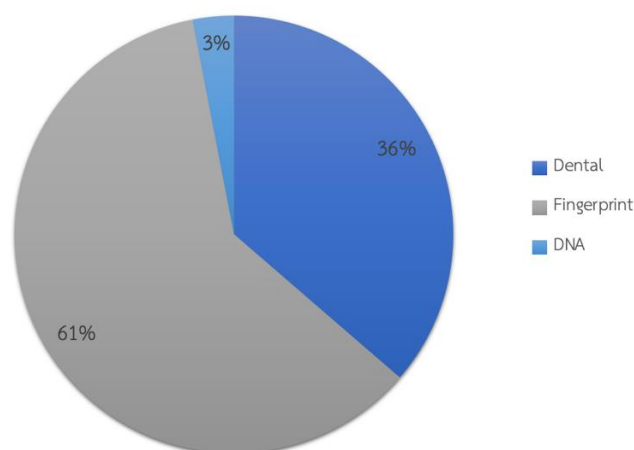
51% ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยา (Morphology Photos)

25% ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายทางทันตกรรม (Dental Photos)

11% ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า (Tattoo Photos)

อย่างไรก็ตามศพผู้เสียชีวิตจะต้องได้รับการยืนยันตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ต่อไป

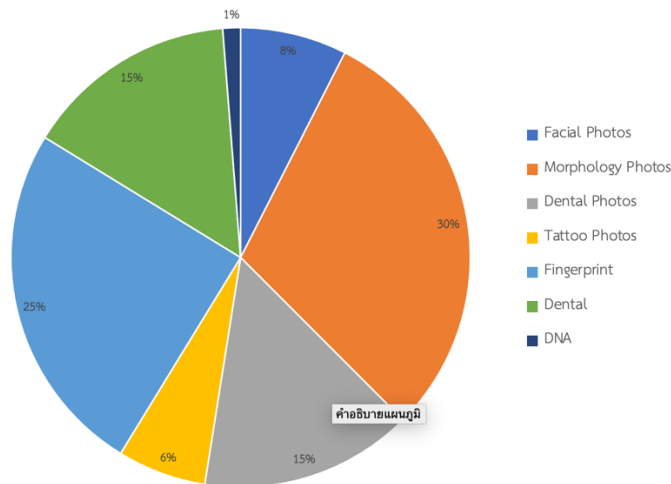
2. การระบุตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific identification)

ภาพที่ 4. การระบุตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์จากศพผู้เสียชีวิตจำนวน 24 ราย

การระบุตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีที่ใช้ยืนยันตัวบุคคลได้รับการยอมรับโดยสากล โดยศพผู้เสียชีวิต 24 ราย ได้ทำการระบุตัวบุคคลโดยการพิมพ์ลายนิ้วมือ (Fingerprint) 6% ระบุตัวบุคคลโดยการทางทันตกรรม (Dental) 36% และระบุตัวบุคคลโดยการทางสารพันธุกรรม (DNA) 3%

3. วิธีผสมผสาน (Mixed methods)

ภาพที่ 5. ระบุตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาบนใบหน้าและลักษณะทางกายภาพ

การระบุตัวบุคคลด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาบนใบหน้าและลักษณะทางกายภาพ (Individuals are identified scientifically using photographs of facial morphology and physical characteristics) ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 30 ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยา ทางกายภาพภายนอก (Morphology Photos) 15% ของการระบุตัวบุคคลด้วยการระบุทางทันตกรรมและภาพถ่ายทางทันตกรรม (Dental and Dental photos) 8% ของการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาบนใบหน้า (Facial Photos) 6% การระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายรอยสัก (Tattoo photos) และ 1% ของการระบุตัวบุคคลด้วยการตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA)

จากการพิสูจน์ตัวบุคคลในเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอับปางกลางทะเล แสดงให้เห็นว่าการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาบนใบหน้า และการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยา ยังคงเป็นส่วนที่สำคัญในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล หากสภาพศพผู้เสียชีวิตยังคงสภาพ สมาชิกในครอบครัวญาติ ตลอดจนผู้ใกล้ชิด สามารถระบุลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาบนใบหน้าและการระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานวทยาด้วยการจดจำ และเจ้าหน้าที่ที่สามารถช่วยเปรียบเทียบภาพถ่ายเพียงใบเดียวก่อนเสียชีวิตกับภาพถ่ายหลังชีวิตได้อย่างแม่นยำ

จากเหตุการณ์เรือหลวงสุโขทัยอัปปางกลางทะเล จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย ช่างภาพ นิตินิตวิทยาศาสตร์ 2 คน รวมถึง ช่างภาพนิตินิตวิทยาศาสตร์ในพื้นที่ 1 คน มีส่วนร่วมในปฏิบัติการพิสูจน์ เอกลักษณะบุคคล ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ นอกจากช่างภาพนิตินิตวิทยาศาสตร์แล้ว ยังมีบุคลากร ทางการแพทย์ ในพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือ (พยาบาล ผู้ช่วยพยาบาล) และผู้ช่วยทันตกรรม

บทวิเคราะห์และวิจารณ์

ความสำคัญของการระบุตัวด้วยภาพถ่ายทางลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า จากการถ่ายภาพ ใบหน้าตรง ของศพผู้เสียชีวิต ทำการวิเคราะห์รูปแบบใบหน้า (Face shape) การถ่ายภาพใบหน้าด้านข้าง ทั้งสองข้าง ร่วมกับการนำภาพถ่ายทางทันตกรรม เช่น ภาพถ่ายเครื่องมือทันตกรรมในช่องปาก ภาพถ่าย การเรียงตัวของฟัน นำมาเปรียบเทียบกับภาพถ่ายใบหน้าผู้สูญหาย ภาพถ่ายรอยยิ้มที่เห็นการเรียงตัวของ ฟัน เป็นภาพถ่ายที่ได้จากญาติผู้สูญหาย รวมถึง การนำภาพถ่ายภาพรอยสัก แผลเป็น ความพิการ ไข้ ปาน ประวัติการทำศัลยกรรม รักษาทางการแพทย์หรืออื่น ๆ ภาพถ่ายเสื้อ กางเกง เครื่องประดับต่าง ๆ ของ ผู้เสียชีวิต มาเป็นข้อมูล ในการยืนยันตัวบุคคลได้อย่างประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ร่วมกับการยืนยันด้วยวิธี ทางวิทยาศาสตร์ อาทิ รอยพิมพ์นิ้วมือ ประวัติทางทันตกรรม สารพันธุกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย วิธี ทำให้สามารถระบุตัวตนได้สำเร็จ

ด้วยวิธีการเปรียบเทียบระหว่างภาพถ่ายใบหน้าก่อนเสียชีวิต กับภาพถ่ายใบหน้าหลังเสียชีวิตนี้ ใน การระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายทางลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า จึงมีความรวดเร็ว และยังพบว่า การ เน่าสลายบริเวณใบหน้าหรือใบหน้าถูกทำลายด้วยสาเหตุบางประการ อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การระบุตัวบุคคลด้วยภาพถ่ายทางลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า หากศพผู้เสียชีวิตมีอัตราการเน่า สลายสูง มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพใบหน้าอย่างมาก หรือส่วนของใบหน้ามีการเน่าสลายจนเหลือเพียง กะโหลกศีรษะ ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อ การระบุตัวด้วยภาพถ่ายทางลักษณะสัณฐานวิทยาน ใบหน้าเป็นอย่างมาก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การระบุตัวตนของซากศพมนุษย์ด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้าเป็นวิธีการหนึ่งที่มี ความรวดเร็ว หากสภาพศพผู้เสียชีวิตยังอยู่คงสภาพยังสามารถจดจำได้ จากบุคคลในครอบครัว ญาติ เพื่อน สนิท คนใกล้ชิด หากแต่สภาพศพผู้เสียชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง เน่าสลายไปมาก การระบุตัวตนของซากศพ มนุษย์ด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้า ไม่สามารถใช้ในการระบุตัวบุคคลได้

อย่างไรก็ตาม การระบุตัวตนของซากศพมนุษย์ด้วยภาพถ่ายลักษณะสัณฐานวิทยานใบหน้าถือเป็นวิธีการที่ช่วยคัดกรอง ในการค้นตัวบุคคลจากภาพถ่าย จำเป็นต้องมีการคัดค้นนวัตกรรมที่ตอบสนองใน เรื่องเหล่านี้ด้วยการเปรียบเทียบภาพถ่ายใบหน้าบุคคลก่อนเสียชีวิตกับกับภาพถ่ายหลังเสียชีวิตเพื่อยืนยัน ตัวตนของบุคคล เช่น ภาพในบัตรประชาชนหรือภาพใบหน้าที่ถ่ายที่ได้มาภาพถ่ายหลังเสียชีวิต ด้วยระบบ

การจดจำใบหน้า Recognition และ Face Detection กับภาพผู้เสียชีวิตในฐานข้อมูลผ่านเครือข่าย Internet โดยที่ผู้สูญเสียอาจยังไม่ต้องเดินทางมายังสถานที่เกิดอุบัติเหตุในเบื้องต้นเพื่อช่วยเยียวยาจิตใจ ต่อญาติผู้สูญหาย ในการค้นหาใบหน้าศพผู้เสียชีวิตจากภาพถ่ายได้อย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- Asawin Netphokaew. (2005). Al-Qaeda, Jihad, JI, and southern terrorist movements. Bangkok, Thailand: Openbooks. (In Thai).
- B. Kolude, B.F. Adeyemi, J.O. Taiwo, O.F. Sigbeku, U.O. Eze. (2010). The role of forensic dentist following mass disaster. *Annals of Ibadan Postgraduate Medicine*, 8 (2).
- David P. Madsen, Wayne J. Sampson, Grant C. Townsend. (2008). Craniofacial reference plane variation and natural head position. *European Journal of Orthodontics*, 30, 532-540.
- Royal Thai Police, (2009). Regulations of the Royal Thai Police on Police Code of Regulations related to Case Category 10 Postmortem Examination (Volume2) 2009. Retrieved July 1, 2022, from <https://www.finance.police.go.th/userdata/dialynews/news011/files/ระเบียบเกี่ยว%20ลักษณะที่%2010%20ชั้นสูตรศพ.pdf>. (In Thai).
- Georgios Christofidis. (2022). How Important is Crime Scene Photography to Forensic Investigations?. Retrieved November 22, 2023. From <https://www.azolifesciences.com/article/How-Important-is-Crime-Scene-Photography-to-Forensic-Investigations.aspx>
- Fleet Navy 1. (2022, July 5). HTMS Sukhothai. Retrieved November 13, 2023, from https://www.fleet.navy.mi.th/frigate1/index.php/today/detail/content_id/72. (In Thai).
- Hans H. de Boer, Soren Blau,c,d Tania Delabarde, Lucina Hackman. (October 2, 2018). The role of forensic anthropology in disaster victim identification (DVI): recent developments and future prospects. *Forensic Sciences Research*, 4, 303-315.
- Health Administration Division. (2021). Guidelines for handling a large number of corpses in disaster situations Ministry of Health. Retrieved November 17, 2023, from: https://dn.core-website.com/public/dispatch_upload/backend/core_dispatch_261373_1.pdf. (In Thai).
- Institute for Population and Social Research. (2019). 2018 Phuket Shipwreck Thailand Tourism CourseTragedy “Phuket boat sinking 2018” lessons for Thai tourism. Retrieved November 17, 2023, from: https://www.thaihealthreport.com/file_book/10-p9-pdf-62.pdf. (In Thai).

- Interpol, (2014). INTERPOL disaster victim identification guide. Retrieved November 16, 2023, from https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/2510951/mod_resource/content/1/DVI%20INTERPOL%20GUIDE%202014.pdf
- Interpol, (2018). Interpol disaster victim identification guide. Retrieved November 16, 2023, from: https://www.interpol.int/content/download/589/file/18Y1344%20E%20DVI_Guide.pdf.
- Interpol, (2023). FACT SHEET - Disaster victim identification. Retrieved January 16, 2024, from https://www.interpol.int/content/download/5751/file/DVI_DVI%20Guide%Annexure%203.pdf.
- Interpol, (2023). INTERPOL DVI Form - Unidentified Human Remains. Retrieved November 21, 2023, from https://www.interpol.int/content/download/5325/file/PM2023_enGB_Flat_Ver1.0.3.pdf.
- Mahesh Shenoy. (2022). Role of Forensic Odontology in the Identification of Victims of Mass Disaster: A Systematic Review. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 10,1-6.
- Manuel Crespillo Márquez, Pedro A. Barrio Caballero, María José Farfán Espuny. (2023). Contributions and advances of forensic genetics in mass fatality incidents. *Spanish Journal of Legal Medicine*, 49 (1).
- Marco Antonio de Souza et al., (2018). Friction ridge analysis in disaster victim identification (DVI): Brazilian case studies. *Forensic Sciences Research*, 7, 323-329.
- M. Prinz et al., (2007). DNA Commission of the International Society for Forensic Genetics (ISFG): Recommendations regarding the role of forensic genetics for disaster victim identification (DVI). *Forensic Science International: Genetics*, 1, 3-12.
- Naval Medical Department. (2020). Medical nutrition plan. Retrieved November 17, 2023, from: <http://www2.nmd.go.th/sirikit/srkhospital/Intranet/data/2021/plan/data/1แผนปฏิบัติการด้านการแพทย์อากาศยาน%20รพ.pdf>. (In Thai).
- Pongsakorn, Thitachote. (2023). Management of Dead Bodies after Disasters. *Journal of Criminology and Forensic Science*. 9, 215-227. (In Thai)
- Ranjan Jyoti Sarma. (2021). Media and Disaster Management: The Role of Media. *International Journal of Advances in Engineering and Management*, 3, 827-833
- R. Eldar, A. Inbar. (1987). Diagnostic radiology in disaster medicine: implications for design, planning and organization of X-ray departments. *Elsevier BV*, 18, 247-249.
- Royal Thai Navy. (2022 December 26). Speaker, doctor. Show the principal. The doctor signed an investigation committee on the ship incident in the Kingdom of Sudan, and is now conducting an investigation, publishing the list of the dead, and adding three more men to the identification

- results. Retrieved November 16, 2023, from: https://www.facebook.com/RoyalThaiNavyFanpage/photos/525661449596176/?paipv=0&eav=AfYYRjyYekZzqs2eHQC81xW10z8YS_brl2lG2vuqcHb2SNF610W2tQMdSdHf1fnCyJA&_rdr. (In Thai).
- Royal Thai Navy. (2022 December 26). The navy accelerated its search for the troops lost in the ship incident in the Kingdom of Sudan. Today, three bodies were found and 11 soldiers were lost. Retrieved November 18, 2023, from https://www.facebook.com/RoyalThaiNavyFanpage/posts/525061576322830?ref=embed_post. (In Thai).
- Royal Thai Police, (2009). Regulations of the Royal Thai Police on Police Code of Regulations related to Case Category 10 Postmortem Examination (Volume2) 2009. Retrieved July 1, 2023, from <https://www.finance.police.go.th/userdata/dialynews/news011/files/ระเบียบเกี่ยว%20ลักษณะที่%2010%20ชั้นสูตรศพ.pdf>. (In Thai).
- Royal Thai Police, (2015). Order of Royal Thai Police No. 725/2015 on Missing Persons and Unidentified Bodies Management. Retrieved July 9, 2023, from <http://www.criminal.police.go.th/documents/INF25581228.pdf>. (In Thai).
- Royal Thai Police. (2020). Agency history. Retrieved November 17, 2023, from: <https://www.tdvi.forensic.police.go.th/history.php>. (In Thai).
- Russell Lain, Jane Taylor, Sarah Croker, Pamela Craig, Jeremy Graham. (2010). Comparative dental anatomy in Disaster Victim Identification: Lessons from the 2009 Victorian Bushfires. *Forensic Science International*, 205, 36-39.
- Ministry of Foreign Affairs. (2012). Facilitate of the Operation of the Interpol for Southeast Asia in Bangkok B.E. 2534. Retrieved January 17, 2024, from <https://image.mfa.go.th/mfa/0/mkKfL2iULZ/ประเมินผลสัมฤทธิ์/สำรวจสากล.pdf>
- Saranya Seema. (2023). International Criminal Police Organization. Retrieved January 17, 2024, from: <https://library.parliament.go.th/en/radioscript/r2566-oct7>
- Tarin, Angskul. (2023). Thai Navy Expects Challenges in Salvage of HTMS Sukhothai. National news Bureau of Thailand. Retrieved November 13, 2023, from <https://thainews.prd.go.th/en/news/detail/TCATG230213103804525>.
- Thairat. (2022, December 20). The latest timeline, tragedy, the last order "Royal Ship Sukhothai". Retrieved November 13, 2023, from <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2587456>

Somdej godir sangwiman. (2012). Remembering the Great Storm at Laem Talumphuk.
Retrieved November 22, 2023. From <https://www.gotoknow.org/posts/465892>.
Yves Schuliar, Peter Juel Thiis Knudsen. (2011). Role of forensic pathologists in mass
disasters. *Forensic Science Medicine and Pathology*, 8(2), 164-73.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พ.ต.ท.หญิง รัฐการ ปานมารศรี
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาเอก
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์ สาขานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม มหาวิทยาลัย ศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	ratachio@gmail.com

นโยบายและกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์บทความ

นโยบายวารสาร

วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ ดำเนินการเปิดรับต้นฉบับ และพิจารณาตีพิมพ์ผลงานวิชาการ ในรูปแบบบทความต่อเนื่องมาเกือบทศวรรษ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ในงานด้านอาชีวศึกษา นิติวิทยาศาสตร์ กระบวนการยุติธรรม และด้านอื่นที่เกี่ยวข้องในลักษณะสหวิทยาการ และเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ของ คณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ ซึ่งสามารถนำมาอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับแรก ประจำเดือนมกราคม ถึง เดือน มิถุนายน และฉบับที่สอง ประจำเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม)

วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสาร อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 1 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) กองบรรณาธิการของวารสารประกอบด้วย บุคลากร จากสถาบันทั้งภายในและภายนอก มีผู้ทรงคุณวุฒิตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านพิจารณาบทความ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการดำเนินงาน

1. กองบรรณาธิการเปิดรับต้นฉบับจากผู้เขียน
2. กองบรรณาธิการตรวจคัดกรองเบื้องต้น โดยพิจารณาความสอดคล้องกับขอบเขตของวารสาร วัตถุประสงค์ของบทความ การคัดลอกวรรณกรรม รวมถึงความสมบูรณ์ ความถูกต้องของรูปแบบ และคุณภาพของเนื้อหา
3. กองบรรณาธิการส่งต้นฉบับที่ผ่านการคัดกรองเบื้องต้นไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่ สอดคล้องกับเนื้อหาต้นฉบับบทความ ส่วนต้นฉบับที่ไม่ผ่านการคัดกรอง จะถูกส่งกลับให้ผู้เขียนปรับปรุง
4. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพของเนื้อหาต้นฉบับ ที่ได้พิจารณาอย่างเคร่งครัดโดย ผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียน เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข
5. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของเนื้อหาและพิจารณาฉบับที่จะจัดพิมพ์
6. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดรูปแบบการจัดพิมพ์
7. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของวารสารต้นฉบับก่อนทำการจัดพิมพ์
8. คณะทำงานจัดพิมพ์และเผยแพร่วารสาร

เกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

1. ต้นฉบับมีชื่อเรื่องกระชับ ทันท่วงที น่าสนใจ
2. เนื้อหาของต้นฉบับมีคุณภาพตามหลักวิชาการในสาขาวิชา และองค์ความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
3. เนื้อหาของต้นฉบับมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตที่วารสารกำหนด

4. ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อขอตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
5. เนื้อหาในต้นฉบับทั้งหมดควรเกิดจากการสังเคราะห์โดยผู้เขียนเอง ไม่ได้คัดลอกหรือดัดทอนมาจากผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
6. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามข้อกำหนดการเขียนต้นฉบับบทความก่อนยื่นส่งบทความต่อวารสาร
7. ผู้เขียนต้องปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ
8. เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ ผู้เขียนจะได้รับแจ้งผลการพิจารณาการตอบรับการตีพิมพ์ผ่านระบบ

การพิจารณาบทความ

กองบรรณาธิการจะตรวจพิจารณาบทความเบื้องต้นตามเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้ หากไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้จะไม่ผ่านการพิจารณา จากนั้นจึงจะส่งบทความที่ผ่านการตรวจให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ ต้นฉบับบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) สาขาวิชานั้น อย่างน้อย 2 ท่าน และส่งผลการพิจารณาแก่ผู้เขียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขบทความ หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่ แล้วแต่กรณี เมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนจะได้รับผลการพิจารณาการตอบรับการตีพิมพ์ผ่านระบบ

ข้อกำหนดการส่งบทความเพื่อพิจารณาในวารสาร

กองบรรณาธิการกำหนดระเบียบการเขียนบทความให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับพิจารณาเสนอตีพิมพ์มายังวารสาร และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงประโยชน์ทางวิชาการได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ

- 1.1 บทความวิชาการ/บทความวิจัย ความยาว 10-15 หน้า กระดาษ A4
- 1.2 รูปแบบอักษร : TH SarabunPSK ขนาด 16
- 1.3 ระยะห่างบรรทัด : 1.0 บรรทัด
- 1.4 ชนิดของ File นามสกุล : doc/docx.

2. การจัดรูปแบบ

- 2.1 การเว้นระยะขอบและการเว้นระยะห่างระหว่างบรรทัด
  - 2.1.1 ด้านบนเว้นจากขอบ 1.25 นิ้ว
  - 2.1.2 ด้านซ้ายและด้านขวาเว้นจากขอบ 1.1 นิ้ว
  - 2.1.3 ด้านล่างเว้นจากขอบ 1 นิ้ว
  - 2.1.4 ระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1.0 บรรทัด

2.2 ขนาดของต้นฉบับ ให้พิมพ์ต้นฉบับเท่ากับขนาดกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว 10-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ) โดยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

2.2.1 หัวกระดาษหน้าคือประกอบด้วยชื่อวารสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 11 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา และตราสัญลักษณ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2.2.2 หัวกระดาษหน้าคือประกอบด้วยปีและฉบับที่พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 11 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย และตราสัญลักษณ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2.2.3 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.2.4 ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 15 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้า หากมีมากกว่า 1 คน ให้ใช้ตัวเลขยก (Superscript) กำกับท้ายชื่อ

2.2.5 ชื่อหน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา หากมีมากกว่า 1 สังกัด ให้ใช้ตัวเลขยก (Superscript) กำกับหน้าชื่อสังกัด ให้ตรงกับกับชื่อเขียนบทความ

2.2.6 หัวข้อบทคัดย่อภาษาไทยขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาบทคัดย่อไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.7 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย อยู่ใต้บทคัดย่อภาษาไทย ถัดไปเป็นคำสำคัญภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จำนวน 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2.2.8 หัวข้อบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.9 หัวข้อคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย อยู่ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ถัดไปเป็นคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2.2.10 หัวข้อหลักภาษาไทยหรืออังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

2.2.11 หัวข้อย่อยภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

2.2.12 เนื้อหาภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.13 อ้างอิง (References) หัวข้อภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้าย

2.2.14 ประวัติผู้เขียน หัวข้อภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา โดยประกอบไปด้วยคำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะ ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด ไพรชนียิเล็กทรอนิกส์

3. การอ้างอิง

ให้พิมพ์เฉพาะเอกสารที่ปรากฏในบทความ เรียงตามตัวอักษร ใช้การอ้างแบบ APA 7 (การอ้างอิงภาษาอังกฤษ ใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย) หากเอกสารที่อ้างอิงไม่ได้เขียนด้วยภาษาอังกฤษให้แปลอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และวงเล็บ

ท้ายชื่อเรื่องของเอกสารเหล่านั้นว่าต้นฉบับเป็นภาษาใด เช่น (In Thai) เป็นต้น โดยตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงให้ยึดถือรูปแบบตามตัวอย่างดังนี้

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

เขียนรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ แม้เจ้าของผลงานเป็นคนไทยก็ตาม โดยระบุเฉพาะนามสกุลเท่านั้น ดังนี้

การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ	การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ
Srikantaiah & Koeing (2000, pp. 33-45)	(Srikantaiah & Koeing, 2000, pp. 33-45)
Witchuvanit (2021, p. 56)	(Witchuvanit, 2021, p. 56)

3.2 การอ้างอิงท้ายบทความ

1) หนังสือ

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

Chamsuwanawong, A. (2003). *Forensic Science 2 for Criminal Investigation*. 4th Edition. Bangkok: G.B.P.Center. (In Thai).

2) บทความวารสาร

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้า.

Sanghuansak, S. (2018). Juvenile Delinquency Prevention Strategy in Bangkok Metropolis. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 4(2), 1-21. (In Thai).

3) บทความหรือเรื่องจากเว็บไซต์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วัน เดือน ปีที่สืบค้น. from ระบุ URL ของเว็บไซต์

Verachart, J. (2010). *Jindamanee: The Thai Open Source Library System*. Retrieved August 16, 2010. from <https://libl.dpu.ac.th/Mpl46>. (In Thai).

4) วิทยานิพนธ์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรี หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรี หลักสูตร ชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา, สถานที่ตั้ง.

Tunyaseeve, W. (2019). *Comparative Evaluation of Open Source and Commercial Tools for Digital Forensic*. Master of Science Thesis, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom. (In Thai).

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรายงานการประชุม. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Thanaraksakul, W., and Phruksaphanrat B., (2009). *Supplier Evaluation Framework Based on Balanced Scorecard with Integrated Corporate Social Responsibility Perspective*. Proceedings of the International Multi Conference of Engineers and Computer Scientists Vol 2. March 18-20, 2009. Hong Kong. (In Thai).

6) หนังสือพิมพ์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปี, เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏของบทความ

Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. *Time*, 171, pp. 54-60. (In Thai).

7) สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อ วันเดือนปี. เข้าถึงได้จาก URL: <http://>.

Office of the Education Council. (2012). *Professional Standards*. Retrieved December 30, 2018. from <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/viwe.php?mid=36&did=254>.

4. ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับ

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด ยกเว้นในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้นเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจน ให้ใช้คำทับศัพท์ที่ถอดคำในภาษาอังกฤษเดิมให้เป็นภาษาไทยโดยแยกพยางค์ให้ถูกต้องพร้อมทั้งวงเล็บคำศัพท์ภาษาอังกฤษเดิมไว้ด้วย เช่น โซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นต้น ทั้งนี้ให้เขียนในรูปที่อ่านได้สะดวกในภาษาไทยที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน

4.1 เนื้อหาต้นฉบับบทความวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้ผู้เขียนต้องแยกทั้ง 2 ส่วนออก จากกัน และยื่นผ่านระบบวารสารออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่

4.1.1 ส่วนเนื้อหา (ไฟล์ที่ 1) ประกอบไปด้วย

1) ส่วนต้นของบทความ ประกอบไปด้วย ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนบทความ สังกัดผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ และคำสำคัญ

2) ส่วนเนื้อหาการวิจัย ประกอบไปด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด การวิจัย (ถ้ามี) ทบทวนวรรณกรรม ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ เอกสารอ้างอิง และ ประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมหัวข้ออื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

4.1.2 ส่วนประวัติผู้เขียน (ไฟล์ที่ 2) ประกอบไปด้วย

1) รายละเอียดของบทความ ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทย ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ และประเภทของบทความ

2) ประวัติผู้เขียนบทความทุกคน ซึ่งประกอบไปด้วย คำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด วิทยฐานะ/ตำแหน่ง/หน้าที่ หมายเลขโทรศัพท์ ไลน์

4.2 เนื้อหาต้นฉบับบทความวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้ผู้เขียนต้องแยกทั้ง 2 ส่วนออกจากกัน และยื่นผ่านระบบวารสารออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่

4.2.1 ส่วนเนื้อหา (ไฟล์ที่ 1) ประกอบไปด้วย

1) ส่วนต้นของบทความ ประกอบไปด้วย ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนบทความ สังกัดผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ และคำสำคัญ

2) ส่วนเนื้อหาทางวิชาการ ประกอบไปด้วย บทนำ เนื้อหา บทวิเคราะห์และบทวิจารณ์ บทสรุปและข้อเสนอแนะ เอกสารอ้างอิง และ ประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมหัวข้ออื่นได้ตามความเหมาะสม

4.2.2 ส่วนประวัติผู้เขียน (ไฟล์ที่ 2) ประกอบไปด้วย

- 1) รายละเอียดของบทความ ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทย ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ และประเภทของบทความ
- 2) ประวัติผู้เขียนบทความทุกคน ซึ่งประกอบไปด้วย คำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะ ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายเลขโทรศัพท์ ไลน์

5. การส่งต้นฉบับ

- 5.1 เขียนต้นฉบับตามระเบียบการเขียนต้นฉบับวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์
- 5.2 ส่งไฟล์ผ่านระบบ Online Submission บนเว็บไซต์ของวารสารเท่านั้น โดยให้แนบไฟล์เอกสารต้นฉบับบทความแยกออกเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่ (1) ส่วนเนื้อหา และ (2) ส่วนประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถศึกษารายละเอียดและดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/forensic>

ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
เลขที่ 90 หมู่ 7 สามพราน นครปฐม 73110
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3431-1110 อีเมล jcfs@rpca.ac.th
เว็บไซต์วารสาร <https://www.tci-thaijo.org/index.php/forensic>
เว็บไซต์คณะ <https://forensic.rpca.ac.th/>

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์
คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
เลขที่ 90 หมู่ 7 อาคาร 52 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
โทรศัพท์และโทรสาร : 034-311-110
อีเมลกองบรรณาธิการ : jcf@rpca.ac.th
เว็บไซต์วารสาร : <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic>
เว็บไซต์คณะนิติวิทยาศาสตร์ : <https://forensic.rpca.ac.th/>
เฟซบุ๊กคณะนิติวิทยาศาสตร์ : facebook.com/forensic.rpca.ac.th